HERRAN TULET

VELI TUOMI

HERRAN TULET

juurikasvu
KUSTANNUS

Kannen kuva ja suunnittelu:
Veli Tuomi
Puh. 040-592 7510
Sähköposti: veli.tuomi@omanetti.fi

Kirjatilaukset kustantajalta:

Juurikasvu-kustannus
Mankolantie 16 a, 40200 Jyväskylä
Puh. (014) 633 334
Sähköposti: juurikasvu@kolumbus.fi
Internet: www.juurikasvu.net

ISBN 952-99747-1-X

Tekninen toteutus: Lievonen T:mi 2007

Sisällysluettelo

Lukijalle 8

1. LUKU **13**
Tulet syttyvät **13**
Seuroissa 13
Tulet ja seuraukset 30

2. LUKU **37**
Tansseissa **37**
Riihellä 37
Jälkipuintia 45

3. LUKU **49**
Herääminen **49**
Kaksi naista 49
Kertomus 50
Iidan löytö 53

4. LUKU **55**
Kainilaiset veljet **55**
Opetussaarna 55
Sitten tulee jo turpiin 63
Mietiskelijän työmaat 67

5. LUKU **71**
Kamarikeskustelua **71**
Seuramuistelua 70
Perikamarissa 74

6. LUKU **91**
Sana **91**
Sana ja vastaansanojat 91
Laki ja evankeliumi -paradoksi 94

7. LUKU 112
Jumalan hullu 112
Jumalan hautaus 113
Uusi elämä 119

8. LUKU 121
Raamattu vai omat profeetat 121
Vieras 121
Herrassa uudestisyntynyt 143

9. LUKU 148
Näky 148
Paratiisiko? 148
Uusi henki – uusi talo 156

10. LUKU 158
Sotamuistiinpanoja 158
1. Rintama 158
2. Rintama 161
Vihollinen pääsee leiriin 164
Korpraali Niskanen 170
Kenraalin kuolema 173
Kyrölässä 174
Sotapäällikkö kaatuu 175
Uskon olemuksesta 180
Pikkukapina 184

11. LUKU 185
Nälkä 185
Matka 185
Uusi nälkä 192
Matkakertomus 196
Hiljaa, Hilja 198
Kuinka minä heräsin 200

12. LUKU 203
Lestat 203
Uusi soppa 203
Pois potkittu 207
Harhassako 213
Pelastettu 216
Uusi hihhuli 218
Juhannuskisat 219

13. LUKU 225
Vielä Herra kutsut meitä 225
Kutsu kotiin 225
Miten eteenpäin? 227
Kellokkaita ja johtajia 228

14. LUKU 233
Juha ja Elina 233
Tapaaminen 236
Iltaseuroissa ja muussakin seurassa 245
Henkien taistelu 250
Laki vai evankeliumi 256
Autuus 259

15. LUKU 263
Kytösavuja vai avotulta? 263
Herran tulissa 263
Missä olemme? 267
Mikä on hyvää? 275
Suuri ja ihmeellinen on Herra! 276

Lukijalle

Herran tulet on historiallinen romaani. Teoksessa käsitellään pohjalaista, eritoten sieviläistä hengenelämää suunnilleen 1830-luvulta eteenpäin vuosisadan taitteeseen asti, kun hengelliset herätykset ja niihin liittyvät taistelut kuuluivat sen arkipäivään.

Kirja on kuvitteellinen, mutta samalla moniin historiallisiin tapahtumiin perustuva. Muista kuin sieviläisistä henkilöistä suurin osa on todellisia historian ihmisiä, vain osa kuvitteellisia. Myös sieviläisissä henkilöissä on yhtymäkohtia todellisiin sekä vanhemman että uudemman ajan ihmisiin.

Teos kuvaa myös sieviläistä elämänmenoa: erilaisia töitä ja työtapoja, puutetta ja nälkää, nuorten elämää ja harrastuksia, ihmisten välisiä suhteita.

Fiktiohenkilöiden avulla on haluttu kertoa romaanin muodossa herätysten ajoista, tapahtumista, ihmisistä ja asioista, joita ei löydy pelkästään historiaan perustuvista teoksista ja tutkimuksista. Kirjoittajan ei ole ollut tarpeellista selitellä tai puolustella ihmisiä, heidän valintojaan tai eri herätysten opinkäsityksiä. Päinvastoin on haluttu antaa realistinen kuva tapahtumista. Teoksessa pyritään sen tähden kuvaamaan myös ihmisten, jopa kokonaisten herätysliikkeiden, erehdyksiä ja keskinäisiä kiistoja ja niistä johtuneita onnettomia seurauksia. Tätä teosta ei ole tehty minkään herätysvirtauksen toiveista tai tahdosta käsin. Tietenkin kirjoittajan omakin ajatusmaailma näkyy kirjassa. Mitenkäpä sellaista voisi välttää.

Raamatun tekstilainaukset on otettu 1800-luvulla käytössä olevasta käännöksestä, mutta myös uudemman ajan käännöksistä sen mukaan, kuinka ne ovat tuoneet halutun asian esille. Näin on tehty senkin vuosi, että nykyajan ihminen ei välttämättä edes ymmärrä kaikilta osin vanhaa 1700-luvun käännöstä ja pidempien lainauksien lukeminen saattaisi käydä rasittavaksi.

Murretta on käytetty niissä kohdin, joissa se on tehnyt tapahtumat elävämmiksi. Koska nykyisin ei ole tarkkaa kuvaa sen ajan sieviläisestä murteesta muutoin kuin säilyneiden kirjeiden väli-

tyksellä ja kirjeistäkin on säilynyt etupäässä vain oppineiden tuotteita, ei murteen aitoudesta voi olla varma. Näin senkin vuoksi, että eiväthän aikansa kirjeiden kirjoittajatkaan ole aina käyttäneet kirjeissään puhdasta paikallista murretta.

Tämä kirja kertoo siitä totuudesta, johon kirjan henkilöt olivat Jumalan koulussa ehtineet. Teos on rosoinen ja romanttinen. Se ei pyri antamaan lopullisia totuuksia kaikkiin kysymyksiin, koska kirjan tekijäkään ei ole täydellinen tietäjä. Mutta se on ollut kirjoittajan lähtökohtana, ettei kaikille voi olla eikä saakaan olla mieliksi. Kun yksi ihastuu, toinen vihastuu. Lukijan tehtävä on teoksen arviointi, arvostelu, hyväksyntä tai hylkääminen.

Kirja on tarkoitettu myös hengelliselle etsijälle, joka hakee tietoja menneiltä ajoilta. Ehkäpä tässä teoksessa on jotakin, jota hän haluaa menneiden sukupolvien taisteluista oppia. Teos voi antaa myös kuvaa siitä, mihin kristilliseen kenttään etsijän oma uskonkäsitys sijoittuu.

Kirjalla on myös muita tavoitteita. Jos se synnyttää keskustelua kristillisestä opista ja elämästä, se on täyttänyt näiltäkin osin tehtävänsä.

Kiitän niitä henkilöitä jotka ovat auttaneet minua kirjan synnyssä. Erityiset kiitokset fil. tri Paavo Suihkoselle sieviläisen murteen tarkistuksesta ja muusta kielellisestä korjauksesta sekä muistakin tarpeellisista ohjeista.

Sievissä vuonna 2006

Veli Tuomi

Eräitä HERRAN TULET -teoksessa esiintyviä tai mainittuja henkilöitä:

Avioparit:

- Antti, päähenkilö ja vaimo Maria
- Iida ja Pekka
- Anna ja Mikko
- Heino ja Hilja
- Elisa ja Lauri
- Matti Antinpoika ja vaimo Liisa
- Taavetti ja Riika, mökkiläiset
- Kauko, parannuksen tehnyt juoppo ja hänen vaimonsa

Muut henkilöt:

- Helga Antintytär
- Eerik ja Heikki, herännäispuhujia
- Kustaan kirkon nuori pappi
- nuori herännäispappi, naapuriseurakunnan kappalainen
- vanha rovasti
- “ystäväpappi”
- Otto, Jumalan hullu, ja Martta-piika
- Viljami, lestadiolaispuhuja
- Juoppo-Arttu
- Elina ja Juha
- heränneitä
- lestadiolaisia
- maailmanihmisiä

Sievin seurakunnan pappeja teoksen kuvaamana aikana:

Kirkkoherrat
Karl Henrik Elfving (1868-1873)
August Johan Frosterus (1874-1879)
Johan Lagus (1880-1901)
Josef Holmström (1903-1909)
Matti Hiltula (1910-)

Kappalaiset
Johan Åkerlund (1785-1825)
Gustaf Thorén (1827-1838)
Frans Isak Fortell (1841-1858)
Johan Fredrik Silvius (1860-1862)
Robert Mellin (1863-1866, virka lakkautettu)

Ylimääräiset papit
Karl Gustaf Kranck, kappalaisen apulainen (1812-1813)
Johan Erik Bergstedt, kappalaisen apulainen (1814)
Nils Abraham Moliis, kappalaisen sijainen (1816-1817)
Karl Gustaf Åkerlund, kappalaisen sijainen (1818-1825)
Zakris Toppelius, virkav. saarnaaja (1825-1826)
Frans Mikael Toppelius, armovuodensaarnaaja (1826-1828)
Jakob Hemming, kappalaisen apulainen (1834-1835)
Elias Fredrik Alcenius, kappalaisen apulainen (1836-1838)
Anders Israel Grottelin, kappalaisen apulainen ja armovuoden saarnaaja (1838-1839)
Henrik Schwartzenberg, armovuoden saarnaaja (1839-1841)
Zakris Gustaf Anstén, kappalaisen sijainen ja armovuoden saarnaaja (1855-1859)
Anders August Kranck, armovuodensaarnaaja (1859-1860)
Robert Mellin, välisaarnaaja (1862-1863)
Oskar Elis Petterson, kappalaisen sijainen (1864-1866)
Karl Gustaf Renfors, välisaarnaaja (1866-1868)
Johan Laurin, kappalaisen apulainen (1867-1871)

Anders Hulkkonen, vt. kirkkoherra (1873-1874)
Konrad Ferdinand Melartin, vt. kirkkoherra (1879-1880)
Anton Lagus, kirkkoherran apulainen (1884)
Paavo Hamunen, kirkkoherran apulainen (1891-1892)
Viktor Emil Lagus, vt. kirkkoherra (1892-1893 ja 1897-1903)
Kaarle Zefanias Simelius, kirkkoherran apulainen (1893-1895)
Jooseppi Tolonen, kirkkoherran apulainen (1895-1896)
Otto Johannes Caselius, kirkkoherran apulainen (1896-1897)
Kaarlo Aukusti Pohjola, vt. kirkkoherra (1901)
Aale Johannes Sariola, vt. kirkkoherra (1907-1908)
Lauri Johanneksenpoika Mustakallio, kirkkoherran apulainen (1908-1909)
Matti Hiltula, vt. kirkkoherra ja välisaarnaaja (1909-1910)

1. LUKU

Tulet syttyvät

Seuroissa

Poutainen keskikesän päivä on ehtinyt iltapuolelle, mutta aurinko paistaa yhä lämpimästi kylämaiseman yllä. Sinitaivas kaartuu korkeana rehevänvihreän maiseman yllä. Pohjalaisen lakeudenpitäjän Sievin taivaankansi on täysin pilvetön. Kaunis poutasää sopii täydellisesti tähän maisemaan, sillä Sievin pitäjä on luonnoltaankin sievä. Sää on tänään siis somasti ”sieviläinen”.

Pariin viikkoon ei ole satanut pisaraakaan. Vain yökaste on hieman virvoittanut kuivaa maata. Se on riittänyt pitämään kasvuston elävänä. On menossa parhaat heinäpoudat.

Jossakin korkealla taivaan ultransinessä soi leivosen laulu. Se visertelee reviirilauluaan. Puiden oksistoista kantautuu peipposten iltakonsertti. Jostakin kauempaa metsän sisältä tuo heikko tuulenvire epäsäännöllistä, vaimeaa karjankellon kalkahtelua. Näihin ääniin sulautuu järvirannasta yksittäisen niittomiehen viikatteen teroituksen yksitoikkoinen kalkatus. On heinänteon kiireinen aika. Lakeuden työkansa on ahkeroinut koko päivän pelloilla; viikatteet, hangot ja haravat ovat heiluneet rivakasti.

Heinämiehen työpäivään kuuluu usein janoa, hikeä ja uupumusta. Toki heinäntekoon liittyy mukaviakin hetkiä: on taukoja, ruokailuja, jopa kahvihetkiä. Nämä pienet pysähdykset tekevät niittymiehen raskaasta päivästä siedettävän. Mutta sitten illan tultua, päivän uurastuksen jälkeen, on todella ihanaa lepäillä paremmin ja venytellä työssä kipeytyneitä raajoja ja jäykistynyttä selkää.

Raskas työ on nyt tältä päivältä takanapäin. Kirkonkylän läpi kulkevalla tiellä on silti liikettä. Askelien rahina, voimakkaat puheenäänet ja naurunremakka kantautuvat tienvieritalojen pihapiireihin asti.

Tienlaidan harmaan talopahan pihanurmella loikoilee renkipoika ruokalevolla. Hän haluaisi hetkeksi rauhaa. Tien äänet kuitenkin kiusaavat. Hän kääntää kiukustuneena kylkeä ja kirahtaa:

— Eikö sitä saa ees iltasella maata rauhasa?

Keskikylältä pohjoiseen päin kuljettaessa on loivassa rinteessä suurehko maatalo. Joidenkin ihmisten askelet suuntautuvat tätä taloa kohti. Tiellä on vaeltajia myös toiseen suuntaan, myötämäkeen, etelään päin. Heidän matkansa kohteena on vanha riihi. Tätä, jo hieman ränsistynyttä rakennusta, käytetään kesäaikaan tanssipaikkana. Tämä ihmisryhmä kiiruhtaa sinne. Suloisenlämpimänä kesäiltana nämä kaksi joukkoa ovat kulkusalla, matkalla omiin kokoontumisiinsa.

Nämä eri tahoille askeltavat ihmisryhmät poikkeavat näkyvällä tavalla toisistaan. Merkittävin ero on vaatetuksessa ja muussa ulkoisessa olemuksessa. Tanssipaikalle menevät ovat nuorehkoja ihmisiä. Heidän pukeutumisessaan ei ole mitään erityisen outoa. Yllä heillä on tavallinen maalaisnuorten parempi puku. Joukolle tunnusomaista on myös riehakas ilo. Ilmeet ovat iloisia, työteliäs niittypäivä näyttää jo kokonaan unohtuneen. Nuorten joukossa käy kova pulina. Ilakointi kuuluu ja näkyy.

Joku pojista katselee vieruskaverinsa takintaskun kohoumaa, viinapulloa, ja viisastelee:

— Pate hei, onko sulla sielä maitopullo ja evväitä, vai mitä sä sielä piilottelet? Suunnittelekko ihan yökuntiin menua?

— Joo-o, monen tiiman reisu tästä tullee, siksi mulla on völijysä nämä isäukon antamat aineet, tulee varma vastaus.

Tämäntyyppiset viisastelut ja vitsinyritykset kuuluvat poikasten ja vielä nuortenkin miesten puhetapaan. Puheen luonteeseen kuuluu aina myös rehentelyn halu.

Viisipäinen tyttöjoukko matkaa tiellä samaan suuntaan, mutta tytöt kävelevät erillään, tien toista reunaa, taempana. He yrittävät olla tiedostamatta isoäänisten poikien pelleilyjä. Tämähän on ollut nuorten tyttöjen tapa kautta aikojen: ei saa olla liian kiinnostunut pojista, koska silloin voi vaikuttaa jopa hepsankeikalt-

ta! Tirskahtelemaan sitä silti joutuu, koska poikien jutut ovat todella hurjia. Mutta tämähän onkin poikien tarkoitus: huomatuksi tuleminen!

Pojat heittelevät juttua myös takana tulevista tytöistä. Se tuntuu miehekkäältä. Pojanklopit tietävät, että nuorinkin näistä tytöistä on saanut keväällä lukkarinkoulusta ”naimaluvan”, joten tiellä kulkeva tyttöviisikko on heidän päätelmiensä mukaan ihan aikuisten akkojen joukkoa.

Näissä merkeissä nuorten ryhmä astelee tiellä. Joukolle on yhteistä myös se, että jokaisen nuoren sisimmässä asuu hivelevä odotuksen ja jännityksen tunne.

Kovin erilainen on toiseen suuntaan kulkevien matkasaatto. He vaikuttavat jollakin tavoin vakavan-, ehkä surumielisenkin näköisiltä. Näissä ihmisissä on jokin selittämätön ja erityinen leima. Vaatetuksena heillä on tumma juhla-asu. Naisten puku on kotikutoista mustaa kangasta. Päässä heillä on musta, sinisellä kuvioinnilla varustettu huivi. Joillakin huivi on harteilla. Miesten puku on vaaleampaa ja paksumpaa ainesta. Kullakin miehellä on yhtäläinen kaulukseton takki, jonka takaosassa on kolme lievettä, vekkiä. Matkasaaton ihmisten puvut vaikuttavat eräänlaisilta univormuilta.

Joukossa vallitsee lähes täydellinen hiljaisuus. Vain saappaiden alta kuuluu hiekan rapina. Joku miehenpuolista sentään kyselelee vieressä kulkevalta ystävältä, miten heinänteko sujuu.

— Hyvin se mennee jos Luoja vielä heinäpoutia viikonkaan verran antaa, kuuluu vastaus.

Nämä niin kovin erilaiset ryhmät — meluavat nuoret ja hiljainen, tummiin pukeutunut kansa — kohtaavat pakosta tiellä toisensa. Nuorisojoukon pullonomistajapoika heittää kavereilleen pilkallisen huomautuksen vastaantulevista:

— Meijän kylän suuret jumaliset ne siinä mennä pyyhältää kokkoukseensa! Että se sitte sieppaa! Puukkua kylykiluijen välliin tarvihtisivat. Menevät taas jollottammaan niitä iänikusia virsiään. Että ossaavakki olla ihimiset pöhölöjä ja pölövästejä! Sitte ne vielä arvostellee meikäläisiä, ko ovat nii hirviän hurskaiksi

ja pyhimyksiksi päässeet, nämä munkit ja nunnat! Arvelevat ossaavansa ainuat oikiat elämisen säännöt! Että pittää tämmöstä Sievisäki tapahtua.

Vastaantuleva ryhmä ei kiinnitä sen paremmin huomiotaan nuorisojoukkoon muutoin kuin että eräs vanhempi nainen huomauttaa motkottavalle nuorelle miehelle Raamattua siteeraten:

— ”Muista Luojaas nuoruuvesas, ennen ku pahat päivät tulevat”.

— Niinpä tietenki! Vielä Raamatullaki yrittää rökittää, marmattaa ”pullopoika”.

— Onkohan niillä muuten luppaa panna kakaroitaankaan alulle tavallisilla konsteilla, viisastelee tumma, ilosilmäinen tyttö toiselle, vaalealettiselle kaverilleen. — Seki on varmaan niille paha synti. Mitenkä lie menettelevät? Tulevakkohan tiineeksikki rukkoilemalla ja veisaamalla? Pitäspä nähä!

— Ei ne malta olla silleen. Pittää niittenki. Mutta varmaan niillä jokkaisella on säkki pääsä, ko näin kesäöisin pehtelevät, ettei liikoja nävy, arvelee kolmas tytöistä.

Tyttöjoukosta kuuluu iloinen nauruntyrske edellisten toteamusten johdosta.

Näin on mielipiteet joukossa ja joukkojen välillä esitetty. Yhteistä henkeä ei vastaantulevilla ryhmillä tunnu olevan.

Nuorisojoukko kääntyy päätieltä riihen edustalle. Tytöt ja pojat ryhtyvät katselemaan seinustoilta omia paikkojaan. Jännitys ja tulevan odotus lisääntyy yhä sielujen sopukoissa. Mitä ilta tuoneekaan tullessaan?

Aiemmin paikalle harjoittelemaan tulleet viuluniekat aloittelevat varsinaista soittoaan, ja osa paikalle saapuneesta vanhemmasta väestä ryhtyy tanssimaan. Ilmassa on suuren juhlan tuntua. Odotettu tanssi-ilta on tullut.

Tämä ilta kului vielä entisten kaavojen mukaisesti, sillä ”elon ihanuudet” — ilonpito, tanssi, juopottelu ja muut kujeet — jatkuivat kuten ennenkin. Riihellä käyvä väki nautti elämästään. Mutta sitä tanssiväki ei voinut aavistaa, mitä riihellä oli tapahtuva muutaman nukutun yön jälkeen!

”Jumalisten” joukko on saapunut nyt äsken mainitun, hieman kauempana, tien oikealla puolella olevan maatalon pihamaalle. Paikalla on jo muitakin samalla tavoin pukeutuneita ihmisiä. On muitakin. Myös ulkopuolisia on kutsuttu ja tullut seuroihin. Heidän pukeutumisensa on aivan tavallista paikallisen kansan pukeutumista.

Joillakin seuraväkeen kuuluvilla naisilla kuuluu olevan jonkinlainen ”höynäyttämisen” armolahja. He ovat siis erityisen lahjakkaita kutsumaan uusia ihmisiä mukaan kokoontumisiin. Osalle seurakutsu oli tullut ilman inhimillistä välikättä, metsässä halonhakkuussa, parrunveistossa, pellolla, navetassa… Yhtäkkiä kutsutun omatunto oli vain herkistynyt ja oli ollut pakko lähteä hakemaan apua, tai sitten oli annettava tunnon paatua. Paikalla on siis monenlaista väkeä. Kaikille heille on yhteistä se, että jokin voima oli koskettanut.

Seurojenpitotalo oli siivottu jo aiemmin päivällä viimeistä nurkkaa myöten. Talon emäntä oli jakanut koko päivän tiukasti ohjeitaan. Renkien toimesta myös talon pihapiiri oli laitettu hyvään järjestykseen. Työkalut ja heinäntekovälineet ovat nyt siististi omilla paikoillaan. Talon isäntä palasi vasta äsken uuden luo’on niitosta järvirannasta, mutta ehti silti mukaan talon ja ympäristön siivoustalkoisiin. Taloon tulleet kylänmiehet ovat nostelleet seinän vieruksille ja leveälankkuiselle permannolle penkkejä riveihin. Myös pihamaalla on muutamia penkkirivejä. Piha-alueen takaosassa on kymmeniä vieraiden hevospelejä. Osa hevosista on laskettu irti laidunmaalle. Naisväki on kattanut pellavaisella liinalla varustetun kahvipöydän tuvan keskelle. Pirtti on monin tavoin kaunistettu iltaa varten. Maljakoissa on niityltä poimittuja kukkia. Kaikki on nyt kunnossa. Tällä lakeudella melko uusi kokoontumismuoto, seurat, voi alkaa.

Sisältä, tuvan puolelta, alkaa kantautua vaimeata virrenveisuuta. Joku vanhemmista naisista on aloittanut virren ”Walittaa waikiast’ mahdan…” Kauemmin paikalla olleet yhtyvät vähin erin veisuuseen.

Vastatulleet vieraat tervehtivät vielä talonväkeä kysellen sa-

malla pikaisesti tärkeimpiä kuulumisia ja siirtyvät sitten kahvipöydän ääreen. Kahvi on sen verran harvinaista herkkua, että kannattihan jo senkin vuoksi seuroihin tulla!

Hieman erillään muista, lähellä ulko-oven suuta, istuu kolme miestä: Antti, Heikki ja Eerik — puhujia ja johtajia — omissa syvällisissä keskusteluissaan. Heitä sanotaan näiden ihmisten parissa kellokkaiksi.

— Puhu vain, jos tuntuu, että sulla on ees jotaki sanomista, vastaa Antti, vanhin joukosta, nuorimman, Eerikin, kyselyyn. — Minä oon nyt niin alaspainettu, että osannenko mittään tolokkua sanua. Mua on saatana niin rökittäny viime päivinä, että on aika pehemiä olo. Kovvaa painia on pitäny taas käyvä. Aina sitä ei ees tiiä, onko vastasa Jumala vai ihte perkele. Semmosta se on tämä nykynen koulu.

— Mutta jos nauravat vielä, ku poikanen alakaa paasata?

— Kuuleppas, ei nämä ihimiset naura, jos sulla on jotakikkaan sanottavvaa, Antti lupailee ja jatkaa: — Minä voisin lukia palan tätä Luteruksen Huonepostillaa.

Näistä miehistä Antti puhuu vähemmän murteellista kieltä kuin muut kellokkaat. Ehkäpä se johtuu hänen runsaasta lukuharrastuksestaan. Antti on ollut jo näet kauan Biblian ja hengellisten kirjojen ahkera lukija. Tämä kai on muokannut hänen kielenkäyttöäänkin enemmän kuin muiden tämän ajan ihmisten. Hänen puheeseensa kuuluu siksi yleis-, jopa kirjakielen piirteitä. Tämän tähden saattavat muutamat ihmiset jopa naureskella takanapäin. Antti itse tahtoi kyllä välttää vaikutelmaa että olisi liian lukeneen tai herraskaisen oloinen, mutta eipä hän silti ”taudistaan” eroonkaan pääse.

Hän jatkaa puheluaan:

— Oon tätä kirijotusta koko viikon kotona jankannu. Täsä on tälle ajalle hyvvää sannaa ja voin minä jotaki sanua lisäksi, jos Herra antaa sanottavaa. Muuten mun mielestä sinunki, Heikki, pitäs puhua. Puhusit vaikka siitä, miten sinä ihte tulit armon tuntemaan, ku maailimasta Herra sinukki pois tempasi, pyytää Antti lopuksi keski-ikäiseltä Heikiltä.

”Saarnavuorot” on näin jaettu, ja miehet palaavat aikaisempaan puheeseensa uusista, merkillisistä hengellisistä ilmiöistä, joihin Herra on nämä miehet temmannut, eikä vain heitä, vaan muitakin tästä kylästä. ”Herran tuliksi” tapahtumia täällä sanotaan.

Kun virsi päättyy, joku kamarin puolella istuvista miehistä aloittaa toisen virren: ”Jeesus ystävän’ on paras…”

Sitten väki on jo kokonaan asettunut istumaan ja kuuntelemaan. Vain poikaset pyörivät vielä äitiensä helmoissa ja kokeilevat, uskaltaisiko lähteä keskemmälle pirttiä. Pikkutytöt istuvat isänsä tai äitinsä sylissä, mutta seuraavat mielenkiinnolla poikien touhuja. Ovet ovat sekä ulos että toisiin huoneisiin avoinna.

Veisuussa tuntuu olevan oma erikoinen vauhtinsa ja tekniikkansa: virsi soi hyvin hitaassa tempossa, mutta säkeet päättyvät yhtäkkiseen töksäytykseen ja sitten tulee paussi. Siihen on otettu hieman lisäaikaa edellisestä nuotista. Kun siis valittava, jopa huokaileva sävel tulee säkeensä loppuun, virsi pysähtyy hetkeksi kuin odottamaan kysymystä: mitä sitten? Paussin jälkeen se jatkaa voimalla eteenpäin. Siinä tauon kohdalla tuntuu veisaajistakin, että on hyvä hengähtää pieni tovi. Tämä veisuutapa on havaittu hyväksi. Tämä virsien esitystapa on muotoutunut tällaiseksi näiden ihmisten keskuudessa. Jotkut tosin arvelevat tämän veisuutyylin tulleen Savosta päin. Kerrotaan, että eräät naisenpuolet Nivalasta olivat olleet siellä jokin aika sitten oikein ”virsiopissa”.

Ilta etenee pidemmälle, ja seurat jatkuvat. ”Seuroiksi” näitä hengellisiä kokoontumisia tämän kansan piirissä sanotaan — monikossa.

Seurojen tässä vaiheessa on pirtin pöydältä koottu pois kahvitusvälineet ja valkoisen pellavaliinan päälle on asetettu suurikokoinen Biblia ja pino ruskeaselkäisiä virsikirjoja.

Joku nuorehko nainen tuvan takaosassa tuntuu pidättelevän väkisin esiin tulevaa itkuntyrskettä. Kapeat hartiat vapisevat liikutuksen tuomasta paineesta. Vierustoverina istuva, jo vanhempi nainen kääntyy hiljaa hänen puoleensa ja sanoo jotakin, joka

tuntuu tyynnyttävän itkevää.

Ihmeellinen henki on laskeutunut seurapaikalle. Sitä ei voi mitenkään selittää, mutta taasen se tuli! Hän, tulija, on tämän ilmiön aikaansaaja. Tässä paikalle kiiruhtaneessa hengessä on jotakin käsittämätöntä voimaa. Se särkee ja murskaa, mutta myös parantaa. Tämä uusi henki ja voima on saanut tällä lakeudella tämän kaiken aikaan. Hän on kaiken takana. Hän kulkee julistetun sanan matkassa, joskus ilman sitäkin. Hän on Herätyksen Henki. Hän on Herran Tuli, Pyhä Henki. Häntä ei voi ihmistiedoin selittää. Tämä tuli on sytyttänyt pohjalaisen lakeuden kansan uuteen elämään. Kauanko palanee? Siirtyneekö muualle? Itse asiassa näin on kuultu sen myös muualla toimivan. Eritoten Savon suunnalta on tullut tietoa samanlaisesta tulesta.

Virsi päättyy… On aivan hiljaista. Vain pienen sylilapsen heikko kitinä rikkoo hiljaisuuden. Pihamaalla olijoista joku kuulee kaukaa, riihen suunnalta, tulevan heikon viulun kitkutuksen. Muuten on tyynen hiljaista. Jopa luonto on hiljentynyt.

Puhujat ovat asettuneet ison tuvan kuistille siten, että ääni kantautuu niin sisälle kuin pihamaallekin. Puhujista vanhin, Antti, alkaa lukea tasaisella äänellä Lutherin Huonepostillaa. Luku on viidennen kolminaisuudenpäivän jälkeisen sunnuntain teksti, Luukas 5:1-11. Siinä kerrotaan, kuinka Jeesus kutsui kerran apostolit seuraansa ja opetti heitä ja kuinka myös meidän tulisi tuntea Jumalan sanaa ja oppia elämään sen mukaan. Siitä seuraisi sitten Jumalan mielen mukainen elämänmuoto. Luetussa kerrotaan myös, kuinka suuri ero on uskovaisten ja vastaavasti pakanoiden ja uskottomien tekemien tekojen välillä. Kun nimittäin kristitty tekee velvollisuutensa Kristuksessa, hänen tekonsakin ovat pyhiä, uskoton tekee vain epäpyhiä töitä. Näin Luther postillassaan opetti.

Lukija käy kokonaan Lutherin tekstin läpi ja sanoo väliin jonkin omankin sanan selitykseksi. Kun postillanluku on päättynyt ja Antti on sanonut vielä lopuksi muutaman harvan sanan seuraväelle, veisuu alkaa jälleen viritä. Joku osaava aloittaa kuultuun sanaan sopivan virren. Kaikesta silti huomaa, että seurat ovat

vielä jotenkin uutta — hakevat lopullista muotoaan. Vakiintunutta kaavaa ei vielä tunnu olevan, vaan tapahtumat etenevät osittain spontaanisti.

Vain miehet pitävät näissä seuroissa puheita, mutta ei sitäkään tunnu vierastettavan, jos joku naisenpuolikin puhuu kuin todistuksenomaisesti Herran väkevistä teoista. Myös uusi, hyvin outo ilmiö on tullut näihin tilaisuuksiin mukaan: eräät naiset ovat alkaneet puhua ”kielillä”. Tämä heidän puhumansa kieli ei ole mitään yleisesti tunnistettavaa kieltä. Jotkut sanovat sitä ”enkelien kieleksi”. Eräs naisista osaa sen kääntää, tulkita ymmärrettävään muotoon. Hänellä on siis selittämisen armolahja. Tällaisen ilmiön on annettu jatkua seurapaikalla, vaikka seurakunnan ”heräämätön” pappi oli jo jonkin aikaa esittänyt tästä ankaraakin arvostelua. Muitakin uusia ja outoja Hengen ilmentymiä on puhjennut. Niinpä on alkanut esiintyä sellaistakin puhemuotoa, joka on aivan uutta näillä lakeuksilla, jonkinlaista ”Hengen ilmoitusta”. Sitä sanotaan täällä käytetyn Biblian mukaisesti prophetiaksi. Siinä puhuja tuntuu olevan suoraan saamansa hengen vaikutuksessa. Tähän julistusmuotoon kuuluu kehotusta ja nuhdettakin paikalla olevalle kansalle ja joskus myös ennustusta lähitulevaisuuden asioista. Tätä ilmiötä on seurakunnan papisto eniten kauhistellut, jopa syyttänyt näitä profeettoja suorastaan noituudesta. Varsinkin silloin kun heidän sanansa ovat kohdistuneet näille — niin kuin tämä kansa asian ilmaisi — kuolleessa luulouskossa oleville valhepaimenille, ei tuomioita heidän taholtaan ole voitu välttää. Nuhdesanat ovat olleet niin ikäväntuntuisen tosia!

Seurat jatkuvat tämäniltaisen kaavan mukaisesti: puheita ja virsiä.

Ensimmäinen varsinainen puheenvuoro alkaa:

— Mun täytyy puhua nyt teille, sieviläiset, hyvin pienen ihimisen paikalta. Vaikka täsä teille puhunki, ei minusta oo tullu sen enempää tai parempaa ku teistä muistakaan, Ristuksen mukkaansa tempaamista. Mutta en minä silti voi olla kiittämätä Herraa siitä, että hän kahto minukki arvolliseksi seuraansa. Kyllähän

te minut kaikki tunnetta. Tunnetta mun elämänki. Te tiiättä, että akkain peräsä oon laukannu ja niitä vokotellu, viinaa oon lillittäny kans siinä ku toisekki. Aina olin menosa pirun polluille. Ei auttanu, vaikka tuo mun Liisa ois kuinka voivotellu. Kyllähä minä silti yritin ristittyki olla. Pitihän sitä nimittäin jonku kerran vuojesa kirkosaki käyvä, niinku esimerkiksi jouluna ja pitkänäperijantaina. Luulinpa jopa Jumalalle kelepaavani, ku annoin kolehtiinki aina joskus jonku kopeekan. Mutta sitte tuli sille elämälle loppu! Tuo mun Liisa-emäntä oli jo aijemmin päässy Ristusta tuntemaan ja sai monen turhan yrityksen jäläkiin minukki mukkaan seurapaikalle. Lähin ku mua ahisti sillon seki, että olin päisäni pieksäny oman pojanki melekein henkihieveriin, ko se ei ollu lähteny viemään mua hevospelillä kylille viinan hakkuun. Siksi hakkasin sitä. Se sitte sen päivän riihesä itki ja valitti. Ei tullu syömäänkään, nii oli sillä syän kipiä mua kohtaan. Lähin sitte Liisan mukkaan… Sielä seuroisa sain sitte kuulla tuomioni. Tämä meijän ystäväpappi, Malaperi, saarnasi sielä synnin synniksi ja munki kaikki synnit julukisiksi. En tiiä mistä se neki kaikki tiesi. Kaikki se luetteli. Mutta tiiän, ettei ollu kukkaan sille laverrellu. Se sano ko mulle ihtelleni, että luulekko sinäki miespolo täälä, joka perkeleen töisä kulijet ja sen renkinä oot, huoraat ja juopottelet ja väärin korttipelisä pyhäpäiviäs vietät, muka Herralle kelepaavas. Luulekko pyhäki olevas, vaikka hakkaat ja pahoinpitelet omaisiaski, Herran sinulle antamia? Suuriapa luulet itestäs, vaikka Jumala sannoo, ettei hänen taivaaseensa pääse mittään epäpyhhää eikä saastasta. Niin se sano ja oli niinkö olis keihäs menny rinnan läpi. Sillon minä säryin ja rapsahin aivan ko pieniksi murusiksi. Mun piti sillon huutaa suurella äänellä: Armaha Herra! Ei haitannu, vaikka kaikki kuulivat. Ei kyllä kukkaan nauranukkaa. Siinä minä sitte konttasin ja huusin. Ei ees hävettäny, koskas oli niin kauhia se hätä ja tulipalo omasatunnosa. Mutta kuulkaapa! Sitte se Nilssi sano, että vielä riittää Ristuksen verta sullekki, joka oot maailimasa rypeny ja Ristusta pilikannu. Juo ny vain sinäki tätä verta ja pesevy. Anna Jeesuksen sovintoveren pestä saastaset vaattees puhtaiksi, ja anna sen veren

valakasta ryntteesi ihan lumen valakosiksi ja ristallin kirkkaiksi.

Sitte kuulkaa tapahtu ihan ihimeellistä! Lämpönen aalto aivan ko huluvahti mun ylite. Minä alloin tutista ku horkasa. Valtasat, kiristävät kahaleet irtos mun ympäriltä. Hupsahin ku johonki villakassaan. Käsittämätön riemauksen tunto rapsahti rinnan läpi. Tuntu siltä, ku olisin painanu puolta vähempiki ku taakat lähti, ko syntisäkki heitettiin armon merreen. Aatelkaapa, että kipiä selekäki parani yhtä-äkkiä! Kai senki päällä oli ollu liikaa roinaa. Ei sitä voi ihimissannoin kuvata mitä se on, ku taakat nykästään pois. Ku saa olla vappaa syyllisyyvestä, nii se on ihimeellistä se rauha. Se oli käsittämätön se armon huluvahus. Taisin hetken nähä niinkö jokku taivaan kirkkauven valokki silimisäni. Semmonen se oli se Jumalan Hengen antama vappautuskokemus. Ja kuulkaa: ku tämmönen rääsypekka sai oikein imiä Ristinmiehen ansiota ihtelleen ja kuulla, että kaikki vanha ja entinen on pyhitty pois, nii jopa alako elämä kelevata!

En minä sitä täsä tarkota, että tämmösiä merkillisiä kokemuksia kaikkein justiinsa näin pitäs kokia. Ei kai tarvihte? Mutta jos Herra antaa, saa se antaa! On se kuulemma vieläki ihimeellisempiä antanu! Mutta kuulkaa vielä: vastaan on se Jumalan armo otettava, muuten susihukka perrii!

Näin Heikki puhui ja jatkoi sitten hieman hiljempää, kuin hitaammalla tempolla:

— Sitte seurain jäläkiin oli askel tosi kepiä, ko Liisan kansa tammalla kotia ajeltiin. Tuntu ko ois uuvelleen naimisiinki menty, niin oli ny rakas tuo emäntäki. Kauan se oli jaksanukki kärsiä mua ja mun törkeyksiäni.

Sitten vauhti taasen kiihtyy ja ääni saa myös uutta korkeutta:

— Ja kuulkaa: jos täälä on vielä yksiki, joka ei tunne Jeesuksen Ristuksen ristin salasuutta ja sen miehen veren voimaa ja sen ansiota, niin heittävy nyt hyvällä säällä sen jalakain juureen ja pyyvä armua, nii mielellää se sinuaki auttaa ja armahtaa. Heittävy vain sinäki Herran ristin alle ja sinä saat ellää. Hällä riittää vielä anteeksiantamusta. Äläkääkä kukkaan luulko, että riittää ku on kerran lapsena kasteenarmosta osalliseksi tullu, että vielä

nykki kaikki on tolokusti. Ei oo. Jokkainen on pois poikennu. Kaikki ovat kelevottomiksi tulleet. Älä kuvittelekkaan, että iliman Pyhän Hengen antamaa elävää uskuva Jumalalle kelepaisit. Et kelepaa. Sanaki sen sannoo. Äläkä kuule anna saatanan valehella sulle. Se kyllä kehhuu sinua autuvaaksi ja hyväksi ristityksi ku ulukonaisesti oot ristitty, mutta ko katumaan alat entistä törkiää elämääs, nii sitte se ketale jo väittää, ettei armo ennää sulle kuulu. Semmonen peto ja valehtelija se on. Mutta Ristus on täynnä armua ja tottuutta. Ku hänet vastaan otat iliman järkes väitteitä, niin autuaaksi pääset. Äläkä rupia omia tekojas tekemään. Kuule, Mooses ei sua auta ennää täsä asiasa. Sillä on kyllä omat hommansa. Se voi kyllä näyttää sulle, minkälainen perkele oot, mutta muuten se ei voi sua auttaa. Se voi viiä sinut vain korpeen kaatumaan ja maatumaan. Se voi olla kyllä ylypiälle hengelle tarpeellistaki, mutta siltiki, jos ommiin töihis ja hurskautees luotat niin korpimaahan kaavut. Mooses-rohveetalla ja lainkirijaimella ei oo tarijota sulle voimaa uuteen elämään. Mooses kurittaa meitä Ristuksen tykö. Se on Mooseksen virka. Mutta Ristuksen, meijän Vapahtajan, virkana on auttaa ja pelastaa. Pyhä veri riittää särpimeksi sullekki. Saat kuule ilolla lipota vettä pelastuksen hetteestä. Niin se on ja muut äänet hilijaa. Pilikkaa ne sinua nämä tämän maailiman viisaat ja muukki luulohurskaat ko Ristuksen perrään lähet, mutta silti se kannattaa. Ijankaiken on hänen seuraajansa saaneet kokia pilikkaa, mutta älä sinä siitä piittaa. Kerran pilikkaajat ovat surkiasa asemasa. Sillon ei ennää niitäkään naurata. Sinäki kahtaalle juoksenteleva kuulija: ota ny vastaan täys armo ja sinä saat ellää. Sinäki sielä, joka sielä seinän vieresä vollotat niin pää pystyyn ja ala ellää. Ei täsä vollotukset pitkälle auta! Kyllä sitä toki itkiäkki saa, mutta ko Jeesus oikein tutuksi tullee, niin jopa alakaa naurattaanki.

Heikki on nyt sanottavansa sanonut. Hän on tehnyt sen kansanmiehen yksinkertaisin sanoin. Mutta mikä vaikutus! Sanan kaksiteräinen miekka iskee kuulijoihin voimalla. Se tuntuu lakaisevan tieltään kaiken epäpyhän ja kelvottoman. Se näyttää tunkeutuvan jokaiseen sieluun ja sydämeen. Siitä seuraa että koko

pirtin täyttää itkun tyrske. Tuntuu kuin tuvan hirretkin tärisisivät! Jumalan voima iskee kuin rajuilma köyhän kansan keskelle saaden aikaan vaikutuksen, jota ei voi sanoin kuvata.

Jos Heikin puhe olisi kirjoitettu ylös ja vuosikymmenien jälkeen luettu joissakin toisissa, myöhemmissä seuroissa, ei luetussa olisi ollut ehkä sitä voimaa, joka siinä nyt oli.

Puhutun sanan mukana kulki Herran Tuli. Niinpä paikalla on taasen Herran voima, vaikka sanottu sana on maallikkomiehen yksinkertaista sanaa. Mutta nyt oltiinkin Herran synnytyshuoneessa! Täällä sekoittui kivun huutoihin myös ilon ääniä, kun uusi lapsi sai syntyä Herran seurakuntaan; joku on ehkä vielä synnytystuskissaan, joku jo kiitti.

Eräs tuvassa istuva mies tuiskahtaa yhtäkkiä polvilleen penkkien väliin ja vapisee siinä Jumalan pyhän tulen polttaessa. Henki on paljastanut hänelle yhtäkkiä koko hänen vanhan ihmisensä näytelmän, osoittaen sen täysin Jumalan vihan alaiseksi elämäksi. Siinä hän nyt tutisee kuin horkassa. Mutta eipä ollut apukaan kaukana!

Vieressä istuva vanha nainen on peittänyt kasvonsa käsillään ja huokailee. Entinen elämä vilisee ohitse kuin nauha:

— Mitenkä kelepaan, mitenkä kelepaan! hän tuskittelee puoliääneen. Hän saa siinä sitten puettua tuskansa jo isommaksi ääneksi ja kyselee:

— Saako tämmönen akankuvatuski uskua vielä armon päälle?

— Vielä saa uskua! vastaa joku puhujista.

Pienikokoinen mies takan kupeessa parahtaa samalla huutamaan:

— Tuli polttaa! Auttakaa ihimiset, minä palan! Piru tullee! Polttaa, polttaa! Armaha Herra! Armaha Herra! Älä jätä mua helevettiin kitumaan! Ookko vihan Jumala, vai saako armua anua tämmönenki paha?

Tästä miehestä tiedetään, että hän on ”Jumalan hullu”. Herätyksen arveltiin tehneen hänestä henkisesti sairaan. Jumalan laki oli ilmeisesti iskenyt hänen sielunelämänsä sekaisin. Tai ehkä

sen olivat osaltaan vaikuttaneet heikot henkiset voimavarat, jotka eivät olleet riittäneet näin rajuun koulutukseen. Ehkä syy oli jossakin muualla…

— Kyllä Jumala hulluistaan huolen pittää, kahtokoot ennemmin viisaat etteensä! sanoo lähellä Ylivieskan pitäjän rajaa pienessä mökissä Riika-emäntänsä kanssa asustava, pienenläntä Taavetti. — Kyllä Otto tuosta seleviää! Se on ihan hyvällä paikalla! Herra on kuulemma heikoisa väkevä.

Jumalan suunnattoman suuri voima on koko ajan miltei käsin kosketeltavalla tavalla mukana. Tuli on kokonaan irti! Nämä eivät ole mitään vanhojen kytösavujen tupruja!

Kuin tyynesti virtaava joki, joka lähtee liikkeelle pienistä puroista kaukana ylänkömaalla, alkaa hiljaa perähuoneesta kantautua useamman naisen veisaama virsi. Ensin se alkaa yhden suusta, mutta kohta jo paisuu suuremmaksi:

O Herra! ilo suuri Mull‘ on, ett‘s huutoni
Ain kuulet armiaast‘ juuri, mun rukoillessani…

Sitten tulee jo uutta puhetta.

— Velijet ja sisaret! nuori Eerik aloittaa.

— Muutaman sanan lie tarkottanu Herra munki teille antaa. Nuorimmaisia lienen Pyhän Hengen herättämistä ja armon pieksämistä, mutta sanon nyt muutaman sanan minäki. Parsikaa ja korijakkaa te pitemmälle päässeet, jos tämä sana ei kokonaan kelepaa. Rustakkaa vain paremmaksi. Jos minä josaki erehyn, nii en minä siitä pahennu. Oikiastaan kyllä saatan pahentuakki, mutta sehän tarkottaa vain sitä, että pittää uuvelleen ruveta ripustaan lihhaa ristille!

Ku Jumalan tuli iski minnuun ja näin ihteni sen valosa, niin luulin ensin, että olin vain sillä lailla syntiä teheny, että tansseisa juoksin ja ryypiskelin ja muutenki välinpitämättömästi elin, mutta että sitte ku saisin uskua nämä tekosyntini anteeksi, niin voisin alakaa paremman elämän. Sitte mulle kuiteski selevis, että mun syntiänihän on myös se, että olin niin palijo jättäny tekemätä.

Seki alako polttaa tuntua.

Vielä surkiammaksi koin kuitenki ihteni, ku mulle sanottiin Pitisjärvellä jotenki niin, että pahinta on mun turmeltu luontoni, jonka syntymäsä jo sain vanahemmilta perintönä. Sanottiin, että synnin perkele assuu minusa ja minä en voi sitä ite korijata. Malaperi sano niin että meijän pittää syntyä kokonaan uuvesti ylläältä. ”Näin se on ja pyssyy”, se sano. Se sama sanotaan kans Piplijasa. ”Ei kannata siksi parsia vanahaa nuttua. Ei hyövytä parannella entistä syntisäkkiä. Uusi tilikku ei passaa vanahaan vaateriepuun; se repiää vielä pahemmaksi. Pittää syntyvä uuvesti, Jumalan Hengestä, niin ku Nikoteemuksenki piti. Veestä me ollaan synnytty, mutta pittää syntyä Hengestäki. Tämä Henki on se sama, jolla Jeesuski herätettiin kuolleista”, se sano. Vasta sitte oikialla tiellä ollaan, ko Jeesuksen ylösnousemusvoima saa tulla meijän osaksi ja tullaan uusiksi luomuksiksi. Se on se Hengen antama elävä usko, joka sen saa aikaseksi. Sillon vasta ollaan oikiasti uuvestisynnytty! Tietäkää se! Äläkääkä ruvekko jonkullaisiksi paremmiksi ihimisiksi, vaan tehkää semmonen parannus, että Jeesus saa syntyvä teihin ja tulla teihin assuun. Ristus haluaa antaa oman elämänsä teille ja muuttaa teijät. Sillon päästään ikkuiseen kunniaan. Sanasaki sanotaan: ”Ristus teisä, kunnian toivo”. Oikia parannus tehhään totisesa katumuksesa ja kääntymisesä Kristuksen tykö. Hän se tekkee meisä sen oikian parannuksen. Ei yritetä ystävät rakkaat ihte ruveta uskovaisiksi. Äläkä kuule jää oottaan, että tulisit vähitellen paremmaksi. Et taatusti tuu! Heprealaiskirijeesä näjet sanotaan: ”Sentähen, niinku Pyhä Henki sannoo: tänäpänä, jos te kuuletta hänen äänensä”. Tännään pittää siis parannus tehä ku huomisesta emmä mittään tiiä. Otetaan tämä kallis pelastus uskolla vastaan Jumalan Pojalta, että saatas ihtelle ihan Jumalan Pojan usko. Sillon meille käy hyvin. Aamen!

Puhe päättyy. Puheessaan käyttämät lainaukset ”Malaperilta” Eerik on puhunut omalla kotoisella murteellaan. Eipä hän olisi edes osannut puhua Malmbergin yliopistossa oppiman suomen tapaan tai käyttää hänen hieman vierasta korostustaan.

On hetki aivan hiljaista. Sitten otetaan kantaa.

— Olipa viisasta puhetta, vaikka pojankossi puhuki, mies takan luota toteaa.

— ”Äläkää myöskään ruvekko kantamaan orijan mieltä tunnosa. Jos sitä ei ajeta sieltä pois niin sitä paatuu”, sanottiin kans sielä Pitisjärvellä, joku vielä jatkaa takapenkiltä.

— Vieläkö joku haluais sanua jotaki tänä iltana? kysyy Antti.

Hetken on hiljaista. Sitten muuan vanha mies alkaa köhiä kurkkuaan ja saa kysytyksi:

— Mitä se tarkottaa sielä Piplijasa, ku sielä sanotaan että joka täyttää lain, on siitä elävä. Miten sen saa onnistummaan? Minä en siitä seleviä. Tullee niin hirviästi rikkeitä ja sitte tunto syyttääpi. Taas oon niin kiusattu ko on nii palijo näitä puutteitaki. Tietäskö joku sanua tähän jotaki? Miten se laki pijetään?

Antti on juuri availemassa suutaan, kun nuori Eerik jatkaa:

— Tämä onki oikein tärkiä asia. Sitä ussein luullaan, että meijän pittää kyetä elämään omin mahollisuuksin lain mukasesti. Ihte lainsanan mukkaan niin kyllä pittääki. Jos sen taitasimmaki, olisimma silläki lailla autuaita. Mutta kuulkaapa ny, ainuastaan Jeesus Ristus on siihen kyenny. Meijän turmeltunu luonto estää lain mukasen elämän omin voimin. Mutta ko Kristus tullee meijän vanhurskaueksi, ko uskomma hänneen, meitä ei tuomita ennää lain mukkaan. Hän vastaa ny lain täyttämisestä. Laki onki vain Ristukseen asti, siitä etteenpäin saarnataan Jumalan valtakuntaa ja mukkaan astuupi ny armo. Ko pysymmä Jeesuksesa, hän vastaa Isän eesä lain täyttämisestä. Äläkää antako sen tähe lain teitä ennää pelottaa. Laki pelottellee Ristuksen ulukopuolella olevia. Täälä saarnataanki nyt Jumalan valtakuntaa. Siinä valtakunnasa elämä saahaan Ristukselta Jeesukselta. Laki ei oo ennää petakookimma eikä kurittajamma. Se saa nyt mennä. Pois sitä ei julistuksesta saa silti ottaa. Jos näet luovumma Jeesuksesta, laki alakaa taas kurittaan meitä. Me elämmä Jumalan tahon mukkaan, jos Jeesuksen Henki saa hallita meitä. En tiiä, oliko tämä tarpeeksi selevästi sanottu, mutta näin se kuitenki on. Siinä on meleko palijo opettelemista. Kukkaan ei pääse varmaan

ihan valamiiksi. Minä oon vähä tämmönen saarnatautinen, nii että jokku sannoo, etteivät ymmärrä kaikkia mun sanomisiani, Eerik vielä huomauttaa.

Kyselevä vanha mies jää mietteisiinsä. Jotakin hän jo aavistuksenomaisesti tajuaa. Ajallaan kai hänellekin selviävät paremmin Jumalan valtakunnan suuret salaisuudet. Tarvitaan siis vielä runsaasti opetusta, syntymistä ja kasvamista. Siksi näitäkin seuroja pidetään!

On tullut iltavirren aika. Myös mielet tyyntyvät vähitellen. Lapset nukahtelevat jo vanhempiensa käsivarsille. Seurat päättyi.

Taas oli saatu maistaa kristillisyyden voimaa. Oli saatu tutustua syvemmin armoon ja opetella elämään uutta elämää. Jumalan pyhä sanan laki oli nytkin särkenyt vanhaa ja kulunutta pois heitettäväksi. Seuroissa oli saatu myös haukata suuri pala evankeliumia. Jumala oli synnyttänyt kivulla ja itkulla uusia lapsia itselleen. Ahtaan portin pieleen kontanneita, ahdistuneita ja hoipertavia sieluja oli talutettu sisälle avatusta veräjästä. Ne, jotka olivat siitä jo aikaisemmin sisälle käyneet, opastivat muita. Mutta yhä oli monenlaista sairasta, rampaa ja nilkuttajaa seisoskelemassa oven edessä. Joku oli tullut siihen kuin sattumoisin, joku pitkän taistelun jälkeen.

Oli ollut Herran Kristuksen jakokokous. Jotkut pääsivät armovalinnassa sisälle Jumalan valtakuntaan, mutta vastaavasti muutamat eivät tulleet sisälle vaikka kehotettiin. Paljon oli tänä aikana kutsuttuja, mutta kaikki eivät tulleet valituiksi. Ruuput ja ruumenet Herra erotti näissä kokouksissa nisunjyväsistä. Kerran Hän polttaisi rikkaviljan sammumattomassa tulessa. Jyvät Hän kokoaisi aittoihinsa. Herra Jeesus Kristus itse oli tänäänkin puinut riihtään Henkensä voimalla. Valitettavaa tässä oli se, että kaikki paikkakuntalaiset eivät edes tulleet kutsuntapaikalle. Heitä kiinnostivat muut, tyhjänpäiväisemmät asiat.

Mutta Herran valituille alkoi kaita tie iankaikkiseen elämään. Kutsun hylänneet jäivät, ehkä tietämättään, kuolleeseen luulouskoonsa tai julkijumalattomuuteensa. Heitä ei oksastettu elämän

puuhun. Heidän osansa oli toinen. He olivat poiskarsittavia.

Oli jo keskiyö, ylikin, kun viimeiset vieraat lähtivät seuratalosta. Talon väki jäi asettelemaan penkkejä pinoon seuraavaan seurapaikkaan vietäväksi. Ensi viikolla niissä jo istuttaisiin uusin toivein ja odotuksin!

Kohta seurapaikan talossa jo nukuttiin. Vain yhdessä kamarissa pieni miesjoukko jatkoi keskusteluaan. He eivät malttaneet mennä yöpuulle, sillä mielessä oli liian paljon kysymyksiä ja tarvetta puhua.

Läheisellä tanssipaikalla on viulunsoitto ja tanssinrytke päättynyt. Humalaisten jollotukset ja naurunremaukset ovat häipyneet hiljaisen tuulen mukana kauemmas kesäyöhön. Yölinnun heikko liverrys metsän sisustassa rikkoo muuten lähes täydellisen hiljaisuuden. Kesäyön levollinen hiljaisuus laskeutuu lempeästi pielukselleen pohjalaisella lakeudella. Tuulikin laantuu omalle yövuoteelleen. Pilvenhaituvat luisuvat kuin salaa etelän suuntaan, metsän taa. Sen sijaan ilman jäähtymisen myötä syntynyt utu lähtee valumaan alavalta suopellolta laajemmalle alalle. Se liikkuu verkkaisesti kuin etsien jotakin. Mitä mahtaa etsiä? Hallan pelkoa ei silti tänä yönä ole. Kuulas yö enteilee huomisellekin hyvää heinäpoutaa.

Luonto lepää pienen tovin. Eläimet — lehmät, mullikat, hevoset ja lampaat — makailevat kotiaitauksessa. Myös heinäntekovälineet — viikatteet, haravat ja hangot — ovat yöpuulla ladon seinustalla. Siinä ne näkevät omia uniaan. Mutta huomenna, huomenna olisi taas tosi kysymyksessä!

Tulet ja seuraukset

Eräät jo aiemmin Herran herättämät ihmiset kertoivat pohjan taivaalla nähdystä valtavasta tulimerestä. He olivat kokoontuneet joukolla sitä eräänä iltana ihmettelemään. Jostakin syystä muut ihmiset eivät sitä nähneet! Näyssä kuvastui tulen läpi suuri risti, sovituspaikka. Valtava oli tämä näky ollut. Se enteili uusia, ihmeellisiä aikoja. ”Sotako syttyisi, vai mitä oli tekeillä?” he kyselivät toisiltaan.

Ja outoja asioita oli jo alkanut tapahtua, sillä tähän asti paljon käytössä ollut ja pappienkin käyttämä Svebiliuksen katekismus, tuo korkeakirkollinen teos, joka opetti, että kaikki kastetut ihmiset ovat kristittyjä, osoittautuikin yhtäkkiä kyseenalaiseksi. Tämä asia tuli yhä selvemmäksi niiden ihmisten kohdalla, jotka Herra herätti näkemään heidän todellisen tilansa. Kun paljastui, minkä käsittämättömän työn Herra oli aloittanut täällä, pohjalaisen kansan keskuudessa, ristiriita vanhan hapatuksen ja uuden viinin välillä oli ilmeinen. Niitä ei voinut millään lailla sovittaa yhteen. Kuolleen pääntietouskonnon ja uuden, sydämen uskon, välinen ristiriita sai ihmiset näkemään, mistä tässä taistelussa sodittiin. Ihmisen rakentama luulousko ja Jumalan Pyhän Hengen synnyttämä ”Jumalan Pojan usko” kohtasivat. ”Perkeleen ansa” — kuten heränneet asian ilmaisivat — paljastui.

Kalajoellako se ensin syttyi? Kohta myös Ylivieskassa syntyi suuri herätys. Se roihahti palamaan samalla myös Nivalassa, ja kohta se olikin jo täällä Sievissä… Koko Kalajokilaakso oli sitten jo tulessa. Tuli valtasi osittain koko Pohjanmaan. Herran tulet paloivat ilmiliekillä.

Samaa ihmettä ilmeni Savossa ja Karjalassa. Samoja viestejä kantautui Lapin kansan keskuudesta. Lars Leevi Laestadius saarnasi siellä synnin synniksi. Mutta hän oli löytänyt myös evankeliumin: syntejä julistettiin anteeksi. Herätys oli alkanut sielläkin.

Savossa oli aikaisemmin työtä tehnyt eräs maallikkosaarnaaja Lysti, entinen Lustig, mutta sitten johdon oli ottanut toinen maallikko, Paavo Ruotsalainen. Lystin julistus oli Paavo Ruotsalaisen mielestä — yksityiskohtiin kajoamatta — ollut liiaksi ”hekumallista”. Kun Ruotsalainen oli alkanut vähitellen opettaa järjestelmällisesti oikeaa Kristuksen seuraamista, seurakansa oli kääntynyt tukemaan häntä. Tästä tapahtumasta lähtien heräävän kansan johtajana oli Paavo Ruotsalainen. Julistukseen ja sielunhoitoon oli tullut lisää syvyyttä.

Paavo, niin kuin häntä pelkästään kutsuttiin, oli hiljan tavannut itsensä Niilo Kustaa Malmbergin Nivalassa. Paavo oli kuunnellut Malmbergin helluntaisaarnaa ja arvellut hänen pitävän tai-

vaallisia tavaroita niin korkean kaapin päällä, ettei niitä kukaan yltäisi sieltä ottamaan. Kun Malmberg oli vuorostaan kuunnellut Paavon julistusta, hän ymmärsi Paavon puhuneen totta. Malmberg tajusi, että hänen julistuksessaan oli todella ajalle tyypillistä kiiltokuvamaisuutta, mutta silti hänen sydämensä ei tahtonut nöyrtyä rahvaanomaisen Paavon edessä. Paavo sai kuitenkin Malmbergin suostumaan yhteiseen polvirukoukseen. Siinä Niilo Kustaa Malmbergin sydän tuli voitettua Paavon puolelle. Epäilykset kaikkosivat. Savolainen pientilallinen Paavo Ruotsalainen ja entinen herrasaarnaaja Niilo Kustaa Malmberg olivat nyt yhtä. Herra antoi heille yhteisen hengen. Kaksi suurta herätysvirtausta sai näin yhtyä yhdeksi kokonaisuudeksi.

Samoihin aikoihin pidetty suuri heränneiden kokous Kiuruvedellä oli liittänyt myös muut herännäispapit ja maallikot yhteen henkeen. Pohjanmaan ja Savon herätykset yhtyivät koko rintamalla.

Samaan aikaan jylisi Karjalassa liperiläisen Henrik Renqvistin parannussaarna.

Paavokin teki matkoja Karjalaan.

Mitä ihmeellisin Jumalan suunnitelma oli alkanut toteutua. Jumalan Henki oli — niin kuin sanottiin — laskeutunut taivaasta jalkamieheksi näihin harvaan asuttuihin maankolkkiin. Alhaalla, hyvin alhaalla, liikkui Herran Henki. Pyhä Henki oli ryhtynyt rikkomaan synnin synkkää kirttä ihmisten koviksi jäätyneissä sieluissa. Valheen henki paljastui. Harva sielu kesti murtumatta jumalallisen ryskytyksen. Siitä se alkoi, kun yksityinen ihminen heräsi ensin synnin tuntoon. Sitten kaatui jopa täysi seuratuvallinen kansaa Herran eteen. Tämän jälkeen oli parantavan sanan vuoro. Näin se usein meni: ensin synnintunto kohtasi sisimmät, ja sitten kirkas evankeliumin sana Kristuksen lunastustyöstä uudisti lyödyt ihmiset. Sitten ajallaan tuli myös uuden elämän vuoro — jos tuli. Aina ei helpolla elämä uudistunut. Mutta sana Kristuksen ristin voitosta loi uutta elämää. Vanha luulousko sai vaihtua aidoksi Kristuksen tuntemiseksi, ja Hän, itse Elämä, antoi uudet tavat ja uuden näyn. Jo kauan sitten kuolleeseen luonnolli-

sen ihmisen uskonnollisuuteen tuli elävä henki. Suunnaton voima, Jumalan Henki, särki vanhoja, luutuneita rakennelmia. Kuollut puhdasoppinen sakramentalismi, jolle riitti vain muodollinen toimituskristillisyys, kohtasi vahvempansa.

Mitähän tästä vielä tulee? Mitä syntyy?

Jos Lapin kansan profeetan Laestadiuksen sanoma saa edelleen kaikua kaikille viheliäisille syntisille ihmispoloille synnin ja saastaisuuden poistavasta Jeesuksen verestä, niin mitä siitä mahtaakaan syntyä? Kun masennuksen henkeen joutunut ihmismieli saakin kuulla, että kaiken saastan saa anteeksi ilman ehtoja ja että painuneen pään voi nostaa pystyyn aivan pyhänä ja puhtaana, niin mitä tapahtuukaan?

Entäpä kun Savon ja Karjalan erämaitten profeetan Paavon hiljainen viesti saa kaikua tekemisten ja vaatimusten noidankehään joutuneille syntisraukoille: ”Se on täytetty”! Mitähän tämä aikaansaa? Ja kun ei tarvitse enää omin voimin uskoakaan, vaan saa uskonkin ottaa Jumalan kädestä, niin eikö tästä synny suuri muutos alas painetussa ja rääkätyssä kansassa?

Entä Karjalan profeetan Renqvistin kutsu rukoukseen ja kaikkien sen lupausten vastaanottamiseen? Mitä siitä sitten tulee, kun hirveä viinan kirous voitetaan? ”Älkäät juopuko viinasta, josta paha meno tulee, vaan olkaat täytetyt Hengellä.” No, sehän siitä tulee!

Entäpä kun Pohjanmaan saarnaajien — Niilo Kustaa Malmbergin, Jonas Laguksen ja Frans Oskar Durchmanin — Hengen voimalla julistaman sanan kautta ovat alkaneet kaiken maailman puukkojunkkareiden aseet putoilla ja he ovat alkaneet itkeä syntejään, luopuneet entisistä riettauksistaan ja ryhtyneet palvelemaan Herraa? Eikö se ole ihmeellistä? Pidisjärvellä eli Nivalassa entinen rosvokansa, nuo, joita sanottiin viheliäisiksi ”puukkojokelaisiksi” ja ”metsärosvoiksi”, tekevät nyt parannusta ja olot ovat alkaneet täysin muuttua.

Herätyksen valkeat syttyivät Sievin emäseurakunnassa Kalajoella, kun Antti Niilo Holmsröm julisti elävää sanaa. Herran tulen sytyttäjänä Ylivieskassa oli sinne muuttanut Kaarle Kustaa

von Essen.

Mitä tulee, jos nämä kaikki yhdistyvät yhdeksi ainoaksi joukoksi ja elämänliikkeeksi? Näin on Herätyksen Herra sen varmasti tarkoittanut tapahtuvaksi. Tätä kaikkea nyt odotettiin. Herätyksen Herra oli näyttänyt jo nyt suuria!

Jospa nämä eri puolille Suomea syttyneet Jumalan tulet palavat kohta kaikki yhdessä liekissä ja miehet puhaltavat yhteen ainoaan palavaan hiileen! Jospa ihmisen pienuus, synti ja saatanan eksytykset eivät saa tätä Herran alkamaa työtä hajottaa! Emmekö näe silloin Suomen kansan kohdalla pian uuden huomenen koittavan? Hallelujaa!

Mutta vanha kelmi, tuo iänikuinen vastahenki, aloitti myös taistelunsa. Se ei voinut katsoa Herran työtä suopeasti. Sekin lähetti palvelijansa asialle. Sekin kutsui palvelijoitaan sotaan. Paljastui, että moni seurakuntapappi ei ollutkaan Herran pappi. Uudestisyntymättöminä he kauhistuivat sitä uutta elämää, joka valtasi seurakuntaa. He olivat nyt, tässä uudessa tilanteessa, yhä selkeämmin pimeyden ruhtinaan puolella. Niinpä kalajokinen jumaluusopin tohtori Johan Frosterus, varsinainen kirkkoruhtinas, jonka pastoraattiin kuuluivat Kalajoen emäseurakunnan lisäksi Alavieskan, Ylivieskan, Pidisjärven, Sievin ja Haapajärven kappelit sekä Reisjärven ja Rautionsaarnahuonekunnat, aloitti oman taistonsa. Tämä muuten niin viisas ja ansiokas mies ei ymmärtänyt ollenkaan herätystä. Hänen entinen rakastettu alaisensa, vähän aikaa sitten Nivalaan muuttanut Malmberg, sai nyt syytökset niskaansa. Frosteruksen mielestä Malmbergista ei löytynyt nyt, hänen koettuaan herätyksen, enää mitään hyvää, vaan hän oli kokonaan harhautunut. Välit menivät auttamattomasti poikki. Pimeys ei sietänyt Valkeuden töitä!

Uuden herätyksen kiivas vastustaja oli myös Rautionkappalainen K. A. Keckman. Hän sanoi herätystä mielettömäksi haaveiluksi ja raivosi kiivaasti Malmbergia vastaan.

Mutta eivät vain yksittäiset papit ja piispat, vaan myös koko sen ajan aina niin oikeassa oleva kirkollinen puhdasoppisuus joutui myrskyyn Herran tulen ja voiman edessä. Se ei tahtonut mil-

lään sopeutua tähän uuteen henkeen. Se kun oli aivan liiaksi oikeassa! Se ajatteli aivoillaan eikä Hengen avulla, ja siksi se näki tällaiset tapahtumat harhana ja kartettavana. Sen ajatusmaailma tuntui kulkevan jotenkin näin: on ansiokkaampaa mennä helvettiin korkeakirkollisena kuin päästä lahkolaisepäiltynä taivaaseen! Tämäkin organisaatio aloitti vastaiskun.

Kaikista hyvistä toiveista huolimatta tulivat siis myös suuret taistelut: järki ja liha sotivat Henkeä vastaan. Ihmisluonto ja Henki sotivat keskenään. Saatana itse sähläsi mukana jokaisessa mahdollisessa paikassa.

Samalla kun Jumalan voima synnytti elämää, viha sai monen ihmisen sielussa jalansijan. Tämä tauti vaivasi erityisesti siellä, missä sydämet eivät olleet kääntyneet Herran puoleen voimallisenkaan sanan edessä, vaan oli uppiniskaisesti tyydytty vanhoihin lääkkeisiin: kuolleeseen pääntietoon ja entiseen perinteeseen. Kaikki eivät siis särkyneet. Kaikki eivät kääntyneet. Kaikki eivät syttyneet. Aina ei herätty. Uni oli liian syvää ja makeaa. Moni kivisydän jäi entiselleen. Kivisydämisistä ihmisistä tuli vannoutuneita Herran tulien sammuttajia. Siksi ei tämäkään herätys saanut elää rauhassa. Herran työtä vastustavat joukot nousivat voimallisesti vastarintaan. Suurin osa heistä oli näennäisjumalisia ihmisiä. Heitä loukkasi se, ettei heitä ja heidän luulouskoaan arvostettu tarpeeksi. Alussa myös moni pappi pysytteli herätyksen leirin ulkopuolella. Olihan virkaakin varjeltava! Vain harva pappi uskalsi antautua uuden herätyksen hengelle. Puhdasoppinen papinkaapu, ”rokki”, saattaisi ryvettyä. Pelättiin myös virkaveljiä. Muutamat papit suuttuivat siitäkin, että nämä ”uuden uskon ihmiset” menivät kuuntelemaan omia julistajiaan eivätkä aina osallistuneet kaikkiin seurakuntatilaisuuksiin. Mutta kuollut, kylmä sana ei enää lämmittänyt heränneitä, kun oli saatu maistaa elävää julistusta. Kuollut saarna synnytti heränneisiin vaikutelman kuin olisi heitelty kuivilla puunpalasilla saarnapöntöstä. Ei herännyt kansa toki kokonaan kirkkoaan jättänyt, mutta selkeästi sen liikkeen kellokkaat tuomitsivat tälle muuten niin villille ja suruttomalle ajalle tyypillisen kirkollisen pääntietous-

konnon, ”kristinuskonnollisuuden”, jolta puuttui todellinen tieto ja Hengen voima. Herätyksen ulkopuolelle jääneistä monet tajusivat toki syvällä sydämensä pohjukoissa itsekin, että heiltä puuttui jotakin hyvin tärkeää, jotakin, jota oli näillä heräävillä ja heränneillä ihmisillä. Mutta he eivät voineet myöntää sitä todeksi oman kovuutensa, särkymättömyytensä ja ylpeytensä vuoksi. Jos oli Herran työ voimakasta, syvä oli myös monissa sydämissä kytevä kauna ja viha. Jotkut pelkäsivät leimautumista ja lahkolaisnimeä niin, että pysyttelivät sen vuoksi ulkopuolella ja jäivät sen tähden siunauksista osattomiksi. Uusi viini vaikutti monista liian kiihkeältä ja juovuttavalta.

Yksi vastustajien joukko oli julkijumalattomat ihmiset, jotka halusivat jatkaa elämää viinanhimossa, huoruudessa, varastamisessa, tappeluissa ja kaikessa, missä ihmisen turmeltunut luonto vapaana ollessaan eli. Viinan kotipoltto oli yleistä. Tämä tapa aiheutti rappiotilan monille viinan vangeiksi joutuneille. Osa papistostakin oli langennut syvälle tähän kiroukseen ja puolusti viinan käyttöä. Monet heistä olivat — toden sanoen — juoppoja. Jouduttiinpa eräitä heistä erottamaan viroistaankin juopottelun vuoksi. Kyseessä ei siis papistollakaan ollut vain viinan käyttö seurustelujuomana tai muunlainen vähäinen käyttö. Ei, jotkut heistä esiintyivät virantoimituksissakin umpihumalassa. Julistuksen taso oli liian usein madaltunut kauas evankeliumin totuudesta ja voimasta. Lain sanasta oli sen varsinaisessa merkityksessä kokonaan luovuttu. Tosin joskus julistettiin vain pelkkää lakia, kun ei Herran sanaa paremmin tunnettu. Silloin ajateltiin pelkän lain avulla saatavan kuria ja järjestystä villiintyneeseen kansaan. Ei saatu!

Juopottelun synti ei jättänyt välttämättä herännyttäkään ihmistä. Se oli tullut niin yleiseksi tavaksi, ettei siitä osattu aina parannusta tehdä. Juopottelusta tuli herännäisliikkeelle helmasynti. Se jäi vaivaamaan tätä liikettä. Pelättiinpä liikaraittiuden johtavan jopa omanvanhurskauden tielle. Joskus jopa varoiteltiin tässä kohden liiallisesta pyhittymisestä. Se oli surullista. Jokaisessa herätyksessä on mukana myös — synti.

2. LUKU

Tansseissa

Riihellä

Kylän tanssipaikkana toimiva suuri riihi oli harmaata, jykevää hirttä. Se oli hoitanut tätä virkaansa jo useita vuosikymmeniä. Riihi oli rakennettu niihin aikoihin, kun vuosisata vaihtui toiseksi, Ruotsin vallan aikaan. Tuskin silloin oli ollut tarkoitus tehdä kokoontumispaikkaa nuorille, muuten niin kulttuuririennoista köyhälle kylälle, mutta senkin tehtävän rakennus oli saanut. Niinpä sen seinien suojissa ja ympärillä harrastettiin viljan käsittelyn lisäksi monia muitakin toimintoja. Riihi oli kuin tehty myös tanssipaikaksi, olihan osa sen lattioista viljan puinnin jälkeen sileä ja liukas. Vanha riihi toimi näin viljanpuimispaikkana ja hyvänä tanssisalina. Kokoontumispaikkana se toi ikävästi myös lieveilmiöitä, kuten nuorten viinasten käyttöä, hulinointia ja siveettömyyttä. Mutta näistä asioista vaiettiin visusti. Nämä ongelmat lakaistiin riihen lattian alle ja pahnojen sekaan.

Liekö ollut johdatusta, että nyt, kauniina heinäkuun sunnuntai-iltapäivänä, tanssit ja karkelot olivat saaneet paikalle lähes satapäisen nuorisojoukon. Muutamia vanhempiakin ihmisiä oli paikalla. Kuulut viuluniekat ja pelimannit vastasivat tanssimusiikin esittämisestä. Sottiisit, polkat, katrillit ja masurkat soivat. Osa väestä tanssahteli sisäpuolella, osa viihtyi paremmin ulkosalla. Riihen edustalla istuskeli pikku joukkioita, kuka missäkin harrastuksessaan. Näitä ryhmiä kiinnosti enemmän itse mukanaolo kuin tanssiminen.

Jo vanhahko Sievin kappeliseurakuntaan komennettu sielunpaimen oli nytkin ”seurakunnan” mukana sen sunnuntairiennoissa. Pappipolo oli vasten tahtoaan joutunut viranhoitoon tänne Sievin sydänmaalle. Ankeaksi hän paikkakunnan koki. Hän olisi halunnut virkapaikkansa olevan jossain rintamailla, ei täällä kaukana syrjämailla, Jumalan selän takana. Hän tapasi täällä har-

voin hengenheimolasiaan, filosofiasta ja henkevistä keskusteluista kiinnostuneita ja ainakin omasta mielestään sivistyneitä ihmisiä. Hän kaipasi henkeviä saunailtoja ja keskusteluja, jopa väittelyitä, ja aina väliin sopivia viinaksia älymystöön kuuluvien, oikeiden, järkevien ihmisten seurassa. Niin, rovastin arvonimeäkin hän oli odotellut jo pitkään, kun kerran ikääkin oli tarpeeksi. Olisihan ollut somaa lähettää kutsukortteja herrasväen kutsuihin, kun olisi voinut merkitä kutsujiksi ”seurakunnan rovasti ja ruustinna”! Se olisi vaikuttanut arvokkaalta. Nyt muutamat typerykset puhuttelivat häntä jopa pelkäksi pastoriksi ja vaimoa pastorskaksi. Hyi olkoon! Surkeaa! Vaikutti siltä, kuin hänet olisi suorastaan unohdettu tänne, synkälle metsäperälle, jossa oli vain pelkkää erämaata ja jossa riesana olivat vielä nuo tännekin pesiytyneet pietistilahkolaiset.

Papin mielestä täältä puuttui oikea elämä. Sen sijaan täällä riitti juuri näitä viheliäisiä, Biblian niin kirjaimellisesti ottavia pyhimyksiä. Mitenkäs näiden kassa keskustelit järkevästi ja sielukkaasti! Eiväthän he sellaisesta mitään tienneet, nuo typerykset! Mutta pappirukka ei tiennyt joutuneensa tänne juuri sen tähden, että hänen hengelliset ja henkiset eväänsä eivät olleet riittäneet vastuullisimpiin tehtäviin hiippakunnassa. Tästä hän oli onnellisen tietämätön. Tuomiokapitulissa nämä asiat tiedettiin paljon paremmin, sillä sinne oli kantautunut hänestä moniakin, tosin epävirallisia, valituksia.

Tanssit riihellä olivat harvoja häntä kiehtovia vapaa-ajan tilaisuuksia muutoin niin ankeassa kulttuurielämässä. Kappalainen ei tosin itse jaksanut mennä varsinaiseen tanssiin mukaan. Hänelle riitti katselu ja pelkkä mukanaolo. Toki tanssiinkin mieli paloi, mutta heikentyneet ruumiinvoimat ja nivelvaiva estivät rajuimmat temmeltämiset.

Oma vaimo, Emilia, ei enää vastannut hänen naisenkaipuuseensa. Aika oli tehnyt jo kauan sitten vaimossa tehtävänsä. Ajatuksissaan hän usein surkutteli elämänkumppaninsa tilannetta, verraten sitä Vanhan testamentin Saaran tilaan. Papin oma sisin henki oli sen sijaan vielä vitaalinen, ja hän kaipasi iloluontoisten

nuorten pariin ja oikeaan elämään, jopa rajuunkin mellastamiseen. ”Homma” pelaisi vielä. Hän unelmoi salaisesta valloituksesta, naisesta, joka vastaisi hänen nuorekkaan sielunsa ikävään. Vanhalla sielunpaimenella oli siis fantasiansa. — Mutta miten täällä ahdasmielisessä pitäjässä voisi toiveitaan toteuttaa? Jos vähänkin katselisi pitkien iltojensa piristeeksi itselleen mieluista naisseuraa, niin eiköhän nämä tämän seudun lahkolaiset olisi pian ikävästi kimpussa? Niinhän siinä kävisi! Justiinsa niin he tekisivät! Juilii tällainen elämäntilanne, hän itseään säälien sisimmässään puheli.

Mutta tämä riihitansseissa vallitseva henki vastasi papin salaiseen janoon. — Eihän tämäkään sitä parasta mahdollista elämää ollut, mutta kävihän tämä toki paremman puutteessa, hän ajatuksissaan pui nytkin tilannetta. Kuin syrjäkarein hän katseli nuorten naisten tanssissa keinuvia sorjia vartaloita. — Olisi se somaa, jos vielä kerran saisi tuollaisen vartalon painaa omaa rintaansa vasten. Oi, jospa saisi tuntea vielä nuoren naisen muodot omaa kehoaan vasten ja tuntea kuinka tuli syttyisi. Se olisi elämää se, pappi lähes puoliääneen unelmoi.

Näissä maailmoissa hänen ajatuksensa tänäkin sunnuntai-iltapäivänä asui. Hän ei vain muistanut sitä, kuinka koukistuneeksi ja rähjäiseksi hänen oma ulkomuotonsa oli muuttunut vuosien saatossa. Harvoin hän enää edes muisti peiliin vilkaista, joten hänen käsityksensä omasta habituksestaan ei ollut aivan oikeaan osuva.

Mutta nyt oltiin riihitansseissa! Täältä oli moni nuori elämänkumppaninsa löytänyt. Olipa sitten aikoinaan menty myös avioon. ”Susipareja” oli pitäjässä vähän. Ei heistä juuri pidetty. Siinä kohden moraali oli kansan keskuudessakin tiukahko.

Tanssipaikalla oli myös humalaisia. He saivat voimansa riihen takana olevien puukasojen takaa, missä oli putelien säilytyspaikka. Myös iso viinalekkeri oli kannettu sinne lähitalon saunasta, joka toimi yhtenä viinanpolttopaikkana. Mitä pidemmälle ilta kului, sitä karkeammaksi kävivät juoppojen puheet ja käytöstavat. Näiden juoppoveljien maailmaan ja elämään eivät kuu-

luneet suuret henkiset arvot, puhumattakaan hengellisestä kilvoituksesta. Heille riitti elämän perustarpeiksi syönti, juonti, korttipelit, kylätappelut ja riittävästi unta pyhäpäivinä. Leväperäisten naisten perässä juoksentelu kuului heidän elämäänsä aivan kuin lisäsokerina. No, kyllä nämä miehet toki myös työtä tekivät, kovasti tekivätkin. Useimmiten he tekivät sen hirveän kiroilun ja siunailun säestyksellä.

Tunnelma riihellä koettiin nytkin iloluontoiseksi ja mukaansa tempaavaksi. Monella nuorella oli toki mielessä jo myöhäisempi ilta, jolloin lähdettäisiin kotiinpäin ja saattajana tai saateltavana olisi hyvä ystävä, johon oli ehkä miellytty nuoren sydämen palavuudella.

Mutta sitten uudet tapahtumat sotkivat yllättäen kepeän juhlatunnelman.

Eerik oli tullut joitakin aikoja sitten herätykseen. Hurja murros oli katkaissut jo hyvään vauhtiin päässeen juoponalun uran. Kaikki entiset syntiveljet olivat jääneet. Hänestä oli tullut uusi mies. Eerikiä pyydettiin myös puhumaan heränneiden seuroissa. Hengen asioissa kokemusta saatuaan hänestä oli tullut myös sielunhoitaja. Monet luottivat hänen terveeseen sanaansa ja välittömän iloiseen sanomaansa Vapahtajasta, syntisraukkojen armahtajasta. Hän oli nytkin palaamassa sielunhoitotyöstään, tällä kertaa kuolinvuoteen ääreltä. Tällaisille matkoille hän oli joutunut silloin tällöin nuoresta iästään huolimatta.

Hän oli järkyttynyt tämän päivän kokemisistaan. Kovat sieluntuskat läpikäytyään eräs vanha mies oli kuollut kesken Eerikille asettamaansa kysymystä. Eerikille oli jäänyt ahdistunut olo. Hän ei osannut sanoa, oliko sanoma Vapahtajasta ehtinyt sairaan ja hourailevan miehen sieluun. Oliko hän ollut myöhässä? Hän halusi kuitenkin luottaa siihen, ettei Herra ole koskaan myöhässä.

Ajatuksissaan hän nyt kävelee vanhan riihen ohi kulkevaa kylätietä. Yhtäkkiä viulujen kipeä sointi lyö häntä vastaan kuin kirottujen kirskunta helvetistä. Masurkan kolmijakoinen rytmi ja kansan iloiset kiljahdukset tunkeutuvat hänen korviinsa ja

masentuneeseen mieleensä tympeästi. Räikeät soitonäänet tökkäävät pahasti hänen nyt niin herkkää tuntoaan vasten. Soittopelien kitinä kuulosti kuin pirun kireältä naurulta, sen johdatellessa umpisokeita ihmisiä valtakuntaansa. Ristiriita Eerikin sielun maiseman ja kuultujen äänten välillä oli valtaisa. Hän pysähtyy äkisti. Hän ei edes tajua, mitä seuraavaksi tekee; kaikki tapahtuu kuin unessa. Eerik lähtee juoksemaan kohti kiivaasti tanssivaa väkijoukkoa. Päästyään tanssivan ja hälisevän väen keskelle hän päästää suustaan kuin loukkoon ahdistetun eläimen vihlovan äänen:

— Lopettakkaa! Lopettakkaa! Ettäkö te raukat näe tietännä? Ettäkö te poloset huomaa, kuinka te naurain ja hypellen juoksetta tulimerta kohti? Ettäkö näe syvännettä, joka kohta imasee teijät kittaansa ja palluuta ei ennää oo? Eikö kukkaan näe vaaraa? Miksi ei kukkaan varota? Justiin äsken kuoli yks sankari teiän joukosta! Kuka on seuraava? Ettäkö te ollenkaan pelekää vanhurskaan Jumalan tuomioita? Oottako te kaikki täysin sokioita? Miksi te pakenetta elämää ja juoksetta kohti kuoleman hirviää kittaa! Lopettakkaa ny! Heräkkää jo unesta kuorsaavat sielut! Jospa vielä on aika teilläki kääntymykseen ja Armon Herran vastaanottamiseen. Ettäkö te kuule saatanan kolokkua naurua?

Tanssi keskeytyy. Soittajat pelaavat viuluillaan vielä hetken, mutta huomaavat sitten kansan seisahtuneen paikoilleen. Hetken aikaa on täysin hiljaista. Joidenkin juoppojen kasvoille ilmestyy typertynyt ilme. He eivät ollenkaan tajua, kuinka toimia tässä ällistyttävässä tilanteessa. Oikeastaan he eivät edes tajua, missä mennään. Selväpäistenkin paikallaolijoiden kasvoilla ilmeet vaihtelevat hämmästyksestä pilkalliseen virneeseen. Joku kokeilee veistellä vitsinpoikasta:

— Kahtokaasta! Eikös vain ihte rohveetta Jeremijas oo tullu paikalle!

— Mun oli pakko tulla, sillä Herra sannoo Jesaijan suulla: ”Huuva rohkiasti, älä säästä, korota äänes niinku passuuna, ja ilimota mun kansalle heijän ylihtekäymisensä, ja Jaakopin huoneelle heijän syntinsä.”

Eerik melkein itkee huutaessaan.

— Mun oli pakko tulla. Mun täytyy kertua teille paremmasta elämästä. Tämä teijän elämä ei oo elämisen arvosta. Synti ja saastasuus antavat vain lyhyen, hetkellisen nautinnon. Taivaan Herralla on tarijota oikia tie, elämä ja yltäkylläsyys. Hänellä on oikiaa ravintua. Miksi te syöttä sikojen rappaa, ko parempaaki on tarijolla?

Ensimmäisenä toipuu kappalainen. Jokin hänen sisimmässään räjähtää. On kuin pommi olisi jysähtänyt sisuskaluissa. Hänen sydämessään syttyy hirveä viha ja raivo tuota nuorta maatiaisjulistajaa kohtaan, sillä olihan kuulijakuntana hänen omaa seurakuntaansa ja hän sen paimen. Hänen on vaikea puhua vihan synnyttämän vapinan vuoksi. Suu vääristyy kaamealla tavalla kiukusta. Hän alkaa metakoida raivostuneen kimittävällä äänellä. Hän panee samalla koko surkean arvovaltansa peliin. Ääni tärisee. Koko papin olemus tärisee. Hän karjuu:

— Mitä! Mitä! Mitä hel..!

Hän kiljuu jo kuin syötävä.

— Mitä sinä oikein komentelet, sinä senki mokoma paskiainen? Mikä uskonpuhistaja sinä mukamas oot? Painu ommaan seuratuppaas räyhäämään, senki nulikkasaarnaaja!

Hän vetää välillä vinkuen henkeä ja aikoo jatkaa. Viha on kuitenkin salpauttanut hengityksen niin, että hän joutuu vetämään ilmaa useamman kerran ja rykimään väliin. Hengitys ulisee ja lima rohisee henkitorvessa mutta hän saa jatketuksi:

— Mitä yhtä per… Mitä yhtä pirskelestä tämä tämmönen peli on. Nyt tais tulla tälle lahkolaiselle tupen rapinat! Tämäpä ei nyt tähän pääty! Minäpä otan sinut luokalle. Opit oikijat tavakki ko sua tässä vähän koulaamma.

Pappi on poissa tolaltaan. Hän on unohtanut kokonaan kirjakielensäkin. Hän kiihottaa itseään lisäpuhtiin ja astuu muutaman askeleen lähemmäksi. Hän jatkaa karjumistaan:

— Vaikka oonki pappi, niin sanon ny asiat kerta kaikkiaan kohalleen: tämä mies tarvihtee oikein isän käjestä ja kunnon hivu…

Karjunta päättyy kesken sanan. Enempää hän ei ehdi sanoa. Hänen puheensa keskeytetään.

— Kyllä Eerikki on oikiasa! Muaki hävettää tämä tämmönen. Minäki raukka oon täälä mukana, ku ei oo ollu rohkeutta vastustaa. Me oomma ku pestyjä sikoja, jokka ryppee rapakosa. Oikeita limanulijaskoja me oomma. Sanokoot muut mitä hyvänsä, mutta minä kyllä lähen täältä. En aijo olla ennää saastanen ja kantaa huonua ommaatuntua. Se saa ny sitte kerralla riittää! Oon kyllä vain likanen piika, paskanen ja hävästy, mutta silti aijon lähtiä Eerikin mukkaan. Se on ny ainua oikia mies meijän joukosa. Sillä on tietua elämän tiestä. Nyt kuulkaa tämä akka kääntyy! Nyt tämä lumppu lähtee! Otakko Eerikki mukkaan jos tuun? Jääkää te muut tänne rytkyttään ja rellestään.

Pieni Fanni-piika on yllättäen nostanut sellaisen äläkän, että pappiparka mykistyy kertalaakista. Tähän uuteen tilanteeseen hänellä ei ole konsepteja eikä saarnakarttoja. Hän ei tiedä, mitä pitäisi tehdä. Nyt ei ole valmistettua puhetta tarjolla. Hän menee tuppisuuksi. Mitä pitäisi tehdä, kun asiat kääntyivät yhtäkkiä aivan hulluiksi? Jääkö jäljelle vain yksi vaihtoehto? Kyllä jää! Hän tarttuu äkkiä keppiinsä ja lähtee nolattuna ja pahasti linkaten köpöttelemään paikalta.

— Tämä on, tämä on kerta kaikkiaan täysin epäkorrektia tämä tällainen, sivistymätöntä ja maatiaismaista, suorastaan barbaarimaista käytöstä tämä tällainen! Tämä on vulgääriä asioihin puuttumista! Eivätkö kunnon seurakuntalaiset saa viettää edes lepopäiväänsäkään rauhassa? Minä valitan tästä.

Ukko äyskii ja on poissa tolaltaan, mutta taitaa jo kirjakieltä. Mennessään hän tuhisee, ja kurkku rohisee hengityksen kiivaassa tahdissa. Pahin mahdollinen on tapahtunut: hänet on nolattu perusteellisesti.

Kuinka surkuteltavan näköiseltä näyttääkään tämä ”pyhää” vihaa puhkuva pappirukka poistuessaan tanssipaikalta! Hänen kuluneiden housujensa kiiltävä takamus roikkuu matalalla, ja rähjäinen takin kauhtana lisää vain hänen muutenkin ränsistyneen ulkomuotonsa luotaantyöntävää vaikutelmaa. Näkyä ei pa-

ranna myöskään nenästä siivottomalle parralle vuotava kosteus.

Siinä hän menee, tämä seurakunnan opettaja ja hengellinen johtaja. Mutta kuten sanottu, itse hän ei tajua ulkoisen muotonsa — saati sitten sisäisen siivottomuutensa — koko surkeutta. Kuin hätistelty siili hän tuhisten poistuu kohti pappilaansa. Filosofioistaan ylpeä, inhimillisesti sivistynyt ja älykkönä itseään pitävä mies ja toisaalta tavallisen seuratupateologin ja maallikkosaarnaajan sanan voima olivat kohdanneet yllättävällä tavalla. Tämänpäiväisellä taistelutanterella oli kansanmiehen sanan miekan läpitunkeva voima saanut kirkkaan voiton kouluviisaasta. Mitähän tästä seuraisi?

Koko tanssiväki on kuin puulla päähän lyöty. Tällaista ei ollut ennen sattunut. Niinpä kaikki toimintamallit olivat hukassa. Hyvin pienin äänin alkoi vielä hetki sitten niin meluisa juopposakki korjailla luitaan paikalta. Muutamat vilkuilevat vielä toisiaan. Tapahtumat eivät olleet enää heidänkään hallinnassaan. Tosin eiväthän ne olleet heidän hallinnassaan olleet koko iltana. Mutta siltikin, miten toimia nyt tässä aivan eriskummallisessa tilanteessa?

— Voi helekutin helekutti, että sanon! joku koettaa vielä urputtaa.

Eerik jatkaa vielä puhettaan:

— Antakaa Herran armahtaa teijät! hän pyytää sydäntä särkevästi. — Antakaa!

Jostakin riihen seinustalta alkaa yllättäen kuulua itkunvollotus ja nyyhke. Kohta jo useampikin nainen tyrskähtelee huiviinsa. Muutamat miehet rykivät ja kakovat kurkkuaan yrittäen pitää tunteensa kurissa, mutta monen silmiin tuiskahtaa silti kyynelet. Sitten muuan vanha nainen aloittaa tutisevalla äänellä virren: ”Jo heräjä kristikunt’ synnistä, Jos halajat autuutta taivaan…”

— Voi tätä hulluutta! Että pittää tämmöstä tapahtua! joku marmattaa ja on harmissaan pilalle menneestä illasta.

— Tais jäähä nainenki saamata tälle illalle, joku motkottaa.

Eräs mies juopposakista nauraa hekottaa ja sanoo mitään mistään ymmärtämättä:

— On sitä täsä sitäki, että ei taija ennää nämä juhulat jatkua! Miespolo lähtee sitten hoippuen kotimökkiään kohti.

Riihen taitse kulkevalta sivutieltä eräs jo keski-iän ylittänyt mies on katsellut ja kuunnellut esitettyä riihinäytelmää jo tovin. Hän on tulossa hieman kauempana olevasta maatalosta kyläreissulta. Hän näkee ja kuulee sattumoisin kuin aitiopaikalta kaiken tapahtuvan. Tapahtumankulun vakavuudesta ja hullunkurisuudesta huolimatta hän nauraa ja iloitsee sydämessään — tämä Antti.

Jälkipuintia

Oli jälleen tapahtunut merkillistä ja käsittämätöntä, joka jäi Antinkin mieleen. Viisainkaan puhe, saarna tai ihmisen ponnistelu ei olisi synnyttänyt sellaista sekamelskaa, joka syntyi nyt Herran toimesta. Tällä kertaa Hän oli synnyttänyt sen vanhan riihen edustalla. Ja jälleen kerran joukot jakaantuivat kahtia. Osa heistä palasi hiljaa kotiinsa ja kerääntyi jo illalla seuratuvan pihalle kuulemaan tuomiotaan — tai ehkä armollista sanaa uudelleen aloittamisen mahdollisuudesta. Muutamat sen sijaan paaduttivat sisimpänsä. Osa pysyi muuten vain Herran kutsulle kylmänä. Myöhemmin joku sai vielä piston rintaansa ja tuli tunnustamaan syntejään ja tekemään parannusta seuratuvalle.

Tämän tapahtuman jälkeen soivat viulut jotenkin vaimeantuntuisesti harmaahirsisellä riihellä. Kristus oli siivonnut puimatanterettaan. Nisut hän oli koonnut yhteen aitassaan säilytettäväksi, mutta akanat hän oli kerännyt poltettavaksi. Elon Herra tekee sellaista.

Kyllä ihmiset sen tiesivät, hyvin tiesivät, ettei heitä pelkkä tanssiminen ollut Jumalasta erossa pitänyt. Ei. Rietas meno, kuten tanssi, korttipeli, juopottelu ja moni muukin pahe, oli vain näkyvä ilmaus siitä, että sydän oli maailman ja lihan puolella ja Kristusta vastaan. Mutta sitten toisaalta: aina missä sielu sai puhdistua evankeliumin ihmeellisessä hoidossa, kun syyllisyys saatiin pestä pois lunastusveressä ja kun Jumalan Henki alkoi todistaa uudesta asemasta Jumalassa, uusi ihmeellinen elämä alkoi

aina sen ihmisen sisimmässä. Sen mukana jäivät maailman huvit, joilla sen kannattajat pitävät yllä viheliästä, tyhjänpäiväistä iloaan. Uusi elämä valtasi koko ajan pitäjää. Sellaistakin kuultiin, kun joku sai uudet kielet ja puhui ”salaisuuksia Hengessä”. Joku profetoi tulevista ajoista. Muutamat tosin katselivat tällaista menoa halveksien. Arveltiinko, että tällaisessa olisi jo liikaa Henkeä! Olisiko siinä jo synninsurun unohtamista ja kepeää kilvoitusta?

Mutta Pyhä Henki kulki kansan keskellä. Matalalla Hän kulki. Jalkamieheksi Hän oli laskeutunut. Hän saavutti syrjäisen torpan ja keskeisen kylän paremman pirtin. Jeesus Kristus kastoi Pyhällä Hengellä ja tulella. Puhuttiin kielillä ja profetoitiin. Profeetat antoivat ohjeita julistajille. He varoittivat vääristä opeista ja väärästä elämästä. Merkillistä, perin kummallista tapahtui. Itkettiin ja naurettiin. Mikään ei ollut nyt entisellään tässä pitäjässä. Laupias oli Herra, laupias vihassaankin. Mutta kirkkaimmin soivat kiitossävelet siellä, missä saatanan siteistä vapautunut sielu juoksi vapaana ja valtoimenaan. Oli tämä ihmeellistä! Melkeinpä saattoi kuulla, kuinka piru vihassaan kiristeli hampaitaan, kun hänen vangeiksi saattamansa sielut juoksivat nyt vapaina Herraansa kiittäen.

Pyhän Hengen moninaiset armolahjat tulivat siis mukaan herätykseen, ja Herra teki väkevästi työtä kansan keskellä. Tähän tehtäväänhän Jumala oli lahjansa tarkoittanutkin. Niitä tuli vain käyttää raittiisti. Usein tällaiset henkilahjat olivat pelottaneet ja kauhistuttaneet kirkon piirissä. Niistä oli koetettu päästä eroon ja kielletty Herran Henkeä näin toimimasta. Usein vastustus oli johtunut silkasta tietämättömyydestä. Sama tilanne syntyi nytkin. Aluksi nämä lahjat jo hetkeksi hyväksyttiin ja nähtiin niistä olevan jopa hyötyä yksityisen ihmisen ja seurakunnankin opetuksessa. Niiden katsottiin kuuluvan ”aluksi” herätykseen, mutta sitten niistä haluttiin päästä eroon, ”että syntyisi raitista luterilaista kristillisyyttä”. Näin tulivat mukaan myös Herran työn ”raitistajat”. He katsoivat velvollisuudekseen puhdistaa ja vapauttaa tämä voimallinen uusi elämä vaarallisesta ”hurmahenki-

syydestä”. Näin he tekivät, nämä inhimillisesti viisaat yliopisto-oppineet. Valitettavan usein he myös onnistuivat työssään. Nämä lienevät niitä, joista Biblia varoittaa: ”Joilla on jumalinen meno olevinansa, mutta sen voiman he kieltävät pois. Karta siis senkaltaisia.”

Näytti olevan nytkin niin, että kun Herra aloitti voimallisen uudistuksensa kirkkonsa piirissä, pimeyden voimat lähettivät omia paimeniaan parsimaan Herran työtä. Ainako sen on oltava niin, että kun Kristus rakentaa jonnekin kirkkoaan, jo kehtaa kohta saatana pykätä viereen omaa kappeliaan? Helvetin herra vihaa aina Jumalan voimaa. Sen tähden se tahtoo tehdä kristillisyydestä pelkkää filosofiaa ja aivovoimistelua. Se on pirun mielestä sopivaa kristillisyyttä. Todellisuudessa sellainen on vain uskontoa.

Antti pohdiskeli näin näitä asioita.

Toki aidosti heränneetkin opettajat ottivat kantaa Hengen ilmiöihin. He suhtautuivat kriittisesti joihinkin ilmiöihin. Anttia huvitti, kun hän muisteli savolaisen ystävänsä Paavo Ruotsalaisen menettelyä eräissä seuroissa. Paavo oli noussut tuolloin jo melkoiseksi johtajaksi Savon herätyksessä, vaikka oli inhimillisesti katsoen oppimaton talonpoika. Häntä kehotettiin panemaan järjestykseen eräissä seuroissa kamarinlattialla jonkinlaisen hurmoksen valtaamina kieriskeleviä naisia. Muut eivät tienneet miten toimia tässä tilanteessa, eikä ollut rohkeuttakaan. Paavo katseli kamarin tapahtumia hetken ovipielestä, katseli ja antoi tuiman kehotuksen: ”Akat kahville!” Siihen päättyi se hurmos! Mutta sama Paavo saattoi kuunnella jopa itkien, kun hänen oma tyttärensä puhui seuroissa kielillä. Ja olipa Paavolla muutamia omia profeettojakin ympärillään, jotka kertoivat hänelle, mitä Herra tahtoi milloinkin hänelle ilmoittaa. Näiden profeettojen kautta Paavo sai myös kuulla, että hänelle oli Jumala antanut aivan erityisen voimakkaan suojelusenkelin, koska häntä vihattiin ja vainottiin kovin maailman taholta. Tämän enkelin kerrottiin olevan nimeltään Karlits.

Tarkasti Antti tutkistelee kaikkea. Hän oli niitä ihmisiä, jotka

halusivat toden teolla olla Herralle mieliksi, niin että voitaisiin sanoa hänestäkin, että hän kerskaaa siitä, että tuntee Herran.

Herran tulet paloivat. Herätys jatkoi voittokulkuaan. Se sitoi ihmisiä yhteen rakkauden siteillä. Heikompiosaisia alettiin auttaa kykyjen mukaan. Paljon varoja käytettiin kaikkeen Herran työn edistämiseen. Lähetystyön näkykin syntyi, ja varoja alettiin kerätä kaukaisten kansojen johtamiseksi Jumalan tykö. Se oli tosin virkavallan taholta kiellettyä työtä.

Monet, monet tuiki jumalattomat ihmiset jättivät syntielämänsä ja alkoivat palvella Elämän Herraa. Korttipelit, juopottelut, tanssit, tappelut, viinankeitot, haureudet ja monet muut synnit tuomittiin ja aloitettiin uusi elämä. Kaikki, mitä sanan ”maailmallisuus” sisältö ja sen eri merkitykset tarkoittivat, tuli kartettavaksi. Maailman henki ja Jumalan Henki eivät sopineet yhteen! Se opittiin.

Tärkeintä oli kuitenkin se, että hengellisesti kuollut sielu sai syntyä uudesti ylhäältä ja tulla Jumalan lapseksi. Tähän tarvittiin voimallinen sana: Jumalan oma, pyhä sana ja sitä seuraavat merkit. Tietenkin tarvittiin myös sanan julistajat ja — tyhjät, avoimet sydämet.

3. LUKU

Herääminen

Kaksi naista

— Iitu, mikä sua vaivaa? Mitä sinä mökötät? Kuinkahan mones päivä se on jo menosa tätä sun tautia? Ookko syönykkään pitkiin aikoihin? kyselee Pekka, Iidan mies.

— En minä mittään, mutta ku on vain niin paha olla. En mää sulle. Mua vain niin ahistaa. En minä tiiä.

Ei Iida luonnoltaan mitenkään paha ollut. Hyvin hän oli perheensä hoitanut. Hän piti myös miehestään. Mutta nyt hän oli ollut useita päiviä, kuin poissa olevana, katsellut ikkunasta kylille päin ja huokaillut. Monet elämänkulun vaiheet olivat hänen silmissään siinä läpi vierineet. Eipä ollut kaikissa elämänkohdissa kehumista! Joskus ennenkin oli ollut tällaista pahaa oloa. Se oli kuitenkin mennyt ohi, jos oli terästäytynyt ja ajatellut kelpaavansa siinä kuin muutkin akat. Viinapaukku oli usein auttanut, kun pahasti ahdisti. Nyt oli alkanut kiusata jopa sekin, kun vanhemmat lapset olivat alkaneet kiroilla ja juosta kylillä. Kai he eivät aina olleet oikeilla teilläkään.

Mutta sitten alkoi tapahtua yhä uusia ja outoja asioita. Nytpä Iida vasta ahtaalle joutui!

Naapurin Anna oli tullut ”herätykseen”. Niin se Anna sitä tapahtumaa itse nimitti. Mitä lie se sellainen sitten tarkoittanut? Puodissa Iida oli kuullut ihmisten puhuvan: ”Se on nyt tämä Mikon emäntäki niitä heränneitä!” Anna oli kertonut Iidalle, miten hän oli tullut synninhätään itsensä ja perheensä vuoksi ja joutunut hakemaan apua. Iidan piti vedenhakumatkalla udella häneltä uudelleen, mitä se sellainen hätä oli ollut. Ei kai vain hyvä ihminen ole mennyt aivan pilalle ja joutunut eksyksiin? Kuitenkin taustalla kaihersi sitkeä ajatus, että Annan kokemuksista voisi olla hyötyä itsellekin.

Anna kertoili Iidalle kaivon kannella koko tarinansa. Iida kuunteli kuin opetuslapsi konsanaan. Anna aloitti:

— Minulle tuli yhtäkkiä semmonen hirviä olo, että jouvun vastuuseen elämästäni ja siitä ei varmasti hyvä seuraisi. Kajotustuomio siitä tulis osaksi!

Minä pelekäsin tosisani. Monta aikaa mökötin saunasa ja huokailin. Ei ees viinaksekkaa auttanu. Sitte piti lähtiä jo liikkeelle. Hävetti lähtiä. Ahistus ajo kuitenki liikkeelle. Ensin kävin tuon meijän vanahan ja luotettavan kylävälskärin luona, mutta ei se sekkään osannu neuvua apua tai lääkettä vaivaan. Sano vain ovelasti: ”Taitaa olla sitä Jumalan tautia.”

Niinpä mun oli hajettava apua jo muuhaltaki, ku tuli poltti entistä pahemmin. Entäpä jos yöllä kuolis? Miten sitte kävis, jos asiat eivät ookkaan kunnosa? Entä jos sinne ihan pahhaan paikkaan joutusin, Anna kuvaili lennokkaasti entisen elämänsä tuntoja Iidalle.

— Vieläki olisin mököttäny kotona, jos ei olis tapahtunu taas jotaki uutta ja kummallista. Lapset törmäsi yhtenä päivänä rannasta sisälle tuppaan ja mölysivät surkiasti. Omat ja naapurinki lapset yhesä parkuvat. Mikä on hätänä? kyssyin. Eivät osanneet sitä ensiksi sanoksi pukia. Sanovat sitte tulleensa johonki suureen hättään. Tulijärveen sanovat joutuvansa. Väittivät olevansa niin pahoja, että Jumala rankasee. Isä ja äitiki joutuvat vielä kerran tulijärveen, väittivät. Ensin koitin rauhotella, nauraakki, mutta ku huusivat entistä surkiammin, käskin heiät tuppaan ja lupasin juosta apua hakkeen. Hätävyin nii hirviästi! Ei ollu ees Mikko kotona. Juoksin häjisäni pappilaan, mutta eipä ollu pappikaan kotona. Ruustinna arveli jonku pelotelleen lapsia ja että minä ihte olisin vain väsyny ku jo kuuetta lasta ootin. Sieltä ei oikiaa apua herunu. Sitte juoksin miltei kopiksi tähän heränneitten kellokkaaseen, tähän Heikkiin. Hävetti, ku olin kaikesa hulluuvesani juossu pappilan tanhualta suoraan sen sylliin niinku joku kevväinen koppelo. Siihen tuiskahin suoraan sen rintamusta vasten. Se otti mua sitte hartioista kiini, oikasi kätensä ja kahteli

minua. ”Mikä on?” se kysy sitte ja nauro makiasti. ”Mikä se on ny Annalla?” se jatko.

Eikä se huomannu heti musta irtikään heittää. Enkä minäkään heti huomannu sen käsivarsia kopristavani. Ku se sitte näki mun hätävyneet silimät, se kävi vakavaksi ja kysy uuvelleen: ”Mikä on?”

Anna vetäisee välillä henkeä ja jatkaa kertomustaan.

— Niin minä siinä kylätiellä kerroin sitte sille tapahtumiset. Taas hävetti, ku olin vasta ompeluseurosa nimittäny sitä toisille akolle körttivariseukseksi. Varmaan se jo ihtekki sen ties. Kerron omat ahistukseni ja lasten häjän. Seki sitte jo mua hävetti, etten ollu tosiaan huomannu siitä heittävyä irti. Olin puristanu koko ajan sitä takin hiasta ko tuskasa. Harmitti vietävästi! Mutta se vain sano: ”Tämä on nyt tätä tämän ajan Herran antamaa hättää. Näin se on päättäny ny toimia. Siitä sanotaan, että se sekä haavottaa että parantaa. Haje ny ne lapset ja tuo ne mukkaan seuroihin, sieltä saatta apua.” Sitte se viittasi siihen heränneitten kokkoontumispaikkaan siinä kirkon lähellä. ”Minä meen ihtekki sinne”, se sano. Sitte se kahto minnuun niin lempiästi ja ymmärtävästi, että siitä päättelin, ettei se ainakaan vihanen ollu.

Eipä malttanut olla Iida hieman vinoilematta tämän kuultuaan:

— Jos se kahteli vähän niin ku sun perrääski? Jos, meinaan, se ois mua puristanu ja kahtonu sillä lailla, niin olis kuule tämä akka menny meloko pehemiäksi!

— Ookko ny hilijaa muija! Sen vaimo, se Liisa, on ku enkeli ja monta lasta sillä on sen kans. Ei se tämmösen litturintasen akanrääpäleen perrään hinkua. Eikä se oo ennää entisensä, muijen akkain peräsä juoksija.

— No jaa, eiköhän oo ennää, mutta entäs sitte? Mitäs sitte tapahtu?

— Sielä me sitten oltiin kohta koko joukko. En ollu huomannu kysyä ees naapurista, että saako heijän lapset viiä seuroihin, semmonen oli minulla puohinki päällä. Mutta kuule, sielä se vasta kumma tuli. Sielä oli jostaki lähipitäjästä joku Reeta-niminen

nuori naisenpuoli. Se puhu sielä ihan kummallista kieltä. En minä ymmärtäny siitä mittää. Muut eivät kiinnittäny siihen niinkään suurta huomiota, olivat kai jo tottuneet siihe. Sitte se alako kääntään sitä meijän kielelle, niinkö suomentaan. Voitko uskua? Välillä se posmitti ja päläpätti jotaki vierasta kieltä ja sitte se taas jo käänsi ja selitti. Sen puhheen sisältö oli jotenki niin ku näin:

”Kuulkaa minua te maanpiiri kaikki. Minä olen Herra, teidän Jumalanne. Minä olen laskenut Henkeni tämän maan ylle. Minä rakastan teitä. Luopukaa siis synneistänne ja katsokaa rakasta Poikaani, joka riippui vertavuotavana ristillä. Hänet minä olen herättänyt myös kuolleista. Hän on maailman syntien sovitus. Hän on maksanut syntivelat kaikki. Häneen minä olen mielistynyt. Häntä kuulkaa.

Sinä murheellinen vaimo, katso häntä ja sinä paranet, sinä ja sinun perhekuntasi. Katsokaa häntä, minun pienimpäni, minun lapseni, katsokaa ja nähkää ja kadotus on poissa. Ottakaa hänet vastaan. Vaeltakaa hänen valossaan, ja teillä on ikuinen valkeus keskellänne ja teidän sydämissänne. Älkää niin paljon katsoko itseenne. Katsokaa Poikaani. Ottakaa Hänen hankkimansa pelastus vastaan, ja teillä on elämän valo...”

Sano se muutaki, mutta en mää ennää niin muista. Suuri rauha ja ilo laskevu kuiteski mulle ja lapsekki juoksi kohta jo ulukosalle ja hyppeliväk ku juottovasikat pitkin pihhaa. Heillekki oli palannu turvallisuuven tunne ja ilo. Oli se nii ihimeellistä! Nyt minäki tiän, että oon Ristukselle rakas! Miten keviä ny mun kuorma onkaa! Nii se yksi puhujaki sano, että hänen ikkeensä on sovelias ja hänen kuormansa on keviä kantaa… Muutenki sielä oli niin ihimeellistä, ku ne oli niin yhtä joukkua ja siellä oli niin ihimeellistä henkiä ja hyvvää sannaa.”

Iida kuunteli, mietti pitkään ja kysyi sitten:

— Nii, no joo, mutta entäpäs minä sitte? Miten mun käy? Aina sitä muille tapahtuu, muttei mulle. Mitäs mun pitäs tehä? Minua senku vain ahistus yhä painaa. Miksei kukkaan mua auta?

Siinä he, kaksi naista, istuivat kaivolla ja keskustelivat. Kotvasen kuluttua he olivat jo tuvassa kahvikupin äärellä. Tavalli-

sesti olisi pantu ruista tai sikuria kahvin sekaan tai muuta jatketta, mutta nyt juotiin puhdasta kahvia. Ei edes sakkavettä, sellaista vanhaa kahvinporoa, käytetty apuna.

— Kahtoppa, sanoo Anna ja avaa virsikirjan.

— Kuunteleppa, mitä täsä sanotaan.

Hän alkaa hyräillä Iidalle:

O Kriste, kunnian kuningas,
Ja Lunastaja laupias!
Kuule, sinua rukoilen,
verelläs ostettu olen.
Suuret syntin‘kyllös tiennet,
Joita vastaas tehnyt lienen,
Koht‘äitin kohdust‘tultuain‘:
Ah armahda päällen‘, Jumala!
—
Sinä muinen syntisen vaimon,
Pöydän tykön‘ Otit armoon,
Kuin itkein katui syntejäns‘,
Et muistan‘ hänen vikojans‘.
Niin ryövärin ristin päällä,
Kuin tykös kuolon keskellä
Turvas‘ Ja tunnust‘ syntiseks‘,
Koht‘ teit taivaan perilliseks‘.

Iidan löytö

Tämän keskustelutuokion aikana alkoi myös Iidan sieluun hiipiä jotakin uutta, kuin jostain kaukaa kuuluvan airuen hiljaista viestiä. Niin se tuli. Hitaasti, mutta varmasti se tuli. Kuin hienon hieno musiikki se alkoi soida Iidan sisimmässä ja ryhtyi tekemään työtään. Sinne se kohta myös pesänsä teki!

Tämän hiljaisen sanoman tiedetään kuulevan juuri sellaisen vaivatun sielun, joka käy avuttomana ristin juurelle ja suostuu vastaanottamaan täyden armahduksen Jeesuksessa Kristuksessa. He sen kuulevat.

— Kovakorvaiset ei sitä kuule, Anna arveli.

Ehkäpä ei pelastuksen koko kirkkaus auennut Iidalle vielä ensi keskustelussa, mutta eräänä päivänä hän sanoi Annalle:

— Nytpäs se on Jumalan armo alakanu mullekki aueta. On se niin ihime, ku Jeesus on munki kaikki synnit pois ottanu ja armon merreen upottanu. Eikä oo varmaan kovin kaukana sekkään aika, kun tuo mun mies-kultaki alakaa jo huutaan Ristuksen perrään — ja lapsekki, Iida jatkaa.

— Mitä jos mentäs pyhänä kirkonmennoin jäläkiin seuratuvalle seuroihin? Iida sitten kysyy.

— Enkä kiusaa sua ennää sillä Heikillä. Mutta kyllä se on siltiki komia ilimestys. Siihen jää joskus silimä ihan niin ku leppäämään, sanoo Iida.

— Vaikka jää, mutta ei se pärijää meijän Mikkolle missään asiasa, sanoo Anna varmasti.

4. LUKU

Kainilaiset veljet

Opetussaarna

Kaikella on alkunsa. Ja joku on aina kaiken alkaja. Joku päättää syntymisistäkin. Kirkoillakin on syntymäpäivänsä ja seurakunnilla.

Aikoinaan syntyi myös Sievin seurakunta. Sievi sijaitsee Keski-Pohjanmaalla. Lähiseurakuntia ovat idässä päin Nivala, jota kutsutaan myös Pidisjärveksi. Etelässä on Toholampi sekä Reisjärvi. Pohjoisen suunnalla sijaitsee Ylivieska ja lännessä Kannus. Meren rannalla, kauempana, on Kalajoki.

Sievi on kuulunut aikoinaan 1320-luvulla perustettuun Saloisten seurakuntaan ja tähän suurseurakuntaan kuuluivat alueet Kalajokilaaksosta Kainuuseen ja pohjoisessa aina Oulun tienoille saakka.1520-luvulla erotettiin Kalajoki itsenäiseksi seurakunnaksi ja siihen kuului myös Evijärven kylä, nykyinen Sievi.

Sievin seurakunnan syntymävuodeksi voidaan katsoa vuosi 1650, jolloin Turun piispa Isak Rothovius erotti Kalajoen suuresta emäseurakunnasta Sievin ja Rautionomiksi kappelikunnikseen. Hän antoi sieviläisille välittömästi luvan oman kirkon rakentamiseen. Kirkko rakennettiinkin jo vuonna 1654. Sieviläiset valitsivat kirkon paikaksi kauniin kankaan Sievinjärven ja Sievilän talojen läheisyydestä. Paikka oli hyvä. Kirkon nimeksi vakiintui Sievin kirkko. Kirkko kävi kuitenkin pieneksi, ja jo vuonna 1690 paikalle rakennettiin entistä ehompi Herran huone. Kolmas kirkko näki päivänvalon vuonna 1775. Sen nimeksi tuli Kustaan kirkko, mutta se tunnettiin silti myös Sievin kirkkona. Sieviläisillä oli siis ollut jo pitkään mahdollisuus kokoontua Sanan ääreen omaan kirkkoonsa.

Vuosikymmenet olivat vierineet Kustaan kirkon rakentamisesta. Elettiin jo 1800-luvun puoliväliä. Tänään, kesäisenä sunnuntaina, oli kirkossa meneillään jumalanpalvelus. Sitä juhlista-

maan oli tuotu myös pieni vauva — pyhälle kasteelle. Jopa joitakin syrjäperän aikuisiakin oli tullut kasteen sakramentin osallisuutta saamaan, kun se oli jäänyt erinäisten syiden takia tähän päivään mennessä saamatta. Kansaa oli tällä kertaa paikalla runsaasti. Sitä oli koolla erityisesti sen vuoksi, että arveltiin papin tälläkin kertaa hyökkäävän paikallista uutta lahkoa ja siihen kuuluvia ihmisiä vastaan. Näitä uuden uskonnon ihmisiä oli näet ilmaantunut myös tähän seurakuntaan sen hurskasta rauhaa häiritsemään. Tännekin olivat änkeytyneet! Heitä oli kohta jo kaikkialla! Näistä uusimman uskon ihmisistä sanottiin muun muassa, että he vaikuttavat jotenkin surumielisiltä ja ankeilta ja käyttävät asuinaan hyvin synkkää vaatetusta. Kerrottiinpa heidän vaativan ihmisiä luopumaan jopa kokonaan syntisestä elämästään ja muuttumaan aivan pyhiksi ja puhtaiksi. Heidän kuultiin valittavan seurakunnan suruttomuutta, ja he kuuluivat arvostelleen jopa pappia, vaikka kyllä kai sentään kouluja käynyt mies paremmin tunsi Jumalan sanaa ja kristillistä oppia kuin nämä maatiaiset uneksijat. Joku oli kuullut heidän seuroissaan arvostelleen, että jopa kappalainen oli samaa suruttomien joukkoa kuin muutkin seurakuntalaiset ja että hänellä oli myös muiden lailla pelkkä pääntieto-oppi. Olivat riettaat vielä nimittäneet häntä kuolleeksi kuin pölkky. Tällaista kerrottiin. Nyt olisi vastapuheen vuoro. Nyt kuultaisiin kappalaisen vastapuhetta. Se tulisi todella oikeaan aikaan. Asiat saatettaisiin oikeaan järjestykseen. Saisivat samalla lahkolaisetkin oikein isän kädestä. Näin uskottiin…

Kun jumalanpalveluksessa oli ehditty saarnavirren loppuun, kansa valmistautui varsinaisesti itse sanan kuuloon. Saarnastuolista alkoikin kaikua kiivas saarna:

”…Olemme saaneet myös tänään tuoda monta sielua Herramme asettamalle kasteelle. Siinä heidät tehtiin Jumalan lapsiksi, niin kuin meidät muutkin Herraamme kastetut jo aiemmin tehtiin. Tässä pyhässä toimituksessahan meistäkin tuli tosiuskovaisia, ja siinä tuli myös meille pelastus niin kuin tohtori ja oppiisä Luther on sanonut: ’Olen kastettu, olen pelastuva.’

Nyt on kuitenkin paikkakunnallemme tullut harhaoppisia

haaveilijoita, jotka luulevat oman vaivaisen uskonsa olevan suuremman kuin Herramme asettaman pyhän sakramentin. He luulevat luuloparannuksensa ja vähäpätöisen uskonsa antavan heille paremman pelastuksen kuin meille muille taivaan kansalaisille. Samalla he asettavat kyseenalaiseksi tämän kalliin ja pyhän toimituksen. Kun meitä kirkkomme opetuksissa kehotetaan lujasti luottamaan kasteen armoon ja siinä tapahtuneeseen uudestisyntymiseemme, nämä väittävät, että heillä on joku erityinen Kristuksen tunteminen, joka tekee heistä nöyrempiä, uskovaisempia ja uudestisyntyneempiä kuin me. Näin he väittävät ja halveksivat meidän uskoamme, joka perustuu kasteessa saatuun armoon. Nämä julkeat tekopyhät kulkea sipsuttavat alla päin ja näyttävät surullisilta ja hurskailta. He tekevät autuuden selvästä tiestä niin kapean ja ahtaan, että arvelevat vain itse mahtuvansa sillä kulkea. Vain he arvelevat tuntevansa portin taivaan tielle, ja vain he mukamas ovat siitä sisälle käyneet. Heidän opetuksensa mukaan muut ihmiset joutuvat kadotuksen synkkään kuiluun. He, nämä lurjukset, luottavat kääntymykseensä ja parannukseensa ja luuloteltuun uskoonsa, kun pitäisi luottaa kasteessa saatuun Jumalan ennättävään armoon. Tämän vuoksi on heidät ehdottomasti lahkolaisiksi katsottava.

Älkää antako heidän viedä teitä harhaan. Asia on näet niin, ettei meidän ihmisten heikko usko riitä antamaan meille parempaa turvaa tuomiopäivänä, kuin se että saimme kasteessamme tulla vanhurskaiksi ja Jumalan lapsiksi. Meidän ei tarvinnut siinä itse päättää pelastuksen asiasta, vaan tässä pyhässä toimituksessa meidät kannettiin armoon. Meidän on lisäksi muistettava vielä se, että kaste on sama asia kuin usko. Kaikki saavat nimittäin siinä oikean uskon. Nämä puhuvat taasen jostakin muusta uskosta. He sanovat sitä joksikin ”eläväksi” uskoksi. Mutta eihän heiveröinen ihmisen usko kasteen armoon mitään lisää anna. Enemmän joudumme aina puhumaan epäuskostamme. Kuka meistä voi kerskata uskollansa? Eikö se ole aina keskeneräinen? Kuka voi sanoa jo tulleensa uskossaan valmiiksi? Muistattehan, että Raamatussakin Jeesuksen luo tullut mies joutui huutamaan:

’Minä uskon. Auta minun epäuskoani.’ Eipä ollut siis häävi usko silläkään miehellä! Kun meidät on liitetty kasteen armoon ja käymme tarpeen mukaan myös ehtoollisen sakramenttia nauttimassa, niin kyllä Jumala meidät tuntee ja pelastaa. Turhaa on tähän mitään omia uskoja lisätä. Näin meidän Svebiliuksemmekin opettaa katekismuksessaan, ja se on hyvä oppikirja.

Aadamin perillisinä me synnymme tähän maailmaan kadotuksen lapsina ja pakanoina. Mutta kasteen sakramentissa meistä tehdään Jumalan lapsia. Pakanuus on nyt poissa. Tämä on varmaa. Vaikka me jotenkin sanoisimme uskovammekin evankeliumin ja väittäisimme olevamme näin uskovaisia, ei se ole vielä oikeaa pelastavaa uskoa, vaan me siinä korkeintaan kuin ikävöimme pelastusta. Kaste sen sijaan antaa meille omistavan uskon. Näin ovat meille monet hurskaat opettajat kirjoissaan opettaneet.

Yritin minä itsekin kerran nuoruuden innossani tehdä parannusta ja tällaista omintakeista uskon tietä lähteä kulkemaan. Useamman kerran lähdin hulluttelemaan uskon kimuranteille poluille, mutta aina oli palattava kasteen armoon, kun voimat loppuivat. Niin, että kukapa siis uskaltaa luottaa parannukseensa ja uskoonsa? Lutherkin on sanonut Katekismuksessa, ettemme me voi uskoa Jeesukseen Kristukseen, kun ei ole järkeä ja voimaa tarpeeksi. Vesiperän siitä vain saa. Niin kävi minullekin. Ei meistä ole pyhyyden teitä kulkemaan. Ja mitäpäs ne meidän epämääräiset kokemuksemme jo saatuun armoon lisäisivät? Kun itse Jeesus Kristus on tehnyt meidän puolestamme parannuksen ja ratkaisun, niin kyllä se saa meille riittää.”

Kappalainen köhii kurkkuaan ja kerää itselleen lisää rohkeutta saarnansa jatkamiseen. Hän oli kirjoittanut saarnaansa myös sellaista, jota empi nyt sanoa. Nyt nuo kohdat tuntuivat lyövän häntä itseäänkin kasvoille. Hän pelkäsi joutuvansa käräjille mahdollisten väärien tietojen antamisesta tai muusta sellaisesta ja halusi puhua sen tähden ”varman päälle”.

”Nämä lahkolaiset ovat varmaan eteviä asioitaan ajamaan! Sellaisia he ovat: kieroja ja tarkkoja oikeuksistaan!” hän ajatteli.

Koskapa kappalainen hieman pelkäsi heränneitä, hän päätti jättää arveluttavat syytökset lukematta. Hän ohittaa kaikkein hurjimmat paikat ja päättää jatkaa kauempaa.

Nuori pappi on kuulevinaan pienen mietintätaukonsa kohdalla hyväksyvää muminaa jostakin kirkon perältä. Tämä lisää hänen intoaan. Hän kakistelee kurkkuaan voidakseen samalla kuunnella, mitä ääniä kirkosta kantautuu. Kun sitten kiusaksi kurkkun tarttunut limaklömppi tulee kakistettua ulos, hän jatkaa:

”Oikein on myös meidän lukkarimme Rivander moittinut näitä itseään ”heränneiksi” nimittäviä, kun ryötit juoksevat kirkossa jopa Pidisjärvellä ja Ylivieskassa asti ja laiminlyövät oman seurakuntansa jumalanpalvelusta. Väittävät jopa, että Pidisjärvellä saarnaavalla nuorella nulikkapapilla ja Ylivieskan kappalaiskoltiaisella olisi muka paremmat eväät kuin täällä kotiseurakunnassa. Tuomiokapitulin tulisi vihdoin herätä ja puuttua heidän vääriin oppeihinsa ja tapoihinsa. Kunnollinen ja rehellinen kirkkokansa on joutumassa aivan sekasotkuun. Kaikkein hirveintä syntiä lienee heillä kuitenkin se, että ovat ruvenneet ilman pappia seurojaan pitämään ja kansaa opettamaan. Väittääpä joku saaneensa näissä lahkoseuroissa oikein syntinsäkin anteeksi. Tämä on vaarallista oppia tämä tällainen. Vain Jumala voi antaa anteeksi syntejä, kun hän sen aikanaan hyväksi näkee. Emme voi täällä armonajassa päästä aina sellaiseen tietoon, että olisimme saaneet varmasti syntimme anteeksi. Pyhä toivomme se kuitenkin on. Aina sitä täytyy olla jotenkin niin kuin kerjääjän paikalla. Nämä harmaanutut ovat sen sijaan jo päässeet mukamas täyteen tietoon ja kokemukseen. Kuulemma he ovat mielestään heränneet aivan oikein uskonkin käsittämään. Tällaisia uskonnollisia ilveilijöitä ja pölvästejä on meidän toden teolla varottava. He antavat käsityksen, ettei oikeaa uskoa olisi kirkossa ennen tunnettukaan ja että pelastus olisi ollut monelle seurakuntalaiselle aikaisemmin aivan kokematon asia. Hirveää!

Nämä heittiöt ja viekastelijat ovat moittineet myös meidän kristillistä elämäämme syyttäessään meitä muun muassa juoppoudesta. Olemmehan — kuten kaikki tietävät — joskus elä-

mämme piristeeksi ja iloksi ottaneet vaikkapa iltaisin pienet pikarilliset ja ehkä vielä jokusen napsin muutamissa hyvin harvoissa juhlissamme. Usein olemme tehneet sen vain oman terveytemme vuoksi. Verenkiertoahan se sellainen pieni lääkitys lääkäreidenkin mukaan sopivasti elvyttää. Tästä pienestä harrastuksestamme he ovat nostaneet hirvittävän äläkän ja pelottelevat helvetillä. Mutta ei kai tällainen viaton ilo mitään syntiä voi olla? Toisaalta, kukapa sitä aivan synnitönkään olisi? Nämä hurskastelijat ovat pienistäkin synneistä joka paikassa moittimassa."

Taas kuuluu hyväksyviä ääniä penkkeihin ahtautuneiden seurakuntalaisten taholta. Hartaasti kuunteleva kansa kokee kuulevansa nyt ihan oikeaa ja puhdasta evankeliumia.

Pappi jatkaa yhä uutta puhtia saaden:

"Esimerkiksi näin sateisena kesänä hyvin ymmärtää senkin, että sunnuntaisin, kun Herra on poutaa antanut, on ollut monella aihetta lähteä heinänkorjuuseen. Eipä sen vuoksi pitäisi näiden pietistien heti alkaa sapatinrikkomuksesta syytellä. Parempi on nimittäin pellolla heiniä kootessa muistella Jumalaa kuin sunnuntaina jumalanpalveluksessa istuessaan ajatella kuivia, kohta kastuvia heiniään! Eikös vain?

Nämä tuhat tulimmaiset hurmahenget väittävät myös, että tarvitaan jokin merkillinen synninsuru, että olisi oikea kristitty. Eikö kristillisyys ole ennen kaikkea iloinen asia? Kukapa nyt sitä surisi, että pääsee kerran taivaan iloon sulhonsa tykö? Eikös juuri se ole oikeaa kristillisyyttä, että iloitaan kun voidaan? Kyllä täällä ajassa on suruja aivan tarpeeksi, ettei niitä tarvitse enää katumusharjoituksilla lisätä?

Jäädään siis vain turvallisesti ja iloisesti luottamaan armoon, vaikka ei olekaan ryhdytty kerskaamaan omista kääntymisistä, parannuksista ja uudestisyntymisistä. Meillähän on jo nämä kaikki pyhissä sakramenteissa. Kukapa sitä voi Jumalan edessä omilla suorituksillaan ylpeillä. Aamen! Rukoilkaamme…"

Kappalainen on hieman ylpeäkin pitämästään oivallisesta saarnasta. Se oli hänen omasta mielestäänkin hyvin tehty, saarnanteko-ohjeiden mukainen ja riittävän jämerä, mutta silti evan-

keliumin mukainen. Hän oli käyttänyt sen valmisteluun koko lauantai-illan. Olipa vielä aamusella tarkistanut pääkohdat. Kaikki oli ollut kunnossa. Ja nyt oli saarna pidetty! Kansa oli nyt saanut opetuksen ja totisen varoituksen sanoja. Sellainen oli tärkeää näinä vaikeina eksytyksen aikoina! Nyt oli siis kiitosten aika!

— Olipas jämäkkää puhetta, totesi joku papille kuulemastaan kirkkopihalla.

— Siinä kuulivat lahkolaiset oikiaa luterilaista sananselitystä!

Kansa purkautui ulos temppelistä tyytyväisenä kuulemaansa ja — kristillisyyteensä.

Kukaan ei huomannut erästä hiljaista miestä kirkon aidan sivustalla. Hänkin oli ollut kuuntelemassa saarnaa. Hän oli juuri näitä, äskeisessä saarnassa moitittuja heränneitä. Hän ajatteli sydän ahdistuneena, kuinka monelle tuli nytkin selväksi parannuksen tien vaarallisuus. Näiden ihmisten ajatus kai menee tämän kuullun opetuksen mukaisesti seuraavasti: ”Täytyy vain luottaa Jumalan armoon ja hyvyyteen, kun Jumala on tehnyt jo meidän puolestamme kääntymyksen ristillä. Huonohan sitä itse ihminen on ja vajavainen, mutta jos parhaansa tekee, niin Jumala auttaa. Hyvinhän tässä lopulta käy, kun ei ylpeile omilla uskoillaan ja kilvoituksillaan. Mistäpä sitä myöskään voi joku ihminen tietää, milloin Jumala antaa syntejä anteeksi. Ei voi ihminen mitään ottaa, jos ei Jumala anna. Armo on se joka pelastaa, ei usko. Ei kääntymykseni tai minun huono uskoni pelastusta anna. Täytyy siis olla varuillaan noiden isouskoisten mestareiden kanssa.”

Näin nämä kääntymättömät ajattelivat, eivätkä vain ajatelleet, vaan he esittivät näkemyksiään ääneenkin milloin missäkin sopivassa tilaisuudessa. Monet näistä käsityksistä näyttivät päällisin puolin hyviltä ja oikeiltakin, mutta Jumalan sanan valossa ne osoittautuivat puolitotuuksiksi, ja puolitotuushan on aina valhetta! Jumalalle vieraan ja jopa julkisynneissä elävän ihmisen suusta purkautuneena nämä ”totuudet” kuulostivat suorastaan hirveiltä.

Moni ihminen jatkoi tällaisen opetuksen johdosta kuolleen elämänsä raunioilla tietämättä tilastaan ja pimeydestään. Iloisesti he juoksivat surmapaikalleen. Paljon oli surmattuja heidän joukossaan. Ehkä joku sai joskus tunnonhätääkin ja kyseli varovasti autuuden asiaansa, mutta monet suruttomat papit ja muut opettajat, sudet lammasten vaatteissa, saivat heidät palaamaan takaisin tutuille mailleen, kuolleen luulouskonsa kuiville ja kalutuille laitumille. Nämä veljensurmaajat, kainilaiset — ehkä itse tietämättään — todistivat kuuluvansa ”Tuomaan kirkkoon”, epäuskoisten suureen joukkoon. Eivätkö he itse juuri kertoneet olevansa uskosta osattomia? Silti he kehottivat, ja heitä kehotettiin luottamaan Jumalan armoon. Ja tämä kaikki ilman kääntymystä, ilman parannusta, ilman uskoa! Tästähän tässä oli kuitenkin kyse: uskosta. ”Mutta ilman uskoa on mahdoton olla otollinen”, Sana sanoo!

Näin ymmärsi näitä syntyjä syviä kirkossa tänä sunnuntainakin istunut mies, tämä Antti - kellokas.

Antti tajusi sisäisesti, että ihmisen elämän ja kuoleman taistelu oli kovaa. Tämä tapahtui usein asianosaisten ulkopuolella ilman että he itse tiesivät siitä mitään. Taistelu ei ollut päässyt milloinkaan edes heidän sydämeensä ja sieluunsa asti. Kun tulos sitten kerran paljastuisi, kaikki olisi jo myöhäistä. Ovet olivat jo kiinni. Kuolema oli jäänyt voittajaksi.

”Lahkolaismies” — niin häntä kutsuttiin — lähti kirkosta alla päin ja sielussaan itkien. Hän oli jo kauan tarkkaillut kansan heräämistä, mutta toisaalta nukkuvien suurta joukkoa ja heidän pettämistään. Miksi, Herra, niin monet hukkuvat? Miksi kaiken lisäksi nämä pimentyneet sielut hyökkäävät sinua ja sinun laumaasi vastaan? Miksi Aabel yhä surmataan? Miksi Kain ei opi koskaan mitään? Miksi, Kristus, sinun porttisi on niin ahdas ja tiesi niin kaita, että vain harvat sen löytävät?

Antti oli käynyt elämässään Herran koulua. Hänkin oli joutunut Herran tulen polttamaksi ja korventamaksi. Näissä tulissa jokainen näet joutuu koeteltavaksi ja kaikki palava siinä palaa. Kun Herra rakentaa jotakin ihmisestä, ei siinä työn alle joutunut

ihminen helpolla pääse. Tässä koulussa oli Antin itsetyytyväisyyskin tullut pitkälle poisjuurituksi.

Jumala oli sallinut hänelle myös sairautta. Antilla oli koko hänen elämänsä läpi ollut eräänlainen hivuttava tauti, jonkinlainen lihasten piikki, joka kalvoi häntä. Tästä hän ei tosin puhunut juuri kenellekään. Jumalalle siitä oli kyllä paljonkin puhuttu! Vaimo ja lapset siitä jotakin tiesivät. Tämä tauti teki Antista usein hyvin voimattoman ja heikon. Niinä hetkinä, jolloin sairaus pahoin kalvoi, hän oli kuin ”poissa pelistä”. Silloin hän oli vain hiljaa Herran edessä. Sairauden kanssa eläminen teki Antista vähitellen pienen miehen, pienen sisältä ja päältä. Tätä vammaa hän kantoi läpi elämänsä. Tämä oli Herran Antille antama siunaus!

Sen sijaan monet sivulliset näkivät hänessä paisuneen, itseriittoisen ja muiden yläpuolelle asettuneen miehen.

Antti oli oppinut ettei vanha viisaus ”terve sielu terveessä ruumiissa” antanut ihmiselle todellista terveyttä. Monet näennäisesti kunnolliset ja terveet olivat kuitenkin itsekkäitä petoja ja tyranneja, alistajia ja pettäjiä. Antin käsityksen mukaan Jumalan valtakunnassa usein sairaat tekivät parhaiten parantamistyötä, koska terveistä ei kerta kaikkiaan ollut sairaiden hoitajiksi. Harvoin Jumala laittoikaan ”terveitä” töihinsä!

Poistuessaan kirkkopihasta hän ajatteli elämänsä kokemuksia ja rukoili ajatuksissaan myös seurakuntansa papin puolesta: — Armaha Herra häntäkin, niin kuin oot jo monia muitakin pimentyneitä armahtanut! Jeesuksen nimessä!

Hän oli vakuuttunut Herran voimasta. Kyllä Jumala vielä tämänkin kukon kynisi…

Sitten tulee jo turpiin

Antti kulkee kapeaa kylätietä kotiin päin, kohti itää ja tulee pienen kentän laitamalle, jossa muutamat miehet heittelivät kiven murikkaa. He ovat ”kikalla”. Siinä pyöreähköä kiveä heitetään tai työnnetään erilaisista asennoista maahan piirretyltä viivalta eteenpäin ja vastapuoli työntää samalla tavoin takaisin. Heitto-

ja työntötapoja on kymmenkunta erilaista. Voittaja on sitten se, jonka viimeinen pukkaus jää alkuperäisen viivan toiselle puolelle, vastapuolen alueelle. Kikka on kesäisin miesten keskuudessa suosittu harrastus.

Eräs kikkamiehistä huomaa kirkonmeiningeistä palaavan Antin. Siinä silmänräpäyksessä miehessä kuohahtaa kolkko viha. Jo aamusta hankittu kiljuhumala antaa vain lisäpotkua kiukkuun. Mies raahustaa tienlaitaan ja aloittaa mekkalan:

— Hiivatti vie, sanon minä! Sinä lahkolaispaskiainen oot arvostellu meijän sielunpaimenta! Ekkös sinä tiiä, että meillä on pirun hyvä pappi? Eikös vain ookki? Ookkos moittinu? Mulle on sanottu että oot! Luulekko joku jumala olevas! Ookko asettanu ihtes muijen yläpuolelle? Sanosta, onko totta puhheeni?

Kirkkomies kuuntelee ääneti. Hän tietää, ettei kannata väitellä näiden ihmisten kanssa. Mutta ennen kuin hän ehtii edes aavistaa, mies on kiinni rinnuksissa. Samassa jo humalaisen nyrkki heilahtaa ja Antti retkahtaa polvilleen maahan. Lyöjä innostuu entistä enemmän nähdessään verta kontallaan olevan Antin suupielessä.

— Minäpä taijanki tappaa sinut, pikkuristus! Mies kiljaisee falsettiäänellä.

— Jussin saakura, tule pois sieltä! joku miesporukasta huutaa.

— Taijanpa tosiaan nitistää sut senki jesustelija!

Mies hamuaa toisella kädellä vyötään ja etsii puukkovarustustaan. Toisella kädellä hän pitää kiinni Anttia rintamuksesta. Antti on pökerryksissä eikä jaksa panna edes vastaan, ei ehkä yritäkään.

Miesporukasta osa nauraa räkättää avuttomalle miehelle. Yrittäessään sitten nousta Antti saa uuden tällin. Kova potku suuntautuu nivustaipeeseen.

— Siinä on terveisiä emännälleski! Taijanpa tosiaan kutitella puukkojuralla kylykiluitten välejäski! Ookko valamis leikkiin?

Naurunremakka miessakissa yltyy.

Sitten joku hieman älykkäämmällä päävärkillä varustettu mies

löntystää paikalle ja yrittää taltutella raivon vallassa olevaa kaveriaan. Hän saa vihasta tärisevän miehen hetkeksi rauhoittumaan.

Antti yrittelee nousta ylös, mutta ei pääse. Hän haukkoo henkeään, teutaroi maassa. ”Ilmat on pihalla”!

Mutta sitten! Mitä nyt! Tapahtumiin tulee äkkinäinen muutos! Tienkaarteesta alkaa kuulua ääniä, ja esiin pöllähtää useat hevosten vetämät kiesit. Kyydissä istuu kymmenkunta miestä. Keitä ovat? Tuleeko paikalle lisää heittiöitä? Ei, ei, nehän ovat herännäismiehiä, sillä niillähän on ”körtit” päällä! Taisivat tulla Luojan tuomana.

— Ptruu! Mitäs täällä on tekkeillä, kyselee ensimmäisten kärryjen mies kuskipukilta.

Siinäpä syntyykin jännittynyt tilanne. ”Kikkamiehet” tajuavat heti, että voimasuhteet muuttuivat yhtäkkiä ja oltiin jäämässä alakynteen, sillä ”körttisiä” on yhtäkkiä enemmän kuin heitä! Mitäs nyt? Jo pettävät yhden raikulimiehen hermot ja hän lähtee kalppimaan pakoon. Ja kun ensimmäinen lähtee, muutkin pyrähtävät liikkeelle kuin varpusparvi, kuka mihinkin suuntaan. Nahkapieksujen soma kopina säestää karkuun säntääviä miehenretkuja. Paikalle jää ainoastaan tuttu ja turvallinen joukko.

— Antti hei, mitä sulle on tapahtunu? Meinasivakko ihan listiä sut? Pääsekkö ees omin voimin kyytiin? Mikä on tilanne? Miehet kyselevät.

Mukiloitu Antti-polo pääsee avun piiriin. Miehet yrittävät nostaa koukussa oleva Anttia pystykoolle.

— Voi, minkäs tekivät! Jos en olis ny uskosa, taitasin kirvata ja tosi pahasti! sanoo naapurin mies. — Aikoko se kelemi tosiaan puukkolla sua silitellä?

Miehet auttoivat kipeän Antin kärryihin ja ajoivat hänen omalle kotiportilleen.

— Pääsekkö tuppaan? kysyy joku.

Antti yrittää saada ääntä aikaiseksi, mutta eipä synny muuta kuin jonkinlainen inahdus.

— Eipä näy kykenevän, niin että mitä tuosta kyselemmään,

jatkaa toinen.

— Mepä kannamma!

Tullaan jo tuvan ovelle.

— Hei akat, täältä tullee joku marttyyrismies armua anomaan, huikkaa yksi miehistä ovelta säikähtäneille naisille tupaan.

Autetaan siitä sitten Anttia tuvan seinänvieripenkille istumaan. Naisväen joukosta alkaa kuulua kovaa päivitystä.

Miehet lähtevät sitten kiireensä kanssa jatkamaan matkaansa, kun näkevät Antin olevan avun piirissä. Sanovat vain lähtiessään:

— Rauhaa kuiteski talloon vaikka näin pikku sojanki keskellä. Pitäkääs akat meijän opettajasta hyvvää huolta!

Vaimonsa hoivassa ja haavojaan parannellessaan, muiden naisten päivitellessä ympärillä, Antti jaksaa jo miettiä tätä merkillistä asetelmaa, sotaa, joka on syttynyt. Hän funtsii asiaa, mutta tokaisee sitten itsekseen:

— No, mitäpäs tuosta vaikka turpiin tulikin. Saihan se turpiin Ristuski!

Perin pohjin outo on silti tämä asetelma, Antti jatkoi silti tuskitteluaan. Tällaiseksi tämä elämä on nyt mennyt: Kainin perilliset, veljien surmaajat, nämä maailmanmieliset ihmiset, sekä toisaalta muotojumaliset valheveljet, he eivät siedä sitä, että Jeesus Kristus saa muotoa Häneen uskovissa, Häntä seuraavissa ihmisissä.

Nämä kaksi erilaista veljesryhmää ovat itse asiassa saman hengen joukkoa. Ensimmäinen ryhmä edustaa karkeaa maailmallisuutta ja lihallisuutta. Toinen ryhmä on sen sijaan valinnut elämänmuodokseen kuolleen tietouskonnollisuuden, jossa maataan ilman kääntymystä, ilman armon vastaanottamista, ilman elämää. Toki voihan näissä ryhmissä olla ajallisesti ja paikallisesti isojakin eroja, mutta sisimmältään ne ovat samaa joukkoa: maailmallisuus voi esiintyä korkean moraalin ja kauniin siveellisyyden edustajana, ja vastaavasti ulkonainen uskonnollisuus voi pukeutua joskus hienoon ja nöyrään olomuotoon. Mutta Jumalan antamaa salattua elämää Kristuksessa Jeesuksessa nämä ih-

miset eivät tunne!

Antti on kokenut, että selkeästi maailman hengen omaavien ihmisten seassa on siltikin helpompi tulla toimeen kuin muotojumalisten joukkioiden kanssa, koska heidän ei tarvitse näytellä jumalisuutta. Näyttää, että maailman ihmisten on joskus jopa helpompi kääntyäkin kuin uskonnollisten näyttelijöiden, eli fariseusten. Todellisten valheveljien vastustus on usein jopa paljon kiivaampaa ja vihamielisempää kuin karkeiden, jumalattomien ihmisten. Vastustamistyöhönsä valhejumaliset joukot käyttävät usein uskontomaailmansa kaikkia mahdollisia kanavia. Näin tullee olemaan Kristuksen tulemukseen asti.

Tällaisissa teemoissa pyörivät Antin ajatukset tänään, sunnuntaina, jolloin tuli turpiin — ja muuallekin tuli. Naamavärkki on verillä ja mustelmilla. Muuan paikka on ihan sinisen musta!

Mietiskelijän työmaat

Antti on tavallinen sieviläinen maanviljelijä. Hän on kuitenkin henkisesti ja hengellisesti Herran kurikoulussa pitkälle koeteltu mietiskelijä. Hän näkee sen vuoksi asioita, joita muut eivät välttämättä näe. Hän mietiskee asioita, joita tuskin hänen muiden aikalaistensa ihmisten aatoksissa liikkui. Hän pohtii kaikkea kuulemaansa ja näkemäänsä. Sellainen hän on luonteeltaan ja tavoiltaan.

Antilla oli ollut elämässään pitkän ajan suuri ahdistus. Hän oli ajatellut olevansa erityisen paha ja ilkeä ihminen. Näin siksi, että hän ei ollut kaikissa asioissa yleistä mielipidettä myötäilevä ja kaikki asiat hyväksyvä. Kesti kauan, ennen kuin hän tajusi, ettei mikään parannus tai katumus näitä ajatuksia ja näkyjä pois ottanut. Ne oli annettu hänelle käyttöä varten. Ongelmana hän koki myös sen, että näkijänä hän saattoi sanoa sellaista, josta ihmiset loukkaantuivat ja suuttuivat. Hän oli usein huomannut, kuinka pinnallisesti joskus hengellisetkin ihmiset suhtautuivat kilvoitukseen, elämään, oppiin ja yleensä kaikkeen ihmisen uskonelämässä. Monilla oli näin ollen herttainen, lapsenomainen ja romanttinen kuva itsestään ja omasta ryhmästään. Eipä siihen

silloin mahtunut asioiden pohdintaa tai kriittistä keskustelua. Tästä seurasi, että usein yksityisen ihmisen samoin kuin yhteisönkin ongelmat jätettiin hoitamatta ja ne lakaistiin suuren välinpitämättömyyden peiton alle, jossa luki: ”Kyllä Herra hoitaa”. Mutta eipä kai Herra ole koskaan luvannut valhetta peitellä tai laiskuutta ja välinpitämättömyyttä siunata? Tämän kaiken tajuaminen ei ollut Antillekaan helppoa. Kun hän näistä asioista ja ongelmista puhui ihmisille, kuulijat usein suuttuivat. Antti käveli tahtomattaan monien unelmoitsijoiden yli. Suuttumus oli sen mukaista. Paljon hänen piti tällaisten asioiden vuoksi Herran koulussa opiskella, paljon itkeäkin. Paljon hän oli saanut Herralta kuritusta. Paljon sitä oli tullut myös ihmisiltä. Hän oli sen tähden myös ahdistusten mies.

Antilla oli pieni huone makuukamarinsa kyljessä, talonsa toisessa päässä. Sinne hän usein vetäytyi selvittelemään asioita ja pohtimaan, missä milloinkin oltiin menossa. Antti iloitsi siitä, että hänellä oli ollut pienenä poikana mahdollisuus oppia lukemaan. Uskovainen äiti oli opettanut häntä kotona. Kouluun ei ollut mahdollisuutta mennä. Nyt hän osasi lukea kohtalaisen hyvin. Antti luki ennen kaikkea Raamattua. Hänen mielestään kaikkea julistusta ja opetusta tulee tarkata Raamatusta käsin. Ja miten hyvin opetus pitäisi yhtä koko Raamatun kanssa, sitä selvemmin se ajaisi Kristuksen asiaa.

Hän tutki, kuunteli ja koetteli kaikkea heräävän kansan keskellä. Ehkä hän ei ollut suuri julistaja, mutta hänen näkynsä ja oivaltamisensa olivat Jumalan Hengen herättämän ja uudestisynnyttämän kansan parissa opittuja tosiasioita.

Antti näki Herran kansan ilot ja surut. Hän näki, kuinka Herra toimi. Hän iloitsi siitä. Hän näki myös ihmistyön. Se oli niin usein Herran työtä vastaan. Herraa vastaan on aina myös saatanan työ.

Antti iloitsi siitä, että Herralla oli myös eläviä pappeja. Toki kuolleitakin työntekijöitä kuului Herran viinitarhaan. Itse asiassa nämä eivät olleetkaan Elämän Herran palveluksessa. He olivat valheopettajia.

Anttia aidosti ihastutti, että oikeitakin Herran tulen sytyttäjiä ja eteenpäinviejiä oli saatu myös Sievin seurakuntaan.

Herännyt kansa iloitsi siitä, että ”pölkkyjen” tilalle oli saatu armovuosisaarnaajaksi elävä mies, kappalainen Henrik Schwartzberg. Tämä uusi hengenmies saarnasi voimakkaasti vanhaa hapatusta vastaan ja oli samalla pimeyden ruhtinaalle kauhistus. Hän totesi eräänä sunnuntaina saarnassaan: ”Perkele raivoaa kauheasti. Se hyppii ja potkii usein kuin löyhäpäinen, aivan kuin olisi kuoleman kidassa.” Sellaista se saarnasi, tämä Schwartzberg, ja Antti iloitsi.

Pirulla oli nyt Sievissä kova hätä!

Henrik sai Sievissä paljon uutta elämää aikaan. Tämän vuoksi ei heränneiden tarvinnut nyt kulkea naapuriseurakunnissa sanan kuulossa. Jopa oma seuratupakin oli saatu rakennettua. Jotkut suruttomat raivosivat sen vuoksi entistä pahemmin. Jotkut hengellisesti kuolleet ihmiset suorastaan hyppelivät tasajalkaa kirkkopihalla Schwartzbergin saarnojen jälkeen. No, sehän on vain hyvää liikuntaa muuten laiskalle kirkkovieraalle! Näin Antti tämän asian hyvän puolen näki.

Herätykset toivat siis elämää seurakuntaan. Elämä sykki ja — sota. Ihanaa se silti oli!

Sievissä oli käynyt, niin kuin muuallakin päin, että herätykset paljastivat kuolleen kristillisyyden surkeuden. Kun kaikki näytti olevan loistavasti ja upeasti kirkossa, Herran Henki saattoi mullistaa yhtäkkiä kaiken. Nyt oli tullut tällainen aika. Se oli ihanaa aikaa niille, jotka uuden elämän piiriin pääsivät. Se oli samalla taistelujen aikaa. Se oli Herran aikaa. Antti oli kaiken todistajana. Tämä oli ihanaa!

Antin oli Herra myös kerran temmannut mukaansa tielleen ja sitten työhönsä. Mutta kuten sanottu: Antti oli tavallinen maanasuja. Maasta ja metsästä tuli elanto pienelle perheelle ja parille palkolliselle. Oikeastaan aivan tavallinen ja pieni ei Antin tila ollut, koska hänellä oli varaa pitää ylimääräistä työväkeäkin. Kiireisenä aikana, eritoten heinän- ja elonkorjuun aikana, heitä oli useitakin. Antti näki talonsa ja toimeentulonsakin Herra siuna-

uksena. Sekin oli Hänen siunaustaan, että hänellä oli rakastettava ja hengellinen puoliso ja kuuliaiset lapset.

Oikeastaan hänen asiansa olisivat muuten olleet kohtalaisen kunnossa, jollei hänen olisi tarvinnut niin usein olla suruttomien ihmisten maalitauluna. Joskus suruttomat papitkin ottivat hänet kohteekseen halutessaan osoittaa kansalle tämän uuden uskon vaarallisuutta. Paljon he löysivätkin Antista vikoja ja puutteita. Toisinaan he arvelivat häntä ylpeäksi ja tuomiohenkiseksi. Joskus he kadehtivat Antin kohtalaisen hyvää taloa ja menestymistä. Puutepuolella nähtiin vuorostaan se, ettei hän käynyt joka sunnuntai kirkossa vaan juoksi lahkolaisseuroissa tai että hän kohteli palvelijoitaan aivan liian suopeasti. Puutteena nähtiin myös Antin viinan käyttö: sitä kun ei ollut juuri ollenkaan! Niin, mistäpä eivät vihan vaivaamat ihmiset puutteita löytäisi. Raittius ei tarkoittanut Antin kohdalla raivoraittiutta, vaan sitä että viinalle ei löytynyt kerta kaikkiaan mitään varsinaista muuta käyttöä kuin lääkkeeksi kylmetykseen ja muuhun sellaiseen vaivaan. Arvostelijat tosin itse lillittivät viinaa ylen määrin.

Mutta vähät noista. Tärkeintä oli rauha Jumalan kanssa. Eipä tarvinnut häntä vastaan sotia, vaan hänen kanssaan ja hänen puolestaan pahaa vastaan. Siinä oli Antti-tilallisen tärkein työsarka.

5. LUKU

Kamarikeskustelua

Seuramuistelua

Antin maat sijaitsevat kauniin ja kalaisan Evijärven rannalla. Hyvän näköinen on Antin talokin, erityisesti kun tietää, että se oli tehty kotimetsän hirsistä lähes omin voimin. Antti kyllä tiesi, että järvi tulisi häviämään lähitulevaisuudessa kuivatussuunnitelman edetessä, mutta jäisihän jäljelle joki ja peltoaukea!

Muuraria Antti oli tarvinnut parin viikon verran savuhormien ja takkojen muuraamiseen ja muuta pientä erikoisempaa osaamista muilta ammattilaisilta. Paljon olivat Maria-vaimo ja Antti talon eteen työtä tehneet. Nyt talo, pihapiiri, metsät ja pellot olivat kohtalaisen hyvässä kunnossa.

Talosta oli tullut heränneiden kokoontumispaikka. Tämän tästä herännyttä ja heräävää kansaa kokoontui veisaamaan virsiä ja kuuntelemaan Sanaa Antintaloon.

Tänäänkin, talvisena iltana, oli siellä pidetty seurat. Iltavirsi ”Jumalan säädyn perästä” oli juuri päättynyt. Seuroissa oli ollut puheita ja virsiä vuorotellen. Virsikirjan lisäksi oli käytössä ollut Halullisten sieluin hengelliset laulut –kokoelman osia ja arkkivirsiä. Myös kokoelmaa Siionin virret oli veisattu.

Nyt seuravieraat olivat lähdössä koteihinsa. Loimia otettiin pois hevosten selästä, ja jäljelle jääneet heinätupot hevosten edestä koottiin rekeen. Talvipakkasessa kuului jalasten kitinää, kun rekiä käänneltiin maantielle päin. Kuului kulkusten kilinää, kun hevoskulkue lähti koteja kohti. Hyvän yön toivotuksia toivoteltiin maantiellä reestä rekeen. Jumalan siunausta toivotettiin myös. Joku nainen huuteli toiseen rekeen, milloin naapurin emäntä ehtisi kylään tulemaan sen jälkeen kun miehet ovat aamusella menneet metsätöihin.

— Tullaan, tullaan, huomenisa tullaan, kuului vastaus.

Muutama vieras oli jäänyt seurataloon yöksi. Peräkamarin

seinustoille on levitetty olkitäytteisiä patjoja, ”matrasseja”. Keskellä kamaria on pöytä ja sen ympärillä keinutuolin lisäksi useita jykeviä tuoleja. Pöydällä on iso kannu kotiolutta, laseja ja iso tupakkamassi. Vähitellen on pöydän ympärille kokoontunut puolenkymmentä sarkapukuista miestä ja yksi erilaiseen, herraskaisempaan pukuun pukeutunut mies, kappalainen, naapuriseurakunnasta.

Palvelusväki oli mennyt jo yöpuulle omalle puolelleen.

Naiset — talon emäntä Maria, hänen kauempana asuva siskonsa ja kappalaisen rouva — olivat siirtyneet pitkän maalaistalon toiseen päätykamariin. He keskustelevat tämän illan seurojen tapahtumista. Erityistä ihmettelyä herätti vielä illan kulku. Oli sattunut aivan erikoista.

Kesken seurojen oli näet tupaan pöllähtänyt humalainen mies. Sisään päästyään mies oli huutanut polvillaan kuin haavoitettu eläin, oli laittanut viinapullon pirtinpöydälle ja sanonut: ”Ei oo mulla Jumalalle muuta antaa. Siinä on kaikki, mitä on ennää jälijellä! Kaikki se on jo ottanu pois. Viinalekkerin vielä jätti, mutta ny ei ennää sekkään maistu. Riittääkö, Jumalan kansa, armo tämmösellekki rypijälle, vaikka ei oo elämän paranemisesta ees takkuita”, mies oli kysynyt. Sitten hän oli vielä tunnustanut koko elämisensä tilan ja sanonut hyvin nöyrältä paikalta: ”Uskuakki oon yrittäny, mutta ei siitä oo mittään tullu. Voiko Jumalan tykö tulla iliman uskua? Oon minä kokkeillu jättää nämä putelit ja lähtiä Jumalaaki seuraamaan, mutta ei se oo onnistunu. Sitte kuulin jotenki tänä iltana kuin sanottavan: ‘Tuu, tuu vaikka pulloines!’ Mutta eikös se teijän Jumala huoli vain uskovaiset porukkaansa”, oli mies jatkanut kysymisiään.

Rohkean tempun oli mies tehnyt. Oli tullut vieraaseen, outoon paikkaan tunnustamaan julkisesti tilansa!

— On se merkillinen mies tämä sunki miehes! sanoi talon emäntä, Maria, kappalaisen rouvalle ja nauroi makeasti. — Se jätti — niin oliko se nyt sitte Björkqvistin postilla — lukemisen siihen ja laskeutui siihen pöllähtäneen juopporentun rinnalle kontilleen ja rupes sitte lämpimästi puhelemmaan sille aivan sen

omalta tasolta ja koetti puhua jopa sieviläisittäin: ”Mikä se sun on tulla Kristuksen ristin juurelle, ku sinä et oo meitä tavallisia siivosyntisiä. Monien meistä on täytyny kauan kippuroija, että pääsisimmä ees sun tasolles: tyhjyjäksi ja mitättömäksi. Meijän tojellinen syntimmä ei ookkaan aina se, joka näkkyy, vaan on sen tojellisen seurausta. Tojellinen syntimmä on, kun emme oo antanu sovitusveren pestä pois tuomiotamma eikä Kristuksen ristin tappaa meijän vanhaa luontua. Meillä monilla on vielä salaisten syntien piilopaikkoja, joita emme oo uskaltaneet tuoja juluki. Mutta kuulehan sinä, ystävä, näetkös kuinka rakkaasti juuri ny Herra sinua kahtoo ja lahajottaa sulle ommaa uskuaan. Seisoppa sen tähen nyt pystyssä ku mies ja kiitä veristä Golgatan miestä, joka sullekin on taivaasa armua jo silloin huutanu, kun vielä synnin rapakoisa kieriskelit. Nouse ny ku mies ja ala ammentaa vettä autuuven lähteestä. Ammenna ja elä! Veri riittää sullekki! Kaikki on jo sovitettu. Mitä sinä siinä vielä makkaat? Pystyyn nyt vain ja heti!”

Siitä nousi nyt mies, ja samalla alkoi tulla suusta sellaisen kiitoksen ja ylistyksen pulputusta, ettei ole vielä ennen kuultu. Ei ollut moni pikkusyntinen saanut itselleen sellaista ylistyksen henkeä! Välillä tuli miehen suusta vieraita enkelien kieliä ja välillä taasen kiitti selvälläkin kielellä. Ja se mies oli yhtäkkiä vesiselvä! Ei edes haissut viinalle. Ja kohta mies jo veisasi muiden miesten mukana niin kuin vanha kristitty. Seurojen jälkeen hän sanoi lähtevänsä kylille pyytelemään anteeksi ja selvittelemään joitakin tekosiaan… Sinne lähti.

Maria selitti toisille naisille illan kulkua kuin kertauksen vuoksi.

Illan tapahtumia naiset käyvät vielä läpi sängyistäänkin käsin.

— Mikä se tämä mies muuten oli miehiään? kysyy Marian sisar kesken kaiken.

— Minäpä luulen, että riittää kun sanon sen miehen olevan vain erään Kaukon, toteaa Maria.

Tämä riitti selitykseksi. Vähitellen puheet hiljenevät ja päät-

tyvät lopulta siihen kun Maria-emännän suusta kuuluu hiljaisesti: — Aamen Herra Jeesu Kriste!

Perikamarissa

Mutta tuparakennuksen toisesta päästä näkyvät vielä täydet päretulet. Miespuolinen seurakunta pitää perikamarissa kokoustaan. Joukolle on ominaista, että oman kylän isännät ja naapuriseurakunnan pappi ovat kuin veljeksiä, poikasia uusien tavaroiden lumoissa. Nukkua ei malteta. Oli puhuttava uusista kokemuksista. On myös kasvava Sanan nälkä.

Puhetta pitää juuri nyt virkapappi, ja muut, yleisen pappeuden edustajat, ovat vain kuin kuulolla. Nuori pappisystävä puhuu valtavasta käymistilasta, joka oli kohdannut viime vuosikymmeninä Suomenmaata. Oli käyty läpi ankara isonvihan aika ja Suomen sota. Nälkä ja sotaväen aikaansaama ahdistus olivat tulleet kansalle tutuiksi. Oli saatu myös uusi hallitsija maahan. Nämä kaikki olivat tuoneet tullessaan monta ahdistavaa asiaa. Hengellisessä mielessä oli eletty puhdasoppineisuuden aikaa. Oli koettu myös valistusaika ja sen mukanaan tuomat erehdykset ja hairahdukset. Juuri tuona, valistusaikana, oli alettu luottaa ihmisen kaikkivoipaisuuteen. Vastaavasti puhdasoppisuuden kylmässä, kuivassa oppimaailmassa pelastusasiat oli puettu usein niin hienoihin ja oikeaoppisiin vaatteisiin, ettei niitä juuri kukaan ollut kyennyt päälleen pukemaan. Uskonpuhdistuksen aarteita oli tulkittu väärin ja oli rakennettu kylmä, kuollut, rationalistinen tietousko. Jumalan pelastussuunnitelmaa oli voitu käsitellä ja opettaa kuin jotakin työkalun teko-ohjetta. Jumalan pelastustyö ymmärrettiin pelkästään taivaassa toteutetuksi objektiiviseksi tapahtumaksi, jossa ihmisellä itsellään ei ollut mitään sanomista. Pelastus saataisiin aina, pelastettavan sieluntilasta riippumatta, kunhan asianomainen oli vain sakramenteista osalliseksi tullut.

Miehet toteavat tosin yhdessä, että monia hyviäkin asioita näihin aikoihin liittyi.

Tänä iltana tuntuu puhuttavan erityisesti uskon ja kasteen suhteesta.

Nuori pappi jatkaa puheluaan. Hänellä on työn alla eräs lempiaiheistaan.

— Kansan sivistystaso kyllä kasvoi valistusaikana, ja puhdasoppisuuden päivinä kirkollinen sekamelska sai järjestäytyneempiä muotoja. Monenlaista erehdystä puhdasoppisuus silti synnytti. Yksi harhaopeista oli niin sanottu sakramentalismi. Tätä onkin hyvä tässä tarkemminkin käsitellä. Tässä opinkäsityksessähän muun muassa pyhä kaste, joka on meille annettu turmeltuneen luontomme ristiinnaulitsemiseksi, syntisen luontomme poisriisumiseksi, tulkittiinkin ainoaksi vanhurskauttamisemme ja uskoontulomme paikaksi. Roomalaiskatolisen kirkon harhoja siirtyi sellaisinaan luterilaiseen kirkkoon, sen puhdasoppisuuden siipeen. Eräässä katolisen kirkon oppisuunnassa muuten väitettiin jopa niin että kirkkorotasta, joka on juonut kirkkoon jäänyttä ehtoollisviiniä, tulee tämän aktin perusteella aina uskovainen! Jopa näin lujasti uskottiin suoritetun sakramentin antamaan voimaan. Jotenkin tällä tasolla on myös puhdasoppisuuden edustajien aivouskoinen ajattelumalli. Tämä oppitauti tuli siis osittain sen ajan luterilaisuuteenkin mukaan, nuorehko kappalainen kuvailee tapahtuneita. — Se ei ole tosin ollut koskaan aitoa luterilaisuutta, mutta sinä se tahtoo kuitenkin esiintyä.

— Kuulkaa, veljet, nuori pappi innostuu. — Raamattu opettaa sen sijaan kasteesta, että siinä meidät ristiinnaulittiin ja haudattiin Kristuksen kanssa. Mutta Raamattu ei missään opeta, että meidät on ehdottomsti aina vanhurskautettu kastetoimituksen perusteella uskoimmepa tai ei. Tai, että kaste synnyttää aina elävän uskon kastetussa. Vai oletteko sellaista Raamatusta lukeneet? Jos sellaista löytyisi, usko olisi tosiaankin tehty turhaksi ja evankeliumin kuuleminen olisi tarpeetonta. Raamattumme ei sen sijaan tunne muuta pelastustapaa kuin uskonvanhurskauden. Kaikki, mitä sen rinnalle tuodaan, on pelkkää Baabelia. ”Uskon on pelastus tehtävä, tai se jää tekemättä”, opasti Lutherkin. Kaikkialla Sana opettaa, että kaste ei ole vanhurskautumisen, vaan sitä seuraavan uuden elämän, pyhityksen, väline. Kaste on annettu meidän vanhan luontomme kukistamiseksi. Kristuksen

kuolemastakaan ei olisi ollut mitään hyötyä, jos häntä ei olisi myös herätetty kuolleista. Samoin on meidänkin laitamme: jos emme ole uskon kautta saaneet tulla herätetyiksi ja siten tulla Jeesuksen Kristuksen ylösnousemusvoimasta osallisiksi, olemme yhä synneissämme. Eihän rakas Paavalikaan viittaa sanallakaan kasteen sakramenttiin, kun hän puhuu vanhurskauttamisestamme. Hänenkin — samoin vaikkapa Pietarin — opetuksessa vain usko, joka evankeliumin kuulosta syntyy, antaa pelastuksen. Myös Jeesus opettaa: ”Joka ei usko, tuomitaan kadotukseen”. Paavali kirjoittaa kirjeessään kolossalaisille, kuinka meidät on kasteessa Kristuksen kanssa haudattu ja herätetty eloon, kun uskoimme Jumalaan, joka voimallaan herätti Kristuksen kuolleista. Nämä molemmat, kaste ja usko, täytyy olla voimassa, että on pelastunut ihminen. Kun Paavali alkaa Roomalaiskirjeessään vanhurskauttamisopetuksen jälkeen puhuu turmeltuneen luonnon kukistamisesta, luonnon, joka vielä elää uskovassa ja on voimissaan, silloin hän aloittaa kasteopetuksen. Viisi ensimmäistä Roomalaiskirjeen lukua käsittelevät yksin vanhurskauttamista ja sitä yksinomaan uskon kautta. Huomatkaa nyt tarkoin, että pelastus tulee ”yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen tähden”. Näissä alkuluvuissa ei puhuta vielä sanaakaan kasteesta. Kuudennesta luvusta lähtien hän puhuu, miten uskoon tulleen, vanhurskautetun, tulee elää Hengen mukaista elämää. Nyt hänen opetukseensa tulee mukaan myös pyhä kaste.

Tällainen puhe on muuten kauheaa kuultavaa sakramentalisteille, kappalainen jatkaa. — Sen tiedän itse kokemuksesta hyvin, sillä on pelkkä ihme, että olen vielä vapaalla jalalla ja hengissä!

Antti haluaa urputtaa hieman vastaan, osin kiusallaankin:

— Eikös tämä sinun kasteoppisi oo aika lailla niitten uuvelleen kastajain opin mukasta? Mitäpä sanot, nuori mies?

— Taidatkohan ajatella niin, että kun nämä ”kastajat” opettavat oikeaakin pelastuksesta, meidän on se vuorostamme heti hylättävä? Eli kun he opettavat, että ihminen pelastuu vain uskomalla Kristukseen, niin olisiko meidän vastaavasti luterilaisina

hylättävä tämäkin oppi, ettei meitä syytettäisi lahkolaisiksi? nuori pappi kysyy. — Ei niin, että minä toki hetikään kaikkeen, mitä he vuorostaan kasteesta opettavat, aamentani panisin. Mutta se on sitten jo toinen asia.

Anttia naurattaa nuoren papin kipakkuus:

— Et sinä mikkään eilisen teeren poika oo, hän sanoo sitten.

Antti istuu kuulemaansa pohtien. Piipunnysä istuu somasti toisessa suupielessä. Hän on kuullut lyhyen ajan sisällä kaksi täysin toisistaan poikkeavaa kasteoppia ja molemmat luterilaisen papin opettamana! Järkyttävää! Miten nämä voidaan sovittaa yhteen? Voidaanko mitenkään? Sievin kirkossa opetetaan, että me olemme kasteessa tulleet uskoon ja siinä vanhurskautuneet ja uudestisyntyneet. Muuta uskoontuloa ja vanhurskautumista ei olekaan! Parannus, kääntyminen, ahdas portti ja uskoontulo ovat kaikki toteutuneet jo siinä. Pelastusasiat ovat tämän toimituksen perusteella kunnossa! Jos siitä epäillään pois poiketun, pitää vain palata kasteessa saatuun vanhurskauteen ja kaikki on kunnossa! Ei siis mitään parannuksentekoa, kilvoittelua ahtaan portin läpi tai muuta sellaista… Sitten on tämä nuoren kappalaisen oppi! Nytpä taisi tulla minulle työmaa selvittääkseni, mikä tässä on totuus! Taidanpa ottaa muutaman pakkas- tai räntäsadepäivän ja panna nämä opit vastakkain ja Raamatun siihen keskelle. Jokaisen opin säikeen täytyy kestää koko Raamatun valossa, niinhän se on? Yksi jae sieltä, toinen täältä ei anna oikeaa oppia. Näin kyllä lahkojoukot tekevät. Näin Antti mielessään asiaa pyörittelee.

— Taijetaanpa kuulla tästä asiasta vielä lissääki tänä yönä! hän jatkaa ajatuksiaan puoliääneen.

Sitten Antti lähtee käväisemään pihamaalle, tallin nurkalle, seisoskelemaan toviksi. Kun katse on vielä kierrellyt pihapiirissä ja sen rakennuksissa, hän astuu takaisin päärakennuksen ovesta sisään ja löytää perikamarin puolelle.

Nuori pappi on jatkanut sillä aikaa omaa esitelmäänsä. Tuskin hän oli edes huomannut Antin pikakäyntiä ulkosalla. Piippuaan putsaten pappi on sinä aikana vastaillut erinäisiin miesten

esittämiin kysymyksiin, mutta jatkaa sitten alkuperäisestä aiheestaan:

— Huomaatteko, herätetyt veljet, miten Paavali etenee järjestelmällisesti opetuksissaan? Esimerkiksi tässä äskeisessä asiassa: ensin on saatava vanhurskaus uskon kautta ilman mitään lisiä. Yksin uskosta, yksin armosta. Mitään ei saa tuoda rinnalle, tai armo menetetään. Kun hän opettaa uskosta vanhurskaaksi tullutta hylkäämään synnin ja siitä seuraavan väärän vaelluksen, silloin on opetuksessakin kasteen sakramentin astuttava esiin. Ei niin, että kaste sitten suoritetaan. Ei, ensinhän kuollaan ja sitten ylösnoustaan. Niinhän Kristuskin kävi läpi pelastustekonsa: ensin kuolema ristillä ja sitten hautaus. Sen jälkeen tuli ylösnousemuksen riemu, kun Jumala herätti hänet kuolleista. Näin tulee meidänkin häntä seurata: kuolla ja tulla herätetyksi uuteen elämään.

Vanhat oppi-isät sanoivat: ”ex opere operato”, eli vapaasti suomennettuna: ei mikään operaatio tai toimitus anna pelastusta sinällään. Uskon on se aina tehtävä, tai se jää tekemättä. Emme siis yritä uskoa sakramentteihin, armonvälineisiin, vaikka ne on oikein meille toimitettu, vaan aina yksin Kristukseen. Kirkkoisä Augustinus ilmaisi asian jotensakin näin: ”Kaste ei pelasta sen tähden että se on toimitettu, vaan jos se ja Jumalan sana saavat synnyttää uskon”. Näin opetti myöhemmin myös Martti Luther.

Jos puhumme jonkinlaisesta armonjärjestyksestä, en suinkaan tarkoita mitään armontikapuiden kiipeilyä, mutta kyllä Hengen maailmassakin on lakinsa. Hengen lakia ei voi ohittaa joutumatta samalla omatekoiseen uskontoon. Kaste oli Lutherille, kun hän oli ensin vapautunut katolisesta oppihapatuksesta, lupauksen liitto, ei vielä itse uskon vanhurskaus. Tätä oppia, joka ei ole minun oppiani, vaan Herran sanan opetusta, aivouskoiset sanovat pietistiseksi hapatukseksi ja lakihenkiseksi käännyttämissaarnaksi. Mutta olkoon niin.

Nuorukainen on saanut vähitellen ladattua piippunsa. Hän on kuitenkin niin keskittynyt asiansa pohtimiseen, että ei edes huomaa sytyttää sitä. Huoneessa leijailee kuitenkin paksu tupakan

savu. Pöydän luona, pihtiin asetetun päreen valossa sen parhaiten huomaa. On siis muitakin polttajia. Vaimeahko, matala puheensorina ja taustalla kuuluva seinäkellon raksutus luovat huoneeseen rauhallisen tunnelman. Olut kannussa on hieman vähentynyt. Aika tuntuu näiden miesten maailmassa menettäneen merkityksensä. Jokainen kuulija haluaa sisäistää puheena olevaa asiaa omakohtaiseksi elämäkseen. Vain se tuntuu tärkeältä. On vain tämä hetki.

Ulkona luonto lepää talviunessa, paitsi että pakkanen paukahtelee silloin tällöin rakennusten nurkissa. Aavistuksenomainen tuulenvire kertoo suojasään tulosta. Leudommat säät ovat saapumassa Pohjanmaalle.

Navetan ja tallin elikot nukkuvat. Ne nauttivat olostaan, sillä maha on täynnä ruokaisaa heinää ja apetta. Hyvä on välillä levätä. Työt eivät talon uskollisella tammallakaan juuri nyt paina. Saa levätä ja kerätä voimia.

Mutta päärakennuksen päätykamarissa kappalainen jatkaa paasaavaan tyyliinsä:

— Aivouskon vaalijat menevät aina harhaan. He eivät tunne uskon maailmaa ja salattua viisautta ja siksi kehottavat lepäämään kuolleella pääntiedolla siinä luulossa, että pelkkä ulkonainen osallisuus sakramenteista antaa aina saajalleen pelastuksen. Mutta Raamattu ei puhu mitään sakramenttivanhurskaudesta. Se ei opeteta kasteen tai ehtoollisen vanhurskaudesta sellaista, että näiden osallisuuteen pääseminen takaisi pelastuksen. Eipä edes evankeliumin vanhurskaudesta puhuta halaistua sanaa, ei sanan vanhurskaudesta! Evankeliumin on uskossa sulauduttava meihin, ennen kuin vanhurskaiksi tulemme. Raamattu perustaa näet kaiken uskoon. ”Ilman uskoa on mahdotonta olla otollinen.” Usko syntyy evankeliumin voiman vaikutuksesta, kun ilosanoma Kristuksesta oikein kuullaan tai luetaan. Usko on Kristuksen Hengen armolahja meille, jotka olemme hänet vastaanottaneet. Juuri tätä armon vastaanottamista Paavali opetti kastetuille seurakuntalaisilleenkin.

Aivouskoiset kauhistelevat uskoa pelkkään näkymättömään,

ilman mitään näkyväistä turvaa. He tarvitsevat aina näkyvän kohteen uskolleen, vaikka Jeesus sanoo: ”Autuaat ovat ne, jotka ei näe, ja kuitenkin uskovat”. Meidän ei sen sijaan tarvitse kirkonkirjoista käydä katsomassa, olemmeko vanhurskauttavassa uskossa! He tekevät niin! Mutta eiväthän kirkonkirjat ja Karitsan elämänkirja, jossa pelastettujen nimet ovat, ole identtisiä kirjoja keskenään! Vai ovatko? Sanokaa!

Kuuluu hyväksyvää mutinaa, kun miehet arvelevat nuoren papin oikein asioita selittävän.

— Annahan vain viikatteen suihkia! sanoo joku.

— Nii-in, anna vain Sanan kaksiteräsen miekan heilua! jatkaa toinen vähän veitikkaakin silmäkulmassa.

— Jeesus julistaa autuaaksi ne, jotka eivät näe ja kuitenkin uskovat. Hän opettaa myös, että ellei kastettu usko, hän joutuu kadotukseen. Sakramentalismi onkin oikeastaan eräänlaista uusjuutalaisuutta. Juutalaiset alkoivat pitää itseään Jumalan kansana ympärileikkauksensa ansiosta ja vaativat sen toimittamista jopa kristityiltä. Tässä on samoin: kasteessa uskotaan olevan jonkinlainen taianomainen voima, joka aikaansaa aina kastetussa uskon.

Valitettavasti vielä nuori Lutherkin opetti tästä asiasta epäselvästi. Hän puhui kasteen uudestisynnyttävästä voimasta, mutta sanoi uudestisyntymisen tapahtuvan myös uskon kautta. Välillä hänellä oli kuin kaksi vanhurskauttamista. Vanha Luther ei opettanut enää näin. Hän häpesi aikaisempia kirjoituksiaan. Opettaessaan kansaa hän itsekin kasvoi totuuteen. ”Kun kastettu ennen kuolemaansa uskoo Kristukseen, niin hän pelastuu”, oli hänen myöhempi, selkeä, raamatullinen oppinsa. Tämä sana oli jo vanhaa kokenutta Lutheria!

Kaste liittyy kyllä uudestisyntymiseemme, hengelliseen syntymäämme, koska tämä meissä tapahtuma Jumalan pelastustyö on Sanan mukaan kaksiosainen tapahtuma. Ensiksikin kasteessa lihamme, turmeltunut luontomme ristiinnaulitaan. Meidän aadamilliselle luonnollemme julistetaan siinä kuolemantuomio. Mutta se ei ole vielä elämää! Kun kuollut herätetään ylös samal-

la ylösnousemusvoimalla, jolla Kristuskin herätettiin, kuolleesta tulee elävä, uudestisyntynyt ihminen. Hengelliseen syntymään tarvitaan aina kasteen lisäksi myös uskon armolahja. Vain näin meistä tulee uusia, eläviä ihmisiä. ”Uskosta vanhurskas saa elää.” Kristuksen pelastustyöhönkin kuului nämä kaksi tapahtumaa: kuolema ja kuolleista herättäminen. Jos Kristusta ei olisi herätetty, olisimme yhä synneissämme. Samoin omakohtaiseen pelastukseemme tarvitaan vanhan minän kuolema, mutta myös eläväksi tuleminen. On saatava kaste kuollaksemme ja elävä usko elääksemme. Tästä tapahtumasta Jeesus sanoo näin: ”Joka uskoo ja kastetaan, se tulee autuaaksi; mutta joka ei usko, se kadotetaan.” Emmekö tästäkin Herramme sanasta näe, ettei kastetoimitus ole sama kuin se tapahtuma, jossa tullaan uskoon. Maailmassa on paljon kastetuita, mutta silti uskosta osattomia, uudestisyntymättömiä ihmisiä. Muistakaa veljet: puolitotuus on emävalhe! Sanasta ja käytännön kokemuksesta näemme, ettei kastettu mutta uskosta osaton voi kuolettaa vanhaa luomustaan, vaan se elää hänessä ja on voimissaan. Sellaiset ihmiset eivät peri Jumalan valtakuntaa.

Otan tähän vielä pari kohtaa Bibliasta, jotka kertovat miten uskoon ja Jumalan lapsiksi tullaan: ”Mutta niille, jotka hänen ottivat vastaan, antoi hän voiman Jumalan lapsiksi tulla, jotka uskovat hänen nimensä päälle”. ”Hänessä on teihinkin, sittenkuin olitte kuulleet totuuden sanan, pelastuksenne evankeliumin, uskoviksi tultuanne pantu luvatun Pyhän Hengen sinetti…”.

Missä köyhä sielu käy vastaanottamaan Jumalan armon, ei koskaan jäädä osattomaksi Jumalan lapseudesta ja Pyhän Hengen todistuksesta. Tässä ei tosin nöyryys ja vastaanottaminen ole mitään itseisarvoja. Ne tapahtuvat, kun Jumala saa vaikuttaa kaiken tahtomisen ja tekemisen. Kun hänen hyvä tahtonsa on saanut meissä tapahtua, Henki meidän henkemme kanssa todistaa, että me olemme Jumalan lapsia. Jos näin on, meillä ei ole mitään tarvetta juosta ympäri kyliä kyselemässä, kelpaanko Jumalalle. Nuo taas joutuvat jokaisessa saarnassaan vakuuttamaan itselleen ja kuulijoilleen luulopelastuksestaan. Silti he jäävät luon-

nollisiksi ihmisiksi. Jo seuraavissa seuroissa täytyy taas todistella kasteen vanhurskauttavasta voimasta, kun Hengen todistus sisimmästä puuttuu.

Joku tekee väliin kysymyksen:

— Entä kun lainataan Galatalaiskirjeen kohtaa, jolla vedotaan kastevanhurskauteen?

— Mitä kohtaa?

— ”Sillä niin monta kuin te Kristukseen kastetut olette, niin te olette Kristuksen päällenne pukeneet”, mies lainaa Paavalia Bibliastaan.

— Mutta juuri näinhän ei Raamattua saa käyttää! Opin täytyy kestää koko Raamatun sana. Eihän tarvitse ottaa kuin tämän Galatalaiskirjeen edellinen jae, niin asia heti muuttuu: ”Sillä te olette kaikki Jumalan lapset uskon kautta Jesuksen Kristuksen päälle.” Uskohan se tässäkin asetetaan Jumalan lapseuden perustaksi. Vain uskoville kerran saatu kaste on hyödyksi. Muille se kääntyy kiroukseksi.

Eräs miehistä tekee väliin kysymyksen:

— Onko tämä nyt niinkö niin, että sakramentit ja sana ovat armonvälineitä, mutta eivät ihte armo. Niisä Jumala tarijuaa meille armua, että me sen sitte niistä ottasimma vastaan. Jos uskomma pelekkiin välineisiin ja niien voimaan, oomma vielä hakoteillä. Kohe onki väärä: välineet eikä armon Herra?

Kappalainen nyökyttää päätään, ollen kuitenkin jo uudessa ajatuskulussa.

Mies jatkaa kuitenkin:

— Täsä kerran ku kehotin yhtä pilikkaajaa tekemään totisen kääntymyksen päästäkseen armoon, tämä viisasteli jo käyneensä kirkosa. Se oli asioista sen verran kärryillä, että sano olevansa uskovainen, ku oli kerran kirkosa sannaa kuullu, siitähän kun se usko heti tullee! Kuulijat naureskelivat sille puhheelle. Kyllä kai se ihtekki tiesi, ettei ollu uskosta osalliseksi tullu yhellä sanankuulolla, kuhan vain pilikkasi. Eiväkkö nämä sakramenttiuskoset ihimiset kuitenki ymmärrä pelastuksen asian juuri siihen tyyliin: saat sakramentin tai kuulet sanan ja sitte oot jo uskovainen?

Pappiakin jo naurattaa, ja hän nyökkäilee uudelleen.

— Kovin on viisasta tuo teijän puhheenna, toteaa joku miesporukasta. — Eikö asia oo kuiteski nii, että näistä asioista täytyy puhua pelevolla ja vavistuksella eikä rinta pyöriänä ku rysän kaaret, koska ”monisa kohin me hairahumma ja erehymmä”. Silti on puhuttava tottuuven puolesta, vai mitä? Mutta eiköhän me kuullun opetuksen pitkälle allekirijota? Mitä te ukonköriläät sanotta?

Yhdessä todetaan vielä, kuinka vaikeaa voi olla keskustelu hengellisistä asioista, kun totuudesta on puhuttava, kun on pantava myös itsensä likoon ja kuitenkin uskallettava käydä läpi kiverimmätkin asiat. — Ja on pantava kaikenlaiset isien perinnäissäännöt sivuun, joku huomauttaa.

— Totuus on kuitenkin totuus! Se ei ole suhteellinen käsite, vaan aivan todellinen, muuttumaton, koska se totuus on Herra itse ja hänen sanansa. Puheenkin tulee olla sen vuoksi ”on, on tahi ei, ei! Muu on pahasta”. Tai kuten Herra sanoo: ”Joka ei ole minun puolellani, on minua vastaan.” Mikä voisi olla jokin välimaasto Jumalan totuuden kirkkauden ja pahan valheen välillä? kappalainen kysyy. — Kukaan ei voi olla myöskään vähäisen uskovainen tai paljon uskovainen. Joko tai. Kedon kukka on kaunis juhlapuvussaan. Siitä ei saa kuitenkaan tarvittaessa lintua, vaikka kuinka kasvattaisi. Lihastakaan ei saa Henkeä minkäänlaisella tekemisellä. Vain usko antaa meille Kristuksen uudeksi ihmiseksi sisimpäämme!

Samaan aikaan on entinen juoppo, Kauko, ehtinyt illan seuroista ja kyläreissultaan kotiin. Vanha ryyppymies nauraa ääneen porstuassa kaikesta siitä onnesta, joka on kohdannut häntä illan ja yön kuluessa. — Niinköhän täsä kävi, että oon entinen juoppo? hän ihmettelee.

Kaukon astuessa tupaan vaimo älähtää kamarista vanhan, pitemmän messukaavan mukaan:

— Eipähän ensi kerran! Taas tullaan rapakunnosa kotia!

Mutta Kauko vain nauraa.

Pöllähtää jo siitä vaimokin tupaan ja tirkistää Kaukoa sekalaisen hiuspehkon alta hieman paremmin.

— Oisit saanu jättää ryypyn mullekki, ku kerran ny kotias tulit, aloittaa naisenpuoli marmatuksen.

Samassa hän jo huomaa, ettei Kauko haisekaan viinalta. Nyt se vasta taisi kummajainen tulla. Mitä nyt on tapahtunut? Mies näyttää vesiselvältä, mutta nauraa vain kuin mieletön!

— Mikä se nyt tuli? kysyy Kaukon emäntä kummissaan.

— Se on nyt kuule mulla semmonen humala, ettei tarvihte ainakaan huomenisa uusia, Kauko hykertelee.

Silmät ovat miehellä somasti sirrillään, ja kasvojen ilme on kuin olisi juuri suuren hauen katiskallaan saanut.

— Pittää tieten vähä selitää, sanoo hän sitten ja alkaa kertoilla.

Niin alkaa Kaukon todistuspuheenvuoro. Vaimo kuuntelee sitä äimänkäkenä. Kun illan kulku on kerrottu, saa jo vaimokin puheesta kiinni:

— Vai että vielä tämmönenki. Nyt täsä taijetaan pesusa olla. Vai että vielä körttiseksiki on ruvettu. Nyt täsä taisi vasta värkit oikein sekasi mennä. Ny sitä on sitte sekasi jumalaa ja jeesusta, on putelia ja rapulaa ja mitä kaikkia vielä onkaan. Kuka tästä kaikesta ny sitte selevän ottaa?

Mutta niin siitä vain senkin kurkihirren alla vihdoin yöpuulle selvittiin. Eikä tiennyt vielä tuona yönä Kaukon emäntä, että ennen kevättä hänkin oli jo seuroissa suuressa synninhädässä asioitaan puhumassa ja aukomassa.

Mutta myös seurapaikan perikamarissa puhe jatkuu.

Kun oli tovi jaloiteltu ja maisteltu hyvää kotiolutta, pantu piippuun ja kohennettu tulta takassa, oli aika jatkaa sanan selitystä. Ei haitannut, vaikka aamupuoli yöstä oli jo käsillä. Pappisveli jatkaa uudelleen esitelmäänsä:

— Eipä turhaan Jeesus ole sanonut, että veräjä on ahdas ja polku kaita, joka vie elämään, ja harvat ovat ne jotka sen löytävät. Sielläkin, missä kilvan pelastuksesta jo riemuitaan, voidaan

olla tosi kaukana Kristuksesta. Onhan sitä paljon nykyisin tätä ilokristillisyyttä, jossa jo taivaasta riemuitaan, vaikka lavealla tiellä kadotukseen lihallisella luonnolla riennetään. Turhaa se on näet tyhjää jyväsäkkiä pystyssä pitää! Täysi säkki sen sijaan pysyy pystyssä pitämättäkin! Elävässä kristillisyydessä puhutaan salatusta elämästä Herrassa. Se on aivouskon ihmisiltä salattu, eikä vain jumalattomalta maailmalta. Se on salattu monelta kristikansaan lukeutuvaltakin, evankeliumin pintavaahdossa kylpevältä ”kristityltä”, kuten Luther asian ilmaisi.

— Sitte yks asia: miten muuten tästä Hengen tojistuksesta on opetettava, ku aina joku kyssyy, että miten sen saa, että olis sitte varma uskostaan? naapurin isäntä kysyy väliin.

Kappalainen havahtuu äskeisistä ajatuksistaan:

— Ei sellaista pelkästään saa opettaa, hän miltei töksäyttää. On saarnattava ristiinnaulittua Kristusta. Kun herännyt sielu saa sitä saarnaa kuulla ja siihen tarttua, kohta kyllä Henkikin todistaa, että nyt ollaan oikealla tiellä. Mutta pelkkään pääntietoon ei Herran Henki koskaan todistustaan anna. Tätä todistusta ei tule tavoitella, vaan Jeesuksen ystävyyttä. Kyllä tämän ystävyyden synnyttyä Herran Pyhä Henki todistuksensa antaa. Johanneshan kirjoittaa kirjeessään tästä asiasta:

”Tämä on se, joka vedellä ja verellä tulee, Jesus Kristus, ei ainoastansa vedellä, vaan vedellä ja verellä. Ja henki todistaa, että Henki on totuus.”

Pappi sulkee Bibliansa, ”Räävelin Raamattunsa”, ja jatkaa:

— Kun kastettu Kristuksen synnyttämällä uskolla uskoo Hänen verensä ansioon, sen Henki todistaa oikeaksi uskoksi. Ei tämä todistus tosin aina ole niin tunnettavissa. Usein on vain pelkkä synnintunto, aidon kristillisyyden eräs tuntomerkki, ainoana koettavana tuntona. Siinä tilanteessa mennään lupauksen sanaan luottaen. Näinhän tosin aina pitää tehdä, edellyttäen että ollaan sisällä Jumalan valtakunnassa eikä eletä oman tahdon tiellä. Jos todistusta ei aina ole koettavissa, ei silti heti tarvitse kuvitella, että nyt on Jumala jo hylännyt. Älkää etsikö minkäänlaisia armonvilauksia. Emme niistäkään saa tehdä Kristusta. On tosin

selvitettävä aina se, että emme ole tahallisesti murehduttaneet Jumalan Pyhää Henkeä. Jos suhde Kristukseen on oikea, todistuskin on yleensä voimassa. Joskus Jumala ottaa meiltä selkeän pelastuksen tuntemisen koettuna asiana. Silloin Hän tahtoo kasvattaa meitä oman sanansa tuntemiseen ja saamaan lohdun yksinomaan siitä. Tärkeää on aina tuntea synti ja uskoa silti Kristukseen, eikä pyrkiä niin kovasti etsimään armonkokemuksia ja tuntemuksia. Asiat menevät muutoin päälaelleen. Ymmärtänette? Jos aralla omallatunnolla vaelletaan, se alkaa soimata, jos aletaan vieraantua Herrasta. Tässä on oltava tarkkana. Tulee kuunnella tunnon nuhdetta. Missään tapauksessa emme silti saa vaelluksestamme, pyhityksestämme, tehdä vanhurskautemme perustusta. Jos niin teemme, olemme rakentaneet itsellemme suuren epäjumalan. Ollaan vaan tarkkoja vaelluksestamme, mutta silti Kristuksen ristin ansion tulee olla aina ainoa perustus Jumalan hyväksynnälle. Siihen ei saa koskaan lisätä mitään, tai se menetetään. Näin on siltikin, vaikka monet elävät vastoin sanaa kurittomasti, käyttäen armoa väärin. Emme saa siis vetää armon täkkiä syntielämämme peitoksi. Ei armoa ole sitä varten annettu, vaikka suruttomat niin luulevat. On myös varottava lujasti, ettei orjallinen pelko ja epävarmuus saa jäädä jäytämään Kristuksen morsianta.

— Morsianta, mitä morsianta? kysyy mies, joka ei itse juuri nuorelta morsiamelta näytä.

— Morsian on jokainen, jolla on ylkä. Morsian on Kristuksen ystävä. Ei tule siis niin ymmärtää, että morsian olisi vain jokin näkyvä seurakunta, kirkkorakennus, papisto, pappila, virkamiehet ja joku joukko. Ei niin. Seurakunta muodostuu sen aidoista jäsenistä, Kristuksen ruumiin jäsenistä, joita olemme me, jotka kastettuina uskomme. Tästä seuraa, että morsian on seurakunta ja samalla yksityinen uskova. Uskovistahan seurakunta, Kristuksen ruumiin jäsenet, muodostuu. Tämä on se Kristuksen näkymätön, salattu kirkko. Hengellisesti kuolleet eivät kuulu Kristuksen hengelliseen ruumiiseen. Ne, jotka ovat olleet eläviä jäseniä mutta ovat kuolleet, leikataan irti ja poltetaan. Ulkonai-

sesti tähän Kristuksen ruumiiseen tosin kuuluvat kaikki kasteessa näkyvään seurakuntaan liitetyt ihmiset, epäuskoisetkin. Emme ryhdy niitä sieltä irti repimään ja erottelemaan. Mutta sisäisesti katsoen uskosta osattomat kuuluvat pimeyden valtakuntaan.

On joskus yritetty vannottaa kastettavaa kastetoimituksessa, että hän luopuisi perkeleestä. Mutta ei se sillä tavoin ihmisestä lähde. Kun tällaiseen oppiin joudutaan, ollaan lähempänä noituutta kuin Jumalan kirkasta sanaa. Nämä harhakäsitykset ovat saatanalle niin otollisia, että ne eivät poistune koskaan kirkosta. Katolisen kirkon lempiharhat ovat usein voimassa luterilaisuudessa ja jopa sielläkin, missä Lutheruksesta kilvan kerskataan. Huomatkaapa ystävät: kun Jumala aloittaa herättävän toimintansa jossakin, tämä ihmisryhmä aloittaa aina sotimisensa. Koska he ovat luonnollisia ihmisiä, siis uudestisyntymättömiä, Hengestä syntymättömiä ihmisiä, he tekevät työtä pimeyden valtojen hyväksi ja vainoavat Hengestä syntyneitä.

Ulkona vihmoo jo jäistä vettä. On alkanut tuulla lujemmin, ja tuuli on tuonut pienen sadekuuron. Tätä tuskin kukaan sisällä olevista miehistä huomaa. Antti käy taasen tarkistamassa, että talossa on kaikki hyvin. Sitten hän palaa istuinsijoilleen. — Sataa, hän sanoo.

Mutta tuskin muut edes kuulevat. Joku kuuluu puhuvan jostakin Hengen sateesta…

Antti on laihankäppänä mies, kova työmieskin. Kova työntekokaan ei silti ole estänyt hänen intoaan hengellisiin asioihin. Hän oli saanut jo useita vuosia kulkea uudessa elämässä. Hän etsii aina seuraa, jossa puheet kääntyvät hengellisiin. Siksi hän on täälläkin kuin kotonaan. Hän on palava mies kaikessa tekemisessään ja kilvoituksessaan. Se myös huomataan. Nytkin Antti esittää kysymyksiään muutamista kristillisyyden ydinkohdista saadakseen apua ongelmiinsa:

— Miksi me heränneet luemme usein valmiiksi purtua tekstiä? Miksi juomme kuin sylkypaloja, toisten märehtimää sanaa? Miksi pelkkä Raamattu on niin harvoin se kirja, joka saa sanoa, miten pelastutaan, miten vaelletaan? Meille on usein tärkeäm-

pää, mitä joku pyhimys, jopa omat pyhimyksemmekin ovat sanoneet, kuin mitä Herra Jeesus Kristus ja hänen apostolinsa ovat sanoneet. Me kerskaamme kyllä Raamatusta, mutta vain harva lukee sitä kotona ja harva järjestelmällisesti seuroissa opettaa!

— So, so, mies, kappalainen aloittaa, mutta jättää sitten asian sikseen ja panee nauruksi. Asia on kuitenkin tosi. Sisimmässään hän tietää sanotut sanat todeksi. Totuutta vastaan on paha pullikoida.

— Minä vielä tekisin toisenkin kysymyksen, jatkaa Antti edelleen. — Miten näiden meidän Tunnustuskirjojemme ja Raamatun välinen suhde on? Jotkut papit ovat niin tunnustuskirjauskollisia, että selittävät Raamattua pelkästään niistä käsin?

— Kuule, kyllä Tunnustuksemme tärkeät ovat, muutenhan on aika vaikeaa pitää oppiperustaa selkänä. Mutta ”norma normans” sanoivat latinankieliset opettajamme, vastaa kappalainen. — Raamattu on kaiken yläpuolella. Sieltä käsin kaikkea tarkastellaan, Tunnustuskirjojakin. Tiedän kyllä, että tässä asiat ovat keikahtaneet joskus ylösalaisin. Esimerkkinä voisi mainita vaikka Vanhan testamentin profeettojen puheet tulevasta erityisestä pyhitetystä ajasta viimeisen ajan lopulla, jota aikaa Ilmestyskirja nimittää tuhatvuotiseksi valtakunnaksi. Lutherkin oli aluksi innolla mukana tämän tulevan aikakauden selityksissä, mutta kun eräät opettajat menivät siinä harhaan, hänkin luopui koko kyseisestä Raamatun sisällöstä. Kävi niin hullusti, että lapsi heitettiin pesuveden mukana ulos! Alettiin opettaa, ettei sellaista aikaa koskaan tulekaan! Väitettiin tämän Raamatun sisällön olevan vain jotain juutalaista hapatusta. Pahasti mentiin silloin harhaan. Kuitenkin, kyllä se aika tulee, koska Sana sanoo niin ja Herran sana ei koskaan katoa! Kerran tulee aika, kun saatana sidotaan täällä ajassa, Israel kootaan yhteen ja Jerusalemin vuori on seisova vahvana ja pakanakansat virtaavat sinne. Poikanen leikkii kyyn kololla ja pantteri vohlan kanssa laitumella. Huomatkaa, veljet, tämä aika ei ole vielä taivasta! Kaikki mitä tästä tulevasta ajasta on kerrottu, ei ole vielä toteutunut, eikä toteudu taivaassa. Siellä ollaan sitten henkimaailmassa. Se on helppo havaita asiayhteyk-

sistä. Emme myöskään erehdy joidenkin lailla selittämään, että tämä mainittu aikajakso olisi jo nyt olemassa. Tällainen väite syntyy näet siitä, että ensimmäinen väite oli jo väärä. Vielä ei saatanaa ole sidottu, sillä nythän se oikein raivoaa, etsien kenet se saisi niellä. Tämä uusi aika on todella vielä tuleva, Jumalan kansan sapatinlepopäivä. Vasta sen jälkeen saatana päästetään vähäksi aikaa irti ja sitten tulee loppu! Ei vain Ilmestyskirjan osia vaan suuria osia Vanhasta testamentista olisi poistettava, jos tämä selittämäni oppi olisi väärä. Itse Jumalakin paljastuisi valehtelijaksi. Ei tarvitse olla kovin korkeasti oppinut Raamatun tohtori, kun voi osoittaa vääräksi kaikki vastaanväittäjät! Raamattu on kaiken yläpuolella! Lukekaa vaikkapa Jesajan todistusta hänen kirjansa toisessa luvussa. Siinä on asiaa tulevasta rauhan valtakunnasta, joka ei ole vielä taivasta, vaan ihan tätä maanpäällistä aikaa. Te joudutte tosin pilkattavaksi ja saatte lahkolaisnimen, kun näin tästäkin asiasta opetatte, mutta Herra tuntee omansa ja häpeään joutuvat monet aivoviisaat, intomielinen kappalainen lopettaa puheensa.

Nuori kappalainen naapuriseurakunnasta oli ollut täällä jo aiemminkin tulta sytyttämässä. Häntä oli käyty kuuntelemassa, ja tuli oli tarttunut. Herättiin. Heränneet kävivät kuulemassa häntä, missä hän vain liikkui. Yhä useammin olivat kirkkomatkat suuntautuneet myös Pidisjärvelle, Nivalaan, jossa jylisi heränneen papin, Niilo Kustaa Malmbergin, voimallinen saarna. Niilo oli käynyt myös täällä Sievissä, Kyrölässä. Se oli ollut sitä aikaa, kun hän vaikutti vielä Kalajoen emäseurakunnan palveluksessa ja oli toimittamassa kinkereitä Sievin kappeliseurakunnassa. Ne kinkerit olivat olleet suorastaan hurjat. Jumalan voima oli ollut silloin paikalla. Sellaista ei ollut tapahtunut, kun ”pölökyt” olivat saarnanneet. Tämä tapahtuma jäi voimakkaasti Antin mieleen. Siitä puhuttaisiin vielä paljon.

Tuli oli nyt irti. Tämän myös kamarikeskustelujoukko totesi ykskantaan.

Jossakin Evijärven takana oli jo aamun ensimmäinen kajo saa-

vuttanut taivaanrannan.

Antti toteaa itsekseen, että olisi saatava siepattua vähän untakin, että jaksaisi huomenna ajaa kappalaisen vaimoineen kotiin ja hakea vielä muutaman heinäkuorman takaniityltä, jos sää sen suinkin salli.

Pian lyhyt aamuyö kului ja tuli aamu. Auringon kajo lisääntyi järven takana. Uni jäi vähäksi tältä yöltä. Mutta mitäpä pieni univelka, kun syntivelka on otettu pois ja sielu on hereillä!

Naisten puoleisesta päästä taloa alkaa kuulua aamuvirren hyrinä.

— Kuka on nopsin ja käy laittamasa tulet takkaan? kysyy Maria.

Naiset katselevat unisina toisiaan.

— Sielu voi tosin hyvin, mutta saahaanpa sitte ruumiin tarvihtemmaa aamukahavitusta, jos lähtijä löytyy, sanoo talon emäntä ja — lähtee itse matkaan.

6. LUKU

Sana

Sana ja vastaansanojat

Antilla oli jälleen mietiskelypäivä. Ajatustyöt olivat alkaneet jauhaa päässä jo aamuyöstä. Unen ja valveen välimailla ne olivat jo käynnistyneet. Antti oli käynyt läpi asioita, joita oli kuin jostakin sielun syvyyksistä noussut päällimmäisiksi. Eikä niistä rauhaa saanut, ennen kuin ne olivat mielessä oikealla tavalla järjestyksessä. Oli jotenkin kuin saatava varmat tiedot tulevista tehtävistä, siitä miten oli toimittava tai mitkä asiat oli jätettävä kokonaan Jumalan haltuun. Näihin asioihin ei tarvinnut sitten enää sen kummemmin puuttua. Muulloinkin, useimmiten öisin, Antti oli rukouksessa ja mietiskelyssä Jumalan edessä.

Päivännäöllä Antti katsasteli sitten Jumalan työtä ja Sanan vaikutuksia läheisissä ihmisissä. Tämäkin työtehtävä oli hänellä vaalittavana. Tässä kai Antin kohdalla oli kyse jonkinlaisesta henkien erottamisen armolahjan käytöstä. Antti itse ei tätä tiedostanut, hänen oli vain tehtävä työtään. Hän tutki, selvitteli ja ihmetteli, miten Jumalan herätystyö toteutui ihmisten elämässä. Antti tarkkaili kuinka opetustyö toimi — vai toimiko se lainkaan. Hän seurasi, mihin Herran herättämää kansaa kuljetettiin, mitkä olivat sen opilliset näkemykset ja niistä syntyvät elämän muutokset. Antti sai katsella heräävän kansan elämää kuin näköalapaikalta. Hän katseli, neuvoi jos osasi, ja toisinaan varoittikin. Myös vastustajia hän varoitteli. Tätä hän teki, mutta miksi, sitä hän ei itsekään tiennyt. Toisaalta ei se mikään pakkomiellekään ollut. Tästä työstä ei vain eroonkaan päässyt. Oli mentävä kun vietiin!

Antti kirjoitti myös asioita muistiin. Vihkoseen kertyi monia mielenkiintoisia tapahtumia.

Antti näki uudelleen ja uudelleen, kuinka herätykseen tulleet ihmiset joutuivat jo aiemmin mainittujen kainilaisten veljien ta-

holta kovaan kiirastuleen. Lähtiessään elämään Sanan mukaan heränneet eivät voineet välttyä vainoilta. Totta oli Herran sana: ”Mutta myös kaikkein, jotka jumalisesti Jesuksessa Kristuksessa elää tahtovat, pitää vainoa kärsimän”.

Herätettyjen ihmisten joukosta joutui muutama lähtemään tuomittavaksi jopa käräjille asti. Näitä asioita puitiin muun muassa Kalajoen käräjillä. Jopa seurakunnan oma lukkari Rivander oli todistamassa siellä Herran omia vastaan. Yhdeksän heränneyttä sieviläistä saivat tuomiot. Kävipä niinkin, että kun räätäli-Antilla ei ollut varaa maksaa parinkymmenen ruplan sakkorangaistustaan, hän joutui maksamaan Kristuksen seuraamisesta Oulun lääninvankilassa. Näin tiukkaa se oli maailman taholta.

Totta kai Antti tiesi, ettei syytetyksi joutuminen johtunut vanhan konventikkeliplakaatin rikkomisesta, vaikka siihen vetoamalla haluttiin heränneet saada aisoihin, koska rikottiinhan tätä kokoontumisohjetta räikeästi juominkien ja tanssitilaisuuksienkin järjestämisessäkin eikä tästä rikkeestä monikaan käräjille joutunut. Ei papiston olisi tarvinnut näin ankarasti tätä sääntöä heränneiden suhteen valvoa. Se oli totisinta hätävarjelun liioittelua! Kalajoen käräjät oli itse asiassa todellisten ja oikeiden oikeustoimien pilkkaa!

Kirpaisi se sakkojen saaminen Anttiakin. Paljon parempaa käyttöä olisi hänen mielestään sakkorahoilla ollut. Mutta olkoon! Paljon olikin käräjäpöytäkirjojen mukaan hänelle syntiä kertynyt! Pääsivätpähän sakottamaan oikein mielen perästä!

Käräjien ikimuistoisin hetki oli se, kun Antti sai tavata Paavo Ruotsalaisen ja he olivat saaneet keskustella tovin yhdessä. Mieliinpainuvin oli kuitenkin tapahtuma käräjätuvan pihamaalla, kun Paavo oli langennut polvilleen heränneiden edessä ja oli kiittänyt Jumalaa ja Kristusta siitä, että hän oli katsonut tämän joukon arvolliseksi kantamaan Hänen pilkkaansa. Sitten oli vielä veisattu Lutherin taisteluvirsi ”Meidän linnamm’ on Jumala taivaast’ ”.

Lopulta kävikin niin, että käräjät pilasivat vain syyttäjien maineen. He osoittautuivat siksi, mitä olivatkin, karkeiksi Jumalan vastustajiksi. Käräjät kääntyivät lopulta heränneiden voi-

toksi!

Sana meni eteenpäin vainoista huolimatta. Sana uudisti ihmisiä. Mutta kuten sanottu: se myös paadutti monia. Antti muisti Johanneksen sanat:

> *”Ei niinkuin Kain, joka pahasta oli, ja tappoi veljensä; ja minkätähden hän tappoi hänen? Sillä hänen työnsä olivat pahat, ja hänen veljensä vanhurskaat.*
>
> *Älkäät ihmetelkö, minun veljeni, jos teitä maailma vihaa.*
>
> *Me tiedämme, että me olemme kuolemasta elämään siirretyt, sillä me rakastamme veljiä. Joka ei veljeänsä rakasta, se pysyy kuolemassa.”*

Heränneiden julistama sana oli tulista ja voimallista: lakia ja evankeliumia. Kun Sana sai kaikua Pyhän Hengen voimassa, elämää syntyi. Toisille se oli tosin ”kuoleman lemu kuolemaksi”.

Monet palkkapaimenet sanoivat hurskaasti, että työn tulokset ovat aina Herran käsissä. Toki. Mutta kun heidän saarnansa eivät olleet mistään kotoisin, eli ne eivät olleet ”Hengen ja voiman osoittamista”, Herra ei voinut siunata sellaisia tyhjänpäiväisiä saarnoja, jotka ovat kaikille ajoille kovin tyypillisiä. Ne jäivät ontoiksi ja hedelmää kantamattomiksi. Pölkkyjä nämä julistajat totisesti olivat!

Antti muisteli, kuinka vähän aikaa Sievissäkin vaikuttanut väliaikaissaarnaaja, herännyt pappi Lars Herman, sanoi eräässä kirjoituksessaan asian julki:

> *”On horjumaton totuus, että kääntymättömät papit, jotka lihallisessa mielessä eivät ymmärrä sitä, mikä Jumalan Hengen omaa on, ovat raatelevaisia susia lammasten vaatteissa, ryöväreitä ja murhamiehiä, joiksi Vapahtaja itse heitä John. 10:1:ssä nimittää ja joita jokaisen kristityn tulee karttaa… Ja mikäli epäluottamukseen noihin kääntymättömiin opettajiin sisältyy jotakin heitä halventavaa, niin en minä heitä tuomitse, vaan itse Jumala, joka tuomitsee tuollaiset palkkapaimenet.”*

Laki ja evankeliumi -paradoksi

Mietintämyssyn alla oleva pää unohteli välillä ajatuskulkunsa ja muistelunsa, pysähteli ja muisteli taas. Näin oli tänäkin yönä. Ajatus virkistyi ja lähti liikkeelle. Mieleen tuli tapahtumia…

Missä Jumalan puhdas sana, laki ja evankeliumi, kaikui kirkkaana ilman ihmisviisautta, siellä herätys kulki eteenpäin kuin kulovalkea. Sanan kaksiteräinen miekka sivalsi halki kaikki ytimet. Se erotti sielullisen ja hengellisen. Se tunnisti lihan ja Hengen. Se murskasi vääjäämättömästi kaiken hempeyden ja väärän tunnelmallisuuden, joka sotii aina totuutta vastaan. Se ei antanut tippaakaan rauhaa ihmisen omille luuloille. Se osoitti vääräksi sellaisen ihmisevankeliumin, joka pyrkii aina lupailemaan kuulijoille autuutta ilman totista kääntymystä ja ahtaan portin löytymistä. Tässäkin kohdin herännäisopettajien sana oli selkeä. Siinä oli mukana lain viiltävä terä. Laissaan Jumala ei sääli meitä tippaakaan. Ihminen tosin valittelee huonouttaan ja hitauttaan parannuksen teossa. Se on lihalle hyvin mieleistä. Jumala ei sellaista valittelua hyväksy, sillä Jumalan valtakunta on tullut lähelle ja kaikkien on Sanan mukaan tehtävä parannus. Ihan kaikkien on se tehtävä. Jokaisen on taivuttava ottamaan vastaan armo. Ei sitä muuten omaksi saada. Se on se totinen kääntymys. Jumala antaa siihen täyden mahdollisuuden, mutta kivikova sydän keksii sen esteeksi jos vaikka minkälaiset kootut selitykset, jottei vanhan luonnon tarvitsisi luopua omasta tahdostaan. Kuitenkin: muuta tietä ei ole. Luonnon täytyy taipua Herran tahtoon.

Parannusta tulee sitten seurata elämän muutoksen. Aina ei tosin sekään toteudu, kun ihminen usein aloittaa itsensä parantelun tai suostuu laiskuuteen pyhityksen asiassa.

Mysteeriksi jäi Antillekin se, miksi kaikki eivät kääntyneet. Herran valitut kyllä kääntyivät, mutta muut vain selittelivät. Se tuntui ihmisluonnosta niin kovin epäoikeudenmukaiselta tämä tällainen. Tuntui kuin Jumala olisi ollut puolueellinen. Paavali todistaa kuitenkin, ettei näin ole. Siltikin: ”Jumala on kuitenkin armollinen kenelle tahtoo ja paaduttaa kenet tahtoo.”

Antti koki yhden asian ylitse muiden ydinasiana: on saatava

Jumalan armo Kristuksessa vanhurskaudekseen, eikä sitten tarvita mitään muuta ja sitten piste. Elämän vanhurskautta eli pyhitystä ei saa vanhurskauttamiseen sotkea! Se on seurausta vanhurskauttamisesta! Jos ne sekoitetaan keskenään, jää epäselvyys ja sotku kristillisyyteen, jää huokailu ja valitus. Vaikka Jumala antaa hädän vaelluksestakin - ja silloin lähdetään tosissaan etsimään Herran mieleistä pyhää elämää - se ei lisää mitään Kristuksen meille antamaan vanhurskauteen, joka saadaan uskon kautta. Vaikka Jumalan tahto on lastensa pyhä elämä, ei kukaan voi luottaa siihen pelastuakseen. Voi, jos nämä kaksi, vanhurskautus ja pyhitys, menevät sekaisin, jauhot ja vellit ovat silloin sekaisin! Ihminen joutuu töiden kristillisyyteen. Sellaisessa kristillisyydessä kulkevat taakkojen kantajat. Kristuksen uhrikuolemasta ei ole silloin mitään hyötyä.

Antille oli selvinnyt myös se, ettei kristityksi voi vähitellen kasvaa. Tässä hänen kokemuksensa oli Lutherin kanssa yhteinen. Turmeltunut liha ja veri ei koskaan muunnu Jumalan koulussakaan hengelliseksi luomukseksi. Tarvitaan kokonaan uusi ihminen, joka on luotu totuuden kuuliaisuuteen. Kun yritetään luoda vanhasta uutta, tehdään vain uskontoa, viheliäistä näyttelemistä ja farisealaisuutta. Sen tähden kaikenlainen itsekeskeinen kristityksi kasvaminen oli Antille kauhistus. Vain uskossa voi kasvaa, ei uskoon. Tätä hän alleviivasi. Opetuslapsillakin oli aluksi naiivi käsitys tästä asiasta. He kun pyysivät Jeesusta lisäämään heille uskoa. Mutta eihän sellaista voi lisätä, jota ei vielä edes ollut. Jeesus osoitti opetuslasten pyynnön hullunkuriseksi: ”Jos teillä olisi uskoa edes sinapin siemenen verran…” Ensin siis tullaan uskoon, ja sitten sitä Herra voi lisätä tahtonsa mukaan.

Kenelläkään ei ole itsessään pelastavaa uskoa. Kukaan ei tule paranteluyritystensä kautta enemmän uskoon. Edes kärsimys tai Herran kurikoulu eivät anna luonnolliselle ihmiselle uutta sydäntä. Jumala ei toimi sillä tavoin. Sellaiselle pohjalle ei voi rakentaa. Eihän kukaan perheenisäkään tosissaan väitä, että heidän perheeseensä on kasvanut lapsi. Ei, lapsi on aina syntynyt.

Lapsen tulee sitten toki synnyttyään kasvaa. Kuitenkin Antti kuulee kristillisessä julistuksessa opetettavan ihmisen kasvamista uskoon. Tällaista tuntui pidettävän jopa hurskaana oppina — nöyryyden vuoksi! Siinä ajateltiin kai, että väärä uskosta kerskaaminen vältetään, kun yritetään kasvaa sopivasti ja pikku hiljaa uskovaiseksi.

Mutta ei, Jumalan lapseksi synnytään. Jos se ei aina äkkirysäyksellä tapahdukaan, niin toisinaan vähän pidempien polttojen jälkeen. Nainen kantaa syntyvää lasta ensin kohdussaan, sitten se syntyy. Jos lapsi ei synnykään, se on toki katastrofi! Mutta joka tapauksessa lapsi ei voi *kasvaa* kohdusta ulos! Samoin yksikään nainen ei voi olla *vähän* raskaana. Kukaan ei voi olla *vähän* Jumalan lapsi. On, tai ei ole! Näinhän Lutherkin opetti aikoinaan: niin kauan kun ihminen ei ole uudestisyntynyt, vanhurskautettu, hän on kokonaan Jumalan vihan alla.

Kaiken Jumalan etsivän armon ja kurikoulun tarkoituksena on saada ihminen kääntymään parannukseen ja syntymään uudesti ylhäältä. ”Jumalan hyvyys vetää sinua parannukseen.” Eipä ollut Antti tavannut ihmistä, joka olisi kasvanut vanhurskaaksi.

Kun mennään asioissa tällaisten ”kristityiksi kasvaneiden” kanssa hieman siloista pintaa syvemmälle, paljastuu sieltä lopulta aina vanha tuttu fariseus, kiivas ja vihamielinen näyttelijä, loukkaantunut ja sapekas. Kun omintakeinen pintakiilto puhkaistaan, alta paljastuu kääntymätön lihallinen luomus. Antti oli erityisen lahjakas tuikkimaan fariseusten kiiltopintaa ja saamaan monenlaista äläkkää aikaiseksi. Hän sai näin syntymään kiukkua ja vihaa. Vaikutti kuin hänellä olisi ollut jonkinmoinen valheenpaljastajankin armolahja. Hän jos kuka osasi tökätä kepin väärän nöyryyden ja pintakiiltokristillisyyden vaunupyörien puolapuiden väliin. Ja jos missä kärryt olivat omatekoiset, siellä pyörät alkoivat sutata ja komea kulku juuttui paikoilleen. Saattoi tulla suuri suukopu! Tällaistakin kepittelyä tarvittiin ”näinä vaikeina aikoina”.

Antti oli tällä kertaa metsätöissä ja istui kaatamansa puun rungolla. Hän ei nyt juuri kuule tiaisen tititytä kuusen oksalta.

Eipä hän kuule muitakaan luonnon ääniä eikä ihmisten kaukaisia ääniä tieltä. Profeetat ovat sellaisia… Hänkin oli omissa maailmoissaan. Hän jatkaa puoliääneen puhettaan lain merkityksestä, vaikka kuulijoita ei paikalla olekaan. Vain hänen omat korvansa ja ajatuksensa sen kuulevat.

Laki, Jumalan pyhä tahto, on niin korkea, ettei kukaan yllä sen vaatimusten toteuttamiseen. Siksi se synnyttää synnin tunnon. Se osoittaa vääjäämättömästi, että me hukumme, jos apua muualta ei tule. Laki uhkaa kadotustuomiolla. Me saamme sen tuomion ansiomme mukaan. Ansioistamme saamme palkaksi helvetin. Sen osoittaa meille Jumalan laki. Se sanoo myös: ”Ellette käänny, te kaikki hukutte.”

Sokea fariseus luulee itse kykenevänsä täyttämään Jumalan pyhän lain ja näin olemaan vanhurskas Hänen edessään. Suurella osalla ihmisiä on niin kuurot korvat, etteivät he kuule lain opetusta. Mutta kun ihminen alkaa kuulla oikein sen kolkon viestin, hän tietää olevansa tuomittu, kadotettu ihminen. Jos kuulemme väärin, meistä tulee auttamattomia fariseuksia: alamme korjailla elämäämme hieman paremmaksi, omien luulojemme mukaisesti. Se tie päättyy kuitenkin muiden uskottomien kanssa erämaahan, jonne kaadutaan ja maadutaan.

Antti oli huomannut, että oppineet vetosivat usein siihen, että ihmisellä ei ole valtaa kääntymisensä asiassa, oma tahto kun on synnin turmelema. Tämän vuoksi jokaisen pitää olla passiivinen pelastusasiassaan. Tämä on kuitenkin puolitotuus. Näinhän ei Herra sano. Jumala, Herra, sanoo, että hän vaikuttaa tahtomisen, hän vaikuttaa tekemisen, että hänen pyhä tahtonsa tapahtuisi. Kukaan ei voi siis paeta kääntymättömyyteensä. Kun ihminen ei käänny, sekin on kääntymys! Ratkaisu se on vääräkin ratkaisu! Suunta vain on tällöin väärä: oma jumalisuus. Kun ihminen jättää valitsematta, sekin on valinta! Valinnasta luopuneet ihmiset valitsevat väärän tien. Heidän kaltaistensa jumalisuus pukeutuu kyllä useinkin näennäiseen nöyryyteen, huonouteen, tahdottomuuteen ja mitättömyyteen, mutta silti sen jumalisuuden kuoren alla asuu omavanhurskas konna. Nämä ihmiset hukkuvat omate-

koisen jumalisuutensa ja hurskautensa kanssa. He ovat kaikkein surkeimmassa osassa, nämä kainilaiset jumaliset. Hekin uhraavat ja suitsuttavat, mutta Herra ei heidän jumalanpalvelustaan hyväksy. Heidän kääntymättömyytensä pukeutuu useimmiten nöyristelyn ihmishurskaaseen vaippaan.

Antti oli kuullut Paavo Ruotsalaisen opettaneen tästä asiasta niin, että kykenihän syntiinlangennut Aadamkin vastaamaan Jumalalle, kun Herra kutsui häntä. Aadam joutui tosin myöntämään lymyämisensä syyksi sen, että oli alasti. Niinhän me kaikki ihmiset olemme, kun Jumala meitä ensikerran kutsuu. Jumalan kutsuun on siis vastattava ja suostuttava hänen vaatettamakseen.

Julistaja ei saa koskaan vedota siihen, ettemme voi kääntyä, koska luonnollinen tahtomme on voimaton ja turmeltunut. Se sellainen on ihmiskeskeistä julistusta. Se peli ei vetele! On saarnattava Jumalan mahdollisuuksien mukaista sanaa. Tämä on Antin vankkumaton kanta. Jos muutoin menetellään, häpäistään Kristus ja hänen arvovaltainen sanansa. Lyömme häntä suorastaan vasten kasvoja! Mikä se sellainen pelastus olisikaan, jonka ihminen voisi itse tehdä? Mihin siinä Jumalan voimaa tarvittaisiin? Mutta nyt Herra sanoo: *”Mutta niille, jotka hänen ottivat vastaan, antoi hän voiman Jumalan lapsiksi tulla, jotka uskovat hänen nimensä päälle”.*

Kääntymättömätkin puhuvat mielellään armosta, mutta he tekevät siitä itselleen jonkinlaisen suojapalttoon, jota he sitten yrittävät vetää syntielämänsä päälle.

Oppineilta Antti oli kuullut myös sanan ”paradoksi”. Hän ei osannut kyllä kunnolla käyttää d-äännettä, mutta tässä sanassa se nyt kuitenkin oli. Kun Uudessa testamentissa puhutaan Jumalan valtakunnan opista, käytetään alkukielessä tätä sanaa. Antti on sen asian nuorelta kappalaiselta kuullut. Siitä tässä onkin kyse: kaksi vastakkaista asiaa ovat siinä yhtä aikaa voimassa kumoamatta toisiaan. Tämä merkitsee, että ihminen ei luonnollisella tahdolla voi tehdä parannusta, siksi kaikkien on tehtävä parannus. Tässä on viisaudet heitettävä menemään ja on tultava lapseksi. Jeesus opettaa: *”Totisesti sanon minä teille: joka ei ota*

vastaan Jumalan valtakuntaa niinkuin lapsi, ei hän ikinä siihen tule siihen sisälle”. Lapsi ei koskaan kysy, kykeneekö hän ottamaan tarjotun lahjan vastaan. Sen tähden meidän on tultava lapsiksi.

Antin ajatusmaailma pyörii vielä laissa. Hän on oppinut lain voimasta muutakin. Laki ei vain synnytä synnin tuntoa, vaan se jopa tappaa. Paavali ilmaisi tämän asian kerran roomalaisille näin:

”Mutta minä elin muinen ilman lakia. Kuin siis käsky tuli, niin synti taas virkosi, ja minä kuolin... ”.

Tämä on sitä totista herätystä, kun ihminen tajuaa olevansa hengellisesti kuollut!

Tänään eivät työt oikein maita Antille. On liiaksi ajateltavaa. Pitäisi saada jo nuoremmat näihin elatuksen hommiin. Saisi sitten itse keskittyä enemmän näihin ajattelutöihin. Rukoustyöhönkin tarvitsisi enemmän aikaa. Pitäisi kai saada kunnon renki taloon.

Sitten hän muistaa pienen tapahtuman sunnuntain seuroista. Naurattaa. Pieni poika tepastelee Antin eteen kylätiellä ja katsoo silmiin.

— Mäpä en halua tulla niin vanahan ja ruman näköseksi ku sä oot, poika sanoo.

— No miksi et? Antti kysyy kummissaan.

— No, kahtokko ku ihimiset tullee vanahana rumiksi ja ne sitte kuolee. Sitte ne hauvataan kirkon hautaan, ko ne tullee oikein rumiksi. Minäpäs oon nähäny!

Että sillä lailla on nähäny!

Sitten ajatus palaa takaisin entiseen mielipuuhaansa. Aivot pohtivat taasen suuria asioita.

Luonnollisessa tilassamme me ajattelemme usein seuraavasti: Jumala hyväksyy meidät rakkaudessaan. Tämän rakkauden hän on näyttänyt meille Pojassaan. Jeesus on näyttänyt Jumalan rakkauden meitä kohtaan kuolemassaan. Olemme saaneet tämän rakkauden ja armon osaksemme kasteessa, olemme siksi Jumalan lapsia ja pääsemme kerran taivaaseen. Tämä ajatus on hyvän kuuloinen! Tätä saarnaa saarnataan kaikkialla maailmassa. Täl-

laisen pelastustien hengellisesti kuollut ihminen usein kuulee, omistaa ja itselleen rakentaa. Se on helppo ihmisen toteuttaa.

Mutta kun omatunto herää, laki osoittaa ihmisen Jumalan vihan alaiseksi, tuomituksi ja kadotetuksi sieluksi. Silloin ihmisen valtaa terve pelko. Nyt hän tarvitsee aidosti Kristusta, hänen sovitustyötään, hänen vertaan ja ansiotaan. Mikään muu ei tyydytä. Vanhat siunaukset eivät enää tuota lohtua - jos niitä on kääntymättömällä ollutkaan. Eilisen päivän manna on syöty, ja tähteeksijäänyt osa haisee jo.

Vain sellainen ihminen, joka on saanut maistaa Jumalan pyhää vihaa, voi todella ymmärtää evankeliumia.

Naapurit olivat jo tottuneet siihen, että Antti saattoi istua omissa mietteissään muita huomaamatta. Hän saattoi puhua itsekseenkin, kun tuli oikein tärkeä paikka ”teolokioisa”. Toki monet naapurit tunsivat hänet myös hyväntahtoiseksi ja ystävälliseksi mieheksi. Tai ainakin useimmat!

Naapurin isäntä huomaa Antin istuskelemassa piippuaan imeskellen. Hän heittää tervehdyksensä ajaessaan Antin ohitse. Antti havahtuu mietteistään ja huutaa perään:

— Hei, onko se ny niin kiire?

Naapuri pysähtyy, pyörähtää ajopeleineen takaisin, ja keskustelu pääsee alkamaan.

— Minä täsä oikiastaan mietinki, että voisinkos kertua sulle viime päiväin tapahtumia?

— Noo, kerrosta ny kuitenki!

— Kyllä sitä heleposti lähtee Herran tahon tieltä ommiin harrastuksiinsa. Mun ruuna kahtos sairasti kuumetautia monta päivää ja minä kannoin siitä kovvaa huolta. Siinä sitä sitte unohtu rukkous ja raamatunlukuki kokonaan, ko hyysäsin sitä hevosta melekein yötä päivää. Sitte yhtenä yönä meijän Aliina-tyttö tuli kovvaan kuumeeseen. Minä aluksi ravasin vain tallisa hevosen luona. Sitte yhtäkkiä heräsin: mullehan on luontokappale tullu rakkaammaksi ku oma lapsi ja rakkaammaksi ku ihte elämän Herra. Nii siinä kävi. Tarvihtin siis tämmösenki koulun. En minä sillä, että raamatunluku tai rukkous ny niin lainomasta pitäs olla.

Mutta ei kai niitä ny heti pitäs pois jättää, ko joku elikko sairastuu? No nii, mutta nyt on tyttö parantumasa. Oli keuhkonkuumeesa. Ruunakin tauvistaan kyllä seleviää. Mutta nöyräks se taas veti! Oli ilo ottaa vastaan Herran armahus ja anteeksianto. Tiejä sitte, kauanko tämä nöyryys minusa pyssyy…

— Joo, me tarvitaan koko ajan tätä tämmöstä Herran nuhetta ja neuvua että pysymmä hänen tiellään joka on kuiteski ihana, Antti vastaa naapurilleen.

Ystävä meni ja Antti jäi yksin ajatustensa kanssa.

Miten hyvä yhteisö onkaan muodostunut tälle kyläkulmalle. Varsinkin nyt, kun niin monessa talossa on Herran sana saanut vaikuttaa kääntymyksen. Antti nousee, työntää piipun taskuunsa ja suuntaa kulkunsa kohti karsittavaa puuta. Ajatukset jatkavat silti kulkuaan…

On siunattu asia, jos olemme kuolleet kaikelle omalle pyhyydelle, kaikelle omatekoiselle vanhurskaudelle. Silloin emme jää katselemaan edes puutteitamme. Katsomme vain verta vuotavaa Jumalan Uhrikaritsaa ristillä. Silloin, kun valittelemme omaa tilaamme huonoksi, emme ole vielä kuolleet! Huono ei ole vielä kuollut. Haluan vielä kelvata ja täyttää lakia. Vaan kuollutpa ei enää valita! Kuollut on kuollut! Raato ei enää herää henkiin. Tarvitaan siis todellinen kuolema ja uudestisyntyminen. Se tapahtuu evankeliumin sanaa kuulemalla ja sen vastaanottamisella. Tähän tarvitsemme Raamattua. Se opettaa:

”Tehän olette kuolleet, ja teidän elämänne on Kristuksen kanssa kätketty Jumalaan.”

Ja:

”Olettehan te syntyneet uudesti, ette katoavasta siemenestä, vaan katoamattomasta, Jumalan elävästä ja pysyvästä sanasta.”

Sillä lailla me olemme uskoon tulleet ja saaneet luvatun Pyhän Hengen sinetiksi:

”Kristukseen tekin nyt uskotte kuultuanne totuuden sanan, pelastuksenne evankeliumin. Häneen uskoessanne te myös olette saaneet luvatun Pyhän Hengen sinetiksenne.”

Tällaisia raamatunkohtia Antti osaa ulkoa. Antti imeskelee tuttuun tapaansa tyhjää piippua, joka rohisee mukavasti hengityksen tahdissa.

Laki. Mitä kaikkea se onkaan. Se on hyvä, vaikka minut itseni on myyty synnin orjuuteen. Minä tarvitsen myös lain. Laki on hyvä, kun sitä lain mukaan käytetään. Valitettavasti monen opettajan miekasta on tämä puoli Sanan terästä viilattu kokonaan pois. Jeesus sanoo heitä kaikkein pienimmiksi Jumalan valtakunnassa — jos nyt siellä yleensä ovat. Heidän julistuksensa on petollista, kun he ottavat evankeliumista vain pintavaahdon ja tyrkyttävät sitä kansalle evääksi.

Mutta ei lakia ole tarkoitettu vain joksikin pelotusvälineeksi. Pelkkä hirveä helvetillä pelottelu ei ole ainoaa lain saarnaa. Lain tehtävä on synnyttää synnintunto ja tappaa meidät.

Antti pohtii tuota lainsanan merkitystä vielä huomenissa istuessaan heinäkuorman päällä. Hän on ajamassa talvisuovasta heiniä kotilatoon. Välillä hän torkahtaa ajatustyössään. Hän tietää, että Vappu-tamma osaa kotiin ilman ohjastajaakin.

Sitten on jo heinienajopäivä. Antti suunnittelee heinäkuorman päällä asioita eteenpäin: kun pojat ovat purkaneet kuorman kotona ja naisväki on tarjonnut kahvit ja muutakin murkinaa, lähden seuraavan kuorman tekoon. Silloin täytyy pohtia vielä tuota evankeliumia, sen salaisuutta ja voimaa. Täytyy vain muistaa kotona ollessa ottaa tupakkamassiin kessuja lisää. Tuntuisipa aika jopelolta tehdä ensin heinäkuorma, ja sitten ei olisikaan palkkioksi massin pohjalla kuin ruuput kessuista.

Pohtiessaan Hengen asioita ajatus joskus karkaa muillekin teille. Anttia alkaa yhtäkkiä nauraa. Katsellessaan hyväkuntoista tammaansa hän muistaa tapauksen eräistä seuroista joitakin aikoja sitten. Se juttu meni jotenkin näin: Eräällä tutulla miehellä oli laihanlainen hevonen. Eipä tosin ihmekään, kun oli menossa silloin nälkävuodet. Hevonen näytti kärsivän ruuan puutteesta. Kylkiluut näkyivät pahasti takkuisen karvan läpi. Antti oli kuullut seuraavanlaisen keskustelun kahden miehen välillä:

— Onko sun hevoses nielassu rysän, ku kaaripuukki näkkyy

nahan läpi? Miten se osasiki sen tehä?

Toinen mies oli ollut hetken vaiti ja miettinyt vastausta. Eipä ollut keksinyt siihen hätään muuta sanomista kuin:

— Ookko tietonen, että oot palijo vanahemman näkönen ko isäs!

Antin sisällä hytkyy mukavasti, kun hän muistelee tapausta. Sitten hänen mieleensä tulee toinenkin huvittava tapaus. Eräänä päivänä kylän miehet olivat olleet seuroissa naapuriseurakunnassa. Omankin papin piti lähteä mukaan, mutta hän oli sairastunut. Seuroissa oli puhunut ensiksi naapuriseurakunnan pappi. Sitten oli ollut sieviläisten puheenvuoron aika. Yksi heränneiden maallikkokellokkaista, Heikki, oli saanut tämän tehtävän. Hyvin puhe häneltä olikin luistanut. Seurojen jälkeen oli eräs naapuriseurakunnan ukko todennut sieviläisille: ”Teijän pappinna puhu palijo paremmin ku meijän pappi! On se lahajakkaampi tämä teijän rovasti!”

Antin sisällä hersyy. Khym, no, Hyvä puhuja se Heikki onki…

Sitten mennään jo suurempiin asioihin. Aletaanpas ajatella näitä oman kristikunnan kummallisuuksia. Virkapappeusasia on yksi niistä. On se merkillistä: jo kaksituhatta vuotta sitten virkapappeus lakkautettiin Kristuksessa, mutta pian se jo palautettiin takaisin kirkkoon! Eihän sitä ollut aluksi, apostolisena aikana. Ei ollut. Mutta on se vain nyt meillä luterilaisuudessakin taasen käytössä! Oppi-isämme Luther halusi vanhan virkapappeuden kasukkoineen ja viittoineen lakkaavan uudistuneessa kirkossa, mutta eipä se vain lakannut.

Heprealaiskirje kertoo, kuinka Kristus on syntynyt Juudan sukukunnasta, josta Mooseksen laki ei ole mitään pappissukuna puhunut. Koko vanha Mooseksen seremonialaki päättyikin Kristukseen. Vanhan tuli hävitä. Oli tullut uusi, parempi pappeus: me uskovat olemme kaikki pappeja, ja Kristus on meidän ylimmäinen pappimme. Nyt tähän väliin on tullut käsittämätön ”välipappisysteemi”. Papit vihitään tehtäväänsä kuin leeviläiset papit konsanaan vanhan liiton aikana. Kirkon käyttämä pappi-sana tulee kokonaan toisesta lähteestä kuin leeviläisen pappeuden

kantasana; oikea nimitys olisi kai opettaja tai seurakunnan johtaja. Sen sijaan kun Pietari kirjeessään puhuu yleisestä pappeudesta, kantasanana on sama, leeviläiseen pappeuteen viittaava. Me, Jeesuksen seuraajat, olemmekin uhripappeja. Me emme toki uhraa Jumalalle mitään pelastuksemme puolesta, se on jo tehty! Mutta me uhraamme itsemme Jumalalle otolliseksi uhriksi hänen palvelukseensa. Me uhraamme hänelle joka päivä kiitosuhria, huultemme hedelmää. Pappeuskysymyksessäkin kirkkomme elää vielä vanhaa liittoa! Ikävä kyllä asia on vielä niin, etteivät virkapapit tule koskaan luopumaan tästä harhasta. He haluavat, että heitä nimitetään papeiksi, isiksi ja opettajiksi. Näin Jeesuskin sanoi asioiden olevan: *”He rakastavat ensimmäisiä paikkoja pidoissa.”* He ensin, sitten muut! Haluavatpa monet heistä kuulua kokonaan omaan, muista alempiarvoisista kuolevaisista erottuvaan säätyynsäkin. Kukaan ei halua olla vihonviimeinen, niin kuin apostolit olivat. Merkillistä, merkillistä tämä tällainen! Sitten esiinnytään niin uuden liiton opettajina että ihan! Sellaisia ovat useimmat kirkon herrat. No, thyi olkoon!

Niin, mutta evankeliumi! Se vasta ihme on! Se ei ole vain jonkinlainen oppikokoelma. Se on voima. Aidossa kristillisyydessä ollaankin tekemisissä voiman kanssa. Kristillisyys on siis voimalaji. Kun lain tappama sielu pääsee osalliseksi oikeasta evankeliumista, voima tekee kuolleesta elävän. Hengellisesti kuollut syntyy uudestaan. Vanha ei korjaannu, vaan kuolleeseen tulee uusi elämä. Tämä elämä on Jeesus Kristus meissä, jotka uskomme. Tämä tapahtuu yhdellä ainoalla kerralla, ei vähitellen. Liha ja veri eivät voi kehittyä hengelliseksi luomukseksi. Ihmisen täytyy syntyä uudeksi luomukseksi, Jumalan lapseksi. Siihen hän tarvitsee kasteen kuollakseen vanhasta ja uskon eläkseen ylösnousemuselämää.

Tätä miettiessään Antti tuntee ihan kiihtyvänsä. Tammakin aistii isäntänsä mielenliikkeet. Se liikuttelee korviaan vuoroin eteen ja taakse ikään kuin kysyen, tekikö se jonkin asian väärin. Kun se ei kuule uutta käskyä isännältään, se jatkaa rauhoittuneena kohti määränpäätä. Onhan sen isäntä ollut tuollainen ajatteli-

ja ja pohtija aiemminkin. Mutta erityisesti viime aikoina se on näkynyt heidän yhteisillä työmatkoillaan. Samalla miehen ja hevosen yhteistyökyky on saanut ikään kuin uutta ulottuvuutta; isäntä tuntuu luottavan entistä enemmän uskolliseen työpariinsa. Ajatustyö saa jatkaa omaa rataansa.

Sitä tapahtumaa, jossa Jumala ottaa kuolleen elävien kirjoihin, synnyttää hänet uudesti sanan kautta ja tekee maailman lapsesta oman lapsensa, sanotaan vanhurskauttamiseksi. Se tapahtuu aina uskon kautta. Muuta vanhurskauttamisen välinettä ei ole kuin usko. Sen on se tehtävä, muuten se jää tekemättä. Kun sielu kuulee sanoman sovituksesta ja ottaa sen vastaan, Jumala julistaa tämän ihmisen vanhurskaaksi. Samalla Jumala myös tekee ihmisen vanhurskaaksi, koska usko on Jumalan teko. Vanhurskaaksi julistaminen ei tapahdu ainoastaan jossakin ihmisen ulkopuolella, hänen sitä tietämättä. Vaikka Jumala vanhurskauttaa ihmisen tuomioistuinpäätöksellään, se tapahtuu vain jos hän on saanut vaikuttaa ensin ihmisessä kaiken tahtomisen ja tekemisen. Nämä tapahtumat ovat aina yhdessä. Kun ihminen uskoo Jeesuksen nimeen, eli Jeesukseen, hän vanhurskautuu ja syntyy uudesti. Hänestä tulee samalla hetkellä myös täysin pyhä. Hän ei voi koskaan tulla sen pyhemmäksi. Vain vaelluksensa osalta hän voi pyhittyä lisää. Antti tietää tähän liittyvän raamatunpaikan:

> *”Kun kerran olette ottaneet omaksenne Herran Kristuksen Jeesuksen, eläkää hänen yhteydessään. Juurtukaa häneen, rakentakaa elämänne hänen varaansa ja vahvistukaa uskossa sen mukaan kuin teille on opetettu. Kaikukoon kiitoksenne runsaana…*
>
> *Olkaa kuuliaisia lapsia älkääkä taipuko noudattamaan himoja, joiden vallassa ennen, tietämättömyytenne aikana, elitte.*
>
> *Niin kuin hän, joka teidät on kutsunut, on pyhä, niin tulkaa tekin pyhiksi kaikessa mitä teette. Onhan kirjoitettu: ’Olkaa pyhät, sillä minä olen pyhä.’”*

Uudestisyntyminen on vanhurskauttamisen toinen puoli, se,

jonka ihminen kokee itsessään tapahtuneena tosiasiana. Tämä on Jumalan teko ja vaikutus ihmisessä. Koska vanhurskauttamista ei ole ilman uskoa, täytyy Jumalan antaa ihmiselle ensin vanhurskauttava, elävä usko. Jeesus sanoo sitä Jumalan teoksi ihmisessä. *”Jeesus vastasi: ‘Uskokaa häneen, jonka Jumala on lähettänyt. Se on Jumalan teko’ ”.*

Siksi voidaan sanoa myös, että Jumala tekee ihmisen vanhurskaaksi. Ei niin, että Jumala ensin muokkaisi ihmistä joksikin, että hän sen työnsä aikaansaannoksen perusteella sitten hyväksyisi ihmisen. Ei. Täysin syntinen julistetaan vanhurskaaksi.

Vanhurskauttamista sanotaan myöskin uskoontuloksi, pelastumiseksi, uudistumiseksi ja uudeksi elämäksi. Kun ihminen kääntyy Jumalan puoleen ja ottaa vastaan Kristuksen lunastus- ja sovitustyön, hänestä tulee elävä sielu.

Mutta mikä sitten on se evankeliumi?

Antti yllättyy huomattuaan olevansa jälleen talvisuovan kupeella. Näinkö pian me tänne tulimme! Hän heittää hyväntahtoisen katseen hevoselle, joka ymmärtää tuon katseen viestin. Kumpikin tekee omaa osuuttaan. Antti palaa taas ajatuksiinsa vaipuneena luomaan reelle uutta kuormaa. Kylläpäs nämä kesäiset heinät tuoksuvatkin hyvälle. Ja miten kauniin vihreinä ne ovat säilyneet. Ei edes hiirten hakkaamia näy. Aivot potkaisevat vanhan ajatuksen uudelleen liikkeelle.

Evankeliumi on ilosanoma Jeesuksesta, hänen työstään Golgatalla. Kristus tuli maailmaan Jumalan lähettämänä. Hän täytti lain puolestamme. Hän ei rikkonut sitä yhdessäkään kohdassa. Hän otti kantaakseen myös meidän kuolemamme, tuomiomme, syntisyytemme, koko meidän helvettimme. Hän, viaton Uhrikaritsa, uhrasi itsensä Jumalalle. Yhdellä ainoalla uhrilla hän sovitti Jumalan. Hän maksoi velkamme, repi rikki velkakirjan, joka syytti meitä. Se naulittiin ristille. Näin pääsimme vapaaksi Adamin perinnöstä. Olimme kuolleita rikoksiimme ja synteihimme.

Jo perinnöksi saatu turmeltuneisuutemme erottaa meidät Jumalasta. Mutta kun nyt Kristus täytti lain puolestamme ja lunasti meidät saatanan vallasta ja teki sovinnon Jumalan kanssa, koko

maailma tuli sovitetuksi. Tämä ei tosin auta millään tavoin maailman hengessä eläviä, jos he eivät käänny ottamaan vastaan Jumalan pelastustyötä. He jäävät syntiinsä. Maailmaa ei ole siis vanhurskautettu. Se on edelleen Jumalan vihollinen. Sillä on yksi todellinen synti, epäusko, jolla se torjuu Jumalan valmistaman pelastuksen. Maailma ei ole autuas, vaikka Kristus on kuollut koko maailman puolesta. Se elää kirottuna, Jumalan vihan alaisena. Jeesus sanoo, ettei hän edes rukoile sen puolesta.

Sovitus ei ole myöskään sitä, että Jumala Pojassaan vain näyttää, kuinka paljon hän rakastaa meitä. Se ei ole sovitus, vaikka niinkin Antti on kuullut opetettavan. Sovitus on Jeesuksen antama sovitusuhri Jumalalle. Sitä varten Jeesus sanoo saaneensa Jumalalta ruumiinsa. Tämä ja Jeesuksen veri, jossa sielu, elämän voima on, oli se hinta, joka vain ja ainoastaan tyydytti Jumalan. Tässä veressä meillä on jatkuva syntien anteeksisaaminen. Näin Kristus on sovittanut ja lunastanut koko persoonamme, ruumiimme, sielumme ja henkemme. Tätä kaikkea sanotaan Jumalan armoksi. Muuta tapaa Jumalalla ei ole osoittaessaan meille rakkautensa ja armonsa ja pelastaakseen meidät tulevalta vihalta.

Emme saa armoa parhaimmallakaan kerjäämisellä, anomisella tai kaipaamisella. Anomme armoa, kun kysymyksessä ovat monet tarpeemme: terveytemme, hyvinvointimme tai muu sen kaltainen. Pelastusarmon saamisessa näyttää olevan toisin, koska se on jo kokonaan annettu ja vuodatettu Golgatalla. Kaiken anomisen ja kerjäämisen jälkeen jää meille aina yksi mahdollisuus: voimme vain ottaa jo meille aikaisemmin hankitun armon uskolla vastaan tai hylätä. Epäuskoiset jatkavat kerjäämistään, mutta jäävät siitä huolimatta vastausta vaille.

Antti ottaa mukana olleen Raamatun käteensä ja lukee erään hänelle rakkaan raamatunkohdan. Hän lukee sitä usein. Siinä on kaikki jo sanottu. Kessutupakan ruskistama sormi seuraa rivejä hänen lukiessaan Efesolaiskirjeestä tutuiksi käyneitä jakeita:

”Jumala on tehnyt eläviksi teidät, jotka olitte kuolleita rikkomustenne ja syntienne tähden.

Ennen te elitte niiden vallassa tämän maailman menon mukaan, totellen avaruuden henkivaltojen hallitsijaa, sitä henkeä, joka yhä vaikuttaa tottelemattomissa ihmisissä.

Heidän joukossaan mekin kaikki ennen elimme noudattaen oman luontomme haluja ja tehden niin kuin ruumiimme ja mielemme tahtoivat, ja näin olimme luonnostamme vihan alaisia niin kuin kaikki muutkin.

Jumalan laupeus on kuitenkin niin runsas ja hän rakasti meitä niin suuresti,

että hän teki meidät, rikkomustemme tähden kuolleet, eläviksi Kristuksen kanssa. Armosta teidät on pelastettu.

Jumala herätti meidät yhdessä Kristuksen Jeesuksen kanssa ja antoi meillekin paikan taivaassa

osoittaakseen kaikille tuleville aikakausille, kuinka äärettömän runsas on hänen armonsa ja kuinka suuri hänen hyvyytensä, kun hän antoi meille Kristuksen Jeesuksen.

Armosta Jumala on teidät pelastanut antamalla teille uskon. Pelastus ei ole lähtöisin teistä, vaan se on Jumalan lahja.

Se ei perustu ihmisen tekoihin, jottei kukaan voisi ylpeillä.

Mekin olemme Jumalan tekoa, luotuja Kristuksen Jeesuksen yhteyteen toteuttamaan niitä hyviä tekoja, joita tekemään Jumala on meidät tarkoittanut...

Ristillä kuollessaan hän omassa ruumiissaan sai aikaan sovinnon Jumalan ja näiden molempien välille ja teki näin lopun vihollisuudesta.

Hän tuli julistamaan rauhaa teille, jotka olitte kaukana, ja rauhaa niille, jotka olivat lähellä.

Hän on avannut meille molemmille pääsyn Isän luo yhden ja saman Hengen johdattamina."

Antti tietää tämän sanan olevan totta, onhan hän itsekin tullut tästä osalliseksi. Hän tietää olevansa elävä sielu, koska Jumala on hänet vanhurskauttanut antamalla hänelle elävän uskon. Täl-

lä vanhurskauttamisella ei ole tietenkään mitään tekemistä Antin oman hyvyyden kanssa. Sellaisesta tämä Jumalan työ ei riipu. Yksin usko saa sen aikaan.

Moni ei voi tällekään tekstille sanoa aamentaan. Syntikö estää sen? Vai epäusko? Kun Jumalan Pyhän Hengen todistus lapseudesta puuttuu, joutuu aina selittelemään. Jatkuvassa kahnauksessa saa herätetty ja uudistettu olla niiden ihmisten kanssa, jotka yhä uudelleen ja uudelleen verisesti loukkaantuneina ihmettelevät: ”Miten sitä voi ihminen sanoa olevansa pelastettu! Sehän on kauheaa omavanhurskautta! Miten syntinen ihmispolo voi noin sanoa? Herra Isä! Sehän on kauheaa! Sitä täytyy vain armonkerjääjänä toivoa, että Jumala olisi armollinen. Täytyy vain katsella, alkaisiko kointähti joskus minullekin koittaa. Että pelastettu! Hyi kamalaa! Hirveää se on tämä isouskoisten puhe!”

Eräässä kamarikeskustelussa Antti oli kuullut kertomuksen kerjäläisestä. Kertomus tuskin oli ollut kuvausta todellisesta tapahtumasta, mutta se kuvasi nykyisinkin yleisesti opetettavaa ”kerjäämisuskoa” ja sen opin käsitystä elävästä uskosta huvittavalla tavalla.

Maataloon tulee iltaisella nälkäinen ja viluinen kerjäläinen. Hän pyytää sydäntä särkevästi leipäpalasta ja lupaa, että saisi hetken lämmitellä lieden luona. Talon isäntä on korjaamassa lastensa kenkiä eikä ehdi heti auttamaan kerjäläistä, opastaa kuitenkin: Tuolla katonrajassa on leipävarras, kulkija ottaa sieltä leipää, minkä arvelee tarvitsevansa, ja kun ne loppuu, tule hakemaan lisää. Asumaankin saa jäädä jos paikka miellyttää. Ei tarvitse ulos lähteä leipäänsä syömään. Pankolla on olutta…

Kerjäläinen säntää kauhuissaan ulos ja poissa tolaltaan menee toiseen naapuriin. Hän kertoo siellä, kuinka oli naapuritalossa tavannut täysin hullun isännän, piti lähteä pakoon suin päin… Nyt kai sitä täytyy sitten lähteä jatkamaan kerjäämistä. On muuten niin kiirettä pitänytkin, ettei ole ehtinyt edes joka talossa käydä…

Monet ihmiset menettelevät Jumalan valtakunnan ovella juuri näin. He yrittävät päästä sisälle nöyryyden avulla, mutta jäävät

ilman leipäpalastakin!

Jostakin syystä tällaiset ihmisten perinnäissäännöt ovat rakkaampia monille, ah niin monille pelkkää uskontoa harrastaville ihmisille. Jeesus moitti aikansa kirjanoppineita ja fariseuksia tästä samasta asiasta, he kun eivät itse mene sisälle eivätkä salli meneväisten mennä. Monet aikammekin ihmiset toimivat samoin kuin Israelin kansa, joka kerran luopui elävästä Jumalasta ja kuoli erämaahan. He saivat vain kaukaa ikävöiden katsella Luvattua maata. Mutta vain uskon ihmiset pääsevät Jordanvirran yli perille. Se on mahdollista vain Jeesuksen (Joosuan) kanssa. Edes Mooses, lain edustaja, ei sinne päässyt! Yksi rike matkalla esti sen!

Antti huokailee, kun hän ajattelee sitä sekasotkua, joka kristillisyyden nimellä kulkevassa maailmassa vallitsee. Naurun asia se ei ole, kun ihmisraukkoja riepotellaan sinne tänne kaikissa eksytyksen kavalissa juonissa ja monissa harhoissa. Ihmiset tuntuvat olevan kuin järjettömiä luontokappaleita, joita ohjataan sinne tänne ilman että he itse ymmärtävät tilaansa. Monet ihmiset odottavat ja ovat kuin sitä varten, että joku heidät eksyttäisi! Valitettavan usein Antti on saanut huomata senkin, että seurakuntaa eksyttävä ja riepottava saatana asuu usein, missäs muualla kuin — pappilassa.

Näin suuren pohdinnan jälkeen on helppo panna tupakaksi. Sitä ei Antti pidä syntinä. Tässä hän on muiden heränneiden kaltainen. Pahemmaksi synniksi hän kokee sen, että alkaisi rakentaa itselleen jotakin sellaista pelastusta, jolla kelpaisi Jumalalle ilman Kristusta. Myöhemmin hän tulee tupakka-asiastakin toisenlaisiin aatoksiin.

Hän toteaa tuumailun lomassa puoliksi ääneen: Kristusta ei maailma tunne.

Eräs asia Anttia myös mietityttää: Vaikka hän pohtii ja päättelee, pyrkii rakentamaan oikeaa oppia ja elämää, hän ei haluaisi olla oppimestari ja jonkinlainen oikeassa olija. Miten sen välttäisi? Eipä hän keksi vastausta. Hänen on mentävä omaa tietään. Hän ei voi eikä halua olla eräänlainen ko-mies tai pä-mies, joka

aina vain sanoo: voisiko, olisiko, tai entäpä, ehkäpä, jospa…On parempi olla jotakin mieltä kuin selitellä ja aina vain arvella!

Hän alkaa hyräillä virttä. Heinäkuorman päällä se tuntuu mukavalta. Eräs naapureista tosin pilkkaa tätä Antin tapaa. Mutta vähät siitä. Antin veisuu saattaa kuulostaakin jollotukselta sellaisen korvissa, joka ei tunne sanoman sisältöä.

> *O kuinka ihanat Asuinsijas ovat, Sä herrain Herra suuri, Siell' sielun ruokit juuri Sun pyhän sanas makeull', Jost' kiitän sinua riemull'.*

Antin takin povitaskussa on aina mukana eräänlainen rautaisannos. Se on pieni kirjanen, hänen rakkain kirjansa Raamatun jälkeen: englantilaisen Thomas Wilcoxin *Kallis hunajan pisara Kristus-kalliosta, eli neuvon sana kaikille pyhille ja syntisille.* Se vasta aarre on! Sitä hän lukee paljon, se on hunajaa sielulle. Se on rukiista leipää. Sitä hän usein siteerasi seuroissa puhuessaan. Se ruokki nälkäisiä sieluja.

7. LUKU

Jumalan hullu

Jumalan hautaus

Antintalon porstuasta kuuluu kolistelua. Kuka tulee? Kenellä vielä on tälle päivälle asiaa? Ulko-ovi aukeaa hitaasti. Joku hivuttautuu takaperin ovesta sisälle. Ottohan se on! Hän vetää taiten oven perässään kiinni, kääntyy tupaan päin ja henkäisee syvään, hieraisee silmiään, kädet menevät sitten taskuun, tulevat pois ja etsivät kohta jo toista pitopaikkaa — eivät löydä. Sitten hän yrittää sanoa jotakin kuin tervehdykseksi, mutta suusta tulee vain jonkinlainen urahdus. Kaikesta huomaa, että mies on pakokauhun vallassa. Synkät ja verestävät silmät seisovat Oton päässä. Ne töllöttävät hetken yhteen paikkaan tuvan peräseinällä. Sitten ne alkavat etsiä levottomasti huoneesta jotakin – kohdetta vain ei löydy.

— Ottohan se siinä. Käyppä siihen ovisuun lavihtalle istumaan, Maria virkkaa.

— Mitäpä sitä sinulle kuuluu? Maria jatkaa saadakseen keskustelua käyntiin.

Kauan on mies hiljaa, mutta saa vihdoin hätäisesti sanotuksi:

— Joo, mutta ku se taas tappaa!

— Tulepas Otto tänne peremmälle, Antti pyytää.

— Minä, minä, se pelottellee taas. Se on tosi äkänen tännään!

— Katopa, Maria, onko siinä kahavia. Me mennään Oton kansa tuonne kamarin puolelle vähä istumaan, Antti sanoo vaimolleen.

Otto lähtee Antin mukaan köpöttävin ja epävarmoin askelin. Hän istua töksähtää kamarin oven suussa olevalle rahille ja näyttää edelleen hätäiseltä ja ahdistuneelta. Hän hypistelee lakkiaan ja pyörittelee sitä levottomasti känsäisissä kourissaan. Jalat käyvät levottomina kuin etsien oikeaa paikkaa kamarin lattialla. Katse

harhailee pitkin kattoa ja seiniä löytämättä mitään.

Otto on renkimies lähinaapurista. Otto on Jumalan hullu.

Pari vuotta sitten hän tuli yllättäen herätykseen. Antti oli arvellut, ettei Otolla olisi tarpeeksi älliä sellaiseen, ettei se olisi hänelle edes mahdollista, mutta olipahan!

Otto oli ollut siivosyntinen ihminen. Hän ei ollut koskaan vaikuttanut pahalta mieheltä. Hän oli maan hiljaisia. Mutta eivät olleet Ottoa koskaan kiinnostaneet hengelliset asiat. Ne olivat olleet hänelle todellakin perimmäisiä kysymyksiä. Mutta sitten oli tullut äkkipysähdys. Eräissä seuroissa sanan miekka oli saanut sivaltaa häntä, renkiä, ja kaikkien ihmisten alistamaa miestä, aina luihin ja ytimiin asti. Lain ankara vaatimusmaailma oli lyönyt hänet täydellisesti lukkoon. Hän eli nyt jossakin todellisuuden ulkopuolella ahdistuksensa ja pelkojensa vankina. Kadotustuomio lepäsi hänen yllään kuin tuhoa enteilevä ukkospilvi.

Ahdistuksensa ajamana hän oli nytkin kulkeutunut Antintalolle. Siinä hän taas oli, tämä sielullisesti sairas mies. Ei hän osannut kertoa selkeästi sielunsa syvyyksien kaaoksesta. Hänellä ei ollut lahjoja ja voimia avata itseään millään tavoin. Siksikin häntä oli niin vaikea auttaa. Antti ymmärsi, että Jumalan sanan, mikä oli Oton särkenyt, täytyi hänet myös parantaa. Muuta tietä ei olisi. Ei Antti tuntenut kovin hyvin ihmisen sielunelämän rakennetta. Tätä aluetta hän halusi kyllä oppia tuntemaan enemmänkin, mutta se ei käynyt helposti, eikä siitä ollut opaskirjallisuuttakaan Sievissä saatavana, liekö ollut muuallakaan. Tämäntyyppisen parantamisen työsarka kuuluisi kai ensisijaisesti papistolle. Hehän olivat näistä asioista tiedekunnissaan lukeneet, ja heidän olisi näitä asioita virkansakin puolesta hoidettava, mutta eivätpä he tällaiseen kovin hanakasti ryhtyneet. He sanoivat myös, ettei tällainen sairaus ollut heidän aikaansaannostaan. Se oli lahkolaisten syytä. He eivät olleet näistä asioista kiinnostuneita. Eikä heillä näyttänyt olevan aikaakaan tällaisen taudin hoitoon. Enemmän heitä näytti kiinnostavan se, minkälainen tyylisohva ja pöytä parhaiten pappilan saliin sopisi nyt kun ruustinna oli hankinut sen seinille uudet venäläiset tapetit, ja sekin kiinnosti, minkä tyyp-

pinen valkoviini parhaiten sopisi kalaruoan kyytipojaksi illallispöytään. Antin ei tarvinnut pohtia senkaltaisia kysymyksiä. Vaikka hänellä ei ollut suurta ihmisen sielunmaisemaan liittyvää tietoutta, hän tunsi jonkin verran ihmisen sielussa asuvaa henkeä, joka tuli eläväksi, kun Jumalan Pyhä Henki sai sen uudistaa.

Nii-in, Sanan avulla oli sairastunut sielu siis parannettava. Oli vain yksi tie Oton panssarien sisälle — evankeliumi.

— Se on tämä meijän Jeesus Ristus semmonen, että se on parhain ystävämmä, Antti aloittaa.

Hän puhuu Otolle enemmän murrekieltä, koska Otto tuntuu pitävän sitä kotoisempana ja näyttää paremmin ymmärtävän sitä kuin Antin käyttämää yleiskieltä.

— Kun opimma menneen hänen hoivaansa ja sylliinsä ja nojjaamma päämmä hänen rintaansa vasten, niin siitäpä alakaa vuotaa sieluun rauhaa ja lepua. Näin teki se Jeesukselle rakas opetuslapsi Johanneski. Tämä Jeesus on semmonen, että se tuli tänne maailimaan meitä kirottuja varten. Meijät maailiman murijomat, ihimisten hylykäämät ja ihtekki ihtemmä tuomihtemat poloset hän parantaa rakkautensa ihimevoiteilla.

— Mutta ku piru polttellee nii vietävästi! Otto penää.

Samassa jo Maria tuo kahvitusvälineet kamariin ja aloitetaan yhdessä kahvittelu. Marian rauhallisuudella on suuri vaikutus Ottoon. Mariakin jaksaa hyysätä Ottoa, vaikka hän onkin vaikea hoidettava. Maria huomaa joutuneensa kuin Oton äidiksi, vaikka on Ottoa nuorempi. Otto saattaakin kysellä Marialta asioita, joita vain pikkupojat kyselevät äideiltään.

Kun miehet jäävät kahden, Antti jatkaa puhettaan kuin ei olisi edes kuullut Oton edellistä hätäistä parahdusta:

— Jeesuski on tuntenu samanlaista sieluntuskaa ku sinäki nykysin tunnet. Siksi se voi auttaa meitä kaikkia maailiman Ottoja. Kahtoppas nyt tätä Jeesuksen mielenlaatua. Hänelläpä sitä ei oo meille kurijille syntisille mittään vaatimusta esitettävänä. Ei oo, vaan hänen halunsa on auttaa ja parantaa, pestä ja puhistaa. Hän on täynnä armua, rakkautta, kärsivällisyyttä ja auttamisen halua.

Antti ei sano sitä, että Jeesus on myös täynnä totuutta, koska

totuus-sana on tässä tapauksessa paha juttu. Totuus pelottaa Ottoa, sillä laki on jo kertonut hänestä totuuden ja sitä ei rikottu astia kestä.

Antti kertailee uudelleen ja uudelleen Vapahtajan merkitystä ja hänen työnsä valtavuuden saloja alaspainetulle Otolle, hänen rampautuneen sielunelämänsä rakentamiseksi. Hän oli kuvannut ja maalannut Jeesusta Kristusta Otolle jo lukemattomia kertoja. Ja joka kerta jotakin pientä oli liikahtanut Oton sisimmässä. Antin systeemi pysyy samana: Kristus on tehtävä Otolle niin suureksi ja valtavaksi, mutta samalla niin alhaalla olevaksi, että jonakin päivänä Otto-renki ylettyy hänet ottamaan vastaan ja omistamaan. Tällöin syyllisyyden, vaatimusten ja lyöntien maailma saadaan pois otetuksi ja haaksirikkoutunut sielunpursi pääsee rauhan satamaan. Antti on tästä varma. Hän ei hosu, ei kiirehdi.

— Mutta mitä mun pittää tehä? Mitä Jumala käskee mun nyt tehä, että minäki saan sen armon sitte? Entäpä jos vaikka kuolen kesken kaiken, ennenkö ehin löytää sen semmosen Vapahtajan?

Tämä remmi on Otolla koko ajan päällä. Se olisi saatava poikki ja olisi saatava Kristus tekijäksi. Oton ongelman alkusyyt ovat kai siinä, että hänellä ei ole ollut koskaan todellista ihmisarvoa. Aina hän on saanut olla komenneltavana ja juoksutettavana. Näin on jumalakuvakin hänellä hyvin vääristynyt. Otto ei tunne oikeaa, elävää Jumalaa.

Eräänä päivänä selviää Antille uusi asia: kuunneltuaan Ottoa taas kerran hän tajuaa, että Oton jumala muistuttaa hänen isäänsä. Niin sen täyty olla! Usein on Otto valittanut, että Jumala panee hänet paja-ahjoon. Oton isähän oli ollut kyläseppä, ja vain hänellä oli ollut ahjo raudan kuumentamista varten. Jotakin järkyttävän ankaraa oli Otto saanut aikoinaan kokea isänsä taholta. Siinäkö oli mieli alun alkaen särkynyt? Oliko isän kovuus siirtynyt Oton jumalakuvaksi? Niinkö se oli? Tämän pohdinnan ja oivalluksen jälkeen Antti osasi käsitellä Otto-parkaa uudella tavalla.

— Mitähän Otto, jos otamma sen sun jumalas ja hautaamma

sen tuonne rantaan suon silimäkkeeseen. Paremmin se kuulus kyllä ahajossa poltettavaksi, mutta kyllä hukuttaminenkin käy, Antti ehdottaa.

Tämä oli Antilta rohkea veto!

— Mutta sittenhän se kokonaan suuttus! Siittä se ei vissiinkään tykkäis! Sitte se kyllä mut tappas, tai ainaski polttas kyntöset! Otto älähtää.

— Mutta se sun jumalas, se, jonka sinä tunnet, ei oo kyllä ihan oikia Jumala. Tämä sun jumalas onkin ihte asiasa varsinainen perkele. Se sua kiusaa. Eiköhän me hauvata tämä sun jumalas ja kahtotaan mitä tapahtuu, Antti ehdottaa.

— Mutta jos se kuitenki tappaa! Vai tappaskohan? Josko uskallan sun kansas?

— Kuulehan Otto, ei kuollu ja kuopattu jumala voi kettään tappaa! Tehhään nyt tämä homma vain mun vastuullani, eikös vain? Mun keksintöähän tämä on, joten pannaan se hyökkäämään mun kimppuun, jos siitä ny sitte hauattuna on hyökkääjäksi, Antti rauhoittaa. Teeppäs kuule ny puusta ihtelles sen näkönen jumala, jonka arvelet tuntevas. Tee sille sitte puulaatikko ja pane se sitte siihen. Kipastaan hautaamasa se tuohon järvirannan suosilimäkkeeseen. Sinähän paikan tiiät, oot nähäny sen kalamatkallas. Mitä sanot?

Eipä puhu Otto mitään, mutta parin päivän kuluttua Otto ilmestyy Antin tuvalle. Hänellä on pyhävaatteet päällä ja kainalossa tökerösti tehty puulaatikko. Takin sivutaskusta kurkistaa ränsistyneen oloinen, ruskeakantinen virsikirja.

— Minä nyt sinne saareen… Sinne nyt menisin, ko olis ne maahanpanijaiset!

— Saareen?

— Niinkö, tuota, minä aattelin ettei se sieltä niin helepolla karkuun pääsis ko rannasta! Ossaako se muuten uija tämä tämmönen jumala?

Antti oivaltaa heti missä nyt mennään ja on ajatuksessa jo mukana:

— Eivät kuulemma ossaa uija nämä tämmöset jumalat. Oli

muuten joku pappiki Savon suunnalla asiasta tienny ja kertonu seuroisa, vastaa Antti totisena.

Otto tuntuu rauhoittuvan.

Antti tarkistaa sitten laatikon sisällön. Kaamean näköinen oli Oton tekemä jumala! Hyi olkoon! Taisi olla tosiaankin Oton isävainajan näköinen! Antti vääntää pajunvitsan arkun ympärille ja sanoo:

— No, niin, ommaiset on nähäneet. Ei muuta ku kansi kiini!

Sitten hän valjastaa hevosen kärryjen eteen, ”jumala” asetetaan kärryille ja reissu Evijärven saareen alkaa. Lähemmäksi ei tätä pirua kannata haudata! Otto oli nyt aivan oikeassa!

Antti ottaa mukaan kahdet airot, vene on jo rannassa. Ja niin sateisen harmaana kesäpäivänä Oton jumala haudataan kauniin Evijärven keskellä olevaan saareen, siellä olevan vanhan tervahaudan pohjalle.

— Pitäskö tähän joku risti…, ku? Otto kyselee varovasti.

— Mitä! Ei ihimeesä! Tätä konnaa ei merkitä ristillä! Saa unohtua. Maatukoon tänne. Ja nyt lähetäänki kottiin ruumispeijaisiin. Akat on laittaneet sielä meille hyvät lihapaistit. Saunataanki illalla. Viejään mennesä saunavastalehet. Jookos, Otto? Minä käyn sitte huomenisa ilimottamasa papin ohviisisaki hautauksesta, nii on sitte niinku virallisempiki tämä toimitus. Minä hoijan senki asian, ettei sun tarvi…

Ihmeellistä oli, ettei Otto hautajaisten jälkeen enää puhunut uhkaavasta jumalastaan. Antin tapa hävittää väärä jumala Oton sielunelämästä näytti onnistuvan. Joskus tosin Otto vielä parahteli, kuin vanhaa ahdistustaan muistaen, mutta tyyntyi aina itsekseen.

Oli tullut myös aika opettaa Otolle uudelleen elävän Jumalan pelastussuunnitelmaa, sitä, jonka hän Jeesuksessa Kristuksessa on toteuttanut ja jota hän toteuttaa pelastaessaan syntisiä taivaaseen. Tämä tehtävä ei ollut helppo. Nyt oli tultu oven eteen, ahtaalle portille. Miten saada siitä Otto kaikkine raskaine reppuineen ja rensseleineen sisälle? Tässä työssä tarvittiin uutta kärsivällisyyttä. Miten osata kirkastaa yksinkertaiselle rengille se suun-

naton Jumalan viisaus, jota eivät kirjanoppineetkaan tuntuneet käsittävän? Oli luotettava siihen sanaan, että ”Kristus on Jumalan voima ja Jumalan viisaus. Jumalan hulluus on ihmisiä viisaampi ja Jumalan heikkous ihmisiä voimakkaampi” ja että ”Herra on heikoissa väkevä”. Sitten oli vielä tämä sana: ”Mikä maailmassa on vähäpätöistä ja halveksittua, mikä ei ole yhtään mitään, sen Jumala valitsi tehdäkseen tyhjäksi sen, mikä on jotakin. Näin ei yksikään ihminen voi ylpeillä Jumalan edessä”. Sitten Antti muistaa, että jossakin Vanhan testamentin puolella on sanottu Jumalan tien olevan sellainen, etteivät hullutkaan siltä eksy. Kunhan siis näinkin heikkolahjainen sille tielle saadaan ensin kammettua, niin kyllä se sitten sillä tiellä pysyy, Antti päättelee! Näillä eväillä aloitetaan pitkä opintosavotta Oton elämässä.

Ahdas portti, kaita tie, siinä on taivaan tien alkupää. Antti oli nähnyt sen surkeuden, joka vallitsee ihmisten kesken, kun ei etsitä tietä Sanasta, vaan omista lähtökohdista käsin. Antin mieleen tulee myös Paavo Ruotsalainen. Hänkin opetti, että taivaan tien alkupäässä, ennen varsinaista tietä, on ahdas portti. Tätä hän teroitti papistolle ja kaikille muillekin saarnamiehille. Portti on ahdas sen vuoksi, kun vain harvat suostuvat sellaiseen pienuuteen, että mahtuvat ja osaavat siitä sisälle. Tämä portti ja ovi on Jeesus Kristus itse. Lammashuoneeseen päästään vain tästä kohden. Muualta pyrkivät ovat varkaita ja konnia. Vain ne ihmiset, jotka ovat joutuneet luopumaan muista mahdollisuuksista, menevät Kristus-ovesta sisälle ja tulevat kaidalle tielle.

Antti oli usein nähnyt, kuinka ahtaan portin eteen kerääntyi paljon kansaa. Tämän oven edusta onkin hengellisessä kentässä raskaasti poljettua maata! Suuri osa ihmisiä pyörtää siitä kuitenkin takaisin laveammille teille. Näin siksikin, että kaikki eivät pitäneet itseään arvollisina taivaan kansalaisuuteen. Jotkut taas eivät kyenneet luopumaan omasta hurskaudestaan ja luulouskostaan. Moni oli niin viehättynyt maailman tarjoamasta ilosta ja kiitoksesta, ettei voinut pienentyä näin ahtaan reiän läpi kulkemaan. Entä inhimillisesti viisaat? ”Hän vangitsee viisaat heidän omaan viekkauteensa”, Sana sanoo. Ketkä siis menevät läpi ava-

tusta, mutta ahtaasta ovesta? Eivätkö juuri Jumalan hullut mene siitä läpi!

”Missä ovat viisaat ja oppineet, missä tämän maailman älyniekat? Eikö Jumala ole tehnyt maailman viisautta hulluudeksi?

... Ajatelkaa, veljet, mitä te olitte, kun teidät kutsuttiin: teissä ei ollut monta ihmisten mielestä viisasta, ei monta vaikutusvaltaista, ei monta jalosukuista.

Mikä maailmassa on hulluutta, sen Jumala valitsi saattaakseen viisaat häpeään. Mikä maailmassa on heikkoa, sen Jumala valitsi saattaakseen häpeään sen, mikä on voimakasta.

Mikä maailmassa on vähäpätöistä ja halveksittua, mikä ei ole yhtään mitään, sen Jumala valitsi tehdäkseen tyhjäksi sen, mikä on jotakin.”

Näin rakas Paavalikin oli asian opettanut. Antti kertaa tuttuja kohtia Korinttilaiskirjeestä.

Paljon tehtiin töitä Oton kanssa ahtaan portin asiassa. Paljon kului aikaa ja kessuja. Antti koetti opastaa ”opetuslastaan” vastaanottamaan Jumalan armon niin, että se astuisi voimaan Otonkin elämässä. Ja sekin päivä tuli aikanaan.

Uusi elämä

On syksypuolen ilta. Otto istuu kivellä Antintalon pihamaalla. Hänestä on tullut uusi työmies taloon. Otosta on tullut Antille ja Marialle ottopoika. Otolla oli menneet hänen entisten herrojensa, maallisen isännän ja entisen jumalan, kanssa ”sukset ristiin”. Entinen työpaikka oli jätetty, ja vanha jumala oli jo mädäntymässä tervahaudan pohjalla.

Otto on paraikaa kunnostamassa viikatteita ohran niittoa varten. Silmät eivät enää seiso päässä, eivät verestä. Kaikki näyttää muuttuneelta hänen olemuksessaan. Inhimillisesti viisasta ihmistä hänestä ei tosin saane tekemälläkään, mutta Jumalan hullu hän ei silti enää ole. Vai onko hänestä nyt lopullisesti tullut hullu? Hänellä on nyt kuitenkin sitä salattua viisautta, jota eivät maail-

man viisaat tunne. Hulluiksihan ”viisaat” näitä Jumalan köyhiä nimittivät!

— Tiiäkkö Maria, että viikatteenki liippaaminen käy paremmin, ku on löytäny tämän taivaallisen ottospellon, Otto sanoo navettaan kiirehtivälle emännälle.

— Tiiän, tiiän. Mutta tiiäkkö sinä, Otto, miksi Martta-piika on alakanu töllistellä sua sallaa? Tiiäkkö, miksi se on alakanu aina kikattaan kun sinä oot lähimaillakaan? Minäpä tiiän! Naiset huomaa semmoset asiat. Että te miehet mittään huomaa!

Jotakin hyvin lämmintä läikähtää jörön Oton sydämessä. Oli hän itsekin kuin hiekanjyväsen verran tätä asiaa aavistanut, eli että Martta, tuo ennen niin pilkallinen naisihminen, oli muuttumassa.

— Olisko se semmonenki vielä mahollista, että tämä Martta ja mi…? hän tajuaa ajattelevansa.

Siinä sitä nyt onkin Otolle pähkinää; ei tunnu oikein aivokapasiteetti riittävän. Puituaan tätä riihtä riittävän kauan hän vähitellen jo hoksaa, että tekee pientä sotasuunnitelmaa. Hän sanoo itselleen:

— Mitäpä jos panenki joku päivä silimäni oikein kivasti sirrilleen ja sanua tökäsen sille vähä niinkö Raamatusaki sanotaan: Martta, Martta, sinä huolehit ja hättäilet niin moninaisista asioista. Yks on vain ennää sulle tarpeen. Tiiäkkö mikä! Minäpä sanon, se oon minä jota sinä tarvihtet! Koitappas kuule aatella tätä, Martta! Otto unelmoi kehitelmäänsä ajatusta puoliksi ääneen.

— Mitähän se sannoo? Otto jatkaa supatustaan ja vilkuilee hieman ympärilleen, tarkistaen ettei kukaan kuule hänen ”sotasuunnitelmaansa”.

— No, jos se vain niskojaan nakkelee, täytyy kahtella löytäskö jostaki nöyremmän naiseläjän. Mutta on se toinenki mahollisuus: jos se heti lähimmällä lypsinjakkaralla lyöjä uhkailee, sillon taitavat asiat jo hyvin mennä… Pitäskö tätä kuiteski ensteksi Antilta kysyä? Taijan kysyä. Se on Raamatuisa selevästi mua väkevämpi!

8. LUKU

Raamattu vai omat profeetat

Vieras

Antti oli tullut jo lähelle keski-ikää mennessään naimisiin itseään paljon nuoremman Marian kanssa. Antille ja Marialle oli vuosien varrella syntynyt neljä lasta. Ensimmäiset lapset, Kaisa ja Olli, olivat jo pieninä kuolleet kulkutauteihin, joita tavan takaa kyläili paikkakunnilla. Niihin aikoihin elettiin raskasta aikaa Antin ja Mariankin kodissa, niin kuin monissa muissakin kodeissa. Vuosia myöhemmin syntyi perheeseen tyttö, Helga. Antin vanhemmalla iällä syntyi vielä poika, Matti. Oikeastaan aviopari olisi halunneet vielä enemmänkin lapsia, mutta enempää ei enää saatu. Ehkä Marian ”aika” oli jo ohi. Tämä asia oli kyllä kiusannut kovasti Mariaa, mutta tähän tilanteeseen oli hänen tyydyttävä, vaikka hän katseli hieman kateellisena joidenkin naapurien suurta lapsikatrasta. Ehkä eniten häntä kiusasi lähinaapurin komea poikaparvi. Muuten Maria ja Antti olivat onnellinen, tasainen, hyvin keskenään toimeentuleva pari.

Oli kaunis elokuun päivä. On poutaa. Yöllisen sateen kostuttama pihamaa on kuivunut. Työväki on aamurupeamalla elopellolla. Odottavat jo puolista. Maria on Martan kanssa kotona ruuanlaitossa. Maria pesee pellosta kaivamiaan perunoita pirtin päässä, sen antamassa varjossa. Martta on tuvan puolella lieden ääressä.

Maria on ajatuksissaan. Hän pohtii, miten jaksaa olla mukana kaikessa siinä työntouhussa, jonka alkava syksy toisi. Pitäisiköhän…

Ensin Maria näkee vain pieksut ja housunlahkeet. Maria kohottaa nopeasti katseensa ja hämmästyy. Häneen eteensä on ilmestynyt herraskaisempaan tyyliin pukeutunut mieshenkilö. Lämmin aalto valahtaa Marian sydänalaan. Sitten suusta tulvah-

taa ilontäyteinen ääni:

— Ystäväpappi! Mikä ihimeen tuluva se sinut nyt siihen roiskaisi?

Marian ja Antin elämään oli tullut vuosia sitten ystävä, todella hyvä ystävä. Hän on vanhemmanpuoleinen, savolaissyntyinen herännäispappi. Hän oli saanut osaltaan olla opastamassa heitä uuden elämän alkuun ja vaellukseen Herran edessä. Muutaman kerran he olivat vierailleet myös Savossa, ystäväpapin perheessä ja kerran porukalla Paavo Ruotsalaisenkin kotona. Ystäväpappi! Se oli hänen vakiintunut nimensä. Oikeaa nimeä ei juuri käytetty.

— Olen ollut tässä pitkähköllä katsastelumatkalla, käynyt puhuttelemassa tuttuja pappeja täällä Pohjanmaalla. Onpa siinä ruuna saanut taasen taivaltaa! Halusin tällä matkalla tavata teitäkin, ennen kuin jatkan matkaani Pidisjärvelle ja sieltä takaisin Savoon.

— Kylläpä tuli nyt meille juhulat! Voi että! Kuhan Antti saa tietää, niin jopa hänellekki ilo irtuaa! Minä meen ny heti laittaan kahavitusta. Martta-piika saa jatkaa ruuvanlaittua. Seki on nyt sitte kihiloilla käyny, tiiäkkö? Tämä Otto…

Samassa jo Anttikin töksähtää paikalle viikate olallaan.

— Nytkö jo viikatemies tulee! ystäväpappi huudahtaa, kun Antti ei häntä heti huomaa.

— Mitä, hei, sinäkös se oot! Mistä sinä siihen!? En nähäny hevostaskaan! Uskallammakohan me ottaa tänne kaikenlaisia heittiöpappeja vieraaksi? Kuulin, että oot menettäny virkaski, Antti naureskelee ja matkii Paavo Ruotsalaista, joka joutui myös tämän tästä ottamaan vastaan ”heittiöpappeja”.

— Virka tosiaan toistaiseksi meni, kun liika innokkaasti Herran huonetta rakentelin. Sain sen myötä saarnakiellonkin. Mutta siitähän seurasi sitten se, että nyt on sopivasti aikaa kierrellä ystävien parissa ja on mahdollisuus hyviin keskusteluihin ja rakentumiseen.

Sitten kerrotaan muita kuulumisia ja muistellaan tapahtuneita.

Antintaloon oli tullut juhlat. Saunakin oli jo pantu lämpiämään.

Pian on päivä kääntynyt illaksi. Miehet ovat saunoneet, on syöty, ja on aikaa syvemmille keskusteluille. Nyt voidaan rauhassa puhua, ”raatata”. Nuoret ovat menneet työmiesten kanssa kalalle rantaan. Maria ja muut naiset palailevat juuri saunasta. Laitettuaan hieman tukkaansa he alkavat yksissä tuumin kahvin keittoon. Kun se asia on hoidettu, menevät sitten hieman paremmin pukeutumaan. Ystäväpapin seurassa ei ole tosin niin nuukaa, miten on saunailtana pukeutunut. Martta on lähtenyt Oton kanssa viemään tuorerehua, ottosia, lehmille kotihakaan. Tulevat sieltä sitten kahville kunhan ehtivät. Maria tietää, että miehet tulevat istumaan ja praataamaan yömyöhäiselle, eikä ole sen tähden naisillakaan kiirettä yöpuulle. Nyt on siis aikaa omallekin siisteydelle ja naisellisuudelle.

Miehet keskustelevat hengenelämän asioista. Niin heillä on yhdessä ollessa aina tapana. He puhuvat nyt Herran tulista, taisteluista, voitoista ja tappioista. On saatu nähdä suuria Herran tuulia ja tulia. Kertaillaan tapahtumia. Muistellaan ihmisten kääntymisiä syntielämästä Kristuksen vanhurskautettavaksi. Antti kertoilee ystävälleen useiden ihmisten ihmeellisistä heräämisestä ja kääntymisestä Herran tykö. Kaikkialta tänä aikana kuului kertomuksia Herran väkevistä teoista. Tuntui kuin Pohjanmaa ja Savo olisivat kokonaan tulessa.

Tähän kaikkeen ihanaan aikaan liittyi myös murehdittavaa. Antti oli tapansa mukaan huolissaan eräiden ilmiöiden tähden. Herätys kun ei aina synnytä raitista ja puhdasta julistusta ja elämää. Hän on pannut merkille, ettei Jumalan kansaa ruokita yksin Jumalan omalla sanalla vaan senkin seitsemänlaisella hengellisellä kirjallisuudella, joskus aivan astianmakuisellakin. Tästä hän nyt hieman marmattaa ystäväpapille. Kokeneena pappina tämä on huomannut saman asian ja aloittaa puhelunsa:

— Noh, ensiksikin kun puhumme herätyksistä ja heränneistä, Herran tulen sytyttämistä, tässä arvostelunkin mielessä, siis arvioiden kaiken opin ja elämän oikeellisuutta, on syytä sanoa,

että emme halua puhua kuin osasta heitä. Monet ovat Herran tien oivaltaneet aivan oikein. Herra varjele, että me heitä moittisimme! Heidän tapauksessaan haluan minäkin puhua kaikki asiat parhain päin. He ovat minunkin rakkaitani.

Mutta asioita on lähestyttävä toisinkin. Muistatko Paavalin neuvon nuorelle Timoteukselle? Haen paikan Bibliasta. Tässä näin:

> ”*…Saarnaa sanaa, pidä päälle sekä hyvällä että sopimattomalla ajalla, rankaise, nuhtele, neuvo kaikella siveydellä ja opetuksella;*
>
> *Sillä aika tulee, jona ei he voi terveellistä oppia kärsiä, vaan omain himoinsa jälkeen kokoovat itsellensä opettajat, että heidän korvansa syyhyvät,*
>
> *Ja kääntävät korvansa pois totuudesta, ja turhiin juttuihin poikkeevat.*
>
> *Mutta valvo sinä kaikissa, kärsi ja kestä vaivoissa, tee evankeliumin saarnaajan työ ja toimita virkas täydellisesti.”*

Tarvitaan siis nuhtelua ja moitettakin opetuksen lisäksi, koska on olemassa asioiden negatiivinenkin puoli. Ei aito kristillisyys koskaan kiellä arvostelua, moittimista, neuvomista tai nuhtelua. Jos ne puuttuvat, julistus ja kuunteleva kansa ovat kohta täysin pöpelikössä. Toki kaiken moittimisen ja arvostelun tulee tapahtua rakkauden hengessä.

On siis moitittavaakin. On väärää opetusta. On myös vääriä jumalisia. On tarujen julistajia ja kuuntelijoita, jotka vierastavat tervettä oppia. On havaittavissa puutteita jopa harhojakin näiden kurittomien keskuudessa. Heistä ja vain heistä nyt puhun! Siitä ja heistä sekä heidän pettämistään on syytä puhua, he kun minuakin ahdistavat. Otanpa esille joitakin riesoja, joita on tullut mukaan kristillisyyteemmekin. En puhu siis nyt muista Herran työmaista, vaan omasta rakkaasta herätyksestämme. Muut saavat pitää huolen itsestään.

Raamattua kyllä luetaan kodeissamme muun kirjallisuuden keralla, mutta julistuksessa se jää kovin vähälle. Toki kodeissa-

kin on liian usein oppikirjana jokin muu teos kuin Raamattu. Vaikuttaa, että virtemme, erityisesti Siionin virret, on meidän raamattumme. Näin ei saa koskaan olla, sillä parhainkin virsitai laulukokoelma on vain sirpale Raamatun sanan valtavasta aarteistosta. Niinpä muut auktoriteetit saattavat tulla Raamattua paremmin tunnetuiksi. Tuhansia saarnakirjoja, postilloja ja muuta hengellistä kirjallisuutta onkin tilattu eri tekijöiltä. Näitähän ovat, kun tässä yritän muistella, muun muassa Björkqvistin ja Wegeliuksen postillat, Pontoppidanin kirja totisesta Christillisyydestä ja postillat, Tuomas Kempiläisen Pieni Kempi ja tuo sinullekin rakas Thomas Wilcoxin Kallis hunajan pisara. Mielestäni nämä ovat kyllä hyviä teoksia. Niiden kautta on ihmisiä tullut herätykseen ja uskoon. Mutta, mutta! Jokin ei tässä asiassa ole aivan kohdallaan. Onko se sitä, että Raamatun arvovaltaan ei ole aina kiinnitty tarpeeksi huomiota. Julistettu sana on sen tähden joskus jo kuin valmiiksi ”märehdittyä”. Kuulijat ja lukijat ammentavat samalla inhimillisten opettajien opinkäsityksiä ja elämänohjeita. Sen vuoksi on opetuksessa myös mukana kuin ”sylkeä”.

Valitettavasti näyttää myös siltä, että muutamat julistajat Raamattua ja Lutherinkin raamattuopetusta tarkastellessaan lähestyvät asioita omien lempioppiensa pohjalta. Julistusta kuunnellessa saattaa jo heti päätellä, mitä kirjoja puhuja on viime aikoina lueskellut. Ja aina se kirja ei ole ollut Pyhä Raamattu. Valitettavan usein meidän profeettojemme ja pyhimystemme oma sana menee Raamatun arvovallan edelle. Samoin oppi-isämme Lutherin kirjat ja Tunnustuskirjat jäävät kovin taka-alalle. Tämä on mielestäni valitettavaa. Paljon puhutaan myös omista kokemuksista ja tuntemuksista. Joskus vaaditaan kuulijoiltakin samanlaisia kokemuksia ja sieluntilaa, mitä julistajalla itsellään sattuu olemaan. Tämä on kristillisyytemme eräs ongelma.

Eräiden opettajien tauti on se, että he ovat kovin tarkkoja muiden ihmisten ja toisten kristittyjen opista ja elämästä. Oma sisäinen kilvoitus voi jäädä toisarvoiseksi, ja sitä voi sitten selitellä jos minkälaisilla sananparsilla. Jotkut näkevät asioita myös niin, että Herran työtä on vain meidän heränneiden keskuudessa,

että vain tässä liikkeessä oikein herätään ja oikein kilvoitellaan. Muut ovat kiiltokristittyjä, ja heidän elämänsä nähdään pelkästään tuomittavana. Näin omavanhurskaus on alkanut paistaa myös muutamista meidän julistajistamme. Se siirtyy sitten myös kuulijoihin.

Kolmannen tai ehkä neljännenkin kahvikupin jälkeen jatketaan tätä arviointipuhetta. Ystäväpappi kiittelee kahvituksesta ja kohdistaa sanansa myös talon muulle väelle:

— Huomenna voidaan pitää seurat ja puhua elämän tärkeimmästä asiasta, Jeesuksen seuraamisesta, hän sanoo.

— Me tässä Antin kanssa vähän vielä niin kuin ”prohoveteeraamme”. Menkää vain te muut levolle. Ainakaan minun takiani ei tarvitse kenenkään valvoa. Toki kuuntelemaankin saa jäädä, jos mieli tekee.

Sitten hän kääntyy Anttiin päin ja jatkaa äskeisestä teemastaan:

— Huomaatkos Antti, että Saksasta lähtenyt ja Ruotsin kautta Suomeen tullut pietismi, ”hurskausliike”, ja sen oppirakenteet ovat tulleet osittain heränneen kansan oppipohjaksi. Tämän kansan opettajaksi on tullut myös saksalainen herrnhutilaisuus, eli Herraan turvaajat. Ei niissä toki kaikki niin huonoa ole. Ei. Pietismihän tahtoi elämän takaisin kristillisyyteen. Puhdasoppisuus oli sen pitkälti kadottanut. Herrnhutilaisuus, evankelisempi suunta, on antanut meille esimerkiksi hyviä virsiä, Siionin virsiä. Tiedäthän, että Elias Lagus on suomentanut niitä meille ruotsin kielestä? Mutta kuitenkin, Raamattu ei ole ehdoton auktoriteetti. Asia kääntyy vähän niin kuin päälaelleen. Joku Raamattua korostava julistaja saattaa tulla ihan pilkatuksi, kun haluaa pitäytyä Raamatun mukaisessa julistuksessa ja opissa.

Pietismi ja herrnhutilaisuus ja joidenkin kellokkaiden omat kokemusmaailmat ovat myös meidän oppipohjanamme, kun perustana tulisi olla vain Raamattu! Yksin Raamatun arvovallan tulisi hallita, eikä siihen saisi tuoda muita pyhimyksiä rinnalle, olkoot sitten niin hurskaita ja jumalisia kuin hyvänsä! En tiedä, missä määrin tätä tapahtuu, mutta tapahtuu kuitenkin. Ei kai

Herran työn tarkoituksena ollut tehdä meistä pietistejä, herrnhutilaisia tai heidän oppimaailmansa mukaisia körttiläisiä. Eikö Herralla ole aina sama päämäärä: synnyttää vain itselleen lapsia, Jumalan lapsia? Eikö se riitä? Miksi pitää tulla erilaisten ihmisoppien edustajiksi?

Kesäisen iltayön pehmyt hämärä on laskeutumassa luomakunnan ylle. Talon naisväki ja palvelijat ovat asettuneet yöpuulle. Perikamarissa on kuitenkin kaksi miestä, joita ei nukuta. Antti ja ystäväpappi jatkavat keskusteluja hämärtyneessä yössä. Kesäinen yö on kuitenkin niin valoisa, että Raamatun lukemiseenkin riittää luonnon oma valo. Pirtin seinäkellon raksutus ja avoimesta ikkunasta kuuluva linnun liverrys ovat ainoita ulkopuolisia ääniä hiljentyneessä yössä. Keskustelijat eivät juurikaan kuule tai näe ympäristöään. Silti he ovat palanen sitä, osanen tätä ihmeellisen kaunista ja rauhallista keskipohjalaista kesäiltaa.

Ystäväpappi jatkaa:

— Vaikka kuinka koettaisi olla objektiivinen ja hyvää tarkoittava, näkee että myös tällaiset ihmisopit ovat saamassa sijaa heränneen kansan julistuksessa. Tästä on tulossa joillekin jopa kristillisen elämän koko malli. Sellaiseen jotkut hinkuavat, vaikka Raamattu varoittaa ihmismielipiteistä. Pienikin harha johtaa suureen harhaan. Pyhä kirja sanoo tästä:

”Ei ole teidän kerskauksenne hyvä: ettekö te tiedä, että vähä hapatus kaiken taikinan hapattaa?”

— Joopa, jos ihmisten rustaamaa kristillisyyttä sallitaan, pieni oppihapatus hapattaa kohta koko liikkeen, kun aikaa kuluu muutama vuosikymmen. Miksi ei uskalleta ottaa ainoastaan Kristuksen ja apostolien sanaa esikuvaksi? Oletko huomannut, että Pyhän Sanan puhe asioista on muuttumassa meillä osin itse keksityiksi tavoiksi kertoa niistä. Minua pelottaa, että Herran työ menee näin murusiksi ihmisopein ja sanoin, Antti virkkaa.

— Niinpä niin, niinpä juuri. Samaa olen huomaannut. Ei se outo asia ole. Jotkut puhujat muuttelevat Raamatun sanastoa käytetyn kirjallisuuden mukaiseksi. Sellaiset Uudelle testamen-

tille tyypilliset nimet ja sanat kuin Pyhä Henki, kääntyminen, uskoontulo, uudestisyntyminen, vanhurskauttaminen ja pyhitys ovat saamassa omat korvikkeensa. Jotkut puhuvat vain Herran työstä erittelemättä asioita, vaikka Uusi testamentti tekee sen selvästi. Tämän vuoksi kääntymys eli parannus on muuttumassa nyt jokapäiväiseksi itsensä paranteluksi, pyhityskilvoitteluksi. Sanat uskoontulo, vanhurskauttaminen ja uudestisyntyminen on alettu korvata vain puheella heräämisestä. Pyhitystä sanotaan elämän vanhurskaudeksi, josta ei sitten oikein tiedä, mitä sillä milloinkin tarkoitetaan. Näin on ruvettu usein menettelemään. Sen tähden ei voida aina tarkalleen sanoa, mistä sanansisällöstä julistaja kulloinkin puhuu. Kuulen joidenkin opettajien puhuvan jostakin ”yksinkertaisesta autuudenjärjestyksestä” ja ohittavan jopa Jeesuksen ja apostolien arvovaltaisen sanan. Vaikka Jeesus kehotti pitämään kaikki, mitä hän oli opettanut, rinnalle keksitään monenlaisia oikopolkuja hänen opetuksensa ohi ja sijaan. Arvelevatko he Raamatun sanan olevan mahdottoman noudatettavaksi? Minä en tarkoita sitä, että olisi tehtävä muita armonportaita, kuin mitä itse Sana sanoo. Ei toki, ei taivaaseen muita armon tikapuita ole kuin mitä Raamattu opettaa, mutta jos keksitään Raamatun rinnalle omat keksinnöt ja oikopolut, joudutaan kotikeittoiseen kristillisyyteen ja seurakuntalaisilla on mahat kuralla! ”Vähäinenkin hapatus hapattaa koko taikinan”.

Kyllä tällaisesta asiaintilasta ovat monet muutkin ihmiset olleet huolissaan. Tästä asiasta taitetaan peistä myös heränneiden keskuudessa. Terveen sanan kannalla olijat näyttävät kuitenkin jäävän mahtipontisten jalkoihin. Asioihin puuttuvat ovat usein tulleet nolatuiksi. Äreästi on saatettu sanoa heille: ”Tekopyhä raamattumestari! Biblioteekkari!”

On valitettavaa, jos jotkut heränneen kansan opettajista ovat alkaneet rakentaa kristillisyyden muotoa omintakeiseksi. Sellainenkin hyvä asia kuin Henrik Renqvistin julistuksessa mukana oleva juopottelun ja tupakanpolton vastustaminen ja heidän aitokin julkinen rukouselämänsä tulkitaan näiden opettajien keskuudessa tekopyhyydeksi. Jotkut taas kiinnittävät suurta huo-

miota ihmisen sisäisiin ilmoituksiin. Sanovat niitä armonvilauksiksi. Ilman niitä ei voi mukamas pitää itseään ensinkään kristittynä!

— Kuulin minäki, että Renqvistin kanssa on tullut vaikeuksia. Onko vika hänessä vai meissä? Mistä täsä on kyse? Antti utelee.

— Suurin ongelma taitaa olla siinä, että muutamat herännäisopettajat eivät millään ymmärrä hänen lainkäyttötapaansa. Tällöinhän puhutaan lain ensimmäisestä käytöstä. Lakia käytetään tällöin kansan siveyden ja moraalin kohottamiseen. Henrik käyttää lakia siihenkin. Sekin on lain tehtävän mukaista, jotta saavutettaisiin edes kohtuullinen siveellis-moraalinen elämä kansan keskuudessa. Kun kaikki eivät kuitenkaan käänny ja tule Jeesuksen opetuslapsiksi, on aivan hyvä, että me emme kansana elä kuin siat pellossa. Eikö tämäkin opetustapa ole Herran Sanan mukaista? Renqvist käyttää lakia myös näin halutessaan sivistää kansaa pois viinan väärinkäytöstä. Ei tässä nyt kovin suurta harhaa pitäisi olla. Muutamat meidän apostoleistamma pitävät kuitenkin tällaista työtä pelkkänä omavanhurskautena ja tekopyhyytenä. Malmberg-velikään ei tunnu asiaa millään käsittävän. Sain hänen kirjoittamastaan kirjeestä kopion matkaani. Hän oli nimittäin saanut Renqvistiltä kirjeen viinan vaarallisuudesta. Renqvist sanoo siinä tekevänsä työtä asiaintilan korjaamiseksi Suomen kansan keskuudessa. Minä voisin lukea sinulle tästä Niilon vastauskirjeestä Renqvistille pikku pätkän. Henrik Renqvist on moittinut omassa kirjeessään Paavon ja joidenkin muidenkin syntikäsitystä ja opetusta. Niilo kirjoittaa näin viitaten Renqvistin kirjaan Viinan kauhistus:

> *”…Mitä Paavo Ruotsalaisen ja hänen kannattajiinsa tulee, niin olen ollut tilaisuudessa tutkimaan heidän oppiansa, ei ainoastaan puustavin, vaan myös hengen jälkeen. …Vilpittömät heistä ovat niin kaukana juomarin paheesta kuin päivä synkimmästä yöstä… Jos missä maassamme löytyy puhdasta luterilaista kristillisyyttä, niin heissä… Jos vähänkään käsittää evankeliumia, hän ei voi pitää raitti-*

usyhdistyksiä ja Viinan kauhistusta muuna kuin perkeleen mitä voimallisempana yrityksenä sielujen surmaamiseksi…”

No, en lue enempää! Malmbergikaan ei uskalla katsoa totuutta silmiin. Muutamat meidän opettajistammehan ovat tosiasiassa viinaan sortuvia. Turha sitä on siloitella! Samoin tästä näkee, että kansan siveellisen tason kohottaminen muutoin kuin totisen parannuksen kautta on Nilssillekin outoa. Malmbergin puolustavasta todistuksesta huolimatta ollaan joutumassa outoon maailmaan. Tästä seuraa merkillisiä asioita: ne, jotka kiivaimmin vastustavat kansan valistamista ja opettamista viinankäytön suhteen, ovat usein itse langenneet sen väärinkäyttöön. Siis ne, jotka ovat kiivaasti vastustaneet raittiustyötä, ovat itse olleet syypäitä selvään juoppouteen! Renqvist taitaa lukeneena miehenä tietää viinankiroista enemmän kuin meidän profeetat. Kunhan eivät vain ne herännäisihmiset, jotka kiivaimmin vastustavat raittiusaatetta, kohta jo itse ole syytettynä juoppoudesta!

Kyllä minä muutamia muitakin asioita kovasti ihmettelen. Sellaistakin ihmettelen, että esimerkiksi seurojen sanalliset alkurukoukset on jätetty jossakin kokonaan pois, kun katsotaan jo virsissä olevan tarpeeksi rukousta! Tuntuu kuin pelättäisiin rukousta tulevan liikaa! Tämäkin asiaintila juontunee Renqvististä ja hänen rukoustavoistaan. Tämä on aivan hullua! Sanotaan oltavan tässä asiassa nyt vapaita, eikä tarvita siis välttämättä muodollista rukousta. Hyvä niin, ei kai aina tarvita. Tästä on nyt kuitenkin vapaus kaukana! Kun joku näet haluaa kaikesta huolimatta pitää sanallisen alkurukouksen, osa opettajista hurjistuu ja he alkavat sättiä rukoilijaa tekopyhäksi ja ulkokullaiseksi. Mitäs vapautta tämä tällainen on? Ja kun joku on erehtynyt rukoilemaan seuroissa jopa aivan polvillaan, tuomio on ollut perusteellinen! Ei kai Raamatussa ole julkistakaan polvirukousta kielletty?! Paavalikin teki niin! Ei kai sen julkinen pitäminen ole syntiä ja aina johda tekopyhyyteen? Tästäkin asiasta on jouduttu sepittelemään senkin seitsemänlaista puolustusta. Minkäänlaista puolustamista ei tässä asiassa kuitenkaan ole. Jokaisen tulee

saada toimia omantuntonsa mukaisesti ilman toisten saneluja. Jokainen sääntö, joka estää Jumalan koko ihanan ilmoituksen toteutumista, on väärä sääntö! Vapauteenhan meidät on vapautettu!

Osittainen alkusyy tuntuu olevan juuri tämä Karjalan Henrik Renqvist, hän kun ei tunnu kyselevän keneltäkään, miten seurat pitää oikeaoppisesti aloittaa ja pitää. Hän rukoilee polvillaan ja kehottaa muitakin siihen. Hän toimii rukouselämässään näin, ja se on aivan luonnollista hänelle. Mutta eräät heränäisopettajat ovat tuominneet senkin mitä jyrkimmin. Nyt ei voi omassa liikkeessämme rukouksen asiassakaan toimia vapaasti, kun se on toisen veljen kohdalla mitä kiivaimmin tuomittu. Kuuleepa vedottavan muun muassa siihen väitteeseen, ettei Jeesuskaan pitänyt polvirukouksia! Mieletöntä! Mistä me sen muka tiedämme! Ei taideta Raamatussa sitäkään sanoa, joiko Jeesus koskaan pelkkää vettä. Ei kai meidän silti tarvitse vedenjuontia lopettaa! Ei kai kaikkia Jeesukselle ja apostoleille täysin luonnollisia asioita ole Raamatussa juurta jaksain kerrottu? Joka tapauksessa tässä on tyypillisiä erheitämme. Pidämme jopa näitä erehdyksiämme ja sydämemme kovuutta ihan oikean jumalisuuden esikuvina ja kerskaamme. ”Ei ole teidän kerskauksenne hyvä”, sanoo Herran sana.

Voimme huomata, että julkinen rukous on myös Niilo Kustaalle, ja usein myös Paavo Ruotsalaiselle, ulkokultaisuutta ja perkeleen ansa. He edellyttävät, että on pysyttävä juuri heidän näkemällään tavalla Kristuksessa. Kun he rukoilevat polvillaan, niin juuri silloin se on oikein! Niinpä taitavat Raamatun kehotukset kaikua kuuroille korville. Niilo Kustaa onkin julistanut Renqvistin helvetin omaksi, ellei tämä tekisi raittiustyöstään ja julkisista polvirukouksistaan parannusta. Tällainen on mielestäni käsittämätöntä kovuutta, uhkailua ja tuomitsemista!

No, tosin tämä Karjalan profeetta Renqvist on aikamoinen jukuripää hänkin, ei hän kumartele meidän profeettojamme, vaan näkee joidenkin meidän heränäisveljiemme olevan pahasti siteissä. Eikä hän siinä niin hirveän paljon taida erehtyäkään! Ren-

qvist nimittää kaiken lisäksiPaavoa paaviksi, joka ottaisi kansalta kohta pois koko Raamatun, jos siihen vain kykenisi.

Antti itsekin oli paljon puinut näitä samoja asioita omassa mietiskelyriihessään. Joskus hän oli tutkinut tuntikaudet näitä asioita kirjallisuuden ja tietenkin Raamatun valossa, Antilla kun on “sisäinen palo”.

On tulossa keskiyö. Ranta-aitauksessa, lähellä Antintaloa, karja on ollut jo kauan yölevolla. Keskikesän rauha lepää seudun yllä. Jostakin edempää metsikön sisältä kantautuu pihapiiriin yölinnun laulu. Kauempaa naapuritalon aitauksesta tuuli tuo yksittäisen karjan äänen. Muutoin luonto nauttii kesäyön rauhaa.

Mutta miksi Martta-piika ei nuku? Hän on pyörinyt sängyssään, eikä uni tule. Otto oli toivottanut hänelle hyvää yötä ja mennyt omalle puolelleen nukkumaan. Martta oli ollut sisimmässään tuiki onnellinen: Otto ja minä!

Mutta oli siinä muutakin! Mitä se oli? Miksi jokin vaivasi ja ahdisti? Jokin asia ei anna rauhaa. Ottoko sekin oli? Ei, jotain muuta tämä oli. Martalla oli ollut kerran aiemmin vähän suhdetta ja flirttiä erään tukkisouvarimiehen kanssa. Nyt se asia oli alkanut kaihertaa häntä, vaikka ei se suhde niin vakava ja syntinen ollut. Pitäisikö tämä vanha asia silti tunnustaa Otolle? Mitä pitäisi tehdä? Jos se saa sen kuulla muilta, mitä sitten tapahtuu?

Kun Martta pohtii ja mietiskelee asioitaan, ne tuntuvat menevän entistä enemmän solmuun. Olisi muutakin tunnustettavaa… Vanhoja tapahtumia nousee mieleen ja tunnolle. Hän ei ole ollut täysin rehellinen kaikissa töissään…

— Enkös minä oo varastanukki? Eikö seki oo varastamista, ku on ollu tekevinään talon töitä ja on tehenykki omia askareitaan? Entä ku oon ominu yhen Marian huivinki ihtelleni ja pitäny sitä kylillä käyvesäni kaulallani ja jopa ylypeilly sillä, vaikka se on toisen ommaa, hän miettii.

Yhä pahempia taakkoja alkaa valua Martan mieleen ja tunnon päälle. Hänellä on niin sanomattoman paha olla.

— Jouvunkohan minä kavotukseen, ku oon tämmönen? Mart-

ta kyselee hädissään itseltään.

Ei tule uni Martalle sinä yönä.

— Mitä minä teen? Jos vaikka ennen aamua kuolen, miten mun sillon käy?

Mutta päärakennuksessa, tuvan puolella, oppikeskustelut jatkuvat vielä.

— Malmberg on muuten sitä mieltä, että kristillisyys itsestään luo raittiita ja kunnollisia ihmisiä. Se on kaunis ajatus. Oikein se onkin, mutta vain harvoista tulee aitoja kristittyjä! Näemme sen jopa Uudesta testamentista. Korinttolaiset ovat tästä oiva esimerkki.

Kerronpa sinulle, Antti, yhden surkuhupaisan tapauksen, kun tässä viinankäyttöasiassa kaikki ei ole aivan kohdallaan. Ovat menneet asiat niin kuin sanotaan ”överiksi”. Sinähän tunnet sen seppä Antti Högmanin tyttären, Margareetta Högmanin? Hänhän on näitä renqvistiläisyyden johtajia. Hän oli ollut Savossa Toholammen markkinoilla ystäviään tapaamassa, niin kuin Paavo-ystäväkin oli ollut omiaan tapaamassa. Margareeta oli päättänyt ottaa selvää Paavon viinankäytöstä ja siitä, onko Paavo tosiaan sen siteissä. Hän järjesti Paavolle ansan. Margareeta antoi eräälle rautalampilaiselle sepälle rahaa ja pyysi häntä lyöttäytymään Paavon ystäväksi pyytämällä hengellisiä neuvoja Paavolta ja viemään hänet keskustelujen yhteydessä kapakkaan. Tässä mies hyvin onnistuikin ja sai juotettua Paavolle useamman ryypyn. Ei osannut Paavo varoa, kun oli viinaan menevä. Tämän jälkeen mies oli vienyt humaltuneen Paavon Margareetan luo. Siellä syntyi värikäs keskustelu. Paavo oli ensi töikseen kysynyt Margareetalta: ”Olisitko autuas, jos kuolisit tällä hetkellä.” Margareeta oli todennut, ettei hänen tarvitse sitä Paavolle sanoa. Ei kai Paavo asiaa ratkaissut? Sitten oli Paavo ivaten kysynyt, montako kertaa oli Margareeta tämänkin päivän aikana ollut polvirukouksissa. Margareeta oli vuorostaan kysynyt Paavolta, montakohan viinaryyppyä hän oli tänäänkin mahdollisesti ottanut. Paavo oli suuttunut ja tiuskaissut: ”Mene helvettiin! Perkelettäkö

sinä siitä tahdot? Oletko sinä minun rippi-isäni, tahi kuluuko se sinun kukkarostasi?" Margareeta oli tikahtua nauruunsa tämän kuullessaan. Hän oli todennut sitten ryyppyjen kustannusten menneen juuri hänen kukkarostaan!

No, tapaus oli tosi surkea, vai mitä? Paavolla on löysä viinapää, se tiedetään, ja hän meni tässä näin helppoon ansaan. Tapaus vain paljasti sen, että Paavo on hakoteillä viina-asiassa ja muutamissa muissakin asioissa. Sekin on ikävää, että Malmbergkin voi tällaista puolustella ja esitellä sitä aitona luterilaisena kristillisyytenä.

Tämäkin tapaus kuvaa vain sitä, että me heränneet olemme joutuneet osittain outoon maailmaan ja sen myötä merkilliseen ristiriitaan elämän kanssa. Osa meistä on joutunut ristiriitaan samalla Jumalan oman sanan kanssa. Voi siis aivan esimerkkinä kysyä: kumpi on suurempi synti, juopottelu vai polvirukous? Meillä kai luetaan suuremmaksi synniksi polvirukous! Miksi? Kas, kun opetuksen mukaan juopottelu tekee ihmisen katuvaksi ja nöyräksi, mutta julkinen polvirukous tekee aina omavanhurskaaksi!

Se on muuten Antti niin, että maailma katsoo aina uskovien ulkonaista puhtautta. Me olemme niin sanottu viides evankeliumi. Kun meiltä puuttuu Raamatun mukainen elämä, Sanan esillä pitäminen ei tuota hyvää tulosta. Jos ymmärrämme asian niin, että armo saa aikaan joidenkin syntien poispanemisen ja antaa sitten vastaavasti luvan toisissa synneissä porskutteluun ja siitä ylpeilyyn, on turha puhua kristillisestä vapaudesta. Näin siitäkin huolimatta, että eräät lahkolaiset luulevat päässeensä kokonaan vapaiksi synnistään! Luulkoot niin, mutta evankeliumi ei anna lupaa ehdoin tahdoin saastassa rypemiseen, ei edes viinan käytössä. Muuten, Antti, minä en puhu tässä edes raivoraittiudesta. Se on toinen juttu. Ei Raamattukaan sitä opeta. Tiedät varmaan, mitä tarkoitan?

Valitettavasti siis eräät meikäläisetkin ovat palanneet niihin tottumuksiin, jotka vähän aikaa sitten julistettiin kadottaviksi synneiksi. Suruton maailmakin nyt näkee, kuinka Herran omiksi

julistautuneet eivät aina elä Herran sanan mukaan. Me olemme, kuten olen usein todennut, rakentamassa hyvin omintakeista oppimaailmaa ja omaa kristillisyyttä. Siitä seuraa, ystävä, usein väärä elämä. Aluksi esimerkiksi puhuttiin siitä, kuinka herätys eteni Herran sanan voimassa, ja kaikki kunnia annettiin Hänelle ja Pyhälle Hengelle. Herran tulet paloivat. Murehdin sitä, että nyt kuulee sanottavan *herännäisyyden* etenevän meidän puheittemme, virsiemme ja elämäntapojemme voimasta! Tai että siellä ja siellä ovat kansan tavat parantuneet, kun heistä tuli körttiläisiä! Ensinkö teki työtä Herra, nytkö vuorostamme me? Tämähän on järkyttävää! Astiasta on tullut tärkeämpi kuin sen sisällöstä!

Myöhäisyön hiljaisuudessa luomakunta on asettunut kokonaan levolle. Vähäisimmätkin äänet kantautuvat sen vuoksi pitkien matkojen päähän. Piha-aitan seinässä oleva koiran kiinnitysketju saa aikaan pitkälle kantautuvan äänen ja kaiun, uskollisen vahdin tehdessä pikaisia tarkistuksia lähiympäristössä. Huomattuaan kaiken olevan kunnossa se antautuu jatkamaan keskeytynyttä koiranuntaan. Vähän ennen nukahtamista se vielä vingahtaa mielestään viimeisetkin huolensa. Pitkän tovin on kaikkialla hiljaista. Vähäinenkään tuulen vire ei ole liikkeellä. Sekin lepää. Sen sijaan sisällä tuvassa ”henki” liikkuu, ystävykset pohtivat ja juttu käy. Koetetaan saada asioita reilaan.

— Syntikäsitys on saanut joillakin meikäläisistä sellaistakin tulkintaa, että synti olisi ensisijaisesti vain maailmanrakkautta, joka on sitten juurittava pois kokonaan sydämestä. Silloin oltaisiin jo lähellä Herraa! Pukeutumalla maailmasta eroavalla tavalla ja hylkäämällä monet hyvätkin asiat elämässä päästäisiin pitkälle kilvoitustiellä! Omattunnot sidotaan lujasti määrätynlaiseen pukeutumiseen. Näin yksinkertainen ei syntikysymyskään sentään ole! Muutaman johtajan näyn pohjalta on jouduttu ristiriitaan eräiden kansallismiestemmekin kanssa. He itse ovat nähneet herännäisyyden ongelmia yllättävänkin tarkasti. Meillä on arveltu

vastaavasti joitakin kansallismiehiämme pelkiksi pinnallisiksi haaveilijoiksi. Ajattelepa nyt vaikka Runebergin ja Lönnrotin hengellistä runoutta, jotka ovat aivan yhtä Herran Hengen mukaista kuin meidän runoilijoiden opukset. Heidän hengellinen tuotantonsa, muun muassa heidän virsirunoutensa, osoittaa myös heidät kilvoitteleviksi ihmisiksi, vaikka he eivät niin innokkaasti perässämme juoksisikaan. Syyttäessään meitä he ovat moittineet meitä muun muassa yltiöpietismistä, ja ne syytteet ovat osin oikeitakin, vaikka emme ole kärsinet niitä oikein kuulla. Jos niissä on ollut ylilyöntejä, samaa on ollut antamissamme vastauksissa!

Mutta milloin pelastuksen perusasia, oppi vanhurskautumisesta yksin uskon kautta, yksin Kristuksen ansiosta, on alkanut liikkeessämme saada myös toisenlaisia muotoja? Tämän on täytynyt tapahtua vähitellen. Eräät lainomaiset sanansepittäjät korostavat voimakkaasti sitä, millainen ihmisen tulee olla Jumalan edessä kelvatakseen hänelle, vaikka evankeliumi kertoo siitä, millainen Jumala on ihmistä kohtaan! Eikö meillä katumus, nöyryys, sisäinen kilvoittelu ja erottautuminen ulkonaisesti vaatetuksen puolesta ole tulemassa lähes pääasiaksi? Mutta eikö juuri tällöin ole menetetty Uuden testamentin pelastusoppi? Kristuksen sovintotyö ja ainoa ansio syntiselle on saanut lisiä. Kristuksen sovintotyön vastaanottaminen uskolla — niin kuin Uusi testamentti opettaa — on vaihtumassa ikävöimiseksi, odottamiseksi ja Kristukselle sairastamiseksi. Näyttää siltä, että uskon vanhurskaus on vaihtumassa vähitellen ”toivon vanhurskaudeksi”. Mitähän sekin sitten lienee? Uusi testamentti ei puhu näin! Muista siis: ”…vähä hapatus hapattaa koko taikinan.”

Vaikka sanotaankin koko herännäisyyden julistuksen kytketyn Kristukseen ja hänen vanhurskauteensa, kansa kuulee asiat toisella tavalla. Niinpä päällimmäiseksi sanomasta saattaa jäädäkin jonkinmoinen itsensä sisäinen raapiminen ja rassaaminen. Siitä taasen seuraa huokaus ja valitus — epäusko.

Hyvä on ja täysin välttämätöntäkin, että luovutaan maailmasta ja sen pahuudesta. Näin tulee ehdottomasti olla. Mutta, mutta, vaikka sisäisestä turmeluksesta puhutaan myös, tämä puoli kil-

voituksessa ei näytä toimivan kaikkien kohdalla. Viha ja vikoilu, karkea toisen mollaaminen ja kompapuhe on tyypillistä liian monelle. Sana sanoo, että vaikein hallittava ihmisessä on kieli. Kun se on hallinnassa, koko ruumis on hallinnassa. Mutta kielemme tuntuu jääneen ristiinnaulitsematta! Siksi moni opettajakin pistelee ympärilleen sanoja kuin miekanpistoja ja saa monen heikon aloittelijan vuotamaan verta. Liian usein parannusta tehdään toisten synneistä, toisten elämänliikkeiden opista ja tavoista! Siksi oma kilvoitus ei toimi Herran tahdon mukaisesti.

Eräs toinenkin oppi, jota keskuudessamme julistetaan, on vierasta raittiille, raikkaalle ja kirkkaalle uusitestamentilliselle sanalle. Nimittäin joskus tuntuu jopa siltä, että annetaan lupa uskoa vain kokemusten pohjalta. Eli, kun ei ole joka hetki voitu tuntea niin sanottua “tuttavaa armoa”, eli koettavaa armontuntoa, on katsottu oltavan jo armon ulkopuolella. Armoa on sitten etsitty kovassa taistelussa ja itsensä nöyryyttämisessä jopa lattiaan raoista. Asiat menevät kyllä päälaelleen, jos tämänkaltaista ”uskonoppia” aletaan laajemmin julistaa. Vaatimusta, vaatimusta tämä tällainen on.

Minua ihmetyttää myös se, että kun Raamattu kehottaa ottamaan Jumalan armon vastaan ehdoitta niin kuin lapsi, me taidamme neuvoa päinvastoin, että *sitä ei saa* mennä vastaanottamaan ja omistamaan ”ellei Jumala anna”. Mutta Jumalan sanahan opettaa, että se on jo annettu, lahjoitettu Kristuksessa, ja se on nyt kaiken kansan saatavilla uskolla vastaanotettavana! Milloin Jumala sen sitten antaa, ellei nyt, kun Kristus on jo tullut, kuollut ja ylösnoussut? Jumalahan murehtii juuri sitä, ettei hänen Kristuksessa hankkimansa armo kelpaa vastaanotettavaksi. Me sen sijaan murehdimme, jos joku on sen vastaanottanut ja omistanut! Sanovat sellaista ”löyhäksi uskoksi”.

Tällaisista asioista on Antti murhetta pitänyt ja kertoilee siitä ystävälleen.

— Tällaiset oppimallit ovat muun muassa katolisen kirkon uskonmaailmasta tuttuja. Valitettavasti meidän Niskasemmekin opettaa, ettei armoon pääsemisestä voi täällä ajassa edes saada

varmuutta. Vasta taivaassa se muka selviää! Tällöin käy niin, että ehdotonta evankeliumia voidaankin julistaa vain erityistapauksissa, kuten vaikkapa kuolinvuoteella olevalle. Tällainen opetus on juuri tätä katolisen kirkon hapatusta. Sitten se oli vielä selittänyt Malaperille, että saa pitää useampaa emäntää vanhanliiton hurskaiden tavoin, kunhan vain omaa emäntää pitää niinkuin ykkössijalla. Tästä kuului Paavo Ruotsalainen antaneen hänelle ansaitusti sapiskaa. Mistä lie tämä Niskanen oppinsa ammentanut? Mitähän tästä tullee! Muuten hän tosin vaikuttaa hyvältä johtajalta, hiljaiselta ja miellyttävältä, ja kansa pitää hänestä jopa pappien kiusaksi asti! Mutta nämä opinkäsitykset!

Eivät kaikki opettajamme toki oppiansa suoraan katolisuudesta ole siepanneet, mutta tähän harhaan päädytään kaikissa kristillisyyden muodoissa, joissa perustana ei ole yksin Kristuksen sovintotyö. Käyttämämme paavilaisperäinen pyhityskilvoituskirjallisuutemme on osittain tähän väärään oppiin syyllinen.

Muuten, kuulehan ystävä! Yksi asia tulkoon sanotuksi taasen kerran: ei se, mistä tässä murhetta kannan, ole toki koko herännäisyys! Puhun koko ajan osasta sitä. Osassa liikettämme on tällaisia ilmiöitä. Suuri osa, en tiedä onko suurin osa, on aivan oikein Kristuksen sanan ymmärtänyt. Heitä ei tarvitse, eikä saa moittia. Muutoin tulee annettua elämänliikkeestämme nurja ja väärä kuva. Muista aina, että herännäisyyden puutteet eivät ole sen koko totuus. Keskellämme on todella ihanaa kristillisyyttä. Mutta tässä liikkeessä on mukana tämä ikäväkin puoli. Itse pappina sen sanon, että valitettavan usein juuri papisto on näihin kertomiini ilmiöihin syypäitä, mutta kyllä syyllisiä ovat heitä matkivat maallikotkin. Mielestäni on tärkeää, että koko totuus tulee esille. Siksi ikävätkin puolet täytyy tuoda rohkeasti esille. Omia pitääkin arvostella. Muita arvosteltakoon sen sijaan vähemmän.

Kristillisyydessä pätee sellainen sääntö, että on luovuttava hyvästäkin, jotta paras saavutettaisiin. Näin eivät ole kaikki tehneet. Tämän kansan keskuuteen ei sen tähden nousse suuria Raamatun miehiä. Ei edes kovin suuria Lutherin tuntijoita tämän

kansan keskuuteen taida monta nousta. Lutheria kyllä käännetään ja tullaan kääntämään, mutta häntä taidetaan tulkita mainitsemistani uskonkäsityksistä käsin. On suuri vaara, että liikkeeseemme luikerrellut ikävöintiusko ja vähitellen kristillisyyteen kasvamisen oppi ovat tulemassa Lutherin selkeän opin ”yhdellä kertaa vanhurskaaksi” tilalle. Lutherhan sanoi löytäneensä edellä mainitsemani uskon opin ”Paavalin luona”. Luther toteaa sen jälkeen, että hänen entinen oppi-isänsä, kirkkoisä Augustinus, sai mennä, hän kun ei tuntenut uusitestamentillista vanhurskauttamisoppia tarpeeksi hyvin. Luther löysi uudelleen sen sanoman Raamatusta, että kristillisyys on elävää todellisuutta. ”Vanhurskas on elävä uskosta.” Kristityksi synnytään, ei kasveta! hän nyt opetti. Tämän asian haluan suorastaan alleviivata!

Muutamista herännäisyyden opettajista taitaa olla tulossa vähitellen katolisen kirkon opin omaksuneita ihmisiä. Se on selvästi nähtävissä. Muutamat herännäisteologit ovat kovasti ihastuneita katolisen kirkon teologiaan. Siitä seuraa, että ikävöidään, vaikka Kristus on jo tullut. Hän tuli, että meillä olisi elämä ja yltäkylläisyys. Joidenkin liikkeemme teologien oppi on hyvin vanhatestamentillista ja myös katolilaisuutta ihannoivaa. Toki tätä ei kukaan myönnä. Ehkä sitä ei edes havaita. Selitän sinulle erityisesti paavin kirkon teologiaa joskus vielä oikein juurta jaksain.

En toki tarkoita, että Vanha testamentti olisi hylättävä. Ei. On vain ymmärrettävä, että sitä on luettava Uudesta testamentista käsin. Muuten sitä tulkitaan väärin. Vanhassa testamentissakin on jo lupauksia antava Kristuksen sana. Hän puhuu sielläkin, mutta Uusi testamentti sanoo, että Kristus on nyt tullut ja asettanut kaiken kohdalleen. Hän on meidän elämämme. Vanha on häviämässä.

Raamattu opettaa että kasteessa meidän vanha ihmisemme on ristiinnaulittu ja haudattu. Lisäksi ne, jotka ovat kasteen jälkeen löytäneet uskon, ovat ylösnousseet Kristuksen kanssa. Paavalin mukaan kristityn on kilvoituksessaan pidettävä näitä tosiasioina. Vain näin liha ja vanha luonto talttuu. Vain näin synti

voitetaan. Synti talttuu vain ristillä, koska ristiinnaulitseminen on jo tapahtunut tosiasia. Missä tätä ei ole sisäistetty, kristittykin ihminen on lihallinen ja turmeltunut luonto hallitsee, esittipä ihminen miten nöyrää tahansa. Ja jos synti ymmärretään lähinnä vain maailmanrakkautena, turmeltunut luonto saa elää täysin vapaana ja kieli kiroaa lähiveljiäkin. Tämän tosiasian unohtaminen lienee syy siihen, että muutamat herännäisjohtajat ja opettajat ovat kovin kiivaita ja pahansuopia toisia kristittyjä kohtaan. Ollaanpa vihamielisiä jopa omiakin kohtaan! Vanha Aatami hallitsee. Asia on kerta kaikkiaan niin, että jos vanhaa luontoa ei saa Kristuksen risti taltuttaa, se voimistuu yhä kiukkuisemmaksi ja luotaantyöntävämmäksi. Vaikka on yritetty tehdä ero maailmasta, ei ole tehty pesäeroa omasta maailmasta, itsestään, omasta turmeltuneesta minästä.

Oletko Antti havainnut, että missä puhutaan suuresti nöyryydestä ja alatiestä, usein juuri siellä kaikkein kiukkuisemmin suhtaudutaan muihin kristittyihin, erityisesti uskoa tunnustaviin?

Ristiä eivät ole meidän tavanomaiset vastoinkäymisemme tai taakkamme, vaan risti on Kristuksen risti. Emme voi koskaan pyhittyä omin ponnistuksin. Mutta jos Golgatan risti saa meidät nujertaa, alamme elää Jumalan tahdon mukaista elämää. Ja juuri tämä tuntuu olevan joskus niin kovin outoa puhetta. Vai onko? Mielestäni on, sillä käy niinkin, että jos joku ei suostu toimimaan kaikkien liikkeemme kaavojen mukaisesti, vaan pitäytyy yksin Kristuksen ristiin, saa tekopyhän, kiiltokuvakristityn, väärän jumalisen nimen. Ajattelepa vaikka, miten käy sen heränneen, joka ei suostu pukeutumaan heränneen näköisesti. Huonosti käy. Hänet keihästetään sanoin ja teoin.

Hyvinhän Antti tämän tiesi. Kovat kokemukset olivat sen opettaneet. Häntä harmitti, että herännäisyyden piirissä olivat mukana myös keskinäisten riitojen, eripuraisuuden ja oppiriitojen ainekset. Tarkkailtaessa vain toinen toisensa sielun tilaa eikä sitä, onko itse annettu kaikki valta Kristukselle, sota oli väistämättä tulossa. Siksi, että uusi elämä jäi monesti kokematta ja tilalle tuli odotus-ikävä, menetettiin elävä kristillisyys: ”Kristus

meissä, kirkkauden toivo”.

Antti kysyy ystäväpapilta:

— Muistatko erään Lutherin kirjoituksen, jossa tämä puhuu ”vääristä pyhimyksistä”?

Kyllähän ystävä tuntee.

Silti Antti pitää ulkomuistista pienen Luther-esitelmän kaivaen myös nuutuneen Raamattunsa esiin:

— Kun eräät pyhimykset Lutherin mukaan kuulevat jonkun sanovan itseään Jumalan lapseksi, he alkavat huokailla: ”Herra varjelkoon minua tuollaiselta ylpeydeltä. Minä haluan olla kurja syntinen!” Luther toteaa Raamatun sanan opettavan aivan toisin:

> *”Me tiedämme siirtyneemme kuolemasta elämään, sillä me rakastamme veljiä. Joka ei rakasta, pysyy kuolemassa. Mutta me tiedämme, että Jumalan Poika on tullut ja antanut meille ymmärryksen, tunteaksemme sen Totisen; ja me olemme siinä Totisessa, hänen Pojassansa, Jeesuksessa Kristuksessa.”*

Luther tunsi siis väärät pyhimykset. He edustivat juuri tätä ”vähitellen kasvamisen oppia” Voi, niitä ei tarvittaisi missään tapauksessa tässä rakkaassa herännäisyydessämme! Mitä keksittäisiin avuksi?

Vieläkään ei Antti malta lopettaa, vaan jatkaa:

— Sitten vielä Paavali Kolossalaiskirjeessään puhuu samasta asiasta:

> *”Teidän voittajan palkintoanne ei saa riistää teiltä kukaan, joka nöyryyttää itseään kieltäymyksin, vajoaa näkyihinsä ja palvoo enkeleitä. Sellaisen ihmisen tekevät hänen omat tyhjät ajatuksensa ylpeäksi…*
>
> *Jos kerran olette yhdessä Kristuksen kanssa kuolleet pois maailman alkuvoimien ulottuvilta, miksi yhä käyttäydytte tämän maailman mukaisesti ja alistutte sellaisiin sääntöihin kuin ‘älä tartu‘, ‘älä maista‘, ‘älä kosketa‘?*
>
> *Tämä kaikkihan koskee sellaista, mikä käytön jälkeen häviää. Kysymys on vain ihmisten käskyistä ja opeista.*

Nämä omatekoista hurskautta, nöyryyden harjoitusta ja ruumiin kurittamista vaativat käskyt tosin näyttävät viisailta, mutta todellisuudessa ne ovat arvottomia ja tyydyttävät vain ihmisen ylpeyttä.”

Eikö tässä ole meillekin tulleiden ongelmien kuvausta? Meille opetetaan kaikenlaisia nöyryyden vaatimuksia ja kieltäymyksiä. Meillä alkaa olla kieltoja loppumattomiin. Ne ovat kuitenkin arvottomia. Ne tekevät meidät ylpeiksi ja turhanpäiväisiksi.

Ystäväpappi nauraa:

— Olet sinä aika veitikka, mutta olet silti hyvinkin oikeassa. Tästähän tässä meidän ongelmassamme on myös kyse. Toki muustakin. Meidän itsemmekin on taisteltava rajusti, ettemme sorru samaan liemeen.

— Minä kyselin eräänä iltana rukouksessa Herralta: ”Herra, mitä tapahtuu sinun kansallesi?”

— Mitä Herra vastasi?

”Te kuljette eksyksissä, ja mistä syystä? Koska ette tunne kirjoituksia ettekä Jumalan voimaa.”

Jotenkin näin kuului Herran vastaus.

— Se onkin suoraan Herran omasta sanasta! ystäväpappi toteaa.

Kyllä Antti toki sen tiesi, että paljon kirjoituksia tunnettiin ja Jumalan voimaakin oli saatu kokea, mutta eikö niistä oltu nyt luopumassa ja muutamat puhuivat jo jostakin heränäisopista ja -voimasta.

Ilmoituksen sana oli saanut aikoinaan Antin entistä murheellisemmaksi.

Hän halusi päästä tapahtuvien asioiden alkulähteille. Hän kuunteli siksi ympärilläolevaa elämää, keskusteli, jopa huokaili. Usein työnteon lomassakin ystävien kohdatessa hänen puheensa kääntyi näihin asioihin. Hän saarnasi itselleen ja muille. Joskus ihmiset väsyivät hänen saarnaamiseensa. Eivät kaikki käsittäneet Antin hengen maailmaa. Hän tuntui toisinaan kuuluvan kuin toiselle taivaankappaleelle.

Ystäväpappi on kauan ajatuksissaan. Sitten hän kääntyy va-

kavana Anttiin päin ja sanoo:

— Kuule Antti, kaiken tämän meidän keskustelumme ja puhumisemme lisäksi muista yksi asia: rukoile tämän kansan puolesta! Vaikka et tekisi mitään muuta, niin tee rukoustyötä, sitä tee. Rukoile, rukoile, rukoile! Herran tulista ei saa tulla vain jokin muinaismuisto, jota vuosikymmenten virratessa sitten kaipauksella muistellaan. Ei, Herran tulien tulee palaa koko ajan, läpi vuosikymmenten ja vuosisatojen. Herätys ei saa koskaan lakata. Siksi: rukoile ja rukoile. Tämä elämänliike ei saa joutua harhaan!

Keskiyö on ohitettu jo kauan sitten, kun ovelta kuuluu hiljaista rapinaa ja Martta-piika ilmestyy kainosti ovensuuhun.

— Minä. Mulla olis asiaa. Minä oon huono puhumaan, minä oon huono ihiminen. Minä tuota, minä jotaki sanosin. Saisinkos mä puhua ystäväpapin kans?

Antti asettaa Martan istumaan ystäväpappia vastapäätä ja sanoo: ”Puhu vain. Oo ihan turvallisella mielellä. Minäpä taijan mennä tästä vähä tallisa käymään…”

Antti poistuu köpötellen porstuaan päin.

Hän on ehtinyt maata jo kauan sängyssään, ennen kuin kuulee Martan menevän omalle puolelleen ja ystäväpapin käyvän levolle toiseen päähän taloa. Martan elämään on tainnut tulla kaksi suurta asiaa: Otto ja herätys! Oton kanssa lienee asiat hyvin, mutta herätys, sekö se kaihertaa Martan sydänalassa? Saiko jo Martta sielulleen rauhan? Antti ajattelee tätä viimeisenä ajatuksenaan ennen unentuloa. ”Kiitos Herra”, hän henkäisee sisimmästään jo vähän niin kuin ”nukkuneen rukouksena”.

Herrassa uudestisyntynyt

Antti kamppailee hurjasti sisälletunkeutujaa vastaan. Joku pyrkii tupaan väen väkisin. Ulko-ovea hakataan vimmatusti, ja sen takana pidetään kovaa ryskettä. Mitä tämä meteli on? Antti ei oikein käsitä missä mennään. Lopulta hän herää.

Mutta ryskytys jatkuu. Joku on todella ulko-ovella! Antti ei

pääse heti selville, mikä on unta, mikä totta. Mutta sitten hän jo kompuroi porstuan ovelle päin. Samalla siihen jo ehtii perässä Mariakin. Helga katsoo pelokkaana toisen kamarin ovelta. Tavallisesti ulko-ovi oli yötkin auki, mutta nyt sen oli joku lukinnut. Olivat kertoneet kaupalla, että pitäjällä kiersi joukko humalaisia. Naiset olivat kai pelänneet.

Antti on jo aukaisemassa ovea, mutta kysyy kuitenkin ensin:

— Kuka on?

— Se oon minä, Taavetti! Kuuluu hätäinen ääni oven takaa.

Antti tuntee Taavetin hyvin; seuroissa on useinkin tavattu. Mutta mikä nyt on hätänä yösydännä?

— No, et ehtiny päivännävöllä käymään? kysyy Antti oven läpi, mutta päästää sitten vieraan sisälle.

— Minä tuota, mulle tuli kova kiire, minä koitan selittää, Taavetti puhuu kiivaasti.

— Tuu tuvan puolelle siitä oviravosta, nii ei pääse hyvät ilimat pihalle, pyytää Antti.

— Minä, mun Riika, se sairastu toissa päivin ja alako sitte jo pappia kyseleen. Minä lähin sitte illalla liikkeelle. Mutta ko pappilaan ehin niin sainki kuulla, ettei kappalainen lähe yötämyöten syänmaalle, ko huomenisa sillä on kinkerit Kiiskilänkyläsä. Arveli vasta ylihuomenisa voivan niin vaivaloisen tien taka lähtiä ko meille. Sitte minä aattelin kuiteski tulla sulta neuvua kysymään. Herran pyhän sakramentin se Riika haluais, mutta mitä minä ny sitte teen?

— Istuhan nyt kunnolla, niin mietitään, sanoo Antti.

Sitten hän jo hoksaakin:

— Jaa, minä luulen että tovin päästä sulla on pappi muasa! Kahtos ystäväpappi on täälä käymäsä ja nukkuu perikamarisa! Mahtaskohan se herätä, jos hieman retuuttas. Kuule, Herra on tämän näin suunnitellu jo etukätteen! Mennään nyt vain hänen suunnitelmasa. Minäpä yritän saaha miestä herreille.

Eikä siinä itse asiassa kauan mennytkään, kun oltiin jo pappia kyydissä. Kesäinen yö otti matkaajat hoiviinsa. Kun oli toista tiimaa istuttu hevosenrattailla ja kävelty tovi kinttupolkua, oltiin

perillä. Siellä tilanne selvisi. Riika makasi kipeänä kamarissa ja valitti suureen ääneen. Ystäväpappi ja Riika jätettiin kaksin huoneeseen. Kipuihin ei ollut antaa suurtakaan apua. Sielunhoito oli ehkä parasta, mitä uupuneelle sairaalle voitiin tässä tilanteessa antaa. Antti ja Taavetti jäivät istumaan tuvan portaille. Taavetti kertoi siinä vaimon sairastumisesta ja peloistaan. Hän pelkäsi menettävänsä pian vaimonsa kuolemalle.

Pitkän ajan kuluttua ystäväpappi pyytää miehiä sairaan luokse kamariin. Riika on nyt huomattavasti rauhallisempi. Nyt voidaan nauttia Herran pyhä ehtoollinen yhdessä. Anttikin näkee, että Riika on pian jättämässä tämän maailman. Tällainen on nyt tilanne tässä kodissa.

Hetken kuluttua pyhä hetki oli ohi ja oltiin jo paluumatkalla. Taavetti saatteli vielä Anttia ja ystäväpappia jonkin matkaa. Taavetti oli kuitenkin levoton. Hänellä tuntui olevan jotakin tärkeää sanottavaa, kunhan sen vain saisi ulos suusta. Vihdoin hän sai aloitettua puheensa.

— Minä, tuota semmosta vain kysysin kirkkoherralta…

— Ei mikään kirkkoherra, virkaheitto papinketale vain! keskeyttää ystäväpappi.

— Riittää muuten kun sanot vain ”veli”!

— Niin, minä tuota haluaisin vain kysyä sulta, velimies, että onko se, tuota mun Riika, onko se niinku sillä lailla Herrasa, niinku uuvestisyntyny, vai miten sitä niinku sanotaan. Mulla on semmonen hätä, semmonen ahistus, kun ei sitä tiiä tämmönen, osaamaton… Niin että tunteeko mun Riika Ristuksen ristin oikiasti …?

Näin on asia saatettu vihdoin tietoisuuteen. Ystäväpappi on kauan vaiti. Häntä oikeastaan harmittaa se, että me kristitytkin olemme niin sulkeutuneita ihmisiä, ettemme tällaisiakaan tärkeitä asioita kykene selvittämään etukäteen edes aviopuolisoiden kesken. Mutta niin se nyt vain on: sulkeutuneita olemme. Hän tunsi entuudestaan Taavetin ja hänen vaimonsa Riikan. Seuroissa oli nähty muutaman kerran. Riika oli jäänyt hieman vieraammaksi, mutta nyt tautivuoteella, liekö jo ihan kuolinvuo-

teellakin, oli häneen saanut tutustua tarkemmin. Pappi saattoi nyt vastata Taavetille kokemuksensa pohjalta:

— Kuules Taavetti-veli, minä aika pian sain siitä Riikastasi selvän. Se itse kertoi omasta kristillisyydestään kaiken tarvittavan. Monen mutkan kautta sieltä alkoi tulla esiin elämän perusasioitakin. Minä voin vakuuttaa sinulle, veli, että kyllä se sinun Riikasi on Herrassa. Kyllä se on aivan oikeasti uudestisyntynyt uskon kautta. Ei se ole sitä tainnut osata sinulle sanoa, kun on arkaillut tunnustaa uskoaan. On niin kovin huonona itseään pitänyt. Kuule: sieltä sielun syvyyksistä löytyi aivan elävä tunnustus ja usko Kristukseen. Sinun Riikasi on kohta Herran helmassa. Ihan pian se on häävaatteissaan täydessä riemussa yljän edessä!

Antti katselee Taavettia, kohta vaimonsa menettävää vanhaa miestä. Hän näkee ilon kyyneleen miehen kasvoilla. Sitten yhtäkkiä vielä äsken niin raskain askelin kulkeva mies pistelee eteenpäin kuin nuorukainen, jopa hypähtää välillä. Taitaapa ottaa sitten liian pitkänkin askeleen, kun kaatuu nurin kanervikkoon, nousee ylös ja puhuu itsekseen tohkeissaan. Antti kuuntelee hämmästyneenä ja kummastuneena. Jopahan jotakin!

— Se mennee taivaaseen, tämä minun Riika. Mun emäntä pääsee taivaaseen! Se on Herrasa ja on uuvestisyntyny! mies iloitsee.

— Riika on Herrasa ja on kokonaan uuvestisyntyny! On se! Siitä on ystäväpapin tojistus! vakuuttelee Taavetti itselleen.

— Se on Riikaki Herrasa! Mies vielä makustelee sanoja.

— Laitan Oton ja Martan tänne teijän tykönnä heti ku kotia pääsen. Niin kiire ei talosa saa olla. Heistä on täälä apua. Ootta niin kaukanaki ihimisten ilimoilta täälä pienessä mökisännä Sievin ja Ylivieskan syvänmaalla.

Näin Antti oli päättänyt mielessään jo aiemmin ja sanoo sen nyt ääneenkin Taavetille. Hyvä päätös se onkin. Tärkeintä on kuitenkin se, että Riika on ”uuvestisyntyny”!

Miehet eroavat toisistaan. Vanha mies palaa mökilleen. Merkillinen on tämä mies: oma vaimo, kymmenien vuosien kump-

pani, on kohta kuoleman oma ja on jättämässä hänet, ja silti mies on juuri nyt onnellinen.

Tultiin sitten takaisin Antintalolle. Aamun tapahtumia kerrattiin vielä Mariallekin, niin ihmeellinen oli ollut käynti kaukana korvessa sairasvuoteen äärellä.

Oli se ihanaa, että oltiin Herrassa!

Huomenissa olisi sitten seurat.

Niiden jälkeen olisi aika jättää hyvästit myös ystäväpapille.

Sinne hän sitten seurojen jälkeisenä aamuna lähtikin: kohti Pidisjärveä ja Savoa. Vieläköhän tavattaisiin?

Antin korviin jäivät pitkäksi aikaa kaikumaan ystävän sanat ”rukoile, rukoile, rukoile!”

9. LUKU

Näky

Paratiisiko?

Lauri on tavallinen nuori työmies. Naimisiin hän meni jokin aika sitten. Hänellä on nyt oma perhe ja koti. Elisa-vaimo hoitaa kotia ja pientä karjaa Laurin ollessa elannon haussa pitäjällä. Lauri on ammatiltaan metsä- ja kirvesmies. Juuri nyt hänellä on suuria suunnitelmia. Lauri ja Elisa ovat päättäneet aloittaa uuden päärakennuksen tekemisen. Heidän pieni tupansa on käymässä ahtaaksi. Se on kylmäkin. Kolmas lapsikin on tulossa. Lauri on saanut perintönä jonkin verran metsää, josta saa uuteen tupaan puutavaraa. Hanke on senkin vuoksi mahdollisuuksien rajoissa.

Tänään, keväisenä talvipäivänä, on Lauri paraikaa metsätöissä. Talon rakentamiseen tarvittavat tukit on jo kaadettu. Nyt hän on ajamassa niitä tukkilanssille, jossa ne sitten aikanaan veistetään hirsiksi. Nekin työt Lauri aikoo tehdä itse. Lauri omistaa hyväkuntoisen hevosen, joten tukinajo käy hyvin laatuun. Hän on juuri saanut puretuksi tukkikuorman ja on ottanut Liisa-tamman edestä heinät, asettanut ne säkkiin etureen pankalle istuinaluseksi. Jostakin syystä Liisa on ollut levoton koko kuorman purun ajan. Sen korvat ovat kääntyilleet taaksepäin. Sen silmät ovat vilkuilleet tuon tuosta oudosti johonkin edessä olevaan. Se vaikuttaa nytkin pelokkaalta. Olisiko jokin eläin lähistöllä?

— Nouvetaan vielä yksi kuorma ja ajetaan sitte kottiin, Lauri puhelee Liisalle.

Lähdetään siitä sitten liikkeelle kohti hakkuualuetta. Kun on ajettu noin puoli virstaa ja lähestytään hakkuualuetta, Liisa pysähtyy yhtäkkiä. Lauri on keikahtaa reen pankalta reen keulaan kopiksi.

— No ja mikä nyt! Lauri huudahtaa tammalle.

Liisa ei liikahdakaan. Lauri näppää suitsilla tammaa selkään ja komentaa liikkeelle. Mitään ei tapahdu! Nyt Lauri jo kiivas-

tuu:

— Pittääkö täsä jo kirvata sulle?

Hän roiskaisee jo reilummin tammaa selkään ja antaa kipakan komennon. Tamma hypähtää silloin takajaloilleen ja hirnahtaa peloissaan.

— Mikä se ny on hätänä?

Lauri nousee reeltä ja kävelee tamman eteen. Hän sipaisee sitä turvasta kuin anteeksi pyytäen. Lähistöllä ei näy mitään.

— Mikä täsä ny oikein on? hän kyselee kuin eläimeltäkin ja ihmettelee.

Lauri lähtee kävelemään tietä pitkin, koska tamma ei suostu jatkamaan matkaa. Tie näyttää olevan auki ja vapaa kulkuun. Hän kävelee pienen matkan ja tulee tien kaarteeseen. Siitä alkaa näkyä uusi tien osuus. Nyt näkyy jo jotakin! Lauri lähestyy ihmetellen paikkaa. Hän huomaa, kuinka tien päälle oli juuri kaatunut lumen painosta suuri kuusi toista kuusta vasten ristikolle, konkelolle. Siihenpä vasta ansa on syntynyt! Hyvä oli, että Liisa tiesi! Mutta sitten Lauri huomaa, että kaatuneen kuusen takana tie näyttää katoavan kuin usvaan. Mitäs tämä sitten on? Lauri seisoo kotvan paikallaan ja alkaa varovasti lähestyä paikkaa. Hän ei ymmärrä miksi tuolla edempänä tuntuu olevan jotakin kammottavaa ja pelottavaa. Hetken vielä emmittyään Lauri lähestyy arastellen kaatunutta puuta. Tässä on jotakin outoa, jotakin hyvin eriskummallista. Hänen ihonsa alkaa kihelmöidä. Hän tulee kaatuneen puun luo ja koskettaa sitä. Silloin hän sävähtää kuin iskun saaneena. Hänen koskettaessaan puuta se ei olekaan tunnettavissa ja kuitenkin se näkyy. Se on siinä ja kuitenkaan se ei ole! Hänen kätensä menee puun läpi kuin se olisi ilmaa. Mitä nyt! Mitä tämä on? Tulinko minä yhtäkkiä hulluksi? Kaamea pelko lamaannuttaa hänet hetkeksi. Silti hän ei pakene. Ihoa alkaa yhtäkkiä kihelmöidä hurjemmin, se menee kananlihalle. Hän lähestyy uudelleen kaatunutta puuta ja huomaa kävelevänsä sen läpi. Mitä tämä voi olla? Edessä oleva tie päättyy johonkin, kuin tyhjyyteen.

Hän kuulee, kuinka taakse jäänyt hevonen pärskähtelee pe-

loissaan. Sitten Lauri näkee sen lähtevän liikkeelle. Hän kuulee, kuinka aisat rapsahtavat poikki Liisan kääntyessä umpihangessa takaisinpäin, kohti tukkilanssia. Se hirnahtelee, pärskii ja pakenee täyttä laukkaa katkenneet aisat yhä luokissa kiinni. Lauri antaa sen mennä, sillä eihän hän sitä enää juoksemalla kiinni saa.

Lauri ei ole ollut koskaan arkajalka. Hän on aina luottanut itseensä ja voimiinsa. Hän on naureskellut kaikille yliluonnollisille ilmiöille, joista lapsena iltaisin kotona kuuli jutusteltavan. Lauri oli, niin kuin sanottiin, ”ihan tavallisen suruton poika”. Häntä eivät olleet kiinnostaneet akkain höpinät henkimaailmoista, Jumalasta ja muusta sellaisesta hullutuksesta. Jumalaahan tarvitsevat vai hermoheikot ja – akat! Se vain on totta, minkä näkee! Se oli hänen kantansa. Oli hän silti vihillä käynyt, lapset oli kastettu ja vanhukset haudattu. Siinä ne hänen kirkonkäyntinsä, pakollisen rippikoulun lisäksi, sitten olivatkin. Niin, no, kerran pari hän oli ollut joulukirkossa vaimonsa kanssa, kun ei ollut iljennyt kieltäytyäkään. Mutta siinä oli taatusti hänen koko kirkollinen toimintansa!

Mutta mitä nyt on tekeillä? Mitä nyt tapahtuu? Eikö tässä nyt mikään entinen pidäkään paikkaansa!?

Hän ottaa vielä muutaman askeleen tiellä eteenpäin. Silloin hänen silmänsä rävähtävät selkoselälleen. Iholla alkavat kulkea uudet väristykset, ja ihokarvat tuntuvat nousevan pahasti siiralleen.

Ja sitten Lauri jo näkee!

Hänen edessään, muutaman askeleen päässä, on täysi kesä! Etualan lumikin on vihreää. Siitä eteenpäin alkaa käsittämättömän kaunis näky! Apilapelto! Pellon takana läikkyy suuren järven sininen selkä. Puut ovat kesäpuvussaan. Taivaalla lentelee Laurille outoja lintuja. Osa niistä näyttää olevan tosin pääskysiä, mutta muita, kirkkaan värisiä lintuja, hän ei tunne. Moniväriset perhoset kirmailevat ilmassa. Näyttää siltä, että vasta on satanut. Sanomattoman kaunis sateenkaari peilautuu loittonevia sadepilviä vasten. Jossakin, kauempana vasemmalla, näkyy lainehtiva

viljapelto. Siellä on ihmisiä työntouhussa, leikkaamassa kullankeltaista eloa! Jossakin taivaan sinessä siintää suuri, kirkas kultaristi.

— Mitä tämä kaikki voi olla?

Lauri ei käsitä mitään. Sydän hakkaa vimmatusti rinnassa. Tuntuu kuin siellä pyörisi jonkinlainen epäkesko ratas!

— Tänne ei siis minun Liisa-tammani tohtinut tulla. Se näki täsä jotaki, jota minä en heti nähäny, hän toteaa ihmetellen.

Sitten hänen korviinsa alkaa kantautua äärettömän kaunista soittoa suunnalta, jota ei voinut paikantaa. Kanteleko se on? Ei, se on jotakin, jota ei voi tunnistaa. Onko se soittoa, vai lauluako se on? Se on molempia. Korkeat naisäänet vuorottelevat matalien miesäänten kanssa. Sävel soi ja pauhaa.

Seuraavaksi hän huomaa lapsijoukon, joka leikkii tuon ihmeellisen veden äärellä. Kuuluu ääniä, kun he kirmaavat rannalla. Veden pinta on kuin peiliä, lasia.

— Missä minä oon? Onko tämä nyt se taivas? Onko se kuitenki olemasa? Kuolinko minä?

Hänen katseensa kiinnittyy uudelleen näkemänsä maiseman yläpuolella kaartuvalle taivaalle. Siellä näkyy kirkasta valoa. Valo muistuttaa ihmisen muotoa. Hän ei saa siitä oikein selvää. Sitten näky selkenee. Itse asiassa koko maisema näkyy kullassa kylpevän, utuisen kultaristin takaa. Lauri näkee myös muutamia vanhempia ihmisiä. He kävelevät lasisen veden päällä! He näyttävät tutuilta ihmisiltä. Niin he ovatkin! Tuo tuollahan on Paavali-setä, joka kuoli vuosi sitten! Hyvä Jumala, tuohan on minun rakas äitini! Hän on ollut jo kauan poissa, mutta silti minä näen hänet täällä! Lauri yrittää huutaa, mutta sanoja ei tule, ääni pakahtuu kurkkuun. Hän näkee siellä myös ihmisiä, jotka elävät vielä. Pieniä lapsia pulikoi rantavedessä. Hän näkee siellä myös joitakin metsäneläimiä, jotka vaikuttavat täysin kesyiltä. Kyyneleet alkavat virrata Laurin poskipäille. Hän ei ole nähnyt mitään näin ihanaa ja kaunista. Hän ei voi pidättää itkuaan. Itku ryöpsähtää ulos valtoimenaan.

— Tämäkö on se paratiisi, vai mikä tämä on?

Lauri kokee, kuinka sisin särkyy kaiken hänen näkemänsä ihanuuden vangitsemana. On lämmin, mutta ei kuuma. Pehmeä tuuli leyhyttää hänen hiuksiaan. Ihana kukkien tuoksu kantautuu tuulen mukana hänen nenäänsä. Käsittämätöntä, ihmeellistä: pala taivasta ja paratiisia maan päällä! Onko tämä suomalainen paratiisi? Hän ottaa vielä askeleen eteenpäin ja ojentaa kätensä. Ällistyneenä hän huomaa käsiensä katoavan tuohon maisemaan. Hän vetää ne takaisin. Lauri ei ymmärrä mitään. Hän yrittää ottaa vielä askeleen eteenpäin, mutta ei pääse. Tietä tämän näyn sisälle ei ole. Hän näkee, kuulee ja kokee, mutta ei voi mennä näkyynsä mukaan. Sitten yhtäkkiä valtaisa kirkkaus hulvahtaa hänen ylitseen. Hän tuntee vaipuvansa vapisevana, voimattomana ja huumaantuneena johonkin pehmeään.

— Herra Jumala, jos oot olemasa, nii auta! Herra armaha! hän kuulee itsensä parahtelevan itkunsekaisella äänellä.

Viimeinenkin todellisuuden taju katoaa häneltä jonnekin kauas.

— Lauri, mitä sulle on tapahtunu! huutaa Elisa hädissään.

Lauri makaa talvitiellä ja tutisee kuin horkassa.

— Mikä sun on! vaimo parkuu ja hätäilee. — Ethän sinä vain kuole? hän kysyy ahdistuneena.

Lauri on vielä poissa tolaltaan:

— Mitä on tapahtunu, misä ollaan?

— Mitä sulle tapahtu? Liisa laukkas vaahosa kotia reen aisat säpäleinä. Me säikähettiin hirviästi.

Elisa-vaimo on kahuissaan.

Elisan mukana on tullut myös joitakin kylän miehiä. Lauri nostetaan kirkkorekeen, peitellään ja kuskataan kotiin kovalla hopulla. Vasta siellä lämpö alkaa vähitellen palata kylmettyneeseen kehoon, sillä Lauri oli ehtinyt maata hikisenä tiellä lähes tiiman verran. Nyt tapahtumat alkavat palata muistiin. Hän sävähtää rajusti.

— Mikä sinun on, mitä sinulle tapahtu? vaimo jatkaa kyselyään.

— Minä, minä näjin…!

Ei, Lauri ei kykene kertomaan vielä mitään. Hän ei osaa päättää itsekään, mitä voisi kertoa. Vähitellen hän kykenee selvittelemään päätään. Hän tunnustelee itseään. On hän ainakin olemassa!

— Kuumaa kahavia täsä nyt tarvitaan ja viinantujjaus! Sitte mies nukkumaan vällyin alle! kuuluu naapurin viisaan emännän komento.

Aamun valjetessa Lauri on vielä kovin heikko, mutta hän on tehnyt päätöksensä. Hiljaisella äänellä hän kutsuu takan ääreltä Elisan luokseen.

— Menisikkö, menisikkö ja hakisit sen Antin tänne?

— Antin? Minkä ihimeen Antin? Mitä sinä ny? Körtti-Antinko? Mitä ihimettä sillä täsä tehhään?

— Haje ny vain se Antti.

Vaimo ei ymmärrä mitään. Hän lähtee kuitenkin. Elisa löytää Antin liiteristä puita pienimästä. Hän selittää Antille jotakin. Antti lähtee, palaa takaisin ja heittää mukaan tulleen kirveen taakseen pilkkomistukille päin. Eikä siinä sitten kauan menekään, kun hän jo istuu Laurin sängyn vierellä.

— Mitäs sitä on niinkö tekkeillä?

Hullua! Eilen aamulla tässä talossa, murkinalla ollessa, oli viime kerran Antin jumalisuudelle naurettu. Nyt hän kuitenkin istuu samassa tuvassa jonkinlaista apua antamassa, tai ainakin on apuun pyydetty!

— Mikäs se on ny miehelle tullu? Oot ku hauvasta karannu!

Antti näkee kyllä heti, että on jouduttu vakavaan tilanteeseen.

Vaikea on Laurin aloittaa. Hän pelkää, että Antti kuvittelee hänen olevan pahastikin sekaisin. Pitkän ajan kakisteltuaan ja ryittyään hän pääsee puheen alkuun. Hän kertoo tapahtumat, mitään pois jättämättä. Antti kuuntelee tarkasti, mitään sanomatta. Lauri huomaa hänen rukoilevan. Suu käy, mutta ääntä ei kuulu.

Elisa on järkyttynyt. Mitä tämä on! Hänkin on kuullut nyt miehensä kertomana koko tarinan ensi kertaa.

Laurin kertomus päättyy. Hänen voimansa ovat täysin pois-

sa. Sydämessä on merkillinen ahdistus ja levottomuus. Antti istuu kauan hiljaa, mutta aloittaa siten puheensa:

— Nii sen täytyy olla. Niihän se on. Kuulesta Lauri, se on ny nii, että ny on sun vuoros. Se meni nyt tällä lailla sun kohalla.

— ???

— Jumala tekkee työtään tavalla ja toisella. Hän kuhtuu meitä monella lailla. Tämä tapahtuma oli sulle varta vasten taivaasa suunniteltu. Herra täsä ny sulle puhhuu. Tavalliset puhheet eivät päässeet korvain läpi. Oot tainnu juosta häntä karkuun minkä oot ikinä kerinny. Sinä et vielä tunne häntä, mutta hän kyllä tuntee sut. Jotta sinä voisit päästä paratiisiin, sun tullee ensin tuntia hänet.

— Mitä se tarkottaa!? Ei kai musta vain uskovaista tuu!? Lauri parahtaa hädissään.

Anttia naurattaa sisäisesti. Olipas Herra nyt temput tehnyt. Tällaisesta ei ollut Anttikaan ennen kuullut. Raamatusta hän oli tosin lukenut jotain vastaavaa.

— Kahtotaan ny, mitä tullee! Eipähän hättäillä. En minä ainakaan sua mihinkään pakota, mutta et sinä taija pakkoonkaan ennää päästä, Antti puhelee lempeästi.

— Sinä näit ristin. Sen takkaa näky paratiisi, taivas semmosena ku se sulle näytettiin ja minkälaisena sinä saatoit sen ymmärtää. Se ei ollut ihte taivas, se on vielä aivan toisenlainen. Tämä oli jotaki kajastusta taivaasta. Et voinu mennä ees tähänkään taivaaseen, koska et tunne vielä tietä tojellisseen paratiisiin.

Antti ryhtyy kertomaan Jumalan pelastussuunnitelmasta. Hän kertoo rauhallisesti ja hillitysti Kristuksesta ja hänen rakkaudestaan. Lauri ja Elisa saavat kuulla kuin ensi kerran siitä suuresta sovituksesta, jolla ihmiskunta on sovitettu Jumalan kanssa. He kuulevat nyt uusin korvin Golgatasta ja rististä. Nuorena rippikoulussa näistä luettiin ja opeteltiin ulkoa, mutta eivätpä ne silloin koskettaneet. Ne olivat pelkkää pakkopullaa. Hölynpölyltä ne silloin vaikuttivat, pakollisilta kirkon meiningeiltä.

Lauri ja Elisa kuuntelevat Anttia, ja heidän kasvonsa ovat

itkuntuhruiset. Tosin välillä nousee molempien mieliin myös vastahenkeä ja kiukkua. Kovin pitkään ei kuitenkaan vastustuksen henki elä. On tullut kuuntelun aika. Lauri ei jaksa nyt juuri kuunnella kauan aikaa, voimat ovat kokonaan poissa. On levättävä välillä. Tänään ei mennä tukinajoon…

Laurin pyynnöstä Antti tulee vielä iltaisella uudelle käynnille. Nyt jaksaa jo Lauri kyselläkin.

— Mikäs tämä oli, tämä tämmönen röykytys, säikäytys ja näky? Lauri aloittaa kyselyn uudelleen.

— Ei tämä näkyihin joutumisesi aivan ensi kerta maailimassa ollu. Niistä kerrotaan Raamatusa, ja on niitä tapahtunu myöhemminki. Niilläki on oma tarkotuksensa. Jumala puhhuu niijenki kautta. Ne on Jumalan Pyhän Hengen antamia. Herran apostolilla Paavalilla oli palijoki näitä ilimestyksiä ja näkyjä, joinen kautta häntä opetettiin. Meijän aikanamma Jumala puhhuu usseimmin meille Raamatusa. Mutta jos me ei halua kuunnella tai lukia Sannaa, hän voi alottaa meisä työnsä ilimestystenki kautta. On oltava tosin tarkkana, ettei ala yliarvostammaan niitä kirijotetun sanan kustannuksella. Palijo näkyjä nähäneellä on aina suuri vaara joutua ylypeyteen.

— Mitä minun on nyt tehtävä, Lauri kysyy. Paranenko minä tästä voimattomuuesta?

— Kyllä sinä varmaanki paranet. Vahava Jumalan mies, Tanieliki, sairasti ilimestyksensä jäläkiin monta päivää. Johannekselle kävin samon Patmos-saarella. Jumala alottaa ja monasti päättääki työnsä heikkouesa. Ku ihiminen on heikko ja voimaton, Jumalan voima on sillon väkevä. Jumala pyytää nyt, että annat sovittaa ihtesi hänen kansaan, eli suostusikko ottaan tyhyjin käsin vastaan Jumalan täyellisen armon, jonka Herra Jeesus Kristus on hankkinu omalla kuolemallaan ja ylösnousullaan. Ota se vastaan niin ku lapsi ottaa vastaan syntymäpäivälahajan. Sana sannoo että kaikille, jotka otti Hänet vastaan, hän anto voiman ja oikeuven tulla Jumalan lapsiksi. Älä yritä sen tähe järkeillä, vaan ota vain yksinkertasesti Herra Jeesus vastaan. Avvaa hälle oves sepposelijälleen, sillä niihän hän on sanassaan pyytäny. Hän tul-

lee sinnuun assuun ja alottaa sinusa hyvän työnsä. Saat huomata, että hän vastaa sannoistaan. Ku ny ensiksi nämä läksyt opit ja tuut kuuliaiseksi tälle Jumalan sanalle, sitte tullee aika, jollon selevitetään miten Herran tiellä kulijetaan etteenpäin. Se on sitte jo toinen läksy. Siitä sitte opetus jatkukoon. Et sinä nyt kaikkia kestä. Nyt saa Jeesus Kristus — jos niin tahotta — tulla tähän kottiin. Hän on teijän uusi elämä. Hän on tosi-ihimeellinen. Hänneen rakastuu päivä päivältä yhä enemmän, ku hänen seurasaan kulukee.

Uusi henki – uusi talo

Laurin voimat olivat palanneet vähitellen. Oli aloiteltava taasen tuvan teko.

Tuli vähitellen kevät ja kesäkin.

Antti kierteli eräänä viikonloppuna kyliä ja kyseli taloista kökkämiehiä Laurin uudisrakennukselle. Oli juhannuskesän aika. Kylvötyöt oli lähes tehty, ja heinätyöt odottivat vielä. Oli sopivaa aikaa talkoille. Jo seuraavana maanantaiaamuna alkaakin Laurin ja Elisan tuvankehälle kertyä väkeä joka suunnalta. Tulee miehiä ja hevosia. Lauri on ihmeissään. Aamuvarhaisella on koolla jo kymmenkunta miestä ja muutama hevonen, tuleepa eräässä kärrykuormassa pari naistakin mukaan. Samassa kyydissä on iso vakka täynnä leipää, juustoa, kahvia, lihapalanen, pullaakin ja iso kannellinen saavi kotikaljaa.

— Tulimma heleppaamaan, aloittaa Antti.

— Voi ihime ja mahoton! Me oomma ny aivan äimän käkenä, miten te nyt tällä lailla, Elisa vastaa ihmeissään.

— Miten me tämä tämmönen palakitaan?

Sitten alkaakin tosirytinät tupatyömaalla. Uuden talon hirsikerrat alkavat nousta nopeasti. Karhunsammalta pannaan hirsikertojen väliin. Kukin osaa oman työnsä. Emännillä kiehuu pihamaalla suuri perunapata. Kohta saadaan ruokaa.

Puolisen aikaan Lauri aloittelee pientä kiitospuhetta, mutta ääni särkyy ja häneltä pillahtaa vastustelusta huolimatta itku.

— En minä kykene mittään sannoon, hän saa soperretuksi.

Elisankin suupielet vapisevat, olat nytkyvät, mutta sydämessä soi kiitoslaulu.

Läheisen ladon räystään alle rakentaa pääskyspari pesää. Taivaalla, poutapilvien lomassa, näkymättömissä, soi kiurun laulu. On lämmintä. Paikalle kertyneet pikkupoikaset leikkivät ja rakentavat omaa mökkiään pellon päähän. He eivät tahdo malttaa syömäänkään, niin on iskenyt kova rakentamishenki heihinkin.

— Kossit, kans syömään sieltä! Mee Liinu hakkeen niitä! kokki-Leena komentaa.

— Mikähän kotus se tuosta poikasten teelmästä oikein tullee?

— Ensviikolla pittää jo pottuki mullata, sanoo Antti Laurille. — Saharat mun täytyy tosi ensin korijata, ku ne kävi kevväällä kivveen. Ny jouvat sinäki paremmin maatöihis, ku saajaan tämä tupas harijakorkeuteen.

Koko viikon kokoontui talkooväki tupatyömaalle. Yhteinen elämä, terve yhteishenki on vallannut kylän. Jonakin päivänä on sitten jonkun toisen vuoro saada apua samanlaisessa kökkähengessä.

Lauri ja Elisa saivat syystalvella uuden kodin valmiiksi. Se ei ollut pelkästään uusista hirsistä tehty kookkaampi koti, vaan koti, jonka Herra oli rakentanut — Herra Jeesus Kristus.

10. LUKU

Sotamuistiinpanoja

1. Rintama

Niilo Kustaa Malmberg ehti olla papinvirassa Nivalassa muutaman vuoden — niin, olihan hän ollut muutaman vuoden Kalajoellakin, ehkä kolme vuotta — mutta oltuaan vähän yli viisi vuotta Nivalassa hän sai komennuksen Lapualle. Sievinkin heränneille hänen muuttonsa Nivalasta oli kova isku. Se toi ikävän myös Antille. Malmberg oli ollut myös hänen tukensa. Lapualle muutto oli kuitenkin Herran työn kannalta ilmeisen välttämätön asia. Siellä, uudessa paikassa, Nils nyt saarnasi ja kansaa tuli Herran tykö. Kaikki tuntui menevän hyvin. Mutta sitten Antin korviin alkoi kantautua uusia, huolestuttavia asioita.

Nuori herännäispappi Fredrik Gabriel Hedberg tuli tietoisuuteen aivan uudella tavalla. Hän oli jo hieman aiemmin alkanut etsiä lujempaa perustaa uskonelämälleen. Sellainen on periaatteessa aina hyvä asia. Joidenkin herännäisveljien ikävöivä, pyhityskilvoitukselle perustuva uskonelämä ei ollut antanut Hedbergille sitä lepoa, jonka hän ajatteli kuuluvan kristitylle. Hedberg kertoi tulleensa nyt vakuuttuneeksi siitä, että perustan tuli olla yksin Jeesuksen Kristuksen sovintokuolemassa eikä missään muussa. Tämän löytämisessä olivat hänellä olleet suurena apuna muun muassa Martti Lutherin kirjoitukset. Hedbergillä ja Jonas Laguksella oli ollut jo kauan lämmin ystävyyssuhde. Hän oli myös Paavo Ruotsalaisen hyvä ystävä. Hedbergin ystävänä Ruotsalainen kannatti nuoren papin uuden kirjan ”Uskonoppi autuuteen” julkaisemista. Paavo jopa kyseli Hedbergiltä, milloin tämä hänen uusi teoksensa julkaistaisiin. Hedberg oli siis ”Paavon miehiä”. Hänen ja Paavon opin välillä oli tosin hieman tulkintaeroja, mutta ne oli hyväksytty. Kun hyväksyttiin tosiasiaksi, että pelastuksen tulee levätä yksin Herran Jeesuksen Kristuksen sovintokuolemassa, Paavo edellytti kuitenkin, että kristitty myös

sisäisesti tunsi elämän, joka Kristuksesta vuotaa. Hänen käsityksensä mukaan ei kukaan vanhurskaudu pelkästään lukemisen, ei edes ymmärtämisen perusteella. Usko ei ole pelkkää totena pitämistä! Pelkkä oikea oppi ei siis riitä uudelle luomukselle. Sanoma on todella otettava vastaan uskolla! Molemmat olivat tässä asiassa hyvin pitkälle samoilla linjoilla. Mutta he kai tarkastelivat uskonasioita eri puolilta ristiä? Kirjaviisaat sanoivat Hedbergin korostavan enemmän objektiivista vanhurskauttamista, Paavo vaati siihen lisäksi subjektin, osallistujan ja vastaanottajan. Hedberg näki pelastusasian enemmän koko maailman kannalta, Paavo katsoi, että pelastus hyödyttää ihmistä vain henkilökohtaisella tasolla. Tällaista papit kertoilivat seurojen kamarikeskusteluissa. Näistä asioista puhuttiin lähes jokaisissa seuroissa. Tällä tavoin Anttikin kuuli asioista ja luki näistä tapahtumista myös eräistä julkaisuista.

Mutta sitten ongelmat pahenivat.

Muutaman onnettoman tapahtuman johdosta Hedbergin valitsema tie nähtiin liian kevytmielisenä. Hedberg oli lähettänyt esimerkiksi Paavon luokse erimielisyyksien selvittelyyn nuoren, hyvin kokemattoman teologin, näissä asioissa lähes poikasen. Ruotsalainen miltei nauroi ulos nuoren sovittelijan. Tästä johtui, ettei sopua syntynytkään. Neuvotteluihin olisi tarvittu Hedbergin puolelta Herran kouluja käynyt pappi. Sellaista ei tainnut olla käytettävissä. Niinpä Paavo vieraantui vähin erin Hedbergistä, pian Laguskin. Kaikkialla puhuttiin nyt näin syntyneestä torasta. Syitä syntyneeseen tilanteeseen oli itse asiassa monia. Ensiksikin Hedberg itse joutui häpeämään joidenkin kannattajiensa oppia ja elämää. Koska he eivät näyttäneet tuntevan elävän uskon maailmaa, vaelluskaan ei kertonut siitä. Iloittiin siis vain lihallisessa vapaudessa, Kristuksen aikaansaamassa pelastuksessa, mutta ilman uudestisyntymää, ilman totista parannusta, ahdasta porttia ja uskonkilvoitusta. Tältä näytti tilanne Hedbergin ympärille syntyneessä liikehdinnässä. Ainakin se näytti siltä sivummalta, kuin puusta katsoen. Näytti siis siltä, että vaikka Hedberg oli löytänyt Raamatun ja Lutherin, hän ei ollut kui-

tenkaan niitä aidosti ja syvällisesti löytänyt. Löydöt olivat enemmänkin ”kirjaimen” tasolla. Hän ei ollut kahlannut riittävän syvälle pelastuksen totuuksiin, tai Jumala ei ollut päässyt häntä itseään tarpeeksi syvältä kyntämään, että syntynyt kristillisyys olisi ollut aitoa ja raamatullista. Puuttui eväitä ja edellytyksiä luoda elävää, kestävää herätystä ja Jumalan Hengen mukaista kristillisyyttä. Jotakin hyvin kirjaviisasta ja pintapuolista oli tässä liikehdinnässä mukana. Olisiko periaatteellinen syy ollut juuri tässä aiemminkin todetussa ”kirjainvanhurskauttamisessa”? Hedbergiä varoitettiin monella suulla. Kehotukset syvällisempään oppiin ja kristilliseen kuriin kaikuivat kuitenkin kuuroille korville. Meno oli joskus hyvinkin villiä. Näytti siltä, että hedbergiläisyydessä palattiin pitkä matka takaisin vanhan puhdasoppisuuden koleaan, ravintoköyhään aikaan. Siinä ymmärrettiin kristillisyys jonkinlaisena laskuopillisena tasapainokaavana, joka voitiin pukea tällaiseen muotoon:

> Kristus on kuollut ja ylösnoussut = Minä olen kastettu ja pelastettu.

Näinkö?

Ei siis puhettakaan kilvoituksesta ahtaan oven löytämiseksi, ei saarnaa kaidasta tiestä, ja elävä, kilvoitteleva usko koettiin taakse jääneeksi vankeudeksi, josta oltiin nyt päästy vapauteen. Tämän käsityksen ainakin Antti sai kaikesta kuulemastaan. Vaikutti kyllä myös siltä, ettei Hedbergin omiakaan varoituksia enää kuunneltu hänen omassa liikkeessään. Unohtiko uusi liike synnyttäjänsä jo tässä vaiheesa?

Eivät olleet aina Antinkaan tietolähteet niin täysin objektiivisia. Ehkäpä Ukko-Paavo taisi olla näissä asioissa selvimmillä vesillä. Näistä kaikista tapahtumista piti siis ottaa selvää!

Ei toki kaikki huonoa ”heetperkiläisyydessäkään” ollut! Siellä oli eläviä maallikoita, jotka veivät sanomaa Kristuksesta moniin kyliin. Elämääkin syntyi. Jos Kristusta saarnataan, syntyy elämää. Mutta heidän yksioikoinen oppinsa sai aikaan paljon pinnallisuutta. Se pinnallisuus kaikui myös heidän lauluistaan, jotka kuulostivat herännäisihmisistä kuin amerikkalaistyylisiltä

marssilauluilta. Ne vaikuttivat huomattavasti enemmän vapaakirkollisilta lauluilta kuin luterilaisilta virsiltä. Jotenkin ne olivat ristiriidassa sen luterilaisen maailman kanssa, josta he kerskasivat. Oli paljon mahtipontista kiitos- ja ylistyslaulua. Paljon niissä kerskattiin varmuudesta. Vähän oli katumuspsalmeja. Hyvin harvassa laulussa kehotettiin parannukseen ja kääntymykseen. Liekö ainoassakaan! Pinnallisuusko jäi asumaan tähän liikkeeseen?

Ajan myötä syttynyt uskonsota vain paheni. Pian Hedberg julistettiin herännäisyyden piirissä kokonaan harhaoppiseksi. Hänet tuomittiin monissa kirjoituksissa ja keskusteluissa. Ehkä kaikkein pisimmälle meni Lagus, jonka kerrotaan kirjoittaneen Hedbergille, että he olivat rukoilleet jopa saatanaa, ettei vanha ystävä saisi enää koskaan parannuksen armoa. Huh, huh! Menipä Lagus-velikin pitkälle vihassaan, jos se totta oli!

Antti oli siitä kiitollinen, ettei hänen niin sydämestään rakastamansa Niilo Kustaa Malmberg heti syyllistynyt tähän vihanpitoon eikä syytekirjelmien kirjoitteluun Hedbergiä vastaan. Niilo Kustaa oli hieman toista maata: itse niin kiusattu ja kovia kokenut…

Antti tajusi, että Herran työ jakautui nyt kahdeksi toisiaan lyöväksi joukoksi. Riita ei laantunut. Se paheni päivä päivältä. Vihanpito yltyi. Kauan oli Antti jo jotain tällaista pelännytkin. Myös herännäisjulistuksen yksipuolistuminen oli antanut viitteitä tulevista ongelmista.

2. Rintama

Sitten Antti kuuli myös toisesta taistelusta. Tätä sotaa käytiin kokonaan toisella rintamalla. Tästä hän sai juurta jaksain kuulla eteläpohjalaisilta ystäviltään. Näin tapahtumat olivat alkaneet siellä ja edenneet:

Heränneet papit olivat koettaneet tosissaan löytää sopua myös omiin keskinäisiin epäluuloihinsa ja riitoihinsa. Niitäkin oli, sillä monet herännäispapit halusivat palauttaa julistuksen raamatullisemmaksi. Tässä ei ollut mitään pahaa, päinvastoin. Tätähän juuri Anttikin kaipasi. Tätä uudistumista hänkin odotti. Oli

tietenkin hyvä ajatus, tämä opillinen tarkistus, vaikka niin sanotut ”ikävöivät ja kasvamalla kristityksi” -oppiset vierastivat uutta suuntausta. Näitä kahta näkökantaa yritettiin sovittaa yhteen. Tämän vuoksi oli kokoonnuttu Etelä-Pohjanmaalle, Ylihärmään, K. K. von Essenin taloon yhteiseen neuvonpitoon, jossa yritettiin löytää sopua ja palauttaa veljesrakkaus entiselleen. Siellä laaditussa kirjelmässä todettiin, ettei ollut epäilystäkään siitä, etteikö olisi jo jonkin aikaa luisuttu yksipuoliseen raamatuntulkintaan. Näitä erehdyksiä tunnustettiin kokouksessa aivan rehellisesti. Laaditussa lausumassa todettiin muun muassa kysymyksestä ”Miten on opin laita?” seuraavaa:

> *”Olimme yksimieliset, että tämä on ollut hyvinkin löysää, ettei tarpeeksi ole teroitettu ehdotonta kuuliaisuutta kaikelle Jumalan sanalle, ettemme yleensä todella ole etsineet ja ottaneet oppia Jumalan omasta sanasta, vaan päinvastoin muodostelleet sitä vallitsevan kaavan ja inhimillisten auktoriteettien mukaan. Mitä nämä ovat pitäneet tärkeänä, sitä mekin; mitä he ovat syrjäyttäneet ja jonka teroittamista he ovat pitäneet vähemmän tärkeänä, se ei meistäkään ole ollut tärkeää. Opetuksemme on siis enemmän perustunut ihmisten kuin Jumalan sanaan. Mimmoisina me paaviemme suusta olemme kuulleet opin, semmoisena olemme siitä pitäneet kiinni ja sitä julistaneet, jokseenkin välinpitämättömänä siitä, onko se kaikessa ollut Jumalan sanan mukaista. Paitsi siitä, että oppi pyhityksestä siten on tullut kokonaan syrjäytetyksi, olimme yksimieliset siitäkin, että itse perusoppi, vanhurskauttamisoppi, on ollut löysä ja hatara. Uskoa olemme kyllä olleet saarnaavinamme sekä kerskaten puhuneet Kristuksesta, syntisten vapahtajasta, mutta tavallisesti ovat nämä molemmat asetetut niin kauas toisistaan, etteivät ole koskaan ole tosissaan toisiaan saavuttaneet tahi yhteen tulleet. Usko on pysähtynyt kaukaiseen ikävöimiseen ja odottamiseen: tuossa pimeässä taustassa on se räpistellyt sen esineen, Kristuksen, seisoessa kaukana saavuttamamattomassa val-*

keudessa, ikään kuin alttaritauluun maalattuna, kädet avautuneina syntisille, joka ei kuitenkaan milloinkaan voi tulla suljetuksi tuohon tyhjään syliin.”

Näin oli todettu. Tämä kokouksessa laadittu kirjelmä tunnusti syntyneen oppierehdysten summan. Lahkolaissyytteitäkin esiintyi. Olisiko herännäisyys todella joutunut jopa lahkolaisuuteen yksipuolisuudessaan?

Olisipa luullut, että nyt löydettiin uusi tie, koska erehdyksiä tunnustettiin. Mutta Antti sai kuulla, ettei valitettavasti tämäkään kokous tuonut rauhaa ja järjestystä. Laajamittainen vikoilun henki oli näet vallannut monet ihmiset niin, ettei sopua voinut syntyä. Kuilut vain syvenivät eri näkemysten välillä. Antti tiesi liiankin hyvin, että ongelmia tulee käsitellä, mutta vihamielisyys ei ole oikea väline. Mitä hyötyä on olla opillisesti raamatullinen, jos mieli on epäraamatullinen? Tässä tilanteessa ei muistettu Paavalin opetusta:

”Te, jotka olette Jumalan valittuja, pyhiä ja hänelle rakkaita, pukeutukaa siis sydämelliseen armahtavaisuuteen, ystävällisyyteen, nöyryyteen, lempeyteen ja kärsivällisyyteen.

Pitäkää huolta, että tulette toimeen keskenänne, antakaa anteeksi toisillenne, vaikka teillä olisikin moittimisen aihetta. Niin kuin Herra on antanut teille anteeksi, niin antakaa tekin.”

”Muistuta tästä kaikkia ja varoita heitä vakavasti Jumalan nimessä, etteivät he riitelisi. Sellaisesta ei ole mitään hyötyä, vaan se koituu kuulijoiden turmioksi.

Pyri kaikin voimin osoittautumaan Jumalan silmissä luotettavaksi työntekijäksi, joka ei häpeä työtään ja joka opettaa totuuden sanaa oikein…

Vältä epäpyhiä ja tyhjänpäiväisiä puheita, sillä niiden puhujat menevät jumalattomuudessa yhä pitemmälle Pysy erossa typeristä ja asiattomista väittelyistä; sinähän tiedät, että niistä syntyy riitoja.”

Antista oli ikävää kuulla, että raamattunäkemys alkoi jakaa herännyttä kansaa kahteen leiriin. Tässä leiriytymisessä niin sanottu raamatullinen lähti pian omille teilleen. Tällä suunnalla olisi ollut paljon hyvää annettavaa herännäisyyteen, mutta katkeruus, viha, vikoilu ja muut tämän kaltaiset syyt estivät opettajia pukeutumasta molemminpuoliseen sydämelliseen armahtavaisuuteen ja veljesrakkauteen. Molemmissa leireissä oltiin niin hirveän oikeassa! Oikean opin vaalimisestakin voi tulla synti ja kirous, kun sydän on vihan ja rakkaudettomuuden puolella. Sellainen oppi ei ole koskaan oikea. Ei Herra voi vihan henkeä koskaan siunata. Siksi ei raamatullinenkaan, sinänsä oikea ja hyvä, tavoite voinut korjata syntynyttä vammaa. Pelkällä oikealla opilla ja oikeassa olemisella ei Herran huonetta rakenneta. Tietenkin oli myös toinen, surkea puoli: Kaikki eivät huolineet Raamattua ainoaksi auktoriteetikseen! Pitäydyttiin korvasyyhyn mukaisissa opettajissa.

Vihollinen pääsee leiriin

Antti huomasi, että vihan kylmät tuulet alkoivat puhaltaa myös Kalajokivarressa, Keski-Pohjanmaalla. Sama tauti — katkeruus, kaunaisuus, panettelu, epäluulot ja tuomiohenki — tuiskuttivat sen ladun umpeen, jonka Herran Pyhä Henki oli hiihtänyt auki vähän aikaa sitten lähes umpihankeen. Mutta sitä väitettä, että kaikki ongelmat alkoivat Kalajokilaaksosta ja Keskipohjanmaalta, ei Antti hyväksynyt. Tästä alueestahan jotkut tekivät syntipukin. Mutta ei se niin mennyt. Piru sai otteen kaikkialla. Sen työhön ei osattu varautua, ja sen oli kohtalaisen helppo lyödä kaikkialla heränneille luut kurkkuun.

Herännäisystävien kautta Antti sai myös tiedon, että Niilo Kustaa Malmberg joutui aivan erityisesti syytettyjen listalle. Kuuleman mukaan häntä syytettiin milloin juopottelusta, ylpeydestä, kansan kokoamisesta ”omaan aittaan” ja jopa haureudesta. Haureussyytteestä seurasi muun muassa se, että hänen vaimonsa joutui mustasukkaisuuden tautiin. Oli näet helpompi uskoa monien arvovaltaisten ihmisten puheita seurojen kamarikes-

kusteluissa, lehdissä ja kirjeissä tai juoruja kuin omaa miestään. Myös tämä teki Malmbergin elämän suorastaan helvetilliseksi. Jonkin ajan kuluttua vielä Niilo Kustaalle muuten niin rakas Amanda-vaimo sairastui ja kuoli. Se oli uusi isku Malmbergille. Niilo Kustaalla epäiltiin olleen salainen suhde palvelijaansa Heleenaan. Väite oli kuitenkin vailla mitään todellisuuspohjaa. Kun hän sitten myöhemmin meni uudelleen naimisiin juuri tämän palvelijansa kanssa, juorut vain paheni vat.

Antti sai lukea joitakin sen ajan kirjeitä jäljennettyinä. Eräs oli Jonas Lagukselle, uskonveljelle ja ystävälle, tullut Malmbergin kirje. Tutkiessaan niitä hän näki koko sen surkeuden, johon oli jouduttu. Kaikki syyttivät kaikkia. Antti näki, että itse paha, saatana, oli päässyt sotkemaan mielet. Kukaan ei ollut puhdas tässä asiassa. Niilo Kustaa kirjoitti muun muassa:

Rakas veli Lagus!

Kihlmanilta sain äskettäin kirjeen, jossa hän kyselee sinulta tilaamiaan Wegeliuksia ja sanoo Sinun kirjottaneen minulle niistä saamatta vastausta. Mitä tulee Wegeliuksiin, ne on neljä viikkoa sitten, sitten kun ne oli sidottu, lähetetty Roosille Kalajoelle, lähetettäviksi sieltä sinulle. Niistä oli 53 maksettua, 7 maksamattomia.

Mitä tulee taas minun vastaamiseeni Sinun kirjeeseesi, niin Sinun kirjeesihän oli sellainen, ettet sinä toivonutkaan siihen mitään vastausta. Sinä vain pyysit minulta Wegeliuksia niin pian kuin ne valmistuvat. Tämän olen tehnyt ja siten vastannut kirjeeseesi.

Mutta sitten eräs toinen asia. Mikä on syynä tähän kestävään salamurhaan meidän välillämme? Toinen tieto toisensa perään saapuu sieltä sinulta ja Schwartzbergilta järjellisyydestämme, maailmanrakkaudestamme, itsevanhurskaudestamme, jokapäiväisen parannuksen puutteesta ym. Hyvä olisi saada tietää, oletteko ulkoa- vai sisältäpäin saaneet tämän tiedon meistä. Ettehän ole vaivanneet itseänne tulemalla tänne meitä puhuttelemaan ja tutkimaan

oppiamme ja elämäämme. Olette vain tavanneet muutamia maita kiertäviä juoruakkoja täältä, joita olette pitäneet koko seutumme edustajina. He ovat täällä saaneet nimensä niin kuin teiltäkin; mutta miksei saa se, joka tekee syntiä, yksin kuolla? Täytyykö koko seudun kansan, jonka Herra on kutsunut parannukseen ja uskoon, kaikenlaisten syytösten takia, joita tehdään vaitiolon lupauksella, sortua epäilyksiin, orjuuteen ja epäuskoon?

Rakkaat ystävät! 0letteko jo niin voimallisia kristittyjä, että vuosikausia saatatte huutaa eksyneestä veljestä kuuntelematta, mitä hän itse sanoo viastansa? Ja jos me olemme ohdakkeita, niin antakaa rikkaruohon kasvaa elonpäivään. Kernaasti olisin aikoja sitten käynyt luonasi, mutta minulla ei ole ollut tilaisuutta siihen. Kuitenkin voin nyt sinulle tunnustaa, että meillä yltäkyllin on kaikkea niitä tavaroita, joista meitä syytätte. Tämän tunnemme ja tiedämme kyllä kokemuksesta, vaikkemme pääsuuntaan nähden vielä ole ruvennut niiden orjaksi emmekä ilolla ja mieltymyksellä, emme vastenmielisyydelläkään tahallamme antaneet niiden estää meitä käymästä armoistuimella. Emme ole koonneet itsellemme suuria varastoja, emme sieltä, emme täältä, niin että kyllä jaksamme suoda kenelle hyvänsä etuoikeuden Jumalan valtakuntaan. Mutta älkää kuitenkaan maailman tavoin tuomitko tutkimatta älkääkä yksityisten asiain tähden arvostelko kokonaisuutta.

Veli Lagus, Jos saatte armon, tulette pelastetuiksi, jos ette saa, joudutte hukkaan. Niin mekin. Lakatkaamme sen tähden ajoissa riitelemästä matkalla. Sinä ja minä olemme olleet likeisiä ystäviä, likeisiä ja todellisia ystäviä. Olemme sitä vieläkin, jos kohta emme tunne toisiamme. Tiedän, että ystävyytemme näinä aikoina on kuin huorintekijän ja porton, jotka kauan ovat tehneet parannusta ja epäilleet toinen toistaan niistä näistä, ollessaan erillään toisistaan, mutta jotka tavatessaan toisensa jälleen lankeavat entisiin synteihinsä. Niin mekin, jos tavattaisiin,

olisimme samat ystävät kuin ennenkin. Sinuakin haitannee epäusko tässä kohden, mikä ei ole kummallista. Mutta synnyttäköön epäluulot ukkosta tavatessamme. Tiedämmehän ukkosen aina tuottavan enemmän hyötyä kuin vahinkoa; se tavallisesti puhdistaa ilman. Toivon ettei ukkonen minun puoleltani kauan kestä, sillä minä en jaksa tahtoa selvittää järkeni kaikkea roskaa. Jääköön kaikki, mikä ollut on, Jumalan väkevän käden alle. Hän nöyryyttää meitä ja on meitä aikanaan ylentävä.

Lapua 17.10.1849

Ystäväsi ja veljesi N. G. Malmberg

Ystäväpappi Savosta kyseli Antilta kirjeitse näistä Malmbergin asioista. Antti kirjoitti sitten pitkän kirjeen tiedoistaan hänelle. Hän kertoi mitä tiesi, nimittäin että Malmberg joutui tänä aikana puolustelemaan itseään yhä uudelleen ja uudelleen. Juoppoussyytteet olivat jonkin verran oikeita. Hän oli ollut varomaton tässä asiassa. Mutta että haureus ja huoruus! Niistäkin häntä yleisesti syytettiin. Niilo Kustaan omat rengit ja piiat kuitenkin todistivat hänen olevan tässä asiassa puhdas. Mitään sellaista ei hänen elämästään löytynyt, vaikka naisia oli sielunhoidollisista syistä hänen ympärillään enemmän kuin ”Vilkkilässä kissoja”. Ehkä pahiten asioita sotki Malmbergin uskottu palvelija, joka oli ollut hänen vaimonsa kuolinvuoteenkin äärellä. Hän oli kertonut vaimolle väärää tietoa hänen miehestään ja oli levittänyt Malmbergista ikäviä juttuja muuallekin.

Malmberg myönsi sortuneensa ylpeyteen. Hän ei ollut kestänyt loputtomiin sitä ylistyksen, kiitoksen ja ylenpalttisen palvomisen henkeä, joka kohdistui häneen. Hän oli joutunut ja joutui ottamaan kantaa, opastamaan ja neuvomaan ihmisiä kaikissa asioissa maan ja taivaan välillä. Hän lankesi. Näin hän itsekin todisti. Hän alkoi nähdä itsensä erityisen ihmeellisenä ihmisenä muiden ihmisten joukossa. Hän kertoi tulleensa niin täyteen omaa ihmeellisyyttään ”ettei tahtonut enää nahkoihinsa mahtua”. Tämän vuoksi oli kai Herran pakko pudottaa hänet alas korkeilta

kukkuloilta ja valtaistuimilta jo Hänen palvelijansa oman pelastuksenkin vuoksi. Malmbergille ei jäänyt jäljelle muuta vaihtoehtoa kuin huutaa polvillaan Herraa säästämään edes tämä rakas kansa, jos vaikka hän tulisikin survotuksi alimpaan paikkaan, häväistykseen ja tuomioon.

Antti pelkäsi myös Paavon sairastavan tätä Jumalaksi asettumisen tautia.

Antti tutkisteli sitten pitkään herännäisyyden syntikäsitystä. Miten synti käsitettiin? Malmbergia syytettiin eräistä synneistä, joihin hän itsekin myönsi syyllistyneensä. Mutta itse syytöksissä ei ollut mitään mieltä. Maan päällähän ei ole ollut, eikä tule olemaan, ainuttakaan aadamilaista ihmistä, joka ei syntiä tekisi. Ei, kaikki ovat synnin alla. Raamattu ei missään opeta, että älkää olko syntisiä, vaan älkää syntiä tehkö! Nämä ovat kaksi eri asiaa. On eräitä karkeita lihan syntejä, joista sanotaan Herran sanassa, ettei niitä pidä edes mainita kristittyjen keskuudessa. Niitä ei saa esiintyä varsinkaan opettajien keskuudessa. Tällaisia ovat vaikkapa siveettömyys, juoppous, harhaopit. Mutta tällaisista oli Malmbergia aivan turha syyttää. Malmberg oli kyllä syyllistynyt ajan ja herännеiden viinankäyttötapojen mukaisesti juopotteluun. Mutta siitä oli olemassa oikeastaan vain yksi näyttö. Hän oli näet eräiden seurojen yhteydessä tahallaan juopotellut ja halunnut näin osoittaa olevansa pyhimyksen sijasta tavallinen syntinen. Hyväksyntää hän oli etsinyt tällä hullunkurisella teollaan. Tapahtuma oli hänen omaa tyhmyyttään. Juopottelu ei sen sijaan kuulunut hänen tapoihinsa. Oli kysymys yksittäisestä tapauksesta. Tällaisesta ei voi vielä tuomioita julistaa. Syyllisen oli kaduttava ja tehtävä parannus, ja synti annettaisiin anteeksi. Asia olisi silloin pois päiväjärjestyksestä. Malmberg toimi näin, pyysi anteeksi ylpeyttään ja humalassa esiintymistään, mutta ei se mitään hyödyttänyt. Syyttäjät itse olivat niin kovasydämisyyden, vihan, kateuden ja panettelun synnissä kiinni, ettei anteeksiantamusta Niilolle voinut edes harkita. Jos juopottelusta olisi pitänyt jotakin syyttää, syytösten olisi pitänyt kohdistua ilman muuta herännäisyyden tärkeimpään johtajaan Ukko-Paavoon.

Kenellekään ei ollut jäänyt epäselväksi hänen viinankäyttönsä jopa juopotteluun asti. No, kyllä hänestäkin aikanaan lausuttiin julki ankarat tuomiot.

Mutta periaatteessa: Koko herännäissota oli täysin turha, sillä jokainen osallistuja oli syyllinen! Kaikkien kaikkialla olisi pitänyt tehdä parannus ja aloittaa alusta oma kilvoittelu…

Kamarikeskusteluissa oli aikaisemmin tullut Antin tietoon, kuinka myös Jonas Lagus ja Niilo Kustaa, parhaimmat ystävykset, olivat joutuneet erimielisyyteen. Lagus oli jo aikaisemmin varoittanut Malmbergia alkoholinkäytöstä ja ylpeydestä. Ne viestit Malmberg oli ymmärtänyt väärin. Ne olisi tietenkin pitänyt ottaa todesta. Nyt varoitukset olivat muuttuneet todellisuudeksi.

Antti sai eräänä päivänä lainauksen eräästä Malmbergin kirjeestä Lagukselle. Siinä todettiin:

Kauhea rutto, jota ei yksikään lääkäri maan päällä voi estää, raivoaa nyt yleisesti keskellämme. Raamattu sanoo sitä penseydeksi, joka päättyy lankeemiseen ja kuolemaan. Suuret laumat kaatuvat joka päivä tämän helvetin ruton uhrina, ja jokainen meistä tuntee sen erittäin hyvin, jos silmämme ovat edes raollaan…

Malmbergin hätä oli aiheellinen.

Ystäväpappi kirjoitti vuorostaan ikävästä uutisesta: Myös heränneen kansan ehdoton johtaja Paavo Ruotsalainen sortui sodankäyntiin. Hän antoi niin ikään juorujen pettää itseään. Syytekirjeet kulkivat edestakaisin. Paavo jakeli Aholansaaresta omia oppituomioitaan.

Etelä-Pohjanmaalta kuului viesti, että Malmbergin ja Ylihärmän papin, Durchmanin, kesken oli tullut välirikko. Hekin riitelivät. Sekin tieto kantautui Sieviin ja Antintaloon asti. Miksikäs ei olisi. Kaikkihan tiesivät kohta kaiken. Tai ainakin luulivat tietävänsä!

Kieli oli kaikilla taistelijoilla puolin ja toisin terävä. Vaikka Malmberg oli — ainakin Antin mielestä — uskollisin Raamatun ja luterilaisen uskon tulkitsija, monet hylkäsivät ja tuomitsivat hänet. Hän jäi kovin yksin. Kun häntä syytettiin taas kerran lah-

kolaisuudesta, hän puolustautui rohkeasti seuraavansisältöisellä kirjeellään:

Lahkolaisiksi saattaa sanoa ainoastaan niitä, jotka eivät hyväksy Lutherin raamatunselityksiä ja hylkäävät tunnustuskirjat. Juuri niihin olen perustanut oppini, enkä Raamatun jälkeen rakasta mitään muita kirjoja niin paljon kuin Lutherin kirjoituksia, sillä niissä on henkeä ja elämää…

Herännyt kansa itki hajonneen rakennuksen raunioilla — ja riiteli.

Korpraali Niskanen

Antin ajatukset keskittyivät ensisijaisesti Keski-Pohjanmaalle. Täälläkin oli koko ajan taistelu käynnissä.

Maallikkosaarnaaja ja heränneen kansan kellokas Vilhelm Niskanen oli yksi näitä oppisodan henkilöitä. Myös hän sai tuntea eripuraisuuden hengen. Ehkä hän itsekin oli syypää tähän. Hänen oppinsa kun ei ollut kovin raamatullista, vaikka kuinka puolueettomasti asiaa tarkasteli. Oppi oli muotoutunut vallitsevan hengen mukaiseksi. Hänen käsityksenään oli muun muassa se, ettei ihminen pääse täällä ajassa vielä omistamaan Kristuksen ansiota. Näin hän oli sydämen uskosta elävien selkeä vihollinen. Hänen oppinsa oli näiltä osin itse tehtyä ja sai aikaan kovaa arvostelua. Hän opetti myös, ettei pelastus ollut siinä, että me tunnemme Kristuksen, vaan siinä, että hän tuntee meidät. Tämäkään asia ei ole näin yksioikoinen. Raamattuhan opettaa, että pelastus on siinä, että me tunnemme Kristuksen ja hänen kauttaan Isän. Tottahan Jumala on meidät tuntenut jo äidin kohdusta lähtien, oikeastaan jo ennen maailman luomista, mutta silti eivät kaikki pelastu, Antti pohti asiaa. Vilhelm Niskasen opista oli näiltä osin Raamatun totuus kaukana, vaikka se kalskahtikin hurskaalta. Kovin totuudellista ei siis Niskasenkaan oppi ollut. Ei edes maallikko, josta on tullut kansanjohtaja, saisi opettaa näin omaperäistä teologiaa! Jotkut vähättelivät Niskasen teologisia pohdintoja, koska hän oli johtajana arvostettu ja kunnioitettu. Hänen oppiharhojaan ei pidetty vaarallisina, sillä ihmisenä

hänestä pidettiin. Ei Anttikaan halunnut häntä lopullisesti tuomita. Tuomion on Herra varannut itselleen…

Niskaselle oli kaikenlainen pinnallinen ja hekumallinen kiiltokuvakristillisyys kauhistus. Tässä asiassa Malmberg ja Niskanen olivat sotineet saman asian puolesta. Oikean asian puolesta he olivat siis taistelleet! Kun Malmberg ei luopunut Niskasen ystävyydestä, oli löydettävä tekosyyt hänen tuomitsemisekseen. Nämä syyt löytyivät hänen oletetusta viinankäytöstään ja luulotelluista huorinteoistaan.

Tilanne paheni koko ajan. Niskaslaista oppia moitittiin pelkästä ikävöivästä uskosta. Eikä siitä mihinkään päässyt: kyllähän se sellaista oli. Se todettiin yleisestikin harhaksi heränäisyyden sisällä, mutta tietenkin myös liikkeen ulkopuolella. Se oppi sai kuitenkin kannatusta heränäisliikkeessä. Olisiko näinkin karkeasta yksipuolisesta opista tuleva tämän kansan ensisijainen oppiperusta?

Pohjanmaan hajaannuksessa toinen puoli jäi kannattamaan Niskasta, ”niskaslaiset”, ja toinen ryhmä erosi hänestä, ”toistupalaiset”.

Antti kirjasi tapahtumia. Kirjauksista näkyi, että Niskasta moitittiin myös siitä, ettei hän valvonut ”opetuslastensa” vaellusta, ja siitä, että hän kuulemma kiinnitti joukot enemmän itseensä kuin Kristukseen. Mitenkä lie ollut?

Elettiin jo vuosisadan toista puoliskoa.

Antti muisti eräät seurat, jotka pidettiin Sievin Kiviniemessä erään kastetilaisuuden yhteydessä. Paikalla oli muun muassa Henrik Schwartzberg, seurakunnan entisenä pappina, ja paljon herännyttä kansaa. Monia muitakin heränäispappeja oli paikalla. Ruokailun aikana Schwartzberg alkoi syytellä Wilhelm Niskasta väärästä opista. Erityisesti syytökset tulivat käsityksestä, että Niskanen oli hylännyt toisen uskonkappaleen ja että hän ajeli liian komeasti kärryillään ja vaati seurapaikoissa mahtavaa kestitystä. Tämän tapahtuman jälkeen heränäispapit alkoivat vierastaan Niskasta entistä enemmän. Vain Malmberg teki edelleenkin poikkeuksen. Malmberg ja Niskanen olivat niin samanhen-

kisiä miehiä, ettei heitä voinut erottaa mikään.

Antti kirjoitteli yhä asioita ylös ja totesi, että paha oli nyt aika.

Yhä pahempaan hajaannukseen oli vaikuttamassa monia muitakin syitä. Oliko jo jouduttu kyräilyn hengen vuoksi kauas ”ensimmäisestä rakkaudesta”? Siitäkö seurasi yleinen pensistyminen ja sydänten kovuus?

Antti kuuli, kuinka ruotsalainen saarnamies C. O. Rosenius oli vieraillut heränneiden parissa Essenin maatilalla Espoossa, Nygårdin kartanossa, eräiden kaksoishäitten yhteydessä. Tapahtuma kuvasi Antille nykyistä tilannetta. Rosenius ei ollut ihan mikä vain pikkupoika hengellisissä asioissa. Hänen jo silloinen laaja toimintansa ja kirjallinen tuotantonsa sen kertoi. Hän oli toden totta ”lahjavanhurskauden saarnaaja”. Roseniuksen Suomen herännäisyydestä antama kuva oli kovin nurja. Se ei lie ollut kokonaan oikea, mutta monia asioita hän näki Suomessa käynnillään oikeinkin. Hän havaitsi ikäviä tauteja herännäisliikkeessä. Paavon kovuus ja oikeassa oleminen oli heidän tapaamisessaan ollut silmäänpistävä. Kuten niin moni herätyksen johtaja myös Paavo oli ainakin osittain sairastunut jumalana esiintymisen tautiin. Se tauti on ylöspäin lankeamista. Siinä tilassa kuvitellaan tiedettävän hengellisestä elämästä koko totuus. Oma uskonkäsitys on silloin ehdottomasti ja absoluuttisesti ainoa oikea. Muut kristityt ovat luonnollisesti ”perkeleen ansassa”. Armottomuus, kielteisyys ja tuomiohenki viestittyi näin heränneen kansan edustajista Roseniukselle. Rosenius kirjoitti myöhemmin: ”Kun Paavo puhui, tuntui se tulevan suoraan taivaasta. Kaikki kuuntelivat vain häntä. Se oli tärkeämpää kuin Raamattu.” Paavo tuntui olevan siis Jumalan sanankin yläpuolella. Paavo Ruotsalaisen tilan takia vastaavasti hänen käsityksensä Roseniuksen kristillisyydestä oli täysin armotonta: ”Pelkkää kiiltokuvakristillisyyttä ja tekopyhyyttä!” Eipä siis ihme, että Roseniukselle jäi huono kuva körttikansasta.

Käsittämätöntä oli tietenkin myös se järkyttävä kovuus, joka näkyi heränneiden toisilleen lähettämistä kirjeistä jo ennen var-

sinaista hajaannuksen alkua. Luulot toinen toisensa lankeemuksista olivat yleisiä. Erityisesti Anttia kiusasi se, että Paavo osasi olla niin mielettömän piikikäs ja ilkeä, kun joku ei täyttänyt hänen uskonkäsitystensä mittaa.

Ikävää oli myös se, että opettajien ilkeämielisyys, piikittely, tuomitseminen, irvailu ja monenlainen alatyylinen häpeäpuhe sekä sotiminen ei voinut tapahtua salaa oppimattomalta kansalta. Se joutui tämän taistelun jalkoihin. Liian monen usko sortui. Antti itki tätä kaikkea kuunnellessaan ja pohtiessaan asioita.

Kenraalin kuolema

Niilo Kustaalle ja Heleenalle syntyi poika, joka sai nimen Wilhelmi. Hänestä Niilo odotti jatkajaa työlleen. Heleena-vaimo kasvatti Wilhelmistä asetta Herran käsiin.

Niilo Kustaa oli sairastellut jo pidemmän aikaa. Hän oli kokenut halvauskohtauksen ja oli ollut hoidettavana Vaasan lääninsairaalassa. Siellä hoidettiin hänen aivoverenvuotoaan lähinnä jääpusseilla, sillä niitä oli saatavana talvisaikaan. Muita lääkkeitä ei juuri ollut. Hoitava lääkäri oli arvellutkin, että jos sairaus olisi iskenyt kesällä, Malmberg olisi auttamatta menehtynyt. Niilo Kustaalla oli myös paha reumatismi ja hengenahdistusta. Oikeastaan hän oli jo alle 50-vuotiaana monella tapaa sairas. Silti hän hoiti urhoollisesti virkaansa, mutta uupui vähitellen sairauden ja jatkuvien syytösten alla. Hänet tuomittiin viimein lopullisesti. Pieni uskollinen joukko jäi kuitenkin tukemaan häntä. Hän sai viettää työssään vielä muutamia siunattujakin vuosia. Mutta sairastuttuaan uudelleen Malmberg ei suostunut enää sairaalahoitoon. Hän kävi kuolinkamppailunsa kotonaan. Hänen pieni Wilhelmi-poikansa ei vielä silloin ymmärtänyt tällaista kamppailua. Vai ymmärsiko? Katsellessaan vierestä isänsä kuolintaistelua hän kysyi pikkusängystään: ”Tapetaanko isää?” Wilhelmi-poika sai nähdä lapsuudenkodissaan Lapuan Tynjälässä, kuinka isä nousi vielä vuoteessaan polvilleen rukoukseen, josta sitten luisui alas kuolleena. Herran palvelija oli vihdoinkin vapaa, kaikkien riitojen ulkopuolella.

Myös Antti meni Malmbergin hautajaisiin. Matka oli tosin pitkä ja rasittava: monta päivää hevospelillä. Yöpymiset tapahtuivat vaatimattomissa ja levottomissa majapaikoissa. Hautajaissaatto oli kolme kilometriä pitkä, ja siihen kuului noin viisituhatta saattajaa. Ystäväksi jäänyt joukko saattoi rakastamaansa miestä hänen viimeisellä matkallaan kotoa hautaan saakka. Hauta oli kaivettu niin, että arkku voitiin kantaa haudan pohjalle asti. Kantajat olivat päättäneet: ”Saatetaan niin kauas kuin voidaan.”

Monet menettivät hänessä rakastetun opettajan. Se rakkaus oli syvää ja kunnioittavaa.

Niilo Kustaa oli ollut Jumalan voiman mies. Hän oli saarnannut kääntymyksen ja evankeliumiin uskomisen kautta tapahtuvaa uudestisyntymistä. Hän oli ollut todellinen Herran apostoli. Kun hän kumppaneineen oli alkanut saarnata Kristuksen opin mukaan, kansa oli herännyt, jopa itse saatanakin oli herännyt ja alkanut tapansa mukaan raivoisan vastahyökkäyksen. Svebiliuksen kristinoppihan ei ollut pelottanut saatanaa. Hänkin oli hyväksynyt sen hyvänä oppina. Mutta kuultuaan Malmbergia saatana oli todella raivostunut.

Taisteluistaan Malmberg oli kirjoitellut aikoinaan monille uskonveljilleen. Niilo Kustaa oli oppinut sen missä Herran voima asui, nimittäin sanan kuuliaisuudessa. Hän oli saanut tämän voiman käyttöönsä juuri näin.

Hänen vaikutuksensa oli ollut suuri myös Sievissä, siksi Antti kirjoitteli paljon hänestäkin. Mutta nyt suuresti rakastettu, mutta myös kovasti vihattu mies oli poissa.

Muistellessaan Malmbergia Antin mieleen palautui elävänä eräät kinkerit, Kyrölän kinkerit, joissa Malmberg-ystäväkin oli ollut mukana. Antin silmissä kulkevat vanhat tapahtumat ohi:

Kyrölässä

— Nyt Malaperi tullee! huusi joku porstuasta, kun papin reki tuiskahti porraspäähän.

Ylväsryhtinen emäseurakunnan pappi ilmestyi taloon ja kinkerit saattoivat alkaa. Tervehdysten ja kahvituksen jälkeen alkoi

varsinainen kinkeritoimitus. Alkuvirren jälkeen Malmberg otti virsikirjan ja aloitti alkurukouksen. Silloin se tapahtui! Voima iski kinkeriväen keskelle! Väen sielun syvyyksiin asti tunkeva myrsky iski. Liikutus, kyyneleet ja nyyhkytys valtasi samalla kansan. Samalla rojahti muutamia naisia penkeistään lattialle kuin olisivat tulleet ammutuiksi. Kun ensihämmennys meni ohi, eräät miehet ottivat naiset syliinsä ja kantoivat heidät ulos pihalle toipumaan. Kohta jo uusia naisia kaatuili ja samat viemämiehet tulivat paikalle.

— Nyt on voima paikalla, eikä se ole pelekkä Malaperi! sanoi joku.

Näillä kinkereillä tehtiin monet asiat selviksi. Siellä ei kuulusteltu vain ulkonaisia kinkeriläksyjä. Nyt oli itse Elämän Herra tenttaajana. Nyt oli tosi kysymyksessä!

Sotasankari oli nyt poissa. Antin valtasi ahdistus. Entä nyt? Mitä olisi edessä?

Sotapäällikkö kaatuu

Kaikkea muistitietoa ei Antti saanut vihkosiinsa, vaikka tuumauskamarin päretulet paloivat monesti yömyöhäiseen. Tärkeimmät tiedot hän arveli saaneensa sentään kyhättyä kokoon. Nykyisin tuntui siltä, että maatalon monet työt olivat jo liikaa hänelle, korpiteologille. Hengentöissä olisi ollut tarpeeksi. Hänen mielestään aikaa näille arkielämää tärkeämmille asioille ei tahtonut riittää tarpeeksi. Univelkakin vaivasi. Toki pian jo poika ottaisi vastuun talosta.

Eräänä päivänä tuli uusi viesti hengen rintamalta. Se oli suruviesti. Sen käsittelyyn ja mutusteluun meni useita talvipäiviä, liekö mennyt öitäkin. Viesti toi tiedon Paavo Ruotsalaisen kuolemasta. Kiistelty, vihattu, rakastettu ja niin piikikäs mies oli poissa. Erämaan profeetta oli pyytänyt laittamaan haudalleen piikkisen puun muistoksi vaikasta luonteestaan ja usein niin karkeasta puhetavastaan.

Hautajaiset olivat suuren johtajan mukaiset.

Vieläkin Paavo sai aikaan konflikteja.

Paikkakunnan kirkkoherra ei antanut lupaa Paavon siunaamiseen kirkossa. Sekin vielä! Eräät Paavoa kunnioittaneet herännäismiehet hakivat kuitenkin pappilasta kirkon avaimet väkivaltaisesti, jotta ruumis saatiin siunattua Herran huoneessa.

Paavo oli ollut eläessään useankin papin vihan kohteena. Häntä vihattiin vielä hänen kuolemansakin jälkeen! Häntä oli eläessään sanottu kolmen hiippakunnan piispaksi, koska niin laaja-alainen oli hänen työkenttänsä ja johtajuutensa ollut. Mutta kyllä Antti uskoi vakaasti, että Paavokin kaikista vioistaan ja ylilyönneistään huolimatta pääsi iankaikkiseen kotiin taivaaseen. Hänellä oli sinne ”passi” — Jumalan Pyhän Hengen todistus. Mutta siitä Antti oli myös vakuuttunut, että vaikka Paavo oli voimakkaasti opetuksessaan korostanut elävää tietoisuutta Jumalan lapseudesta, passista, jälkipolvet taitaisivat löytää hänessä pelkän ikävöivän uskon edustajan. Hänhän oli kerran opastanut erästä hätäilijää viipymään tarvittaessa Herran ”murhehuoneessa” niin kauan, että saa todistuksen lapseudesta. Se sopi siihen tilanteeseen. Tästä ikävöinnistä Kristuksen tykö hän opetti myös kirjeessään talonpoikaissäädylle, kun hän halusi opastaa heitä oikeaan uudestisyntymiseen ja ahtaan portin läpikäymiseen. Ei hän ollut tarkoittanut näitä ohjeitaan yleisiksi uskon opeiksi, vaan ennen kaikkea ohjeeksi siihen tilanteeseen, kun etsitään ahdasta porttia, joka on taivaan tien alkupäässä. Hän ei hyväksynyt vaikkapa sitä, että muitta mutkitta ruvettiin uskovaisiksi kerran saadun kasteen perusteella. Hän neuvoi kyllä luottamaan armoon silloinkin, kun tuttavaa armoa ei ollut. Silti hän tivasi usein hoidettaviltaan, jotka tulivat kyselemään, joko täyttäisivät kristityn mitat: ”Onko sinulla passi taivaaseen”? Erityisesti hän opetti tätä, kun Hedberg oli alkanut korostaa niin sanottua objektiivista vanhurskauttamista. Sehän tarkoitti sitä, että saisi uskoa kastetoimituksesta ja sanasta itsensä autuaaksi, Kristuksen sovintotyön vuoksi, mutta ilman totista kääntymystä ja ahtaan portin läpikäymistä, ilman pelastuskokemusta. Tottahan nimittäin oli, että Hedbergin joukoissa myös kaste ja ehtoollinen olivat tulleet vä-

hitellen ihmisen vanhurskauttamisen perustaksi. Tätä ei voinut kukaan kiistää. Tämä asiahan näkyi myös monista heidän kirjoitelmistaan. Tätä oppia ei Paavo Ruotsalainen hyväksynyt, koska se oppi ei perustunut Sanaan ja uskon vanhurskauteen. Hän nimitti sitä ”vilosohvien aivu-uskoksi”. Hedbergin ja Ruotsalaisen uskonkäsitykset olisi pitänyt saada sovittaa yhteen. Ehkä se olisi ollut mahdollista toisissa olosuhteissa. Vihanpito oli nyt estänyt sen.

Mutta Paavo ei katsellut Herraa jostakin kaukaa kaiholla. Hän eli Herrasta. Hän ei opettanut ikävöivää uskoa minään päämääränä tai jonkinlaisena itseisarvona, vaan elävää uskon yhteyttä Herraan.

Ruotsalainen oli omaperäinen ja piikkinen puu. Hän aiheutti paljon loukkausta ylilyönneillään. Tietenkään niitä ei olisi tarvittu. Hän oli loistava sielunhoitaja, mutta huono neuvottelija. Heikkoja, avuttomia ja niitä, joilla ei ollut pyhän Jumalan edessä enää itsessään mitään puolustamista, hän osasi opastaa armoistuimen eteen. Sen sijaan Paavon mielestä itseriittoiset, luulouskoiset, tekopyhät ja omavanhurskaat ja muut näyttelijät saivat armottoman kohtelun. Ei voi kieltää, ettei Paavolla olisi ollut tässä asiassa todellinen ”syvänäkö”. Hän näki syvälle pintakiillon alle. Vastaavasti kiukku, alas painaminen ja häpäisy oli hänen välineitään suhteessa tekopyhiin. Paavo oli väkevä ilkeydessäänkin. Myös silloin, kun hän koki muiden opetuksen menneen liian tekopyhäksi, hän saattoi puuttua asioihin ja kykeni olemaan pilkallinen ja ivallinen. Hän saattoi jopa kesken hurskaan hartaudenharjoituksen tai rukouksen kysyä:

— Ei kellään sattuis olemaan viinaa?

Näin hän halusi palauttaa ylihengelliseksi luisuneen tilanteen oikeampaan Hengen kuuliaisuuteen.

Tietenkään ei aina olisi saanut toimia Paavon tavoin. Tämä Ruotsalaisen käyttäytyminen johtui ehkä siitäkin, minkä Antti oli jo kauan aikaa tajunnut herännäisyyden ongelmaksi: oma sisäinen lihallisuus oli jäänyt juurimatta pois. Turmeltunut sisin — viha, kiukku ilkeämielisyys ja muut sellaiset lihan ilmenty-

mät — hallitsi siksi tämän ajan eräitä johtajiakin. Niistä ei osattu tehdä parannusta. Jotenkin oman itsensä todellinen antaminen ristiinnaulittavaksi oli jäänyt heille liian vieraaksi. Vain jotkut ”lahkolaiset” puhuivat sellaisesta. Osalle herännäisyyden ihmisiä oli varsinaisesti syntiä vain maailmallisuus.

Kyllä Paavo oli eläessään ainakin osittain tajunnut ongelmansa. Juuri sen tähden hän sanoi itseään piikkiseksi puuksi. Mutta yksi oli Paavolle ollut kuitenkin tärkeintä: Kristuksen sisäinen tunteminen. Hänen suurin unelmansa ja toiveensa oli ollut, että Suomen kansa oppisi tuntemaan Kristuksen, koska Hän on sanonut: ”Se on täytetty”. Eivät ikävöinti, kaipaus, sairastaminen, odotus- ja murhehuone olleet mitään todellisia perustuksia. Tärkeintä oli vain, että Jeesus Kristus oli saanut tulla syntiselle eläväksi todellisuudeksi, eivätkä vain opinkappaleet, tunnustukset tai perinnäissäännöt.

Paavo Ruotsalainen, useimmin siis vain ”Paavo”, ei koskaan unohtanut viikateseppä Högmanin neuvoa: ”Yksi sinulta puuttuu ja sen mukana kaikki: Kristuksen sisäinen tunteminen.” Sen juuri oli Paavo saanut löytää sepän koulussa. Se oli tehnyt hänestä silloin elävän miehen.

Sepän pajalla oli Paavo — uusitestamentillisesti sanottuna — tullut uskoon. Viikateseppä oli nähnyt Paavon sisäisen tilan. Yksi puuttui. Sepän opetuksen myötä Paavolle avautui elämä Kristuksessa, hänen omistamisensa sisäisen tuntemisen kautta. Raamatusta tuli Paavolle kuin uutta painosta. Siitä kirjasta oli syyttäjän ääni vaiennut, ja siitä kaikuivat nyt hänelle vain mitä ihanimmat armon lupaukset. Hänellä oli tältä matkalta myös uusi kokemus: *Pyhän Hengen todistus.* Se teki Paavosta aidosti uskovaisen miehen. Hänen uskonoppinsa ydin olikin Pyhän Hengen todistus. Sitä hän edellytti hoidettaviltaan. Paavo edusti aidosti niin sanottua *omistavaa uskoa.* Näin tuleekin olla aina siellä, missä Kristuksesta kerskataan eikä luoteta lihaan.

Antti mietiskeli myös sitä, mikä muu oli ollut Paavon uskon ydintä. Kaikki muukin oli tässä: jos ei tunneta Kristusta sydämen uskolla ja sisäisellä omistamisella, ei häntä tunneta lain-

kaan ja silloin kaikki puuttuu. Pelastus on Kristuksen tuntemista Pyhän Hengen kautta. Se tunteminen ei ole vain aivoilla ymmärtämistä, vaan Hengen koulussa opittua tuntemista, sillä kirjoitettu on:

”Tuntemisensa kautta minun vanhurskas palveliani monta vanhurskauttaa; sillä hän kantaa heidän syntinsä.”

Kaikenlainen muu hankittu ”vilosohvinen” tieto on vain kirjatietoa ja pelkästään pääkoppaan hankittua omistamista. Jos uskon laita on vain tällaista, ollaan vielä lavealla tiellä matkalla helvettiin. Näinhän Sanakin opettaa:

”Ennen muuta varjele sitä, mikä on sun sydämessäs — siellä on koko elämäs lähde.”

Antti muistelee sitten erästä Paavoon liittyvää tapahtumaa. Paavo oli palannut kerran kesken kirkkoreissunsa kotiin, kun oli huomannut ryhtyneensä ihailemaan hevosensa komeaa ravia järven jäällä. Hän oli kokenut, että upean hevosen sulava neli oli tullut rakkaammaksi kuin Kristuksen perässä juokseminen. Paavo palasi kesken matkan kotiinsa etsimään Jeesuksen seuraa. Kun vaimo oli ihmetellyt, miksi Paavo ei ollut mennytkään jumalanpalvelukseen, Paavo oli vain urahtanut: ”Olin jo”. Ulkonainen kirkossakäynti oli saanut sillä kertaa jäädä. Tämä tapahtuma paljasti hänelle ja monille ajan heränneille tyypillisen syntikäsityksen.

Paavon kuolinvuoteellaan kokemat viimeiset kiusaukset olivat kovia. Niissä Paavoa riisuttiin lopullisesti. Viimeisetkin luulot oikeasta nöyryydestä, kaikkitietävyydestä, korkeuksiin kohoamisesta toisiin nähden, omasta oikeassa olemisesta ja muusta sellaisesta otettiin nyt pois. Toisten hieman eri lailla uskovien häpäisy, kaikki mikä oli ollut lihaa, riisuttiin pois näissä kiusauksissa. Jäi vain pelkkä Jumalan armo Kristuksessa, luottaminen Sanaan. Häntä oli aiemmin nimitetty myös ”Löyhkä-Paavoksi”, kun Jumalan laki oli tehnyt hänestä lähes mielipuolen. Sepän pajallahan tämä tauti oli korjaantunut. Nyt, viimeisellä veräjällä, viimeinenkin löyhkä otettiin Paavolta pois. Kuolinvuoteellaan Paavo osasi Jumalan kunniaksi vedota armoon, ja saata-

nan syytöksetkin kilpistyivät siihen. Paavo oli nyt vapaa. Joku näkijänlahjalla varustettu herännäismies olikin nähnyt saatanan poistuvan Aholansaaresta täynnä raivoa. Oli luullut jo Paavon tulleen voitetuksi. Se oli raivonnut: ”Luulin jo voittaneeni, mutta sitten se ryötti vetosikin armoon!” Saatanan kiero peli koki surkean tappion. Paavo sai Kristuksen tähden käydä sisälle avatuista ovista ihanuuksiin taivaassa.

Antti pelkäsi, etteivät jälkipolvet tuntisikaan Jumalan miestä Paavo Ruotsalaista sellaisena kuin hän oli ja kuinka hän eli. Hän pelkäsi sen vuoksi, että oli itsekin näkijä. Kuinka pinnalliseksi saattaisikaan muodostua se kuva, jota seuratuvissa ja kirkoissa ja jopa yliopistoissa tietoviisaat opettajat hänestä myöhemmin maalailisivat. Se kuva kelpaisi sitten jopa maailmalle. Tehtäisiinkö aikoinaan monissa korkeakirkollisissa ja filosofisissa sepustuksissa ja ylistysseremonioissa tästä vaatimattomasta talonpoikaiskansan opettajasta kuolleen ”kristinuskonnollisuuden” oppimestari ja syvästi tunteisiin vetoava pyhimys? Näin Antti pelkäsi käyvän.

Uskon olemuksesta

Heränneen kansan sisälle, sen osaan, jäi vähitellen sairaus. Kansalle julistettu oppi ja siitä seuraava elämä oli luisumassa lainomaiseen suuntaan. Ei niin, ettei heränneen kansan keskellä olisi evankeliumikin kaikunut. Tässä asiassa Niilo Kustaa Malmberg oli ollut suuri. Hän oli ylivoimaisesti lahjakkain pappi Suomen Siionissa — ja tullee olemaan. Evankeliumin asiassa myös Paavo oli ollut oikea sielunhoitaja. Hän oli huomannut, että kun julistetaan pelkkää rohkeaa uskoa ja omistamista, se saarna voi olla osalle kuulijoita pelkkää lainsaarnaa, uskoa kun ei voi noin vain ottaa, vaan Jeesuksen täytyy se ihmisessä vaikuttaa. Usko ei siis synny vaatimuksesta: usko, usko! Oikea ilo ei synny, jos vain käsketään iloitsemaan. Oikea ilo syntyy, kun Henki kirkastaa Jumalan sanasta vertavuotavan Kristuksen ja täydellisen, kokonaisen anteeksiannon. Kun ihmeellinen Jumalan armo peittää koko ihmisen syntikurjuuden eikä mitään jää ihmiselle suo-

ritettavaksi, elämä pursuaa esiin. Kun sen lahjan tyhjin käsin syntinen vastaanottaa, syntyy uusi ihminen ja elämä on vastoinkäymisistäkin huolimatta ihanaa.

Pelastus voi olla kyllä oppitasolla ymmärrettyä asiaa ja silti ei iloa synny. Jos pelastus ei ole auennut eläväksi todellisuudeksi, jäytää sielua pelko, syyllisyys ja epävarmuus. Sielu heittelehtii silloin toivon ja epätoivon välimailla, mutta se ei voi vakiintua ja rauhoittua Hyvän Paimenen laitumelle.

Taasen Antti pohtii…

Tulleeko osalle herännäiskansaa tieksi tie, joka johtaa yksipuoliseen ”niskaslaiseen”, jännittyneeseen kilvoituspyhitykseen? Tuleeko siitä, vaikkei sitä koskaan tunnustettaisikaan, pyhityskristillisyyttä, joka olisi pelkkää korviketta vanhurskauttamiselle yksin uskosta? Siinä touhussa kirkas evankeliumi hukkuu ihmisen raadollisuuden ja huonouden korostukseen, monenlaisen kilvoitusponnistelun taakse ja pyhittäytymiskasvamisen kautta vähitellen saatavaan vanhurskauteen — jota ei kuitenkaan koskaan saada! Laki ei anna elämää. Ja lakia on kaikki omat ponnistelut. Jos kaikki pannaan pelkän oman pyhityskilvoittelun varaan ja vain heikosti uskalletaan olla Kristuksesssa, turhaan on Kristus puolestamme kuollut ja ylösnoussut! Kun pelätään puhetta uskosta ja siitä aletaan arasti puhua, on puhuttava arasti myös Kristuksesta ja hänen lunastustyöstään. Kun ei uskalleta uskoa, täytyy puhua omasta nöyryydestä, alamittaisuudesta, alatiestä, jostakin sellaisesta johon Jumalan pitäisi ihastua. Antti muistaa että lukeneiden keskuudessa tätä oppia sanotaan ”sairastupateologiaksi”. Sitä sanotaan myös ”sanatiiviseksi” vanhurskauttamiseksi. Nimi tulee sanasta ”sanatorio”, kotikielellä sairastupa. Tässä näkemyksessä ihminen on potilas, sairas, Jumalan sairastuvassa makaava, jota Jumala vähitellen kohentelee ja parantelee terveemmäksi. Terveiksi ei kuitenkaan koskaan tulla tässä ajassa! Koskaan ei voi tuntea tulleensa sen vertaa terveeksi, että uskaltaisi sanoa olevansa Jumalan lapsi, kokonaan synnistä vapautettu, vanhurskas ja pyhä. Tämä onkin Sanan mukaan mahdotonta, koska kysymyksessä on lain vanhurskauden tie.

Tämä oppi on irvikuva siitä vanhurskaudesta, jonka Kristus on verellään hankkinut. Oppi on Lutherin ajan katolisen kirkon maailmasta otettua lainatavaraa. Kirkas luterilainen uskonkäsitys on siitä hyvin kaukana.

Uusitestamentti opettaa sen sijaan syntistä ottamaan kertakaikkisesti vastaan Jumalan armon, ettei se jää turhaksi kenenkään kohdalla. Jumala vanhurskauttaa siinä silloin taivaallisella foorumilla ihmisen joka uskoo ja vetoaa Kristukseen. Tätä uusitestamentillista oppia tietoviisaat sanovatkin ”forenssiseksi” vanhurskauttamisopiksi, koska Jumalan tuomioistuimen, foorumin, eteen tullut tuomitaan siinä, mutta samalla julistetaan vapaaksi ja syyttömäksi välimiehen, Kristuksen, tähden. Kristus ottaa siinä oikeudenkäynnissä kantaakseen syytetyn, mutta häneen vetoavan ihmisen rikkomukset.

Nämä kaksi edellistä oppinäkemystä sopivat yhteen yhtä huonosti kuin Paavalin vanhurskauttamisoppi ja galatalaisten erehdys. ”Sairastupalaiset” sanovat mielellään, että ihminen on pieni ja Jumala suuri. Se kuulostaa syvästi hurskaalta, ja tottahan se on. Sillä tiedolla ei kuitenkaan pelastuta. Ihminen on pieni ja Jumala suuri. Niin se kyllä on, mutta niinhän turkkilaisetkin sanovat! Siinä ei ole vielä kovin paljon sanottu vanhurskauttamisesta, joka tulee yksin uskosta.

Tuleeko ajan myötä osasta kansaa taakkojen kalvamaa joukkoa? Tällaiselle joukolle on ominaista ahdistus. Kristuksesta tulee ensisijaisesti taakkojen antaja, ei taakkojen kantaja. Tässä kristillisyyden muodossa ei uskalleta julistaa täydellistä synninpäästön ja armon sanaa. Sitä pidetään kauhistuksena, sillä sehän vapauttaisi ihmisen omatekoisesta kilvoittelusta! Jotakin kun on itsekin tienattava ja kerjättävä. Sen sijaan Jumalan lapsi ei kerjää, koska hänhän on Isän lapsi. Maallisen isänkään lapsen ei tarvitse kerjätä leipää, saati sitten Valkeuksien Isän lapsen! Hän lähestyy Jumalaa kuin ”armasta isäänsä”. Jumalan lapsi opettelee pyytämään ja anomaan: ”Abba, Isä”. Isätön lapsi saa sen sijaan kiertää kyliä ja kerjätä. Häneltä puuttuu lapsen oikeus. Aviottoman lapsen osa on ankea!

Kävikö tässä jotenkin niin, että kun Hedberg löysi ”omistavan” uskon ja seuraukset eivät olleet kovin mairittelevia, se opinoja hylättiin ja mentiin toiselle puolelle kaitaa tietä, toiseen ojaan, loputtomaan ikävöintiuskoon? Mentiinkö ojasta allikkoon, harhasta toiseen harhaan?

Anttia kiusasi syvästi tämä surkeus. Hän tajusi sydäntä riipaisevasti, että ihmisiä kuljetettiin orjuuden ikeeseen. Koleat ovat lain laitumet. Hän iloitsi lämpimästi niistä ihmisistä, jotka eivät suostuneet pois evankeliumin suloisilta laitumilta. Heitäkin oli paljon. Heidän seurassaan oli niin ihmeen ihanaa.

Antti tiesi, ettei hän ollut mikään kirkkohistorioitsija. Hänen kirjoittelunsa saisi jäädä kaappien kätköihin. Hänhän oli vain korpiteologi. Aina hänen kirjoittelunsa eivät noudattaneet tarkkaa kronologista tai koulusivistyksen antamaa järjestystä. Hänhän kirjoitti asiat muistiin enemmän sen mukaan, missä milloinkin hänen ajatusmaailmansa kulki. Muut kirjoittaisivat ja ajattelisivat jälkiviisaina paremmin.

Antin kuuloon kantautui sellainenkin kummallisuus lähialueen kristillisessä elämässä kuin ”kiireen talvi”. Yksi tämän tapahtumaketjun johtajista oli ylivieskalainen Juho Kivikaarto. Ehkä syy surkeuteen oli siinä, että muutamat johtajat halusivat näytellä vanhoja johtajia, erityisesti Paavo Ruotsalaista. Kysymyksessä oli ylihengellisyys, hurmahenkisyys, joka esiintyi erityisen voimakkaana lakihenkisyytenä. Kaikki kauneuden kaipuu oli siinä kiellettyä. Miehet kulkivat talosta taloon tutkimassa, esiintyikö koreilunhalua. Armotta lyötiin säpäleiksi kalliita huonekaluja tai ainakin niiden leikkauksia, kakluuniuuneja ja muuta kaunista. Kirvestä käytettiin paljon sen ajan kristillisyydessä! Jotkut nousivat vastustamaan tällaista omaisuutensa särkemistä. Silloin saattoi talon koko väkikin tulla kannetuksi ulos kodistaan huutojen säestämänä: ”Mitä ne kuolleet elävien joukossa tekevät.”

Vähitellen tämäkin ylilyöntiliikehdintä talttui.

Pikkukapina

Sievissä syntyi rähinää vielä kirkon rakentamisestakin. Oli haluttu jo kauan, että kirkko siirrettäisiin keskemmälle pitäjää, Haikolankylälle. Näin sitten tehtiinkin, mutta monenlaista sotaa piti ennen sitä käydä. Vihdoin vuonna 1861 valmistui Haikolankylän Pekanmäelle uusi kirkko. Kirkko oli tilava, ristinmuotoinen puukirkko. Se sai seurakseen uuden pappilan aittoineen ja vielä väentuvan. Kirkkomatka lyheni yläjuoksulta katsoen ainakin penikulmalla. Sievistä tuli tuolloin myös itsenäinen seurakunta.

Sievissä Herran tulet paloivat vielä pitkään näinä riitojen repiminä, murheellisina aikoina ja niiden jälkeenkin. Herra antoi uusia hengenmiehiä myös Sieviin. Herännäisyydessä julistus- ja opetustyötä ryhtyi tekemään Vilhelmi Niskanen lisäksi Taneli Rauhala Nivalasta.

Oli kyllä omiakin maallikkojohtajia, kellokkaita.

Sievin heränneille oli tulossa uudistumisen aika.

Antti on lukenut pitkään muistiinpanojaan. Sitten hän lopettaa, sulkee vihkosensa ja siirtyy makuukamarin puolelle. On jo myöhäinen yö. Maria on pariin otteeseen käynyt kyselemässä, eikö mies jo ehdi nukkumaan.

Antti asettuu nukkuvan vaimonsa viereen selälleen, kieriskelee aikansa ja hakee sopivaa asentoa.

— Matrassioljet pitäisi vaihtaa, hän ajattelee ja aloittaa sitten iltarukouksensa: ”Isä meidän, joka…” Sitten hän nukahtaa.

11. LUKU

Nälkä

Matka

Heino oli ollut poissa jo parin viikon verran. Hilja, Heinon vaimo, oli laskenut päiviä ja merkannut ne tarkasti ylös kamarin sanomalehtitapettiin.

— Kuinkahan kauan vielä? Milloin palaa, vai palaako? hän kyselee itseltään.

Hiljan sydänalaa jäytää ahdistuneisuus. Hän ajattelee kolmea elossa olevaa lastaan ja heidän mahdollisuuksiaan. Hän on heidän kanssaan aivan yksin Heinon ollessa poissa. Kaksi heidän lapsistaan oli kuollut kevättalvella lähes peräjälkeen. Se oli ollut väsyneelle Hiljalle hirveää aikaa. Kaksi rakasta lasta! Sydänkäpyjä he olivat olleet. Nyt he olivat poissa, lopullisesti poissa. Heidät oli vienyt surmansuuhun hinkuyskä, kuten kymmeniä muitakin lapsia tämän talven aikana.

Heino oli nyt siis matkalla — viljan ostossa. Toissa viikon maanantaina se oli kantanut rekeen heiniä ja muuta tarveainesta, pientä evääntapaista mitä nyt oli olemassa, aisoitti sitten hevosen, joitakin neuvoja antoi vielä, sanoi lyhyet hyvästit ja lähti. Hilja näki vielä, kuinka reki kaartoi tien mutkan taakse, ja sitten Heino oli poissa. Nyt oli Hiljan mielessä jo kova ikävä.

Heino oli lähtenyt pitkälle, toivottomankin tuntuiselle matkalle. Pakkohan se oli mennä, eihän vaihtoehtoja enää ollut! Matka suuntautuisi Iisalmen ja Kuopion kautta kohti Viipuria ja jopa Pietariin asti, jossa ainakin tiedettiin olevan viljaa.

Paljon ei Heinolla ollut varoja leipäviljan ostoon, mutta kaikki oli otettu mitä irti oli saatu. Vähäisellä voin ja tervan myynnillä sekä metsätöillä oli hankittu rahaa.

Useimmissa taloissa viljaa oli tähän asti riittänyt jopa viinantekoon asti. Tai oikeastaan harvassa talossa se olisi siihen riittänyt, mutta niin vain meneteltiin. Viina koettiin tarpeelliseksi

monenkin asujan mielestä. Sitä kului taloissa vuoden mittaan suuriakin määriä. Joskus myös Heino oli ostanut sitä naapurista niin kuin ”lääkkeeksi”, joskus oli saanut sitä palkaksi, kun ei maataloissa ollut antaa rahapalkkaa, mutta kyllä heidän kodissaankin oli osa viljasta käytetty viinankeittoon. Ehkä tynnyrin verran viljaa vuodessa siihen tarkoitukseen käytettiin, ennen kuin katovuodet tulivat. Vaikeaa oli silloinkin viinasta kokonaan luopua. Heidän perheessään oli aikaisemmin totuttu käyttämään sitä siinä neljän kannullisen verran vuotta kohti. Tavallinen määrä. Näin Hilja asioita muisteli. Nyt ei siihen ollut enää varaa. Vasta oli tullut sellainen lakikin, joka kielsi viinan polton. Sai se kai tullakin. Mutta kyllä sitä silti voisi salaa jonkin verran…

Huomenna Hiljan olisi lähdettävä etsimään lapsilleen ruokaa. Oli mentävä ehkä köyhäin tuvalle katsomaan, heruisiko sieltä jotakin lapsille. Tupa oli siinä lähellä. Siellä tarjottiin kiertolaisille jonkinlaista ruokaa, lähinnä velliä. Ehkä hekin saisivat sieltä jotakin? Heillä oli tosin pari lehmää ja vasikka, mikä saattaisi vaikeuttaa avun saantia. Pahimmassa tapauksessahan ne voisivat jopa evätä sen. Mutta katsomaan täytyisi mennä. Eipä enää edes hävettänyt kerjääminen. Siihen oli tottunut.

Tällä vuosikymmenellä, kuusikymmenluvulla, oli ollut monia katovuosia. Talvet olivat olleet luonnottoman pahoja. Nytkin kevät oli tullut hyvin myöhään. Kylvämään päästiin vasta juhannuskesällä. Syyspuolella sateet lakoonnuttivat viljan. Loppusyksy toi hallat, ja miltei kaikki oli mennyttä. Muutama vuosi takaperin asiat olivat vielä jonkinlaisella tolalla. Viljaa oli silloin kohtuullisesti. Katovuodet olivat tuoneet kuitenkin tullessaan nälän ja - kulkutaudit. Lavantauti ja hinkuyskä olivat muun muassa näitä tauteja. Ne kaatoivat kansaa sankoin joukoin. Siinä eivät säästyneet minkään kansanluokan ihmiset. Taudit tappoivat isäntiä ja emäntiä, piikoja ja renkejä, aikuisia ja lapsia. Kun aliravitsemus oli ensin tehnyt ihmiset heikoiksi, ei sairauden voimille voitu mitään. Taudit tappoivat armotta ne, joiden osaksi se kohtalo tuli.

Joku oli tietävinään, että Jumala näin rankaisi tätä paikka-

kuntaa, koska Sievissä oli ollut vasta lihava kirkkoriita. Hiljan mielestä tämmöiset jutut olivat pelkkää pötyä. Sen sodan tiimoilta oli nyt kuitenkin rakennettu uusi kirkko Haikolankylälle, Pekanmäelle. Mutta nälkä ja taudit olivat myös totta.

Hilja oli jatkuvasti vihainen ja katkera. Hän kantoi syvää kaunaa myös Jumalalle. Silti hän rukoili, kun ahdistus kävi sietämättömäksi.

— Sun syys! hän oli usein karjaissut vihaisena Jumalalle, kun lapset itkivät nälkäänsä.

— Hulluko oot, Jumala!

Erityisen suuri vihantunne jäi makaamaan Hiljan sydänalaan kahden lapsen menettämisen jälkeen. Lastensa kuolemien jälkeen hän luopui sydämessään kokonaan Jumalan kunnioittamisesta.

Hänen ajatuksensa palaavat taasen lasten sairastamisen ja poismenon aikaan. Sinne ne vieläkin tämän tästä palasivat. Eilenkin piti taas heidän haudallaankin käydä. He olivat olleet niin ihmeellisen suloisia lapsia, mutta heidän syntymästään asti oli ahdistus seurannut Hiljaa. Kumpaakin odottaessa raskausaika oli ollut vaikea. Synnytykset olivat pitkällisiä ja kivuliaita. Kätilöäkään ei tahtonut synnytyksiin saada, koska kaikki osaavat olivat petipotilaina ja monet heistäkin olivat menehtyneet lavantautiin.

Nuorempi tytöistä, Liisa, oli sairastunut ensin ja kohta perään puolitoista vuotta vanhempi, Leena. Oli hirvittävää katsella, kuinka nälän riuduttamat pienet lapset taistelivat sairautta vastaan ja sitten — hävisivät kamppailunsa. Hilja muisti, kuinka monesti yöllä joku vanhemmista lapsista tuli itkien sanomaan vuoteen viereen: ”Äiti, isä, taas Lissu tukehtuu!” Ja taas oli aloitettava puistelut ja hieromiset ja kaikki mahdolliset keinot, jotta yskänkohtaus voitettaisiin. Mutta sitten tuli vääjäämättömästi hetki, jolloin lasten voimat loppuivat ja he menehtyivät muutaman päivän välein. Vielä ei ollut ehditty viedä Pikku-Liisan ruumista kotoa pois, kun oli jo Leenan vuoro menehtyä koviin, tuskallisiin kuolinkamppailuihin. Äidin sydän oli pakahtua. Siinä he sitten makasivat kamarissa kalvakkaina, pieninä ja laihoina,

kuolon uneen nukkuneina. Ei Hilja voinut unohtaa sitä näkyä, kun kaksi heidän rakkaintaan lepäsi kuolleina porstuakamarissa lakanan alla. Aina kun muistot tapahtuneista kauhuista palautuivat mieleen, tuntui kuin sydän repeytyisi rinnasta. Kuinkahan kauan oli rakkaitaan surtava? Kova työ ja huoli muista lapsista auttoi silti jaksamaan päivästä päivään.

Kaikki eivät jaksaneet. Monet sairastuivat mieleltäänkin, kun vuosia kestänyt huoli ja surun taakka olivat käyneet ylivoimaisiksi. Käsittämättömästi oli kuitenkin Hiljalla ja Heinolla riittänyt voimia niin paljon, että oli päästy tähän asti. Kaikkea ei ollut vielä menetetty!

Hilja on säilynyt kovasta työstä, nälästä, lastensynnyttämisistä ja suruista huolimatta kohtalaisen sirona ja nättinä naisena. ”Vaikkei siitäkään oo ollu ko haittaa!” hän oli oppinut. ”Ukot kylillä saatto heitellä hävyttömyyksiä ja jopa käpälöijä, jos oli tilasuus!” hän oli huomannut.

Hilja tietää ja pelkää: ”Erityisesti juoppoin kans on aina niin vaikiaa. Kai siihen nykki kohta joku ukonköriläs tullee kurkkimaan, ko kuulee Heinon lähteneen”, Hilja arveli.

Mutta päivät kuluivat.

Olikohan se sitten eräs perjantai-ilta, kun Hilja kuuli koputusta ulko-ovelta. Sydän jysähti. Kuka tulee? Ei heillä usein vieraita käynyt. Nytkö joku juoponketale? Varovasti hän meni avaamaan.

— Kuka se sielä?

Oven takana oli naapurin mies, Antti, joka oli palannut omalta Viipurin-reissultaan. Siellä se oli hänkin ollut, vaikka oli jo vanhahko mies.

— Tulin kertoon muutaman asian, käskettiin.

— Astu sitte tuppaan siitä, kehotti Hilja.

Naapuri istuu väsyneesti lavitsalle tuvan ovensuuhun. Lapset heräsivät hänen tuloonsa ja tulivat kuulolle.

— Minä tuota, käske nuo vekarat pois, Antti pyytää.

Ja niin saivat lapset mennä perikamariin yöpuulleen, mutta jäivät kuitenkin ovenraosta kuuntelemaan.

— Kuulin teijän Heinosta, Antti aloittaa. — Se oli joutunu sairasmajalle Kuopiosa. Siihen oli iskeny keuhkokuume. Oli tainnu vilustua reesä, se Heino. Se oli huonosa kunnosa. Käski sanua terveisiä. Se pelekäs että seleviääkö. Se käski tuoja joitaki neuvoja sulle. Selitän sulle niitä ny…

Hilja kuulee kyllä, mutta ei ymmärrä heti mitään. Sydän räjähtää laukkaamaan mielettömästi, ja pääpuoli menee aivan tokkuraan. Valtaisa ahdistus ryöstäytyy valloilleen rinnanalassa.

— Herra parakkoon! Kuoleeko se! saa Hilja sitten voihkaistua ulos.

Hän kysyy ja kysyy, mutta eipä Antti paljon muuta tiedä. Osa viljarahoistakin kuului menneen siellä Heinon sairastamiseen. Voi kaikkikin mennä, sillä niin oli paha tilanne.

— Minä oon kantanu sitä rukkouksesa Jumalan puoleen. Se on tämä iankaikkinen elämä kuitenki se tärkein asia meillä. Ku se on kunnosa, niin Jumala pittää muustaki huolen. Se on sen luvannu.

Hilja alkaa hermostua. Sydämestään hän inhoaa näitä heränäisihmisiä jumalineen ja herroineen. ”Se on nyt tuoki tuosa taas tuota uskuaan kaupittelemasa. Antas ees leipäaineita ja olis hilijaa! Mitä se joku jumala täsä auttaa? Pitäs ukko leipäläpensä kiinni, ku ei muutakaan sanua ossaa! Ei se uskonasioita vatvomalla näläkä lähe!” Hilja marmattaa itsekseen.

— Kiitos ny, ku tulit sannoon. Koitetaan täsä jotenki vain jaksaa, Hilja silti ääneen sanoo.

— Minä, tuota, yrittää Antti, mutta näkee Hiljan silmistä, etteivät kaikki asiat ole nyt oikein. Viha niistä näyttää leiskuvan, maailmanihmisen viha.

— Näkemiin sitte ja Herra pitäköön teistä huolta. Kyllä se näläkäki siitä hellittää, ehkäpä jo huomenisa iloksi kääntyy, uskosin.

Ei kykene Antti muuta virkkaamaan, kun henki talossa tuntuu olevan nyt niin kovin tulehtunut. Toki hän sen ymmärsi…

Kun Antti on mennyt, Hilja parahtaa tuvassa tuskaiseen huutoon. Lapset kipaisevat takaisin oven takaa äidin luokse. Mutta

eivät he vielä oikein ymmärrä asioita, näkevät vain, että äidillä on ahdistus, ja sen tähden myös he pelkäävät. Vähitellen lapset rauhoittuvat nukkumaan, mutta Hilja jää vielä valvomaan. Ahdistuneet ajatukset myllertävät päässä. Miten on Heinon vointi? Entäpä, jos jään yksin lasten kanssa? Mistä elanto? Monen tuskaisan tunnin jälkeen väsymys kuitenkin voittaa. On mentävä levolle.

Ennen nukkumaanmenoa Hilja päättää käydä vielä ulkona ja navetassa. Nakkaa siitä sitten paksun takin päälleen, sieppaa oven suusta saappaat jalkaansa, ja astuu pimeälle verannalle. Tai oikeastaan hän oli juuri astumassa, kun jo keikahtaa nurin.

— Mikäs oli? Miksikäs keikahin nurin? Mikäs kumma musta rustinki se kyyröttää tuosa ovensuusa joka meikäläisen nurin tuiskautti? hän pauhaa hengessään kompuroidessaan pystykoolle.

Hiljan äskeiset ongelmat kaikkine päivineen unohtuivat hetkeksi, sillä vähän kumma oli nyt tämä tilanne.

— Mikä se on tuo musta möykky ovenpielesä? Eihän sitä vielä äsken ollu! Tämmösesä pimmeyvesä sitä ei ees kunnolla nää. Kuun valoki on niin heikkua, ettei sekkään auta, eikä tultakaan tullu mukkaan. Mutta mikä se on tuo, joka maata rötköttää ovisuusa?

Hilja harmittelee mielessään, marmattaa niin kuin naisväellä tällaisessa tilanteessa on ollut tapana kautta maailman sivun. On Hilja hieman peloissaankin.

Hän tunnustelee outoa möhkälettä, tunnustelee, hapuilee ja — koko asia valkenee hänelle yhtäkkiä koko selkeydessään.

— Herra kiesauta ja jumalan pyssyt sentään! Voi himputti sanon minä! Siinä se on! Onpa epeli! Oven vieresä verannalla se maata rötköttää! Säkkikö se on? Kyllä vain on, se sen täytyy olla! Se on vilijasäkki! Mistä se siihen juuri ny yhtäkkiä kömpi?

Sitten Hiljalla alkaa kunnolla raksuttaa:

— No voihan persatti…! Anttiko se tämän toi! hän äimistelee.

— Se sen toi! Voi sun, minkäs teki! Helskutti vie sitä körtti-

läistä!

Hilja ilahtuu ja kohta jo häpeää, molempia yhtaikaa.

— Antti sen jätti! Jauhosäkki! Olipa se käyttäny vielä rukkiit valamiiksi jauhoiksiki myllysä! Se on! On se! Jumalan mies se on! Se, se on oikia mies! Tänä Antti se on vasta mies! Ja minä rääväsuinen, pahasisunen akanryötti sille niin vihanenki… Ei kai se sen vika ollu, että Heino on sairastunu ja että sen piti tulla se mulle kertomaan! Olihan Heino sitä käskenykki.

Siinä on nyt Hilja kontillaan jauhosäkkiä vasten. Koko totuus alkaa aueta lopullisesti. Eipä voi enää Hilja muuta kuin itkeä tuhertaa. Ilon ja helpotuksen tunne tulvahtaa sielun perukoille niin voimallisena ettei osannut Hilja enää muuta kuin hytistä ja itkeä. Hän suorastaan vapisee ilon tulvahduksesta.

— Että se Antti! On se kans, eikä mittään sanonu! Niin no, miten oliskaan, ku minä olin nii hiivatin kiukkunen ja piikkinen akanrutjake!

Ei huomaa Hilja edes, että hän samalla purskauttaa suustaan oudot, niin kauan poissa pysyneet sanat: ”Kiitos, Herra Isä”!

Ja sitten! Ei malttanut olla Hilja enää paikallaan. Hän säntää siitä tupaan, teputtelee vähän aikaa ympyrää tuvan lattialla ja älyää sitten jo herättää lapsetkin katsomaan ihmettä.

— Hei kersat! Tulukaa ny ihimeesä kahtoon! hän huutaa kamariin. — Ny on menosa isot jutut!

Vain muutama siunaama silmänräpäys ja lapset ryöpsähtävät tupaan kuin pelästynyt varpusparvi.

— Tulukaa ihimeesä kahtoon!

Silmänräpäys vielä, ja sitten käy melkoinen kansantanssi ulkoporstuassa. Eipä haittaa pikku pakkanenkaan paitasillaan parveilevaa joukkoa. Unohtuu hetkeksi jopa sairas isä jossakin kaukana. Huomenna tuoksuisi tässä pirtissä rukiinen leipä!

— Taijan laittaa jo nyt taikinan huomiseksi juurtumaan, hoksaa Hilja.

Ilo oli ylimmillään. Huomenna, huomenna ei olisi nälkä!

Uusi nälkä

Kerjuulle ei tarvinnut aamulla lähteä. Pöydässä oli rukiista leipää ja kannussa piimää. Pikkuisen oli panna voitakin leivälle, vaikka suurin osa voista olikin vietävä päivännäöllä kauppaan. Vastikkeeksi saattoi sitten ostaa välttämätöntä ruokatarviketta ja muutakin hyödyllistä. Nyt oli juhlat! Nyt elämä oli taas voittamassa. Hilja ei huomannut käydä edes kiittämässä naapurissa ennen kuin päivän perästä.

Mutta sitä ei Hilja ymmärtänyt, että hänellä oli päivienkin perästä jollakin tavoin paha olo. Jokin asia kiusasi. Se tuli kai osittain siitä, ettei Heinosta kuulunut vieläkään mitään. Mutta jotakin muutakin tämä oli. Sydänalassa oli käsittämätön kuorma. Mitä se oli? Suru, pelko, ahdistus, viha, katkeruus ja ikävä olivat hänelle jo hyvin tuttuja, mutta nyt! Mitä se tämä jurnutus oli? Hän halusi jotenkin selvittää tätä uutta vaivaa itselleen, mutta ei se asia auennut hänelle. Kansannaisen lyhyenlännällä tietomäärällä hän kuitenkin yritti selittää sitä itselleen.

Eräänä päivänä Hilja alkoi vähitellen tajuta, mitä tämä ehkä olla. Eikö tämä vaiva ollutkin jonkinlaista syyllisyyttä. Eikö tämä ollut jotakin uutta, jota hän ei vielä osannut sanoiksi pukea? Mutta joka tapauksessa syyllisyyttä hän koki kantavansa. Niin sen täytyi olla! Milloin se siihen tuli?! Sitten hän osasi nähdä jo sen, että se oli alkanut siitä jauhosäkkiin törmäämisestä. Hän alkoi myös päivä päivältä tajuta sen suuren eron, joka oli hänen elämänarvoissaan ja siinä maailmassa, jota Antin kaltaiset ihmiset elivät. Hän oli saanut itse maistaa todellista hyvyyttä, vaikkei siihen ollut mitään aihetta hänen puoleltaan. Sekin yhä lisäsi syyllisyyttä.

Hilja oli alkanut kokea myös syvää pelkoa tulevaisuudesta. Se ei ollut pelkkää leivänsaannin huolta tai pelkoa. Ei, hän oli alkanut pelätä tuomiota. Jokin vaisto oli alkanut puhua hänelle Jumalan tuomioista.

Hilja näki, kuinka hän oli elänyt elämänsä Jumalalle vieraana, jopa kiroten häntä ja käyttäen hänen nimeään siunailuun ynnä muuhun väärään. Nyt hänen Jumalaa syyttävä suunsa oli me-

nossa tukkoon. Jumalalle kohdistettu, heristävä sormi oli kääntymässä nyt itseä kohti. Ehkä nuo körtit olivat laillaan oikeassakin! Ainakin heillä näytti olevan rauha sydämessään, vaikka vaikuttivatkin tekopyhiltä. Hän oli ajatellut heitä jonkinlaisina tekojumalisina hurskastelijoina, joiden lähelläkin oli jo vaikea olla. Heidän lähellään tuli nytkin vain entistä enemmän syylliseksi!

— Mikähän senki loppuin lopuksi tekkee? hän pohti kuumeisesti asiaa puoliääneen.

Hilja rimpuili kuitenkin vastaan:

— Ja hiivatti vie. Minähän se en körttiseksi rupia! hän päättää. — Täytyy tähän muuki konsti löytyä. Mikähän se muten olis?

Sitten tulee jo vastaustakin: Heino tulee!

Eräänä päivänä tienmutkan takaa raahautuu näet yllättäen esiin hevonen. Lapset ensiksi huomasivat. Se on Vilkku-tamma! Laihaksi kuihtunut hepo köpöttelee pihaan ja hirnahtaa. Sekin tajusi, että nyt ollaan vihdoinkin kotona. Samassa tuvan ovi roiskahtaa auki ja Hilja ja lapset ovat pyrynä pihamaalla. Kuin keväiset teeret he pyrähtävät reen vierelle.

Isä on kotona! Miten se voi?

— Ainaski se ellää! lapset ilakoivat ja pomppivat reen ympärillä. — Isä, hei!

Lasten metakka ja Hiljan nyyhkyttävä huuto täyttivät pihapiirin.

Vällyjen alta paljastuu oudonnäköinen ilmestys. Luiseviksi laihtuneet kasvot pistävät esiin ränsistyneen koirannahkalakin alta. Silmät ovat syvällä kuopissaan. Heino ei tahdo päästä reestä omin avuin ylös. Hilja sieppaa häntä kainalosta kiinni ja auttaa pystympään.

— Päivää teille! toivottaa matkamies. — Minä vähä tuota huonokuntoseksi menin. Oli tulla kuolemaki sielä Kuopiosa. Jumala anto voimia kuiteski. Kyllä tästä vielä selevitään. Sain vähä vilijaaki. Seki oli Jumalan ihime. Me pärijätään ny kevvääseen asti ja… Olisin kuollu, ellei…

Ääni pettää. Voimat loppuivat.

— Hei mukelot. Tamma pian talliin ja heiniä ja vettä etteen! Tehkää apettaki! komentaa äiti.

Sitten hänen päässään kolahtaa.

— Mikä ihimeen jumala? Ei se Heino oo tuommosia ruukannu puhua?

Hilja taluttaa miestään tuvalle päin. Sitten ollaan jo sisällä lämpimässä. Heino pääsee istumaan sängyn laidalle ja saa heti lämmintä leipäpaistia syödäkseen. Nyt on pahin ohi. Voidaan puhua sitten viime päivien tapahtumistakin. Heino lupasi kertoa matkastaan tarkemmin, kunhan voimat palaisivat. Pääpiirteet hän siitä kykeni jo kertoilemaan. Parasta oli kuitenkin se, että mies on nyt kohtalaisessa kunnossa kotona. Suuri helpotus valtaa yhtäkkiä Hiljan mielen.

Vähitellen illan, kuluneen yön ja seuraavan päivän aikana Hilja huomaa oudon muutoksen, joka oli tapahtunut hänen miehessään.

— Mitähän se oikein ny puhhuu? Miten se on niin kummallinen? Mikä täsä ny oikein on vialla? Ei se ennen tuommonen ollu. Se on ny jotenki nii tasanen ja sitte se puhhuu jotenki nii jumalisestikki. Ei se oo semmosta ennen teheny, kirroili mieluummin. Yölläki oli niin lempiä ja kiltti. Silittiki, ko ei tainnu voimia muuhun olla! Ei se semmonen ennen, hempiä! Se ei taija olla vielä hetiskään terve, Hilja päätteli näkemänsä, kuulemansa ja kokemansa perusteella.

— Onpa siltä voimat tosiaanki pois! hän vielä toteaa itsekseen, puoliääneen.

— Pitäsköhän sun mennä johonki puhumaan asioistas, ku sinä taijat olla vielä kovin sekasi matkastas ja kokemuksistas? Hilja opastelee Heinoa.

Mutta sitten vasta Hilja tulee todella ällikällä lyödyksi. Heino alkaa näet nauraa aivan kippurassa, ja naama on kuin keskikesän aurinko. Se kaikki näytti tosin käyvän vielä kovin kipeästi tulehtuneisiin keuhkoihin. Ihan rinnasta Heino pitelee. Mutta silti se vain nauraa! Silmätkin sillä kostuvat ja maha hytkyy. Heino makaa selällään sängyssä jalat levällään, hohottaa ja yskii.

— Sylliin sinut kaappaisin, mutta ei meikäläisestä oo semmoseen touhuun nykykunnosa. Tarvitaan enempi leipäpaistia!

— Ookko höpöttämätä! Mutta mitä sinä siitä jumalastaki koko ajan hölöpötät? Ookko sä ihan pöpiksikki menny? Hilja kysyy ja on vakavasti huolissaan.

— Niin no, pöpiläisyyveksihän ne tätä sannoo. Tämä tauti onki kuule niin pahan sorttista, ettei sitä saa paraskaa ihimislääkäri paranemmaan. Tiietään palijoki ihimisiä, jokka ei oo ennää parantunu. Tuola Kuopionki puolesa tämä tauti on kaapannu palijo kansaa matkaansa. Harmittaa ko en oo siihen ennen sairastunu!

Ei ymmärrä Hilja miestään, ei ymmärrä. Hän päättää odottaa ja kuunnella. Kai tähän jokin selvyys vielä tullee.

Tähän kummalliseen tilanteeseen tuo uutta puhtia ulko-ovelta kuuluva kolina. Mies sieltä astuu sisään — naapurin mies, Antti!

— Lähin katastaan, miten se veli voi, ku kuulin että oot parantunu ja tullu kotia. Kylläpä olin kiitollinen!

Hilja kuuntelee taas ja ajattelee mielessään:

— Vai että ihan veli! Mitä se tämäki ny on? Eivät oo ennen velijeksiä ollu. Paremmin on Heino muita nimiä naapurista käyttäny, niinku esimerkiksi valehtelija, tekopyhä, körttinöyristelijä, paskanpuhuja ja muita yhtä ”rakkauvellisia” nimityksiä. Ny sitä ollaan sitte nii yhtä pattaa että!

— Hilja kulta! Heino samalla muistaa. — Yks asia on aivan kokonaan unohtunu. Repun pohojalla on vähä kahavinpööniäki. Ekkös paahtas niitä vähä ja keittäs meille ny kunnon tulokahavit. Rukkiita paat tietysti ihan vähä joukkoon. Tai sitte, älä paa.

Hilja on huomauttamassa jotakin pisteliästä, mutta kahvi-sana tekee niin iloiseksi, että sanomiset unohtuvat heti. Eikä siinä mene kuin reipas puoli tiimaa, kun on jo kahvi pöydässä ja mieli korkealla. Kun iso kuppi aavistuksen ruisohenteista kahvia on juotu, alkaa miestenkin kieli laulaa.

Matkakertomus

— Mitähän Heino, jos kertosit siitä kaikesta, mitä sulle matkallas tapahtu? pyytää Antti.

— Nojjoo!

Ja niin alkaa Heinon matkakuvaus. Hilja muistaa sen myöhemminkin kuin ulkoa opitun. Antin muistiinpanoihin se tarina piirtyi seuraavaan muotoon:

”Olin matkannut jo useita päiviä yöpyen tienvarren kievareissa. Enhän sitä pitkiä matkoja päivää kohti taittanut, mutta suunnilleen viikon päästä olin Kuopiossa. Siellä vasta tajusin kuinka kylmissäni olin, vilutti. Olin laittanut tamman kievarin talliin ja olin katsastanut itselleni jo makuupaikan, mutta sitä pidemmälle en sitten muista. En tiennyt enää tästä maailmasta mitään, kun minut oli kannettu sairashuoneelle, monien muiden nääntyneiden sairaitten joukkoon. Siellä minua oli hoidettu kohtuullisen hyvin. Siellä heräsin. Muistan sitten, kuinka tapasin siellä Antin kuin ihmeen kautta. Antti oli tullut tuomaan sairastuvalle matkaseurastaan erästä miestä, joka oli sairastunut tulomatkalla. Niin tavattiin. Niinpä hän sitten saattoi tuoda terveiseni teille. Koin suurta helpotusta, kun näin Antin rukoilevan. Se oli minulle uutta, mutta silti se tuntui sanomattoman hyvältä. Luulen, että se kantoi minua, ja sain parantua. Olin herkällä mielellä. Olin niin tyytyväinen, kun sain sitten eräänä päivänä nousta jalkeille ja suunnitella matkan jatkamista, tosin kyllä kotiin päin, koska ei minulla ollut enää rahaa ja kuntoa Viipurin-matkaan.

Tehdessäni jo kotimatkasuunnitelmia kuulin, että Kuopiossa oli meneillään markkinat. Kun olin kuullut puhuttavan niistä niin paljon, menin sinne. Se oli johdatusta. Sattumoisin kerroin muutamalle miehelle kaikesta siitä, mitä minulle oli matkan aikana tapahtunut. He kuuntelivat kiinnostuneena ja olivat erittäin ystävällisiä. Yksi heistä teki minulle kysymyksen, johon en osannut vastata, ja suutuinkin vähän. Hän kysyi minun autuudentilastani. Mikä se semmoinen on? jouduin kysymään. He pyysivät minua mukaansa markkinaseuroihin siihen lähelle, johonkin Malmbergin taloon muistaakseni. Siellä kuulemma sellaiset asiat sel-

viäisivät. Minulla ei ollut tietenkään mitään käsitystä, mitkä sellaiset seurat oli. Sievissä olin kyllä kuullut körttiseuroista, mutta eiväthän ne olleet minua liikuttaneet. Lähdin kohteliaisuuttani heidän matkaansa. En kehdannut kieltäytyäkään. Se olikin sitten kaikkien asioitteni käännepiste ja muutos.

Ensimmäinen ihme oli se, ettei siellä ollutkaan synkkä ja ahdistava ilmapiiri. Kuulin siellä laskettavan jopa leikkiä, ja miehet nauroivat kuulemilleen jutuille vapaasti ja makeasti. Mitähän hurskaita nämä tämmöiset olivat? Kun sitten eräs tavallisen näköinen maalaismies aloitti puheen, kaikki hiljenivät. Siinä tuli minulle se järkytyskohta. Mies puhui kuin minulle. Hän tiesi lähes kaiken elämästäni. Jos hän olisi sanonut vielä, että minun vaimoni nimi on Hilja ja hevosen nimi Vilkku, hän olisi tiennyt aivan kaikki. Siinä minä nyt sitten olin. En tuntenut minkäänlaista vihamielisyyttä enkä tuomitsemista. Syvällä rakkaudella puhuja kertoi, minkälaisia syntisäkkejä olemme luonnostamme, mutta Jumalalla on meille yllätys, salattu evankeliumi huonoille ja heikolle, eli kaikille niille syntisille, jotka alkavat tarvita pelastusta elämäänsä. Huomasin kuin sivullisena, että itkin kuin pieni poika. En oikein tiennyt mitä itkin, kunhan vain itkin. Mutta ehkä evankeliumin avautuminen, Jumalan rakkauden ymmärtäminen ja armon valtavuus alkoi sulattaa minua ja minä — heräsin. Heräsin synnin ja kuoleman unesta. Nyt näin itseni aivan kuin uudestaan. Kaiken entisen näin kuin peilistä, ja samalla armon ihme sai minut särkymään. Elävästi tunsin, kuinka Jeesuksen veri pesi minut puhtaaksi kaikesta saastasta ja synnistä. Tulin puhtaaksi. Sain kuulla, että sama veri riittää pitämään minut edessäpäinkin olevassa elämässäni puhtaana ja pyhänä.

Ne sanoivat siellä seuroissa minun heränneen ja uudistuneen Sanan kautta. Muutama muukin mukana ollut koki samanlaista. Se oli ihmeellistä.

Itse Nilsiän Ukko-Paavo oli ollut joskus mukana näissä seuroissa. Heränneet puhuivat lämpimästi opetuksista, joita hän oli syntisraukoille antanut. Ne opit tekivät terää vielä nytkin. Niissä oli voimaa.

Kerroin siellä seuroissa mukana olleille miehille tilanteesta Pohjanmaalla ja kotonani. Kerroin kahdesta kuolleesta lapsestani ja nälästä, joka tappaa, jos ei apua tule pian. Kerroin sairastumisestani ja siitä, että se vei vähäiset rahatkin mennessään. Kaikki kuuntelivat tarkasti. Joku otti yhtäkkiä karvalakkinsa, pani siihen jotakin ja sanoi: ”Oespa se aeka surkeeta, jos myö annettas Pohjanmaan miekkoselle vain hengellistä hyvvee ja laitettas sen sitten kottiinsa perheesä kanss kuolemmaa outtammaan. Eehän se oikeen oes. Pankooha ukonretkut tämä lakkireuhka kiertämmää.” Kun lakki oli sitten minun kohdallani, joku kumosi sen sisällön syliini ja sanoi vain että ”heh”!

Voitteko kuvitella sielunliikkeitäni kaiken tämän jälkeen? Kun menin sitten takaisin markkinapaikalle, sain ostaa sieltä tarpeeksi viljaa: ruista ja kauraa. Vielä jäi hieman rahaakin. Kun kysyin vielä joltakin herännäismieheltä, että miten maksan rahat takaisin, niin se sanoi vain jotta ei niitä rahoja sinulle lainattu, vaan Herralle annettiin. Hän maksaa ne takaisin aikanaan.

Ja mies meni menojaan.

Nyt olen siis kotona ruumis, sielu ja henki uutena ja ravittuna. Minä olen saanut nyt itse maistaa, että ”Herra on hyvä”. Jos joku ei usko, käyköön seuraavien Kuopion markkinoiden aikaan kysymässä siltä Poikolaiselta, joka siellä varmaan ensi vuonnakin on hevoskauppaa tekemässä. Sen tuntee mustasta koirannahkalakista. Se on sillä päässä kesät, talvet. Se kyllä selittää näitä asioita…”

Hiljaa, Hilja

Mitään näin hullunkurista ja mieletöntä ei ollut Hilja elämässään ennen kuullut. Hän myönsi kyllä, että kaikki oli mennyt Heinon matkan aikana hyvin: Heino oli saanut parantua, ja leipäjauhojakin oli aitassa, mutta noita uskonjuttuja hän ei käsittänyt.

— Että mennee terve mies tunnustammaan asioitaan suurelle miesporukalle ja rupiaa sitte uskomaan siihen Jeesukseenki. On se jo meleko paksua! Nyt tämä tämmönen saa loppua!

Hilja on tohkeissaan.

— Mitä sitä semmosesta tullee, että ruvetaan juokseen seuroisa ja lapset jätetään yksin kotia ja mitä kaikkia muutaki vahinkua siitä voi seurata. Kyllä on kuultu, että ko on lähetty uskon peräsä juokseen niin on asiat jääny hoitamata ja ollaan oltu sitte vaivaistalloista apua hakemasa, vaikka jo muutenki on niin vaikiat ajat menosa ollu. Eikä jää sitte kunnon ihimisille sieltä mittään annettavvaa, Hilja mesoo.

Hän on todella tohkeissaan. Hän on täynnä ”pyhää” vihaa ja puolustaa asiaansa.

Antti katsoo Heinoa nurkkasilmällä ja näkee Heinonkin silmäkulmassa veitikan. Suu sillä näyttää menevän vinoon toiselle poskelle, kun se pidätti nauruaan. Eipä puhu mitään Antti. Ei virka mitään Heinokaan. Hän tajuaa, että on annettava ”heikomman astian” mesoa ja purkaa itseään. Kyllä Jumala tämänkin, hänen rakkaan ”kanansa”, vielä kynisi. Antaa vain Herran toimittaa asioitaan. Sitten jo Heino sanoo varovasti, hiljaa ja lempeästi, rakkaasti ja tyynesti:

— Hilja, Hilja, jarruta, jarruta jo toki vähä ja ku tuut seuraavan kerran hellan kohalle, niin paa uutta kahavitusta tulemaan. Siitä se sitte alakaa taas ajatuski kulukeen ja hermo leppää.

— Jumatsuka, minä…

Ajatus kahvista voittaa taas kerran Hiljan mielen, ja pahin jää sanomatta. Eikä siinä kauan sitten menekään, kun ”kahviränäri” jo pyörii hellalla Hiljan pyörittämänä ja paahdetun kahvin ihana tuoksu alkaa levitä pirttiin.

Jumalan Henki teki työtään. Mutta vielä ei ollut Hilja valmis armon vastaanottamiseen, vaikka sydän oli rauhaton ja syyllisyys kalvoi tuntoa. Vielä piti tupista ja töksäytellä. Vielä oli mieli murtumaton ja oma tahto oli kova. Paljon oli Hiljakin saanut elämänsä varrella kuritusta, mutta vielä riitti vastarintaa. Herralla on kuitenkin aikaa. Se on yksi hänen käyttöaseensa. Turha on sotia häntä vastaan. Kyllä liha siinä kamppailussa kypsyy. Turha on potkia hänen tutkaintaan vastaan. Herra voittaa aina kun hän niin tahtoo. Onnettomimpia ovat ne ihmiset, jotka Herra jättää

omiin luuloihinsa. Viheliäisin on se ihmispolo, jota ei Herra Jumala ollenkaan kutsu ja kurita.

Kuinka minä heräsin

On kökkäilta. Naisilla on ollut taasen paljon puhumista. Se lienee hyvin tavanomaista naisten keskuudessa. Mutta harvoin oli tässäkään naisryhmässä kuultu niin kaunista tunnustusta kuin se, minkä Hilja esitti koko akkaväelle. Ryhmässä, joka oli kokoontunut illaksi erääseen herännäistaloon villankarttauskökkään, kuunneltiin kyynelet silmässä.

Joku nuorista naisista oli ensiksi pyydellyt: ”Kerrokko Hilija siitä, ko sinä tulit niinku uskoon, tai miten sitä ny sanotaan, eli ku sinäki heräsit?” Tohikkos puhua juluki?

Uskalsi ja tahtoihan Hilja puhua. Oli oikeastaan pakkokin puhua. Ja seuraavanlaista Hiljan kertomus sisälsi yleiskielellä kerrottuna:

”Tehän minut tunnette. Kiivas ja kiukkuinen minä olen aina ollut, pahansisuinen ja äkkipikainen. Vihaa olen tahtonut kantaa joskus kauankin. Kovapäinen lienen kaiken kaikkiaan.

Eivätpä minua myöskään henkimaailman asiat ole kiinnostaneet. Ne olivat mielestäni hermoheikkojen hommia. Mutta sitten alkoivat Herran tulet minua korventaa. Kaksi lasta piti antaa kuolemalle. Mieheni olin menettää myös. Nämä nälkävuodethan tekivät elämisen niin toivottomaksi. Kylläpä te olette näitä asioita itsekin kokeneet. Kun sitten Heino tuli herätykseen, minä aavistin, etten kauan jaksaisi vastaan panna. Kovasti olin kuitenkin vastahengessä. Pelkäsin, että se Jumala veisi vielä lapsiani tai muuta pelottavaa tekisi. Ainainen pelko jäyti mahan pohjassa. Mutta en silti taipunut. Ne tapahtumat eivät saaneet minua parannusta tekemään. Mutta sitten se Jumala tempun teki! Vain Jumala voi sellaista tehdä!

Jo nimittäin aikoinaan se Antin teko, kun hän toi meille suruttomille leipäjauhosäkin, muutti käsityksiäni näistä ”jumalisista” ihmisistä. Ehkä he eivät niin pahoja olleetkaan! Olinko vain luullut heitä kaikkia sellaisiksi, joita he eivät sitten olleet-

kaan? Olinko ruokkinut itseäni kaikenlaisilla epäluuloilla, kun en halunnut selvittää asioita itselleni? Minun oli myönnettävä, että olin itse keksinyt monet väitteet. Toki innostuin, kun kuulin muidenkin pilkkaavan heränneitä. Se teki minusta jollakin tavoin oikeassaolijan. Olimmehan oikeassa noiden hurskastelijoiden suhteen!

Mutta sitten siihen Jumalan suureen temppuun!

Eräänä päivänä huomasin olevani — raskaana! Sitten muutaman kuukauden päästä huomasin jotenkin erilaiseksi tämän yllätysraskauden. Se oli kovempi kuin entiset. Mahakin oli kuin kinkerilampaalla! Mutta lopullinen totuus paljastui vasta synnyttämisessä! Sain siinä ponnistelujeni tuloksena pienen suloisen tytön. Sitten kivut alkoivat yllättäen uudelleen ja hätäännyin hirveästi. Silloin kätilö-Henna alkoi huutaa: ’Kiesauta, sieltähän tullee vielä toineki kakara!’ Ja niin oli: kohta minulla oli kaksi pientä tervettä tyttöä käsivarsillani! Ajatelkaa! Minulla oli taasen viisi lasta: kaksi poikaa ja kolme tyttöä. Kyllä se oli huikaiseva tunne! Jumala oli korvannut minulle menetykseni! Silloin minä säryin. Silloin minä murruin. Siihen meni kaikki vastustus Jumalaa kohtaan. Olin ihan sulaa itkuuni, jonka tämä suuri ilo sai aikaan.

Se Henna huusi sitten Heinonkin saunaan tyttöjä katsomaan. Ja kun sitten vähän voimat palasivat, sain selvittää hänen kanssaan kaikki asiat maan ja taivaan väliltä ja meidän itsemmekin välit. Heino haki sitten vielä illalla Antinkin paikalle, ja sain pyytää myös häneltä anteeksi ja selvittää asiat Jumalan kanssa. Nyt minä tiedän, että taivaassa minuakin rakastetaan!”

Näin päättyi Hiljan kertomus. Mutta hän sanoo sitten hetken asiaa pohdittuaan:

— Sen voin kans lisätä, että jos täälä on mukana vielä joku akka, joka ei tunne Vapahtajjaa, niin sanosin vain, että kannattaa tutustua!”

Hiljan kertomuksen ja neuvojen jälkeen alkoivat villat ollakin kartattuina ja luvassa oli, kuinkas muuten — kökkäkahvit!

Joku vanhemmista naisista alkoi ovisuussa itkeä tuhnuttaa.

Kapeat hartiat nytkähtelivät itkun tyrskähdysten tahdissa. Näinä aikoina tämä ilmiö kertoi usein siitä, että oltiin sairastumassa. Tätä tautia nimitettiin Jumalan sairaudeksi. Ovisuun naisella taisi olla alkamassa oman elämänsä kanssa jokin uusi työmaa. Taisi olla ihan Herran antama savotta! Usein se alkoi itkulla. Eräänä päivänä se päättyisi iloon, jos tauti saisi oikein edetä…

12. LUKU

Lestat

Uusi soppa

— Tietääkös ne körttilikat montako piirua sitä on körttiukkoin takapuolesa?

— Mitä sielä kinuat? Paasta hihkuli leipäläpes vähä pienemmälle syötölle!

— Takapuoli vilikuttaa sattaayhtätoista, ku körttimiehet puohaa seuroihinsa.

— Tulikko riemuun, vai muutenko vain vingutat tuota turparustinkias?

— Teijän äijäin takin persusta on just ku pärekaton räystäs! Häh, hää!

— Pälä, pälä! Vaan mepäs tiämmä, että ko lestanttiakat tullee seuroista, niin niillä on silimäkki nurinpäin pääsä, etten sanos, että ihan talipuoli päälläpäin, ko ovat niin riemusa!

— Onko se niin, että teijän äijäin pääsä on aina kivikuppi, ko niitten tukkia leikataan?

Kaksi tyttöporukkaa on tullut haravoimaan heiniä luonnonniityille järvirantaan. Vääräjoki erottaa tyttöporukat toisistaan. Kirkonkylän puoleisella rannalla ovat haravointinsa hetkeksi jättäneet ja suunsoiton aloittaneet tytöt uudemman herätysvirtauksen, lestadiolaisuuden, tyttöjä. Joen takana, pohjan puolella, on vastaavasti herännäistyttöjä työntouhussa. Kun muu heinäväki ei ole vielä ehtinyt paikalle, vähemmän henkevä keskustelu on voinut turvallisesti alkaa.

Tämänkertainen räksytys alkoi lestadiolaistyttöjen toimesta. Pilkanteolla haluttiin muistuttaa herännäistyttöjä heidän liikkeensä miesten pyhätakin liepeessä käytettävistä kolmesta liepeestä, vekistä eli körtistä. Herännäismiesten tukan mallista piti luonnollisesti myös huomauttaa.

Mutta eiväthän körttitytötkään suun soitossa sen huonommiksi

jääneet. He heittävät vielä lisää löylyä kuumaksi käyneelle kiukaalle:

— Lestat, lestantit, lestapussit! Me kuultiin ko äitinnäki oli ollu riemusa! Saiko se teille yöksi jääny hihhulisaarnamies sen hingun aikaan? Taisi olla melekone yöepeli! Sillä lailla ko äitinnä oli riekunu seuroisa meillä kantturat älisee, ko ovat härällä, elikkä ko ovat niinkö sonnia vailla!

Siinä tuli körttityttöjen paluuposti joen toiselle puolelle.

Mutta eivätpä anna pilkan aloittaneet lestadiolaistytöt periksi vielä, vaan kimitys jatkuu:

— Tiiättäkö, miksi körttiröijysä ei oo kaulusta? Haa, mepä tiiämmä! Kuulkasta tarkasti ko me sitä teille oikein juurta jaksain selitämmä pelekkää hyvvyyttämmä. Näin se mennee: Jumala yritti vettää siitä körttisiä taivaaseen, mutta ko se kaulus oli nii huonosti ommeltu kiinni, se jäi Jumalan kouraan ja körttiset jäi sen tähen tänne alas surkeuttaan päivittään. Kaulus on ny kyllä perillä taivaasa, mutta körttiukot on jääny maan päälle. Ne ei pääse ennää taivaaseen, ko olivat nii huolimattomia ompeluuksisaan. Ettäs tiiättä, körttikurtut!

Näillä kahdella tyttöporukalla ei ollut paljon yhteistä hengenelämää. Yhteistä oli toki se, ettei kummassakaan joukossa ymmärretty itse uskonasioista vielä ”tuon taivaallista”!

Mutta totuushan oli se, etteivät aikuisetkaan ”körtit” ja ”lestantit” sopineet alun alkaenkaan yhteen. Ristiriitoja syntyi heti alussa.

Mutta mistä kaikki sotiminen alkoi? Mistä asiat lähtivät liikkeelle?

Asiaan tuli paneutua ihan kunnolla. Tämäkin oli Antin tehtäviä. Kukapa näin suuria kummallisuuksia kukaan muukaan jaksaisi vatvoa?

Hän oli kiinnostunut myös tästä uudemmasta villityksestä; hänhän oli kiinnostunut kaikesta, jotka haiskahtivat vähänkään henkimaailman asioilta. Tietoja oli helppo kerätä, koska uudesta uskosta huhuttiin joka paikassa missä nyt yleensä uskonasioitasta puhuttiin. Kaikki jutut eivät tietenkään olleet ihan perin juurin

totuuden mukaisia, sillä jokainen kertoja lisäsi soppaansa myös omat höystönsä. Tämänlaista tietoa alkoi kuitenkin kertyä Antin vihkosiin:

Pohjoisesta oli alkanut levitä etelään päin tämä Lauri Leevi Laestadiuksen julistuksen myötä syntynyt uusi liike, lestadiolaisuus. Sanoivat sitä aluksi lukijalaisuudeksi. Lukivat kai paljon postilloja ja muuta valittua kirjallisuutta. Aluksi Lapin kairojen saarnaajan Laestadiuksen saarnat olivat tietämän mukaan olleet mitä ankarinta lainsaarnaa. Lapin kansa oli jo siitä vähän säikkynytkin ja alkanut tehdä hätäparannusta, mutta tulos oli silti ollut aika laiha. Jotakin jo sekin saarna sai toki aikaan. Ei silti paljoa. Joku toki säikähti huoraamistaan ja juopotteluaan ja koetti parsia elämäänsä, mutta se kaikki oli vielä pintapuolista muutosta. Sitten oli nuori nainen, ”Lapin Maria”, neuvonut nuorelle papille evankeliumin salaisuutta. Siitä oli tullut sitten Leeville uusi voima ja uudet mallit. Aluksi näytti siltä, ettei uusikaan julistuksen muoto murtanut jäyhää Lapin kansaa, ja Laestadius oli tuskitellut. Joku viisas oli käynyt häntä neuvomassa, ettei kannata juuri istutettua tainta heti maasta reväistä ja tarkistaa, josko se jo oli juurtunut. Piti antaa Jumalan juurruttaa! Meni muutama vuosi, ja nyt herätys lähti voimalla liikkeelle.

Myös Paavo Ruotsalainen oli ollut aikanaan kirjeenvaihdossa Laestadiuksen kanssa, mutta hän oli kohta loukkaantunut Lapin miehen karkeaan kielenkäyttöön ja yhteydet — mikä oli tietenkin järkyttävää — katkesivat. Näin kävi, vaikka eivät Paavonkaan puheet olleet aina sen sileämpää tai siivompaa! Samalla lailla, Laestadiuksen tavoin, hän puhui huorista ja huoraamisesta, no, juopottelusta moittimisen jätti vähemmälle, mutta ilkeä oli osannut ukkokin suustaan olla.

Lestadiolaisliike oli tullut Sieviin, kun muuan nivalalainen mies, Eeli, oli pohjoisessa ollessaan syttynyt Laestadiuksen saarnojen voimasta ja tulesta ja tuonut liikkeen opit takaisin muuttaessaan Kalajokilaaksoon.

Jonkin tiedon mukaan eräs seppä-Fabian oli ensimmäinen sieviläinen, joka oli täältä lähtenyt tutkimaan tätä uutta ”villiop-

pia” Ylivieskaan. Hän oli jäänyt ”sille tielleen”. Muutaman seuramatkan jälkeen hän kääntyi lestadiolaisuuteen. Hän oli nyt siis ”uskomassa”. Hän toi liikkeen Sieviin ja vei sen myöhemmin Toholammillekin, Sievin eteläiseen naapuripitäjään.

Sepästä tuli uuteen liikkeeseen yksi sen julistajista. Hän oli tietämän mukaan hyvin harvasanainen puhuessaan. Tiedetäänpä sattuneen niinkin, että eräs kuulija hikeentyi harvakseen tuleviin sanoihin ja pyysi Lahti-papan nimen saanutta julistajaa kertomaan asiansa nopeammin. Mutta ei papallakaan ollut mennyt sormi suuhun. Hän alkoi selittään verkkaiseen tapaansa:

— En voi, ku vihollinen kerkiää joka välliin sanua: ”Elä aivan niin sano ku on kirijotettu, muuta vähän, kelepaa paremmin”. Ku saan vihollisesta voiton, saarnaan Jumalan Sannaa, vaikka ei tulisi suusta ku viisi sannaa!

Antin saaman tiedon mukaan muita tämän liikkeen alkuajan julistajia oli Sievissä Nevasaaren Iisakki ja nivalalainen Juho Lahti, joka kulki myös Sievissä saarnamatkoilla.

Ylivieskan kirkkoherraksi vasta valitun, lestadiolaisiin lukeutuvan J. P. Bäckmanin kerrottiin antaneen omilleen neuvon valita joukosta sopivat puhujat, jotka kutsuttiin tähän työhön ”Sanan palvelijoiksi”. Kun Sievin lestadiolaiset alkoivat vielä lähettää lapsiaan Ylivieskaan Bäckmanin rippikouluun, liike levisi nopeasti myös Sieviin. ”Hihhulit” olivat tulleet.

Hihhuli-nimi syntyi kai siitä, että uuden liikkeen seuroissa tapahtui usein — varsinkin naisten keskuudessa — ”liikutuksia”, hihkumista, kun synninpäästön sana vapautti mieliä. Osittain niihin näytti liittyvän myös tekopyhyyttä: hihhuloiva vaikutti erityisesti Pyhän Hengen valtaamalta. Sellaista tapaa siis esiintyi heillä. Sivullisen mielestä nämä ilmiöt näyttivät kaakattamiselta, hihittämiseltä, kikattamiselta, hyppelyltä, taputuksilta, toistensa syleilyltä ja kaatuiluilta, lyhyesti sanottuna: sielulliselta höyryltä ja ylilyönneiltä! Vähitellen hihhuli-sana sai Sievin körttisten keskuudessa muodon ”hihkuli”. Se nimi kuvasi parhaiten lestadiolaisnaisten seuroissa hihkumista.

Körttisten, eli niskaslaisten ja erityisesti toistupalaisten, jouk-

kokilvoitus oli siihen aikaan kuta kuinkin maan raossa. Mitään suuria tapahtumia ei herännäisyydessä tuolloin ollut. Uudella liikkeellä oli kuin tilaus sieviläiseen kristillisyyden maaperään. Uusi soppa oli alkanut kiehua. Herännäisyys ei ollut sille suuri vastus.

Pois potkittu

Antti ei olisi niin kovasti näihin uuden liikkeen asioihin kiinnittänyt huomiota, ellei olisi tapahtunut muutakin asioihin vaikuttavaa.

Hän oli koettanut rehellisesti tutkia ja analysoida herännäisyyden suuria tapahtumia, sen voimaa ja henkeä, mutta myös sen harhautumisia, sodankäyntejä ja sitten myös hajaannusta. Hänen suhtautumisensa herännäisliikkeeseen ja arvioinnit siitä saivat aikaan joissakin heränneissä pahaa verta. Mutta Antti ei voinut olla mikään ”kaikki pitää hyväksyä” -kristitty.

Vähitellen häneen alkoi kohdistua yhä enemmän epäilyksiä, arvostelua, hyökkäyksiä ja lopulta jopa tuomioita. Hänet nähtiin nyt uusiin, koreisiin, vaatteisiin pukeutuneeksi keikaroijaksi, joka yritti olla lintujoukon pomo. Hän sai pian kuulla uudesta lempinimestään, jonka oli saanut joiltakin ilkeämielisiltä ihmisiltä: ”Närhi”.

— Luulee itseään suureksikin johtajaksi — tämä närhi.

— Me Herran köyhät varpuset emmä hyväksy tämmöstä lintua vaatimattomaan parveemma, joku hurskaasti totesi. Liian on koria! Koittaa olla niin viisaski!

Antti kuuli muistakin harhaoppituomioista, joita oli annettu heränneiden joukossa. Kirkkoherra August Johan Frosteruksen korviin oli kantautunut eräitä heränneiden toimintatapoja heidän keskinäisissä välienselvittelyissään. Hän kuvasi eräässä kirjoituksessaan ”körttilahkolaisten” toimenpiteitä, kun he keskuudessaan kävivät sotaa oppiriitojen selvittelyissä. Hän totesi: ”Harhaoppinen kannetaan siellä veljespiiristä paareilla ja pannaan tunkiolle.”

Jotenkin näin todella toimittiinkin. Näissä kahakoissa tuli

myös Antti hylätyksi. Sellainen oli pelin henki silloin. Mutta ainoa pois potkittu hän ei siis ollut!

Ystävät nauroivat Antin ulos piiristään. Se oli kova tälli jo vanhentuneelle miehelle. Jotakin viheliästä oli tapahtunut. Entiset rakkaat ystävät kävivät yhtäkkiä vihamielisiksi, pilkallisiksi ja koviksi. Antilta meni siinä — niin kuin monelta muultakin näissä taisteluissa oli jo aiemmin mennyt — ihmisarvo. Hän oli nyt pelkkää ilmaa, tai oikeastaan pelkkä sontakasa. Hän ymmärsi nyt todellakin ensi kerran, miltä Niilo Kustaasta oli täytynyt tuntunut tullessaan hylätyksi. Antti itki öisin, jos kukaan ei ollut kuulemassa. Hän tuhersi ikäväänsä ja yksinäisyyttään. Vain Maria kykeni hieman auttamaan häntä. Hän itki menettämäänsä ystäväjoukkoa. Hän itki samalla myös Paavoa, Niiloa ja Jonasta, monia entisiä ystäväpappeja. He olivat aikoinaan olleet kuin yhteen liimattu veljesparvi. Nyt he olivat poissa, kuolleet tai hylätyt.

Anttikin oli joutunut ”väärään” joukkoon taistellessaan oman kristillisen käsityksensä puolesta. Hän oli nyt aivan alimmaista pohjasakkaa. Mutta eipä ollut Antti voinut muuta tehdä. Huoli ja tuska oman elämänliikkeen puolesta oli ajanut hänet taistelemaan. Oli tarvittaessa siis pitänyt arvostella, oli moitittavakin. Hän ei tehnyt sitä kiukusta, pahansuopuuttaan tai muista tällaisista syistä. Ei, ahdistus sen teki. Hän oli kuin se kertomusten totuuden puhuja, joka ei saanut koskaan yösijaa. Kävi niin kuin kävi. Vain harva ymmärsi häntä. Hän oli erehtynyt!

Antti otti eräänä iltana kynän käteensä. Kynä alkoi piirtään paperille rukoustekstiä. Jokin hänen sielunsa syvyyksissä suri, ja henki toi ulos rukousta:

> *Herra, saviruukulla on tänään vaikeaa. Sinä tiedät sen! Myös vanha sairaus on lisäämässä yliotettaan. Mieli on matalalla rämeisessä maassa. Voimat ovat vähissä. Olen säröisenä saviruukkuna savenvalajan huoneessa, pilalle menneenä. Mitenkä nyt eteenpäin? Miten tästä noustaisiin vielä Herraa kiittämään? Olisiko helpompi luovuttaa ja antaa olla? Menkööt siis uskot ja kilvoittelut, sotimiset*

ja selvittelyt!

Mutta ei! Saatua tehtävää ei voi jättää. Pilkatkoot ja ivatkoot! Minä saanen opetella elämään elämääni ilman minkäänlaista ihmiskiitosta.

Minulla on ainainen kipu. Sekin ahdistaa, kun tälle kansalle tulivat niin äkkiä tärkeiksi naisten hameen helmojen ja hihojen pituus. Miksi tukan malli ratkaisee hyväksynnän? Miksi tyrkytetään aina vain uusia ja uusia kieltoja ja käskyjä? Miksi niiden noudattaminen on tärkeämpää kuin se, mitä Herra Jeesus Kristus sanoo? Miksi puhuttaessa Kristuksesta Jeesuksesta ja uskosta häneen puhutaan niin hiljaa ja varovaisesti? Miksi juuri tässä pelätään ja arkaillaan? Nöyryyden vuoksiko? Miksi asiat menevät näin? Miksi on niin paljon huolta muodoista, käskyjen noudattamisesta, mutta vähemmän huolta Kristuksesta!

Minä olen niin väsynyt tähän kaikkeen. Olen väsynyt katselemaan, kun yhä vain lisätään kuormia kansan kannettavaksi. Ajatellaanko niin pysyttävän paremmin Herran tiellä? Enhän minäkään jaksa enää näitä asetettuja taakkoja kantaa?

Miksi ei puhuta siitä, miten uudestisynnytään Hengestä ja miten synnit saadaan anteeksi Jeesuksen nimessä ja veressä? Missä on nyt sielun rauha ja kristityn vapaus? Missä on pelastusvarmuus, josta äsken niin suuresti iloittiin? ”Se on siellä jossakin mukana”, puolustelee joku. Mutta tämä asia ei voi olla ”siellä jossakin”! Siksi yhä kysyn: lakiko meidät tappoi, ikävöintikö söi elämän?

Pakkohan minun on tätä parkua ilmoille, haukkua ja räksyttää kuin kapinen koira. Potkikoot kun eivät kuunnella halua!

Nyt kaipaan olla hetken Herran edessä ja valittaa hänelle. Jospa hän ymmärtää valitukseni äänen. Viivyn Sinun edessäsi niin kauan, että saan takaisin eheyteni, minä rikki raastettu viheliäinen savimuki.

Minä parun sinulle Herra. Älä jätä minua yksin. Älä

tuijota minua! Älä ainakaan naura minun kivuilleni. Jos olen kovin eksyksissä, auta minut oikealle tielle. Tee minut terveeksi, tai edes terveemmäksi ja eheämmäksi. Olen kuin yli kynnetty ja risukarhilla kokkareiksi äestetty kuiva savimaa. Minä en kerta kaikkiaan ymmärrä edes itseäni. Kuinka sitten voisin ymmärtää sinun kaikkeuttasi, Herra? Jospa korjaisit minut jo ruukkuhyllyysi, Herra!

Antti pysähtyy hetkeksi kirjoittelussaan. Hän pelkää, että alkaa sääliä itseään väärällä tavalla. Hän ei halua olla pikkuraukka. Vaikka liha kokee kipuna hylkäämiset ja tuomituksi tulemiset, pilkan ja ivan, ei Antti silti halua kantaa väärää marttyyriutta; inhottaa sellainen. Vaikka pieksäisivät, en ala ainakaan ääneeni ruikuttaan. Akatkin nauraisivat! Minkäpä ne minulle voivat. Joku on jossakin sanonut: ”Kantavaksi eivät saa, ja tappaa eivät uskalla”.

Pistää hän siitä sitten tupakkamassista latingin piippuunsa ja tarttuu uudelleen kynään, mutta ottaa sitten jo heti puukkojuran kouriinsa ja teroittaa hieman kynää. Hänen kynänsä on pieni lyijynpalanen, tarkemmin grafiitinpalanen, hieman kynäksi muotoiltu. Se tylsyy kovin helposti. Taitaa olla liian pehmeää ainesta näin kovaan työhön! Jälki tulee helposti liian paksua. Nyt tuntuu sopivalta! Tulee uutta rukousta:

Saviruukun rukous

Kuule, Herra, ymmärtämätön tässä puhuu:
Miksi minua ei luotu ajan myrskyjä kestämään?
Olen kuin outo, vieras ja muukalainen tässä majassani.
Miksi sain näin rikkinäisen ruukun henkeni tupaseksi?
Miksi lyönnit käyvät niin kipeästi risaiseen pintaan?
Pahimmin ne sattuu silti sisälle sydämeni pohjaan.
Herrani, vieraitten lyönnit voisin ehkä kestääkin.
Mutta minua on haavoittanut oma kansani.
Siksikö myös ääneni on rikki, säröinen?

Äänenmurrostako vain lie?
Vai ihmisen murrosta?
Kysyt: "Suostunko, tahdonko vielä"?
Silti: olen niin hauras elämän arkeen.
Onko ruukkuhyllyä pilalle menneelle astialle?
Tänään ojennan sinulle, Herra, tämän rukousruukkuni!
Yritän opetella lepäämään sinun laskemallasi perustuksella.

Rukoillessaan Antti saa sisimpäänsä hiljaisen vastauksen. Jostakin ylhäältä se tulee. "Sitä on niin paljon — lantaa", taivaallisista sanotaan. "Loisitko sitä kuitenkin, sillä niinkin se vähenee. Epäkiitollista työtähän se toki on: haisee itsekin pahalle ja ihmiset vierastavat! Luo sitä kuitenkin pois kansani keskeltä — minun tähteni! Sinä sait maatalon työkalut. Minä olen ne sinulle antanut, pannut sinut luomaan pois monenmoista törkyä. Katsos: kun pitäisi antaa kansalleni sanani väärentämätöntä maitoa, sitä ruokitaan niin usein ihmisen kerran syömällä ja ulostamalla! Ja kun suola puuttuu, muuttuu Sanakin lannaksi! Minä tarvitsen sinua luontitöihin. Sinun tulee opettaa kansaani."

Se oli Herran vastaus!

Oli siis jatkettava "maatöitä" vaikka oli itsekin karhittavana.

Antti ei luopunut myöskään kristillisestä kannastaan olla selkeästi uskossa. Ei hän siitä mihinkään päässyt, että Jeesus Kristus oli hänet löytänyt ja Antti tiesi omistavansa hänet. Eikä hän suostunut kerjäämään itselleen sellaista, joka hänellä jo oli. Muutamat toki sysäsivät häntä kiivaastikin muiden samanlaisten eksyneiden ja pirun riivaamien, jonninjoutavien, pimentyneiden hihhuleiden, kuten vaikkapa noiden "heetperkiläisten", "lestatialaisten", "vappaakirkkosten", "pekkiläisten" ja kaikkien muidenkin eksyneiden poloisten joukkoon.

Vihanpito oli suurta. Eräänä päivänä muuan Antin entinen ystävä ei voinut hillitä kiukkuaan, vaan kiivaan sanaharkan jälkeen löi Anttia kuin "vierasta sikaa". Eihän tällainen tietenkään uutta ollut. Eipä se ensi kertaa tapahtunut! Mutta että entinen uskon-

veli… Antti tunsi vuosisadan alussa ilmestyneen arkkivirren sanat:

Ei kukaan ole etsinyt
Tiell' kaidall' pelastusta
Ja vainoomatta säilynyt.
Nähdäänhän Raamatusta,
Miten on aivan alusta
Hurskaan Aabelin ajoista
Vainottu Herran laumaa.

Sauluskin oli oppinut
Tiedossa korkeimmassa,
Vaan Jeesust' ei hän tuntenut
Kiukussaan kauheassa
Julmasti vainos kaikkia
Jeesuksen tunnustajia,
Kuin Herraa palvelivat.

Mutta mukiloinnin jälkeen ilmeni sellaista, jota Antti ei koskaan unohtanut. Eräs herännäisnainen tuli kertomaan Antille tapahtuneesta: ”Herra on nähnyt, mitä on tapahtunut. Hän on itse sanonut: ’Älä herjaa Jumalaa äläkä kiroa kansaasi kuuluvaa päämiestä’. Tappelupukari ja lyöjäsi ei selviä tästä rangaistuksetta!”

Parin viikon kuluttua Antti jo kuulee, että naapuri oli halvautunut oikealta puoleltaan. Hänet oli — niin kuin kansa sen sanoi — ”halavattu”. Muutama viikko vielä, ja mies on jo kuolinvuoteellaan. Antin mielestä Jumalan armoa oli kuitenkin se, että hänkin sai olla miehen kuolinvuoteen äärellä. Herra sai siinä toimittaa asioitaan…

Useita vuosia Antti sairasti omaa ja kansansa vammaa.

Antti oli tullut jo vanhaksi. Hän oli väsynyt mies, väsynyt vihaan ja panetteluun. Hän oli väsynyt myös itseensä.

”Niskaslaiset” sanoivat Antin kilvoituksen tyssänneen koko-

naan. Näin sanoivat, mutta eivätpä he tunteneet tosiasioita. Silmännääöltä arvioivat! Antti oli muka luopunut Kristusta ikävöivien, huonojen, heikkojen ja puutteenalaisten laumasta. Mutta eipä Antti ollut. Hän sen itse parhaiten tiesi. Yhä hän riippui Kristuksessa. Hänellä oli jäljellä yksi asia ja sen mukana kaikki: Jeesus Kristus ja hänen syntien anteeksiantamuksensa ja rakkautensa. Niissä hän lepäsi. Ja jos syyttäjä, sielunvihollinen, tuli, se konna sai lähteä ”veren voimalla”. Hän tiesi, että Herra on voimallinen.

Harhassako

Antti oli jo aika heikkovoimainen ja jäänyt nyt maanviljelystöistä sivuun. Nuoret saisivat jyllätä! Antti paneutui uudelleen lestadiolaisuuden ihmeellisyyksiin.

Anttia ihmetyttivät jotkin tämän Lapista tulleen liikkeen opit ja tavat. Ehkei niitä ongelmallisia tapoja kovin paljon ollut, mutta siltikin. Antti ei voinut esimerkiksi ymmärtää sellaista julkirippiä, josta näytti tulevan pakonomainen ja välttämätön, kuin lain vaatimus. Kun näinkin ihanasta asiasta oli tullut lainomainen pakkopulla, hän ei voinut sydämessään yhtyä tuollaiseen tapaan. Toinen, ehkä pahempi harha oli pesiytynyt heidän joukkoonsa: järjen päätelmänä he olivat alkaneet uskotella, että Jumalan valtakunta on jokin näkyvä joukko, josta voidaan sanoa: ”Se on täällä”. Ja tämä oikea joukko oli nyt juuri tämä lestadiolainen liikehdintä! Tässähän oli kysymyksessä vanha paavilainen harha! Kuinkahan monta tällaista samanlaista oppikäsitystä maailmassa lienee nytkin? Taitaa olla satoja liikkeitä, joissa näin uskotaan. Mutta juuri tästähän Jeesus aikoinaan varoitti! Tällaista harhaa tultaisiin opettamaan viimeisinä aikoina. Miten Jeesus sen sanoikaan? Vanha kulunut Biblia piti kaivaa esiin. No, ei se niin kaukana toki ollut, kamarin pöydällä se oli. Antti hakee paikkaa Matteuksesta. Siinä se on:

”Silloin jos joku teille sanois: katso, tässä on Kristus taikka siellä! älkäät uskoko.

Sillä väärät Kristukset ja väärät prophetat nousevat,

ja tekevät suuria ihmeitä ja merkkejä: niin että myös, jos taitais tapahtua, valitutkin eksytettäisiin.

Katso, minä olen teille sen ennen sanonut.

Jos he siis teille sanovat: katso, hän on korvessa! niin älkäät menkö ulos; katso, hän on kammiossa! älkäät uskoko.”

Antti näki, että tässä kohden uusi liike oli mennyt aivan hakoteille. Moni tulisi pettymään tuomiopäivänä. Moni luulisi olevansa autuas kuuluessaan ulkoisesti ”ainoaan oikeaan Jumalan valtakuntaan”, mutta tuntematta omakohtaisesti Elämän Herraa! Perustus oli väärä, ja se puuttui monilta kokonaan. Mitähän tästäkin harhasta tulee vuosien mittaan? Antti arveli, ettei tämäkään liike kovin kauan veisi herätystä eteenpäin. Herätys pysähtyisi, kun harhat estäisivät Hengen toiminnan. Sen jälkeen se ei olisi enää herätysliike, vaan liike, joka kasvaisi enintään makuukamarista käsin.

Antti kääntyi Jumalan puoleen pyytäen, että ihmiset tämän liikkeen sisällä käsittäisivät harhan. Häntä masensi, kun niin moni hänelle rakas ihminen oli täysin ymmärtämätön sielunsa pelastuksesta. Silti riitti metakkaa ja tuomioiden julistamista.

Hän näki muitakin kummallisuuksia lestadiolaisen liikkeen opetuksessa. Esimerkiksi omakohtainen raamatunluku oli harvinaista. Riitti, kunhan vain kuunneltiin ”Jumalan valtakunnan ääntä”, sen opettajia. Usein sanottiin: ”Pyhä Henki on seurakunnalle kirkastanut nyt tässä asiassa että…” Merkillisiä se olikin kirkastanut, usein täysin Raamatulle vierasta opetusta, vaatimuksia ja harhoja!

Erityisen selväksi tuli Antille edellinen oppiharha, kun hän tapasi naapurinsa, ”uskomassa olevan” miehen. Oli tullut asiaa tähän taloon, ja siitä asiat siirtyivät myös hengellisiin asioihin. Mies kysyy tavanomaisena kysymyksenä: ”Joko sinulla on synnit anteeksi Jeesuksen sovintoveressä?” Antti selvittää pelastusoppinsa naapurille:

— Yksin Kristuksen vuoksi, yksin Jeesuksen uhrikuoleman tähen mullakin on syntien sovitus. Vain usko Jeesukseen pelas-

taa. Mitään ei saa lisätä Kristuksen työhön ristillä. Sain tulla tästä osalliseksi kääntymyksessä Jumalan puoleen ja evankeliumiin uskomisessa. Ollaanko samoilla linjoilla?

Naapuri katsoo Anttia järkyttyneenä, kauhistuneena ja toteaa sitten ykskantaan:

— Kyllä mun täytyy ny sanua sulle Antti, että kyllä sinä oot harvinaisen pimiä ihiminen! Eihän sitä nuin voi pelastua! Täytyy ensin kuulua oikiaan Jumalan valtakuntaan ja vain sieltä saarnatusa oikiasa evankeliumisa voi oikein uskua syntinsä anteeksi. Vain niin Jumala valtakunnasaan toimii. Näin on Henki sen seurakunnalle raamatullisesti kirkastanu.

— No, niinpä tietenki! Vai että ihan ”raamatullisesti”. Melekosesa taikinasa te ny kyllä ootta! Antti sanoo.

— Katotaan nyt sitten kerran, kuka täsä pimiä on, kun se aika koittaa ja kirijat avataan! Antti toteaa vielä.

Olkoot, Antti ajattelee myöhemmin, en kai minä ole heistä vastuussa. Kunhan sen vain heille sanon, että katsoisivat eteensä.

Mutta sitten häntä alkaa naurattaa eräs tapahtuma. Silloin oli ollut eräs lestadiolaispuhuja kirkossa ja lestadiolaisia oli runsaasti paikalla. Eräs lestadiolaismies tapasi hänet kirkonmenojen jälkeen kirkkopihalla ja mies kysyi Antilta:

— Ookko uskomasa?

Eipä Antti kiellä:

— Oikein ollaan Jumalan valtakunta ymmärretty!

Silloin mies ojentaa kätensä ja sanoo:

— Jumalan terve!

— Minun täytyy tieten vähän korijata, ettei synny väärää käsitystä. Minä oon näitä heränäisihimisiä, vastaa Antti.

Silloin mies nykäisee kätensä pois kuin kuumasta uunista. Mutta minkäs enää teet! Perua ei tervehdystä voinut. Mies lähtee harmissaan köpöttelemään tiehensä.

Kuitenkin ja siltikin: Antti tulee toimeen myös monien tämän uudemmankin kristillisyyden ihmisten kanssa. Sisimmässään hän kyllä huokaili joidenkin lestadiolaisten tilaa, kun oltiin

muka uskomassa, mutta oppi ja elämä puhuivat aivan muusta. Silti hän ihailee julistuksessa usein mukana olevaa selkeääkin evankeliumin ääntä ja Jeesuksen veren ansiota. Golgata on silloin se paikka, johon syntinen sai taakkansa tuoda. Tämä oli loistokas puoli tässä liikkeessä! Tällaista oli kuultu vain Niilo Kustaan julistuksessa! Ei Antti sitä niin kummallisena pitänyt, jos joskus mentiin liiallisuuksiinkin ilonpidossa. Iloitkoot! Minulla lienee ilo ehkä enemmän sisäinen olotila. Parasta oli kuitenkin se, että hänen kavahtamansa kuolleen niskaslaisen opin sijaan tässä uudessa liikkeessä julistus näkyi täytenä omistuksena, täytenä evankeliumina! Kristus oli todellinen sulhanen, veriylkä. Kuinka siunatun kirkkaasti joskus kaikuikaan sanoma verestä ja sovituksesta. Sovintoveri, mikä ihana sana! Mikä ihana lahja omaan kilvoitukseen väsyneelle kuulijalle! ”Ihana on Siion virtoinensa!” Ihanaakin siis tässä liikehdinnässä oli.

Sitten toisaalta: Järkyttävää oli se lain saarna, jolla sidottiin ihmisiä moninaisiin vanhan liiton kahleisiin ja sääntöihin. Tarkat olivat ohjeet siitä, mikä oli luvallista, kenenkä kanssa saattoi ryhtyä keskusteluihin Hengen asioista, mihin saattoi mennä, mitä päällensä panna ja niin edelleen. Ahdasta oli tässäkin pilttuussa! Kuinka valtaisa oli se käskyjen ja määräysten keko, joka tarvittiin ”synnin poispanemisessa”.

Tässä liikkeessä oli sisäkkäin kuin kaksi erilaista voimaa: täysi valkeus ja sysipimeys, täydellinen elämä ja kammottava kuolema. Autuas se, joka löysi valkeuden ja elämän tämän sotkun keskeltä!

Niskaslaiset sanoivat nyreissään: ”Roiskivat Kristuksen verta pitkin seiniä.” Mutta valitettavasti he eivät tajunneet, että juuri niin pitikin tehdä! Juuri aitovierille ja seinustoille tuli veren evankeliumin kuulua ilman ehtoja.

Pelastettu

Oli hirvittävä pakkanen. Kylmää ilmaa oli kestänyt jo pari kuukautta. Vaikka oltiin jo maaliskuussa, pakkasen ote ei ollut hellittänyt.

Juoppo-Artun elämäntyönä oli jatkuva juopottelu. Hän oli erikoistunut tähän ammattiin jo parin vuosikymmenen ajan. Edellisen yön ja sitä seuraavan päivän ”työputki” oli juuri päättynyt. Hän makasi sammuneena lumihangessa. Pitkä juopotteluputki taisi olla nyt lopullisessa päätöksessään: viinahöyryt ja tulipalopakkanen eivät sovi yhteen.

Lestadiolais-saarnamies Viljami oli menossa iltaseuroihin. Hän ajeli sattumoisin samaa tietä, jonka varteen Arttu on äskettäin tuupertunut. Hän näkee mytyn tiepuolessa. Ptruu! Seistyään pikkutovin juopon luona hän ottaa jo askeleita palatakseen reelle — palaa kuitenkin takaisin. Hän ottaa Artun mukaansa ja vie kirkonkylän kievariin lämpenemään. Viljami antaa kievarin Kallelle muutaman kolikon Artun puolesta. ”Piä hyvänäs. Kato sille joku yösija”! hän huutaa ulos mennessään. ”Minulla on jo kiire seuroihin”, hän vielä lähtiessään huikkaa.

Viljami hämmästyy, kun Arttu tulee seuraavana päivänä hänen puheilleen. Hyi hirveää, miltä mies haisee! Naiset opastavat miehen sivuhuoneeseen.

— Olin vähällä paleltua eilissäpäivänä, aloittaa Arttu...

— Olit lopullisesti paleltua… Sulla on jotaki asiaa?

Puhutaan sitten monenlaista. Viljami kysyy jossakin vaiheessa:

— Entä toisenlainen elämä? Mitä siitä sanosit?

Siitä tapaamisesta alkaa uusi elämä Artulle. Hän saa kuulla evankeliumia, aitoa, oikeaa evankeliumia. Hän saa kuulla julistettavan synnit anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä ja sovintoveressä. Miten yksinkertaista! Hän saa kuulla Jumalan lasten ilosta. Ilo tarttuu häneenkin. Hän itkee kuin pieni lapsi. Kyyneleet valuvat poskipäille.

— Voiko tämmönenki…?

— Kyllä voi, kyllähän sinä voit. Juuri sunlaises saa uskua! Ota ny vain vastaan Jumalan valtakunnasta saarnatusta evankeliumista koko pelastus ja kaikkein vikain ja syntein anteeksianto ihan rauhaan ja vappauteen asti. Kaikki synnit ja viat anteeksi!

Riemu on revennyt Artulle. Nyt ei olla köyhiä eikä kipeitä!

Eikä tarvitse enää paleltua lumihangessa! On uusi isäntä talossa! Enää ei tarvitse ryypiskellä. Mutta olkoon vain päässä tämä hurja Hengen humala!

Uusi hihhuli

Erään lestadiolaisen puhujan kanssa käydyn keskusteluillan jälkeen Antti yllättyi, kun joku heidän naisistaan sanoi hänelle kirkkopihalla: ”Jumalan terve!” Antti tajusi heti missä mennään. Hänenkin oli ymmärretty tehneen nyt parannus tähän jumalanvaltakuntaan! Hän oli nyt siis uskomassa! Tämäkin vielä! Olkoon sitten niin, vaikka lestadiolaispuhuja oli pannutkin juttuun omiaan. Luulkoot niin, mutta pettymyskin voi heille tässä asiassa tulla…Vai että ihan uskomassa!

Jo pian eräät entiset ystävät valittelivat: ”Sinne se heittiö ny meni. Sielä se saa ny oikein hekumoija. Se oliki jotenki lepsu ja pinnallinen. Sielä se ny on muijen kaltaistensa joukosa. Jotaki outua siinä oliki. Siltä puuttu meikäläisten nöyrä henki.”

Mutta lestadiolaisseuroissa sanottiin: ”Se on sitten tämä Antti-veliki, joka oli kyllä tunnolta herätetty, mutta ei tuntenu Jumalan lasten joukkua, saanu ny parannuksen armon ja päässy omistammaan Jumalan valtakuntaa. Silläki on ny sitte Pyhä Henki. Seki on saanu kuulla Jumalan lasten suusta puhtaan evankeliumin ja on saanu uskua Jeesuksen nimesä ja sovintoveresä kaikki synnit ja matkan viat anteeksi.”

— Nii-in, aina rauhaan, vappauteen ja illoon asti! joku jatkaa.

Antti oli ollut elämänsä aikana syytettynä monista asioista. Ensin oli häntä syytetty heräämättömyydestä, sitten lahkolaisuudesta, harhaoppisuudesta, luvattomien seurojen järjestämisestä ja sitten vielä toistupalaisuudesta. Nyt hän oli jo hihkulikin. Anttia alkoi jo naurattaa tämä Jumalan huumorintaju.

Olkoon sitten näin! Mutta ei minusta lestapussia tule tekemälläkään!

Juhannuskisat

Juhannus oli tulossa. Monet nuoret suunnittelivat juhannuksenviettoaan. Kirkonkylän körttityttöjoukossa syntyi yhtäkkiä ajatus tehdä jotakin erikoisempaa. Sovittiin, että mennään hihhuliseuroihin! Päätettiin mennä ”vieraisiin”, eli että seurataan lestapussien Isoja seuroja. Lestadiolaiset viettivät näitä seuroja juuri juhannuksenpyhinä.

— Mennäänkö kahtoon ko hihkuleilla on juhannuskisat!

Nuoria herännäistyttöjä kiehtoivat näiden seurojen tapahtumat ja puheet. Niissä oli toisenlainen meininki kuin körttiseuroissa. Ihan oli toinen niiden meno ja vauhti!

Pohjanmaan rata oli valmistunut jokin aika sitten, joten tytöt olivat nähneet jo juniakin. Tytöt tiesivät junien tyylit. Laestadiolaisseuroissa saattoivat julistajat kiihtyä samalla lailla kuin liikkeelle lähtevä juna rautateillä: lähdettiin liikkeelle, vauhti kiihtyi, tempo nousi ja ääni kohosi kohoamistaan, noustiin korkealle, ennen kuin oltiin täydessä faartissa. Puhujan ääni saattoi nousta ihan falsettiin asti, ennen kuin oltiin perillä asti! Sellaiset olivat junien tavat — ja joidenkin lestapussi-lestanttien. Kyllä tytöt tiesivät! Paljon muuta he eivät sitten tienneetkään…

Tytöt olivat seurapaikan takaosassa, eikä heihin kiinnitetty suurempaa huomiota. Menossa oli kuulun maallikkojulistajan puhe. Puheen aiheena oli Golgatan sovitustyö. Hyvä aihe se olikin, ei siinä mitään vikaa ollut. Kun saarnaaja oli saanut elävästi kuvattua Kristuksen työn merkitystä seurakansalle, käyttäen kaikkia mahdollisia keinoja, kuten äänen voimaa, korkeutta, nopeutta ynnä muita elementtejä, alkoi myös tapahtua! Seurakansan joukosta, erityisesti naisten puolelta, alkoi kuulua äänteleyä. Siellä alkoi jos jonkinlainen hihitys ja kaakatus. Äänet voimistuivat. Käsiä nosteltiin ylös.

— Saako sitä näinki kurija ja huono vielä uskua syntinsä anteeksi? kuului kuulijoiden joukosta.

Saarnaaja oli pääsemässä puheen tärkeimpään osaan. Oltiin pääsemässä hekuman huipulle. Ääni läheni falsettia, se oli jo pahasti säröllä, rupinen ja rikkinäinen. Että joku osasikin? Mutta

juuri tähän oli tähdätty! Seuratuvan ja pihamaan täytti kohina, huokailu, hihitys ja pärpätys. Jotkut eivät pysyneet istuallaan penkissä, vaan tempautuivat ylös ja lähtivät juoksemaan.

— Kuulkaa rakkaat Jumalan lapset täsäki matkasaatosa! Kaikki synnit anteeksi Jeesuksen nimesä ja sovintoveresä! Kaikki matkasynnit anteeksi! Sinäki ja sinäki: kaikki anteeksi! Matkan viat anteeksi! Ja saako tämmönen viheliäinen syntinen ihtekki uskua vielä?

Valittavalla, syvästi huokailevalla nuotilla, ”Jumalan valtakunnan äänellä”, saarnaaja pyytää itselleenkin evankeliumia. Kansa huutaa vastauksena, että huono ja viallinen saarnaaja-velikin saa uskoa Jeesuksen päälle. ”Kaikki matkan synnit ja viat anteeksi!”

Näin sai kuulu saarnamieskin uskoa syntinsä anteeksi.

Kansa villiintyy yhä pahemmin, halaillaan ja hosutaan. Eräät naiset ovat erityisen lahjakkaita tässä puuhassa. Vanhemmat ihmiset kipaisevat lastensa kaulaan ja pyytelevät syntejään anteeksi. Joku pieni poikanen joutuu siinä äitinsä halauksen vangiksi. Hän on tukehtua äitinsä suurten rintojen väliin. Hän kokee, että hänet on suorastaan pakotettu julistamaan äidilleen synninpäästöä, evankeliumia. Kukaan ei näe sitä ahdistusta, joka valtaa pienen pojan. Eihän hänestä ole vielä kantamaan äitinsä neuroottista purkausta. Sen verran hän ymmärtää, että kotona on jotakin vialla: eletään jonkinlaisessa tunnesairaudessa, vaikka hän ei osaakaan sitä vielä sanoiksi pukea. Asioita ei voida siellä, eikä saa, puhua julki, mutta nyt täällä kotipuhumattomuus sysätään hänen harteilleen. Asioitten käsittelemättömyys yritetään purkaa nyt täällä kirkossa kertarysäyksellä. Mutta eipä pienestä pojasta ole vielä sielunhoitajaksi, ei varsinkaan äidilleen. Jotenkin hänestä tuntuu, kuin olisi tullut raiskatuksi, hyväksi käytetyksi. Hänelle syntyy siitä paha tunteiden vamma. Pieni poika alkaa vähitellen vihata sanaa ”evankeliumi”. Se ymmärretään tässä liikkeessä näiksi valittavalla äänellä julistetuiksi sanoiksi: ”Jeesuksen Kristuksen nimessä ja sovintoveressä kaikki synnit anteeksi.” Siitä on tulossa jonkinlainen hokkus pokkus -sana. Itse sen sisältö näyttää

jäävän monille kuulijalle epäselväksi, tuntemattomaksi, samoin siihen kätkeytynyt varsinainen evankeliumi. Taika näyttää piilevän opitussa evankeliumin hoennassa. Evankeliumi on valitettavasti typistynyt vain synninpäästön sanoiksi! Evankeliumi on siis eräs hokema, ei se sanoma, joka kertoo Kristuksesta, siitä mitä Kristus on tehnyt — ja tekee.

Mutta riemu jatkuu. Kaikkialla näkyy tunnekuohun vääristämiä kasvoja. Eräs kylännainen makaa maassa. Eikä se tapahdu ensi kertaa! Se on hänellä kuin tapa. Joku korjaa hänen korkealle nousutta hameen helmaansa hieman alemmaksi.

— Kato, panivat mummon palttinahousut piiloon! nauraa Pikku-Manti, yksi tytöistä.

Tämänkin pienen yksityiskohdan körttitytöt pusikon reunasta näkevät!

Mikä hurja riemu! Nyt on hengen huippu!

Sitten veisataan jo välillä: ”Ihana rauhan ranta…”

Seuraava puhuja yrittää edellisen julistajan metodia. Nyt ei kansa enää ylly äskeiseen riemuun. Ilakointi on jo hieman lerpahtanut. Paras on jo kuultu ja nähty.

Taempaa tirkistelleet tytöt eivät huomaa, kuinka edempää seuroja seurannut körtti-Mikko syöksyy paikalta pois kuin tykin kuula. Körttimiehelle tämä oli ollut aivan liian hurja kokemus. Hän köpöttää seurapaikalta länteen päin viettävää kinttupolkua. Lähellä tietä asuva ystäväperhe näkee suntion menon ja huutaa häntä sisälle rauhoittumaan. Siellä Mikko jo vähitellen leppyy saadessaan puhua ahdistuksensa pois. Mikko-riepu oli kokenut seurapaikan tapahtumat suorastaan pyhäin häväistyksenä.

Mutta Isoissa seuroissa jatkuu vielä juhlariemu.

— Kannattipa tulla! sanoi pikku-Manti.

Sitä tytöt eivät tosin nähneet tai tienneet, että myös Herran Henki oli paikalla ja teki kaikesta seurakunnan sielullisuudesta huolimatta työtään. Hänhän on mukana aina siellä, missä Jeesuksen Kristuksen sovintotyötä korkealle korotetaan. Näin oli nytkin asianlaita. Olkoonkin, että kaikki asiat eivät olleet kunnossa! Missäpä ne niin kokonaan olisivat! Tänään oli kuitenkin

se päivä, kun Fiina, Mari, Jaakko, Akseli, Fante ja Aate pääsivät uskomaan! He pääsivät sisälle ”veren armoon”. He olivat nyt Jumalan onnellisiksi tekemiä — autuaita!

”Vähäverisestä” julistuksesta Herra onkin poissa. Siitä asiasta eivät körttityttöset olleet vielä kärryillä. Vielä ei heillä ollut tarpeeksi hengenlahjaa sitä tajutakseen.

Mutta tyytyväisinä näkemäänsä tytöt lähtevät kertaamaan tapahtumia aittaansa. Tovin askellettuaan he kohtaavat lapsijoukon tienravin takana. Lestanttikakaroita! Meneekö ohimarssi kunnialla? Ei, sillä heti alkaa pikkuisten lestadiolaisipanoiden räksytys, kun nämä tuntevat tutut körttitytöt:

— Tulijärveläiset! Tulijärveläiset!

— Täsä liikkeesä opitaan jakolasku kahteen jo pienestä pittäin! sanoo Fiinu, ja häntä kiukuttaa.

Mutta näin ei ollut aluksi. Lars Leevi ei ollut tällaiseen syypää. Näin herännäistytötkin arvelivat tietävänsä!

Tytöiltä kului aitassa vielä tovi kerratessa iltapäivän tapahtumia. Sitten jo piti lähteä lehmiaitaukseen iltalypsylle — vaikka oli juhannus!

*

Sivusta, lestadiolaisuuden ulkopuolelta katsoen, näyttää siltä, että Jumala päättää vielä joistakin asioista. Jumala päättää tähtien kierrosta, vuodenajoista ja muusta luomakunnan järjestyksestä. Monista asioista hän siis vieläkin päättää. Kovin kaikkivoipa hän ei nykyaikana tuntunut enää olevan, koska henki näytti asettuneen Jumalasta huolimatta ainoastaan lestadiolaisten jumalanlasten joukkoon ja oli sitten vain sinne jäänyt parannusta saarnaamaan. Vain siellä oli jumalanvaltakunta! Pelastusasiat hoidettiin ainoastaan sieltä käsin! Eipä synny siis Jumalan valtakuntaa vaikkapa jossakin pakanalähetyskentillä, koska siellä ei ole oikeaa henkeä. Ei ole siis maailmankolkkaa, jossa Jumala enää toimisi ilman lestoja. Mutta jos Herra saa ujutettua joitakin heistä muuallekin maailmaan, niin se onkin sitten jo toinen asia, silloin kyllä pelastus on mahdollista sielläkin. Ilman heitä ei ole kristikunnalla taivasta. Jumala ei näytä enää päättävän näistä

asioista ilman tätä valiojoukkoa. Hän on delegoinut pelastustyönsä tehtävät tälle alemmalle suoritustasolle. Näistä asioista päättävät tästedes lestadiolaiset, he kun itse ovat se ”ainoa oikea henki”! Se on näin! Se on ainoa totuus! Sen näkee jo jokainen selväjärkinen ihminen käytössä olevasta Bibliastakin, sillä Sakariaan kirjassa ovat sanat:

> *”Ja hän kutsui minua, puhutteli minua ja sanoi: katso, ne jotka pohjaan menevät, antavat minun henkeni levätä pohjan maalla.”*

Eikö vain? Siinähän se on sanottu! Nämä sanathan tarkoittavat juuri tätä ainoa oikeaa jumalankansaa Pohjanmaalla, lestadiolaisten valittua joukkoa! Ilman muuta! Muuta mahdollisuutta ei ole! Voisiko sen paremmin sanoa! Näin on henki sen tälle seurakunnalle kirkastanut. Tämä on ehdoton totuus, jota ei saa järkeilyllä kyseenalaistaa. Jos vähänkään epäilet, olet jo maailman hengen valtaama ja helvetin oma! Varoa piti. Vain me omistamme koko pelastuksen! Meidän tykö on tultava, mikäli mielii välttyä helvetin tulelta. Meidän ulkopuolellemme jääneet ihmispoloiset ovat kadotuksen kolkkoa ruokaa. Voi, voi körttiläisiä ja muita luulokristittyjä, sillä helvettiin he menevät, että ”porreet nousee”! Näin on henki ja lestadiolaiset sen hyväksi nähneet!

Toden totta: tämä liike sisältää elämän ja kuoleman, totuuden ja karkean valheen, valkeuden ja sysipimeyden. Moni elää, mutta paljon on myös tapettuja. Sudet lammasten vaatteissa ovat monia saaliikseen saaneet.

Opissa ja elämässä voidaan langeta monilla tavoin. Voidaan langeta ylöspäin, jolloin ihmiset asettuvat Jumalan asemaan. Parannus on tehtävä tällöin heikäläisille. He ovat silloin ovi ja tie. Vain heillä on taivasten valtakunnan avaimet. Mutta silloin on langettu jumaliksi! Tätä mallia saarnataan tässä Antin tuntemassa lestadiolaismaailmassa.

Tällainen henki on kuitenkin lahkohenki.

Mutta voidaan langeta myös alaspäin, jolloin kaikki Kristuksen lunastamat ovat vain kurjia ja viheliäisiä syntisiä. Kaikki ovat samaa maata. Ei ole erotusta uskovan ja synneissään makaavan

välillä. Maailmassa ei ole silloin valkeutta eikä pimeyttä. Kaikkialla on vain samaa kepulijoukkoa. Näin saarnataan Sievin Pekanmäen kirkonmenoissa tätä nykyä. Lahkoa se on sekin! Myöskään siellä ei päästä selvyyteen missään asiassa.

Mitenkähän tällaisiinkin mielettömyyksiin on oikein jouduttu? Pitänevätkö harhoistaan kiinni aina Herran päivään asti?

Näitäkin surkeuksia Antti katseli ja kuunteli, kantoi povessaan vielä vanhalla iälläänkin. Lestadiolaistenkin puolesta tulee kai rukoilla, niin kuin oman heränneen kansankin puolesta? Antti arveli. Maailman puolesta ei Herrakaan rukoile.

13. LUKU

Vielä Herra kutsut meitä

Kutsu kotiin

Antti herää levottomasta unestaan. Hänellä ei ole todellista käsitystä siitä missä on, ei kykene hahmottamaan kunnolla aikaa ja paikkaa. Häntä polttaa ja paleltaa. Hän on kuumetaudissa ja heittelehtii vuoteellaan. Häntä lähestyy jokin olento, joka pilkkaa häntä. ”Sinäkö muka taivaaseen? Sinulla on kuules liian paljon salattuja syntejä, ei semmoisia voi saada enää anteeksi! Naurakaa kaikki taivaan ja maan joukot tälle miehelle. Ei sillä ole minkäänlaista pelastustoivoa!”

— Missä minä olen, mikä nyt tuli? Kuuleeko kukaan minua? Mitä nämä henget ovat? Tuska repii Anttia. Hän tajuaa sitten ympärille tulleiden ihmisten läsnäolon.

— Veisatkaa! Veisatkaa! hän huutaa vaikeroiden.

Vuoteen vierustalle kerääntyneet läheiset aloittavat virttä.

— Ei sitä. Mun virsi! Antti huutaa hätääntyneenä.

Aloitetaan toisesta virrestä:

Ei pysty nyt synti meit’ kadottamaan,
Vaikka kiusaa ja kauhistaa vähän.
Hän heitti sen merehen pohjattomaan
Ja me luotamme Herrahan tähän.
Hän hurskaiksi ja puhtaiksi
Meitä kalliilla verellään saattaa.
Jeesukseen me kun turvaamme,
Ei synti saa sydämess’ valtaa.

Nyt on oikea virsi, nyt helpottaa, mutta helvetin herra on yhä raivoissaan. Voi että se vieläkin riehuu!

— Lisää virttä! Sen on väistyttävä!

Ja Herran sanan voima ajaa sitä loitommalle. Saatanan joukot väistyvät taemma. Kauas eivät kuitenkaan lähde. Tulee jo

silti apua, tulee helpotusta. Mutta tauti ei silti parane. Olikohan tämä nyt sitä kuoleman tautia? Oliko tullut lähdön aika?

— Veri, veri! Antti toistelee. Kiitos Herra, kiitos Jeesus!

— Lisää virttä, huutaa Antti! Taas se saatana tulee!

Taas jatketaan virttä:

Ken on vihamies niin voimallinen,
että voittaa voisi sen Herran,
kuin on meidän linnamme armollinen
ja löi maahan saatanan kerran?
Ei, vaikka me vaeltaisimme
syväss' pohjassa pimeän laakson,
emme nääntymään jäisi sinnekään,
kun turvana sielläkin hän on.

Nyt ei Antti enää pelkää. Nyt tuli voitto!

Maria istuu vuoteen vieressä. Kaikki on jo keskusteltu ja sovittu. Tosin ei ole suuria salaisuuksia ollutkaan. Myös lasten kanssa on saatu puhua asiat selviksi. Sairaalla on vain nyt niin vähän voimia, ettei suuria elämänohjeita jaksa antaa. Onneksi ne on annettu jo paljon aikaisemmin.

Mattikin on isän vuoteen äärellä ja pitää kädestä. Heillä on ollut aina hyvät keskinäiset suhteet. Hyvä on tässä Matinkin nyt olla. Silti hän on niin sanomattoman surullinen. Onko minun otettava nyt vastuu kaikesta? Mistä saan viisautta ja voimaa hoitaa taloa ja asioita? Miten voin hoitaa isän perintöä; on monia ihmissuhteita ja monia autettavia? Herra, auta minua!

Isän käsi on tulikuuma. Sydän sykkii tiheään. Hengitys käy huohottaen. Näin on ollut jo useita päiviä. Kauanko vielä? Kauanko isän voimat riittävät?

Yhtäkkiä sydämen rytmiin tulee epätasaisuus ja pulssi heikkenee. Välillä sydän pompottelee epätahtiin, ja jo kohta käy tovin tasaisemmin. Matti ei heti tajua, että sydämen lyönti, joka oli tuntunut kuumeisen käden välityksellä, pysähtyy kokonaan. Isän hengitys käy ulospäin, mutta ei enää palaa. Kuumeisen käden ote herpaantuu. Isän käden sormet oikenevat pojan kämme-

nen ympäriltä… Matti ei aivan heti ymmärrä. Kaikki tuntuu täysin mahdottomalta. Huoneeseen tulee kuitenkin selittämätön rauha. Kestää tovin, ennen kuin Matti tajuaa totuuden: isä on kuollut.

Antin henki jätti maallisen majansa. Elon Herra tuli ja riisui Antin päältä kerran hänelle asettamansa kilvoitusvaljaat. Matka päättyy, tulee lepo. Antti saa lähteä rauhan maahan ja iankaikkiseen kotiin, jossa ei kukaan hylkää eikä synti vaivaa. Aurat, sontatalikot, heinäsuovat, rankametsät, kirjat, kynät ja ajattelutyöt jäävät. Mietiskely ja pohdinta on laannut. Ne ovat kaikki nyt jääneet.

Antti on nyt perillä. Hän katselee siellä Kristusta kasvoista kasvoihin. Voi, miten ihanat ne ovatkaan nuo Armon Herran kasvot!

Antti, eräs laatuisensa Jumalan armon ihme, oli nyt historiaa!

Matti sulkee isänsä silmät.

Miten eteenpäin?

”Oletko, Herra, kokonaan hylännyt Juudan, etkö lainkaan välitä Siionista? Miksi olet lyönyt meitä niin, ettemme enää toivu? Me toivoimme rauhaa, mutta mitään hyvää ei tullut. Me odotimme, että haavamme parantuisivat, mutta meille koittikin kauhun aika.

Me tunnemme, että olemme olleet jumalattomia, tiedämme isiemme rikokset. Me olemme tehneet syntiä sinua vastaan!

Sinun nimeesi me vetoamme - älä heitä meitä pois, älä anna valtaistuimesi kunnian joutua häväistyksi! Muista liittoa, jonka teit kanssamme, älä anna sen raueta!”

Matti lukee Raamattua ja huokaillen kantaa lukemaansa Jumalan puoleen: — Herra armahda meitä! Isä-Anttikin meni ja jätti jälkeensä ikävän. Hänestä oli ollut apua myös monille muille, joilla hengen asiat olivat menneet umpisolmuun. Nyt ei tun-

nu kukaan osaavan auttaa. Vieläkö Herra sinulla on sanomista revityn ja alas painetun kansan asiassa?

Oli vielä!

Kuin jostakin hyvin kaukaa, jostakin syvältä sielun pohjalta, omantunnon ja sydämen syövereistä Matti kuulee sanan. Onko se Herran ääni? Korvat eivät sitä kuule, mutta sisin sen kuulee:

”Unohtaako äiti rintalapsensa, unohtaisiko hoivata kohtunsa hedelmää? Vaikka hän unohtaisikin, minä en sinua unohda.

Käsieni ihoon minä olen sinut piirtänyt, ja niin sinun muurisi ovat aina silmieni edessä.

Jo rientävät sinun rakentajasi tänne, sinun repijäsi ja raastajasi pakenevat pois.”

Matti kirjaa nyt vuorostaan tapahtumia ylös.

Vähitellen alkaa uutta elämää ilmetä koti-Sievissäkin kylmettyneeseen herännäiskristillisyyteen. Kangistuneet herännäispolvet alkavat taipuilla uudelleen rukoukseen. Taas jaksetaan lähteä seuroihin ja muuallekin sanan kuuloon. Matti saa iloiten seurata uutta aikaa. Herra antaa herännäiskansalle uudet johtajat.

Kellokkaita ja johtajia

Herra antoi aikana, jota sanottiin ”ukkojen ajaksi”, heränneille Sievissä uusia johtajia: Rieskaniemen Juho ja hänen poikansa Antti olivat niitä. Juhon kautta syntyi monenlaista uutta elämää Sieviin. Mutta sitten hän yllättäen muuttikin Helsinkiin. Nyt tarvittiin uusia johtajia hänen tilalleen. Pian tuli apua. Yksi avuntuojista oli Vilhelm Niskasen poika Juho. Hän asui Nivalassa, Nivalan puolella rajaa, mutta niin lähellä Sieviä, että häntä pidettiin joskus kantasieviläisenä. Hänestä tuli seurapuhuja ja kellokas tälle kansalle.

Muuttoliike Etelä-Pohjanmaalta toi Sieviin kaksi muuta johtajaa. He olivat Kuljun Juho ja Salomon. Valitettavasti käy nyt niin, että heidän ja Juho Niskasen välit muotoutuvat pian huonoiksi. He eivät kerta kaikkiaan sopineet yhteen. Se oli ikävä asia. Se jopa vaaransi herännäisyyden uuden ajan edistymisen

Sievissä.

Tähän aikaan koko herännäiskansan johtajaksi nousee sitten isänsä Niilo Kustaa Malmbergin toivomusten mukaisesti poika, Wilhelmi Malmivaara. Hän tuo uutta elämää alamaissa olleeseen herännäiskristillisyyteen. Wilhelmi käy panemassa Sievissäkin ikävällä tavalla riitautuneita opettajia järjestykseen.

Hallitsevaksi joukoksi tulevat ennen pitkää niskaslaiset. Ensisijaisesti pelkkää omakohtaista kristillisyyttä korostava ”toistupalaisuus” kuolee pikku hiljaa seuraliikkeenä pois, koska seuraperinne ei sillä suunnalla jatku. Siellä kukin koittaa kilvoitella yksinomaan kotona, tupasalla.

Vuosisadan lopulla Herra antaa vielä useita herätysaaltoja Keski-Pohjanmaalle. Ne rikastuttavat Sieviäkin. Malmivaara on johtajista se, johon tänä aikana luotetaan. Hänen aikataulujensa mukaan järjestetään häitä ja seuroja. Hänet on saatava seuroihin, muuten ne eivät tunnu seuroilta.

Suuri merkitys on myös sillä toiminnalla, jonka sieviläinen Antti Haikola saa aikaan. Hän oli lähtenyt aikoinaan, nuorena ylioppilaana, opiskelemaan teologiaa Helsingin yliopistoon. Hän oli päässyt asumaan siellä sieviläisen Antti Rieskaniemen kotiin. He saivat yhdessä aikaan elävää seuraliikettä Helsingissä. Lomamatkoillaan Antti toi elämää myös Sieviin paikallisten herännäisukkojen kanssa toimiessaan.

Mutta minkälaisen johtajan Herra nosti heränneelle kansalle Wilhelmi Malmivaarassa?

”Tämä on versonut siitä kannosta, joka meille on tuonut opin, jota me yhä harjoitamme”, toteaa herännäisjohtaja Taneli Rauhala Wilhelmistä eräissä seuroissa Ylivieskassa. Mainittu kanto oli tietysti Niilo Kustaa Malmberg.

Wilhelmi oli saanut kokea voimakkaan herätyksen nuorena pappina. Se oli tapahtunut hänen pitäessään rippikoulua. Tai oikeastaan niin, että nuoret rippikoululaiset olivat tulleet synnintuntoon. He vaativat nuorta Malmivaaraa tilille sieluistaan. Se oli ollut merkillinen rippikoulu. Ehkä Malmivaara osasikin silloin paremmin lain saarnan ja syyllistämisen! Hänellä ei ollut

vielä silloin lääkettä haavoihin, pelastuksen evankeliumia. Siitä alkoi kuitenkin Wilhelmin totinen etsintä ja uusi elämä. Hänestä tuli heränneen kansan johtaja. Näin oli Matille kerrottu.

Malmivaara oli siis alun alkaenkin herätyssaarnaaja. Sen lahjan hän oli perinyt isältään. Siinä hän oli pätevä. Saarnoissa vedettiin asiat aina tiukalle. ”´Tänä päivänä, jos te kuulette hänen äänensä, älkää paaduttako sydämiänne´…. Nyt tai ei koskaan! Huomisesta ei mitään tiedetä, mutta tänään auttaa Herra!”

Se oli Malmivaaran tyyli ja tapa julistaa. Kansa alkoi herätä. Elämää syntyi.

Matti Antinpoika kirjaa näkemäänsä ja kokemaansa. Näkisipä isä tämän ajan!

Mutta ei Matin mielestä kaikki hyvin mennyt. Ei hän pitänyt siitä, että heränneen kansan lehdessä, Hengellisessä Kuukauslehdessä, käytiin jatkuvaa sotaa muihin kristittyihin nähden. Kirjoittelusta vastasi lähinnä Malmivaara itse. Vuorollaan saivat kyytiä lestadiolaiset, hedbergiläiset, pelastusarmeijalaiset, vapaakirkolliset, adventistit ja tarpeen mukaan muutkin. Malmivaarallekin näytti olevan ongelmana, ihme kyllä, raamatullinen ja samalla aito luterilainen oppi Jumalan lapseksi tulemisesta. Uskonpuhdistushan palautti opin näiltäkin osin raamatulliseksi, eli ihminen tulee vanhurskaaksi ja kristityksi yhdellä kertaa, ei vähittäin kasvamalla, vaikka katolinen kirkko oli vuosisatoja niin opettanut. Tämä näytti olevan monelle ikävöivän kasvatuskristillisyyden edustajalle mahdoton asia. Malmivaarallekin se tuntui olevan joskus — perinteen mukaisesti — loukkausta. Häntä rassasi, kun hän kuuli kerrottavan, että jossakin hengellisessä tilaisuudessa “pelastui” niin ja niin monta sielua tai että silloin ja silloin tuli nyt niin ja niin monta ihmistä uskoon. Hän ei kerta kaikkiaan jaksanut aina ymmärtää, että ihminen tulee yhdellä kertaa valmiiksi vanhurskauttamisasiassa ja että sen jälkeinen uskonkilvoittelu oli sitten niitä vanhojen heränneiden opin mukaisia ”toisia eväitä”, vanhurskauttamisesta seuraavia töitä. Tämä ennen niin selkeä oppi ei tuntunut nyt herännäisyydessä mene-

vän mitenkään ”jakeluun”.

Oikeastaan kaikki muut kristityt saivat kepitystä, paitsi herännäisyydestä eronneen ”raamatullisen” suunnan johtaja Gustaf Johansson. Hän sai Wilhelmin edessä armon. Hänen kirjoituksiaan oli myös heränneiden äänenkannattajassa Hengellisessä Kuukauslehdessä. Wilhelmi Malmivaara ja Johansson olivat ystäviä. Johanssonin vieraillessa Malmivaaran luona Malmivaaran sanottiin eläneen parin viikon ajan pelkästään Kristuksen sovitustyön varassa. Ilo oli ylimmillään. Mutta pian hän halusi palata takaisin entiseen ikävöivään uskoonsa ja hankkimaan osan pelastuksestaan itsekin, niin kuin asian Matti sisimmässään koki. Perinnäissäännöt ovat niin voimakkaita!

Vasta Malmivaaran vanhetessa hyökkäykset muita vastaan laantuivat ja hän alkoi nähdä niissä hyvääkin. Herran koulussa siis opittiin ja pehmennyttiin!

Mutta voiman mies Malmivaara oli!

Malmivaaralle syntyi sitten poika, Väinö, jolle perinnön arveltiin siirtyvän.

Herännäiskansan matka jatkui. Mutta pelkästään heränyttä kansaa se matkasaatto ei enää ollut.

Matti Antinpoika näki, kuinka Herra teki työtä yksityisissä ihmisissä. Vaikka moni jäi “kirjaimen uskoon”, lain alaiseen suorituskristillisyyteen, moni löysi myös elävän yhteyden ylösnousseeseen Kristukseen. Heidän seurassaan oli hauska olla.

Matin mielestä yksi suuri herännäisyyden hengenmies oli oululainen rehtori Mauno Rosendahl. Hänellä oli nöyrää henkeä. Hän sai aikaan paljon siunausta opetustyöllään koulussa ja kirjoitelmillaan ja herännäisyyden historiakirjoituksellaan.

Matti kirjoitteli — kuten hänen rakas isänsä Antti — omaan vihkoseensa tapahtumia Sievistä, kristillisyydestä siellä, ja myös omia kokemuksiaan kristityn tiestä. Hänen muistiinpanoihinsa tallettui tapahtumia vuosisadan vaihteesta ja seuraavan alusta. Hän usein luki myös isänsä muistiinpanoja saaden niistä runsaasti opetusta hengen asioissa.

Vuosien varrella syntyi körttikansan suhteissa evankeliseen

liikkeeseen ja lestadiolaisuuteen jonkin verran uusia kahnauksia. Osa tuli ilmi herännäisyyden sisällä käydyissä keskusteluissa ja yksityisten ihmisten mielipiteissä. Syy oli myös herännäisyyden sisällä. Uskon omistamistahan ei aina ymmärretty, vain osa sen tunsi, hyväksyi, ja siitä eli. Armon omistaminen on kuitenkin rukoilevaisten, evankelisten ja lestadiolaisten ja yleensä elävän luterilaisuuden yksi yhteinen luovuttamaton aarre. Sama pätee myös niin sanotuissa vapaissa suunnissa. Tässä uskoneläämässä voidaan oppia lepäämään ahdistavan paremmaksi tulemisen toivon sijasta.

Evankelisuus ei noussut Sievissä suureen rooliin, koska kannattajajoukko oli niin pieni. Sen sijaan lestadiolaisuus kasvoi ja tuli seurakunnalliseksi vaikuttajaksi. Siitä tuli vähitellen seurakunta seurakunnan sisälle.

14. LUKU

Juha ja Elina

Tapaaminen

Viime aikoina oli sadellut runsaanlaisesti, ja vesi Vääräjoessa oli hyvin korkealla. Vesi oli mennyt samalla mutaiseksi ja sameaksi.

Sievin läpi virtaava Vääräjoki lähtee Reisjärven pitäjän Pitkäjärvestä ja laskee mutkitellen ennen niin kauniin ja runsassaarisen Evijärven kautta Kalajokeen, ja siitä sitten vedet yhdessä saavuttavat meren. Nyt ei varsinaista järveä Sievin kirkonkylässä ollut, sillä järvi oli kuivattu. Kuivaustyö oli tapahtunut usemassa erässä. Näin oli saatu vähitellen lisää peltoa, heinikkoa ja kortteikkoa. Lähinnä karjan pito tätä toimenpidettä oli vaatinut. Oli koettu raskaita nälkävuosia. Katovuodet olivat lisänneet runsaasti karjankasvatusta. Kovat vuodet olivat sen opettaneet. Opittiin, miten tärkeä osa elämän ylläpitämisessä oli muutama lypsylehmä navetassa. Uudet heinämaat antoivat välttämättömälle karjalle runsaasti ravintoa. Kaunis järvinäkymä oli tosin tipotiessään. Maisema ei ollut enää entisensä. Osa luonnonkauneudesta oli poissa.

Vääräjoki virtaa nyt entisen Evijärven kohdalla tasaisen niittymaaston läpi. Keväisin, syksyisin ja sateisina kesinä joki saattaa tulvia ja järvi näyttää silloin vähän aikaa lähes entiseltään.

Uudelta kirkolta, Haikolankylästä, alajuoksulle päin mentäessä on muutamia koskipaikkoja. Eräitä koskia, erityisesti Kaivoskoskea, oli tosin perattu Evijärven kuivatuksen yhteydessä, mutta silti runsaan veden aikana ne pauhasivat komeasti.

Erään, nyt sadekesänä kohtalaisen voimakkaana virtaavan kosken alapuolella istuu nuorukainen. Nuoren miehen nimi on Juha. Hän istuskelee pyöreähkön kiven päällä ja syö eväitään. Tässä kohden jokea on hyvä onkipaikka. Tähän kohtaan tuntuivat kalat kokoontuvan suunnitellessaan nousua yläjuoksulle päin.

Matka Juhan kotoa jokea ylöspäin, kosken alle, vei jonkin aikaa, mutta kaunis kinttupolku teki matkasta miellyttävän. Hän kävi täällä usein kalassa. Täällä oli myös aikaa omille ajatuksille ja haaveille.

On juhannuskesän aikaa, on kohtalainen kalailma. Ukkostaa hieman. Ei kalastaminen ollut Juhalle mikään himo tai elinehto. Se oli sopivilla säillä vain ajanviete ja ikään kuin rentouttavaa pohdiskelun aikaa. Mikäpä sen mukavampi paikka sunnuntai-iltapäivän vietolle oli kuin rauhallinen jokiranta, jossa voi kuunnella veden levollista liplatusta ja yläjuoksulta kantautuvaa yhtäjaksoista kohinaa! Nyt eivät hyttysetkään olleet vielä heränneet kiusaksi. Ei tarvinnut vielä voidella pikiöljyllä paljaita ihopaikkoja.

Kaarnasta vuoleskeltu koho hyppelee somasti vedenpinnalla. Onkea on siirrettävä koko ajan yläjuoksun suuntaan, koska virta kuljetti sitä koko ajan alaspäin. Tämä työ piti ajatukset ja mielenkiinnon vireillä. Tänään ei ollut noussut joesta montakaan kunnon kalaa. Olisiko liian kirkasta ja lämmintä? Tämä ei kuitenkaan nuorukaisen mieltä masentanut. Muutama ahven, yksi lohensukuinen kala, jota Juha ei sen paremmin nimeltä tunnistanut, ja pari särkeä kissalle riitti kyllä jo saaliiksi. Voisi kai jo lähteä kotiin ja hankkiutua illalla seuroihin.

Juha kuului heränneiden joukkoon. Hän oli joutunut Jumalan myrskyyn vuosi sitten. Kaikki oli alkanut siitä, kun isä kuoli yllättäen. Kuolinvuoteellaan isä oli mitä sydäntä särkevimmin pyytänyt nuorinta poikaansakin lähtemään Herran kansan matkasaattoon. Siinä oli tullut luvattua...

Asia oli jo Juhalta unohtunut, mutta muutaman viikon päästä Jumala oli ottanut nuoren miehen uudelleen kiinni, eikä siitä otteesta sitten enää irti päässyt. Välit Luojan kanssa jouduttiin laittamaan kuntoon. Tässä savotassa tosin monet hyvät kaverit jättäytyivät seurasta. Uusiakin oli tosin löytynyt. Ei Juha kauppaa katunut ollut. Päinvastoin. Kyllä uudet ystävät ja seuroissa tutuksi tullut kansa täytti kaikki ihmissuhdetoiveet. Tai, niin no melkein. Tyttöystävää hänellä ei ollut. Entinen oli häipynyt, kun

oli saanut kuulla Juhan heräämisestä ja elämänratkaisuista. Kipeästi se oli kyllä häneen koskenut, mutta eipä hän enää peräänkään ollut haikaillut. Meni mikä meni! Vierailta olivat entisen tyttöystävän elämäntavat alkaneet muutenkin tuntua. Ajan myötä tuo tyttökaveri, huikentelevainen piikalikka, unohtui. Nyt hän kaipasi itselleen tyttöystävää heränneiden joukosta, mutta eipähän ollut vielä kohdalle sattunut. Hänen siellä tuntemansa tytöt olivat jotenkin niin tosikkomaisia ja samalla kovin lapsellisia, etteivät nämä häntä sen enempi kiinnostaneet. Jotkut heistä olivat kaiken lisäksi ruvenneet heräämisensä jälkeen niin yltiöhurskaiksi, että varmaan miehenkutkakin oli kokonaan sammunut! Näillä tytöillä Juha piti joskus hieman peliäänkin. Hän töksäytti heille joskus tahallisen, pienen karkeuden ja sai sitten kuulla, kuinka pyhittymätön ja maailmanmielinen hän vielä oli. Sekös se vasta Juhaa nauratti!

Juha kaipasi sellaista nuorta naisihmistä, joka olisi sillä lailla henkisesti kypsä ja aikuisenoloinen, että hänet voisi ottaa todelliseksi seurustelukumppaniksi. Jos se olisi vielä hyvännäköinenkin, se ei toki asiaa pahentaisi. Jossakin sellainen neito oli, varmasti oli. Jonakin päivänä se, tai oikeammin hän, astuisi hänen elämäänsä. Tyttö suorastaan lipuisi hänen rakentamaansa onnensatamaan, Juha unelmoi.

Jostakin kauempaa yläjuoksun puolelta, kosken yläpuolelta, kuului aika ajoittain heikkoa naurua ja ilakointia. Siellä oli hyvä uimapaikka. Sieltäkö äänet kantautuivat? Vaikutti siltä, että jokin tyttölauma oli tullut uimaan, olihan hyvin lämmin sää ja vesikään ei ollut enää jäisen kylmää. ”Lärsiä”! Niitä ne olivat! Tämä oli parikymppisten nuorten miesten antama nimitys tuonikäisille tytöille. Sana tuli kai siitä, että nämä, vähän toisella kymmenellä olevat tytöt, olivat varsinaisia kaakattajia ja kikattajia. Erityisesti jos miehenpuoli sattui heidän lähelleen, niin jopa heille tyypillinen tirskunta ja kikatus alkoi. Mies koki joutuneensa kuin kanalauman keskelle! Mutta viisikin vuotta ikää lisää, niin lärsistä oli saattanut kehittyä jo melko aikuisia naisia! Juha oli kyllä huomannut senkin, että tässä uudessa kasvuvaiheessa monet

tytöt menivät vähäksi aikaa hitaammin kehittyviä poikia jopa edelle. Juhan iässähän monet pojat olivat vielä aikamoisia nulikoita. Aikuistuneet naiset nauroivat vuorostaan heille, pilkkasivat ”lampaitten kivittäjiksi”. Ja tottahan oli, että eihän sellaisista pojanklopeista ollut vielä kypsälle naiselle miehiseksi ihanteeksi. Karkuun he lähtisivät tosipaikan tullen tai itkun pirauttasivat tiukassa paikassa, nämä tällaiset ”kossit”. Niin, niin.

Juha oli pannut viime aikoina merkille, että eräät naiset loivat joskus häneenkin sellaisia katseita, joista ei voinut erehtyä jos ei nyt sitten aivan pölvästi ollut. Eräillä naisilla oli aina sellainen katse. Kuin kutsuhuuto se oli… Miehenkutkaa…

— Taian sitä minäki jo ihan miehestä käyä, Juha päätteli kokemuksiensa perusteella.

Tämänsuuntaisia ajatuksia vaelteli Juhan mielessä rieskan mutustelun yhteydessä. Joen äänien yli kuuluivat yhä lärsien monensorttiset äänet. Suurta huomiota hän ei niihin kiinnittänyt. Oli tässä paljon tärkeämpääkin tekemistä: kalastus ja - mietiskely.

Juha asetti pienen, onkeen tarttuneen salakan syötiksi ja kokeili saada saaliiksi isompaa kalaa. Nyt ei tarvinnutkaan kauan narrata, kun jo vavassa tuntui aikamoinen tempaisu. Nyt kävi kalastaminen jännittäväksi! Koukussa tempoili selvästi lohikala! Kestäisikö siima? Se oli naapurin suutarilta ostettua hyvää lankaa, mutta oli jo vanhahkoa, hieman perskaantunutta ja ei varmaan kestäisi kovia rytkäisyjä. Nyt täytyi olla tarkkana. Olisi mukava viedä kotiin kunnon kalansaalis. Eipä siitä taitaisi äitikultakaan pahakseen panna. Tämä vielä ja sitten kotiin!

Ihan heti ei Juha sitä kunnolla huomannut tai tajunnut, sillä mielenkiinto oli kohdistunut jännittyneeseen siimaan ja siinä kiinni olevaan saaliiseen. Vähitellen se kuitenkin tunkeutui hänen tajuntaansa. Mitä se oli? Tyttölauman huudot olivat kuuluneet jo niin kauan, että hän oli niihin tottunut ja - unohtanut. Mutta nyt tämä? Nyt nuo äänet olivat muuttuneet jotenkin toisenlaisiksi. Niihin sekoittui selvästi pelkoa. Sitten alkoi kuulua jo jatkuva kirkuna. Juha tarkensi kuuloaan. Mitä huutavat? ”Apua! Apua!”,

kuului jo aivan selvästi!

— Mitä se oli? Juha terästi kuuloaan.

— Mitä ne nyt siellä mekastavat? Pitäisiköhän mennä katsomaan?

Hän oli jo jättämässä vavan, mutta muisti samalla, että siiman päässä täytyi olla suuri kala.

— Enhän minä voi tätä tähän jättää! hän ajatteli. — Taitavat pelleillä vain nuo kersat! Mutta ei, oliko se kuitenkin vakaavaa? ”Apua! Apua!”, kuului taas. — Kyllä sen täytyi olla jo vakavaakin!

Juha aikoi heittää jo vavan menemään, mutta perui, ei, tökkäsi sen pään sitten rantaliejuun ja lähti juoksemaan koskelle päin.

Äänet voimistuivat sitä myöten, mitä lähemmäksi hän tuli koskea. Ne olivat käyneet hysteerisiksi. Ne olivat täynnä kauhua. ”Hukkuu! Se hukkuu!”

— Kuka hukkuu? Mitä on tekeillä? Juha ajatteli kuumeisesti.

Juha juoksi minkä jaksoi. Rantapajukko repi kasvoihin naarmuja, ja hän kompasteli mättäisessä maastossa. Hän sylkäisi verenmaun suustaan, sillä jokunen terävä risu oli viiltänyt kasvoihin haavan ja verta valui suuhunkin. Hän juoksi ja juoksi. Hän tuli kosken puoliväliin.

— Mistä on kyse? Mitä täällä tapahtuu?

Tyttöjen huudot kuuluivat jo melko läheltä. Sitten hän jo näki sen: kosken tempaamana tuli jokea alas puolialaston ihminen. Kova virta heitteli sitä rajusti kuin puun palasta. Vaalea ruumis iskeytyi kosken keskellä terävään kiveen tai uppopuuhun, ja valkoinen vaateriekale repeytyi irti ylävartalolta. Pitkistä hiuksista Juha näki, että virrassa kieppuva ihminen oli isohko tyttölapsi. Hän oli hukkumaisillaan. Tyttö yritti vielä vimmatusti tarrata kiinni kosken keskellä törröttäviin kiviin, mutta ne solahtivat hänen ohitseen. Hänen otteensa ei pitänyt, sillä kivet olivat liukkaita ja virran voima oli liian suuri. Tyttö ei huutanut enää. Voimia ei kai enää riittänyt, tai hän oli kauhusta mykkänä.

Juha näki, kuinka tyttö oli joutumassa kahden suuren kiven

väliseen voimakkaaseen virtapaikkaan, putoukseen ja sen alla olevaan ”akanvirtaan”. Siitä ei tyttö selviäisi enää hengissä! Hän ruhjoutuisi kuoliaaksi teräviin kiviin tai hukkuisi, kun valtava vesimäärä ottaisi hänet omakseen. Olisi ennätettävä ensin!

Silmänräpäyksessä ja muuta ajattelematta Juha heitti raskaat kenkänsä ja päällyshousunsa pois ja oli jo samassa syvällä virrassa.

— Minun on ehdittävä kivien taakse ennen kuin virta paiskaa tytön niiden väliin, Juha tajuaa puoliääneen tilanteen.

Kaikki tapahtuu kuin ennalta laaditun käsikirjoituksen mukaan. Nyt ei Juhalla ollut aikaa syvälliseen pohtimiseen. Oli vain yksi ajatus jäljellä: kaikki tai ei mitään!

Hän ponnisti nuoret voimansa äärimmilleen ehtiäkseen ylemmille kiville. Henki tuntui salpaantuvan. Hän voi pahoin. Hän ui ja kahlaa ja vetää samalla käsin itseään pintakivistä eteenpäin. Hän pääsee kivelle. — Nyt! Nyt kiinni! Mutta tyttö on liian kaukana. Hän ei yllä kunnolla tyttöön. Ote pettää. Tytön märkä vartalo luiskahtaa Juhan käsien läpi. Mitään ajattelematta, mitään miettimättä hän ponnistaa kiveltä ja heittäytyy tytön perään ja kiinni häneen. Hän saakin hyvän otteen hukkumassa olevan tytön vyötäröstä. Nyt hänellä on hyvä ote puristaessaan toisella kädellä tytön ruumista itseään vasten. Toisen käden avulla hän koettaa uida. Hän siirtää tytön vaistomaisesti oikean käden otteestaan vasemmalle puolelle, sillä oikea käsi on harjaantuneempi uimaliikkeisiin. Virta on kuitenkin niin voimakas, että he menevät nurin niskoin koskea alas. Juha yrittää suojella tyttöä kosken kolhuilta niin, että kivien iskut sattuisivat häneen itseensä kovimmin. Hän pitää nyt tyttöä rintaansa vasten ja ottaa vastaan kosken kolhut omaan vartaloonsa selkä alavirtaan päin kamppaillessaan. Hetkeen hän ei tajua mitään. Maailma pimenee silmissä. Molemmat ovat pitkiä aikoja täysin veden alla. Kamppailun tuoksinassa roskia ja rapaa tunkeutuu Juhan silmiin. Hän ei näe mitään. Sitten keuhkoihin pääsee vettä ja hän alkaa yskiä hirveästi. Tyttö tuskin on enää tajuissaan? Juha ehtii ajatella. Sitten tuntuu Juhan kyljessä kaamea rusahdus ja kipu, kun hän tör-

mää uuteen terävään kiveen. Mutta kipu herättää hänet uudelleen taistelemaan.

Juha ei ollut ehtinyt ajatella montakaan ajatusta, mutta nyt hän välähdyksenomaisesti tajuaa, että pelastuminen taitaa olla mahdotonta. Kumpikaan ei voisi selvitä kosken loppuosasta, sillä vettä oli paljon ja sen voima oli järisyttävä! Jos olisi tavallinen kesävesi koskessa, ei hätää olisikaan. Nyt vettä on liian paljon. Tästä ei voi kukaan selvitä! Nyt tulee kuolema, nyt tulee loppu!

— Herra auta! Juha parahtaa ja on tukehtua yskintäänsä ja ilmanpuutteeseen.

Uusi kaamea isku kohdistuu nyt hänen selkäänsä. Silmissä pimenee…

Mutta mitä tämä on? Kiivas vauhti pysähtyy kuin seinään! Isku salpaa hetkeksi hengityksen. Mikä se oli! Asia selviää Juhalle vähitellen. Tajukin palautuu selvemmäksi. Hän alkaa käsittää selkeämmin tilannetta. Nyt hän näkeekin! Paksu uppotukki oli jäänyt aikoinaan vinosti poikittain kahden suuren kiven väliin. He törmäsivät hurjalla voimalla juuri siihen! He ovat hetken ajan luiskahtamaisillaan sen yli, mutta silmänräpäyksessä Juha saa tarrauduttua oksantynkään kiinni. Koski painaa häntä ja kovin raskaan tuntuista tyttöä limaista puunrunkoa vasten ja yhä keskelle koskea. Juhan ote kuitenkin pitää. Joku toinenkin oksantynkä auttaa kiinnipysymistä, vaikka se painaa tuskaisasti kylkeä. Tyttö on hänestä katsoen yläjuoksun puolella. Juha pitää toisella kädellä kiinni tukista, toisella tytöstä. Hän pääsee aavistuksen ujuttautumaan kohti rantaa. Hän pystyy nyt ottamaan tytön kokonaan molemmille käsivarsilleen. — Ettäs jaksaa painaa, hän ehtii ajatella. Hän ponnistelee kaikilla jäljelle jääneillä voimillaan. Pala palalta matka edistyy. Syltä, kaksi… Sitten veden syvyys ja voima alkavat vähetä. Hän kompuroi ja nousee ylös. Hän kaatuu ja nousee, kaatuu taas ja nousee pystyyn, mutta tytöstä hän ei päästä irti. Keuhkot tuntuvat olevan räjähtämäisillään. Mutta veden painekin jo helpottaa. Nyt Juha voi kävellä kosken pohjaa pitkin. Se on äärimmäisen liukas. Terävät uppo-

tukkien oksat ja rosoiset pohjakivet satuttavat hänen jalkojaan. Hän vetää vinkuen henkeä ja puuskuttaa. Jalat vapisevat ja tuntuvat olevan täysin tohjona iskuista ja viilloista. Tyttö painaa aivan liikaa, ja voimat ovat tyystin poissa. Yskänpuuska tuntuu heittävän keuhkot täysin pellolle, tai siis oikeastaan koskeen!

Viimein he pääsevät armahtavaan rantaan. Juha saa kammettua elottoman tuntuisen tytönruumiin rantatöyräälle.

— Painaapa paljon lärsäksi, hän ehtii vielä ajatella huohottaessaan.

Muutaman turhan yrittämisen jälkeen hän pääsee myös itse rannalle. Hän haukkoo vieläkin vimmatusti ilmaa ja keuhkot tuntuvat olevan yhä halkeamaisillaan. Suu ja silmät ovat täynnä roskia, ja vettä tuntuu päässeen reilusti henkeen. Ei näe Juha vielä paljon mitään. Kädet vuotavat verta. On karmea, kuvottava olo. Hän yökkäilee. Silti hän ajatuksissaan lohduttaa itseään: — Nyt on pahin ohi! Vai onko? vilahtaa samalla mielessä.

Hänellä on valtaisa halu heittäytyä nurmelle ja levähtää edes muutaman silmänräpäyksen. Mutta ei: tytön tilanne kauhistuttaa.

Juha nostaa märän ja velton tytönruumiin kauemmas rantaheinikolle ja alkaa tarkastella tyttöä minkä nyt karvastelevilta silmiltään voi. Alaston tyttö on aivan kalmankalpea. Huulet ovat violetinsiniset.

— Mitähä ny pitäs tehdä? Hän kampeaa mahallaan makaavaa tyttöä kokonaan selälleen.

— Kukahan tämä lienee? Tytön hengitys täytyy ainakin saada…

Juha huomaa samassa, ettei tämä elottoman tuntuinen ruumis kuulukaan tyttöselle. Kalvakka, hoikka vartalo on aikuisen naisen, suunnilleen samanikäisen kuin hän itse. Siltä se näyttää! Iho on täynnä mustelmia ja raapeutumia. Vaalea tukka on liimautunut kasvoille. Hiuksissa on roskia ja vihreää limaa.

— Ny ei oo aikaa tuhulattavana! Mutta mitä, mitä pittää tehä? Mitä minä teen? Herra auta!

Vaistomaisesti hän ottaa tajuttomasta uhrista uudelleen kiin-

ni ja kääntää hänet takaisin vatsalleen. Sitten Juha kohottaa kylmää, elottoman tuntuista naisenruumista vyötäröstä niin että nainen on suorastaan koukussa hänen käsiotteessaan. Sitten hän ravistelee naista. Hän laskee naisen maahan ja iskee autettavaa kämmenellä selkään. — Auttaiskohan tämä? hän ajattelee.

Hän retuuttaa naista kaikin voimin ja hakkaa sitten selkään epätoivoisesti.

— Jos se ei koskeen kuollu, nii ainaski tähän! tulee Juhan suusta.

Mutta eipähän hänellä ollut tässä muitakaan konsteja tarjolla!

Juha huomaa, että naisen suusta purskahtaa vettä. Hän ravistelee naisolentoa vielä uudelleen. Sitten hän huomaa uhrin purskauttavan suustaan myös oksennusta. Nainen alkaa yskiä vimmatusti ja antaa hurjasti ylen. Juha kannattelee naista vyötäröltä ja antaa veden ja kaiken muunkin töryn tyhjentyä suusta.

— Liekö ny kaikki tullut? hän pohtii itsekseen.

— No, suolet jäivät sentään sisälle! hän hyväksyvästi toteaa.

Sitten hän ottaa päältään märän paitansa ja pyyhkii sillä limaa ja oksennusjätteitä naisen kasvoilta. Jo alkaa surkeannäköisen olennon kurkussa ilma pihisten ja koristen kulkea! Keuhkot saavat kunnolla ilmaa! Nainen huohottaa vimmatusti. Sinipunavärisillä kasvoilla on kauhistunut, tuskan vääristämä ilme. Sitten nainen alkaa vapista kuin horkassa.

— Jäätyykö se ny vielä tähän rannalle? Mitä pitäs tehä?

Juha alkaa varovasti hieroa naisen vartaloa. Hän ottaa uudelleen paitansa ja tekee siitä mytyn, jolla hieroo jääkylmää ihoa. Lämpö tuntuu kuin aavistuksen omaisesti palaavan kylmettyneeseen ruumiiseen. Ihon väri muuttuu kalvakan vaaleasta punertavammaksi.

Samassa olento päästää suustaan hirveän parahduksen ja tarrautuu Juhaan kiinni. Nainen tuntuu olevan kuoleman hädässä. Juha ottaa tämän selkämyksestä kaksin käsin kiinni ja vetää hänet itseensä kiinni.

— Älä ny, kyllä tämä jo ny… Kyllä tästä selevitään… Annas

kun vielä lämmitän…

Hän puhuu rauhoittavasti kauhun vallassa olevalle naiselle. Nyt Juha vasta ehtii katsella naisen kasvoja. Hiukset ovat valahtaneet hieman sivulle. Hän sävähtää. Hän tuntee naisen! Hän on varma asiasta:

— Elina! Kievarin Elina! Juha sanoo ääneen.

Elina asuu uudemmalla kirkolla. Juha on nähnyt hänet joskus Pekanmäellä, kirkon luona ja kauan sitten siltatansseissa joella. Hän muistelee katsoneensa Elinaa joskus kauan sitten kiinnostuneesti, aivan kuin…

— Olikohan muistikuva oikea…? hän pienen tovin mutustelee asiaa.

— Mutta kyllä: tyttö on kirkonkylän kievarin Elina! Hän on nyt varma asiasta.

Juha kokeilee siirtää oman ruumiinsa lämpöä vielä jääkylmään Elinaan. Vähitellen Elinan tietoisuus palautuu. Lämpö alkaa hivuttautua paremmin kylmettyneeseen elimistöön. Rajut vilunpuistatukset jatkuvat silti hurjina. Juha huomaa, että hänellä itselläänkin on kylmä, sillä hänellähän on päällään vain märät pellavahousut. Elina alkaa sopertaa jotakin. Yhtäkkiä kauhu palaa uudelleen hänen kasvoilleen ja hän alkaa itkeä ja huutaa. Ääni on täynnä ahdistusta, pelkoa ja tuskaa:

— Mitä, missä, mitä on tapahtunut? Kuolinko minä? Elina alkaa parkua itkunsa läpi.

Nyt Juha alkaa jo nauraa:

— Että kuolitko? No kyllä tosi läheltä liippasi!

— Kuka sinä oot? Elina ihmettelee, eikä ymmärrä vielä asioista tuon taivaallista.

— Missä minä oon?

Vielä pieni tovi ja sitten hän jo tuntee:

— Sinä oot, sinä oot joku Juha. Voi, sinäkö mut pelastit? Kiitos!

Vähitellen alkavat asiat selvitä Elinalle. Ajatus alkaa pala palalta kulkea. Sitten hän vaistomaisesti sipaisee itseään ja huomaa kauhukseen olevansa alasti. Hän parkaisee ja tempautuu irti

Juhasta. Juha heittää irti, mutta ei se asia sillä paremmaksi tule. Elina käpristyy kippuraan nurmikolle ja purskauttelee itkua katkonaisesti ja hysteerisesti. Paljon ei Juhan likainen ja läpimärkä paita hänen sylissään peitä eikä lämmitä. Kun Juha yrittää jotenkin auttaa Elinaa ja koskettaa häntä, tämä parkaisee entistä kurjemmalla äänellä. Elina näyttää tosi surkealta!

— No, so, so ny! En minä mittään pahhaa. Hulluahan tämä ny on, minä yritän auttaa sua tosisani ja sinä vaan voliset ja heittävyt hankalaksi. Lärsäkö sinäki vielä oot?!

Sitten alkaa kuulua muidenkin tyttöjen ääniä. Juha kuulee pelokkaat huudahdukset.

— Liina, hukkuikko sinä? Misä sinä oot?

Samassa jo tytöt töksähtävät paikalle.

— Ei hättää ennää. Nyt on jo kaikki kunnosa, vastaa Juha. — Se saattaa selevitä tästä, tämä Elina. Vai seleviäkkö? Vai vieläkö sun pittää märistä?

Elina vain lisää ulinaansa. Tyttöset piirittävät Elinan ja Juhan.

— Voi Liina, miten sun kävi? Me luultiin sun hukkuneen, ku virta vei sut. Voi Liina!

— Eikö kellään oo mittään vaatetta? Tämä itkuliina paleltuu justiinsa. Olisko vähänkään vaatetta? kysyy Juha.

Silloin vasta tyttöset huomaavat kantavansa Elinan vaatteita muassaan. Heitä alkaa hysteerisesti naurattaa. Juha kääntyy selin, kun tytöt pukevat horkassa tutisevaa Elinaa. Vihdoin hänen päälleen saadaan kuivaa vaatetta. Tilanne vähän rauhoittuu, vaikka Elinan hampaat kalisevat vielä kuin jääpalat snapsilasissa.

Ja tytöt tuntuvat olevan yhtä aikaa äänessä!

— Lärsäjoukko on äänesä! Tämmöstä se on aina näitten kans!

— No, miten se tapahtu? kysyy jo Juha, kun ei mistään tunnu tulevan tolkkua.

Ei asiaan siinä vielä koko selvyyttä saatu. Jokainen puhuu samanaikaisesti. Jotenkin kuitenkin Juhalle selviää, että Elina oli ollut sukuloimassa tyttöjen kotona. Sitten tytöt olivat alkaneet kärttää uimaan. Viimein oli Elina luvannut lähteä katsomaan

tyttöjen perään. Tyttöjen isä oli varoittanut paljosta vedestä, mutta Elina oli luvannut vahtia tyttöjä. Uinnin aikana oli kuitenkin joku tytöistä astunut johonkin syvänteeseen ja alkanut huutaan apua. Elina oli juuri heittänyt osan vaatteitaan pois, ja oli kahlailemassa aivan rannassa. Hän oli mennyt heti auttamaan ja saanutkin tytön syvänteestä pois ja rannemmalle. Mutta sitten hän oli itse liukastunut mutaisella, epätasaisella pohjalla ja oli kaatunut selälleen. Ja vaikka hän oli kovasti yrittänyt uida rantaan, virta oli lähtenyt viemään häntä kiivaasti keskemmälle uomaa ja kohti alempana olevaa koskea. Virran voima oli ollut niin raju, etteivät Elinan pyristelyt auttaneet. Tytöt olivat sipaisseet jotakin vaatetta päälleen, ja Elinan vaatteet he olivat ottaneet kainaloonsa ja juosseet rantaa pitkin katsomaan, miten Elinalle kävisi, ja kirkuivat samalla kovasti apua. Kukaan ei kuitenkaan tuntunut kuulevan. Varsinaisen kosken kohdalla tytöt jäivät pahasti jälkeen, koska virta vei Elinaa kovalla vauhdilla alaspäin ja koska jokirantaa peitti paksu, kulkua hidastava pajukko. Tytöt olivat joutuneet kiertämään. Näin se oli jotenkin mennyt…

Kun pahimmasta järkytyksestä oli selvitty, päätettiin, että tyttöjoukko lähtee palailemaan uimapaikalleen ja keräilemään loppuja tavaroitaan ja sieltä sitten kotiin päin.

Niin lähtevät. Elina ottaa kankeita askeleita toisista tytöistä tukea hamuten. Juhaa ei tunnuta enää tarvittavan. Tyttöjen kasvoilla oli kuitenkin vielä kauhunsekaiset ilmeet. Sinne kuitenkin menivät. Elina vilkaisi vielä kerran taakseen: katsoi jotenkin oudosti, ihmeellisesti…

Äskeiset tapahtumat olivat vyöryneet eteenpäin niin nopeasti, ettei Juha ollut ehtinyt ajatella selkeästi koko aikana. Hän jää yksin ihmettelemään rannalle. Hän seisoo siinä pitkän aikaa. Märissä alushousuissaan hän palelee yhä. Nyt hän vasta tajuaa, kuinka koomisen näköinen hän mahtoi olla, sillä repaleiset ja märät polvihousut riippuivat hänen mustelmaisen, muuten sinivioletttisen olemuksensa ainoana peittona. Hän oli myös niin mustelmilla, että näytti kuin hänet olisi riihivarstoilla hakattu.

— Kas, kun eivät edes lärsät huomanneet nauraa. No, ihan

kunnollisia taisivat olla…

Sitten hän palaa hakemaan yläjuoksulta kenkänsä ja nurin päin pajun oksalla riippuvat päällyshousunsa. Hän riisuu päältään märät alushousut ja vetää kuivat päällyshousut paljaaltaan ylleen. Ne pistelevät aralla iholla. Kengät hän sitoo kaulaansa. Sitten Juha tulee paikkaan, jossa oli vielä äsken kalastanut. Sieltä löytyy kuiva takki päälle. Lämpö palaa ihanasti olemukseen. Hän ymmärtää siinä, että oma ja Elinan äskeinen ankara vilu johtui myös hirveästä säikähdyksestä. Nyt häntä jo hieman huvittaa kaiken tapahtuneen jälkeen.

Samassa hän muistaa onkensa ja huomaa, että suuri jokitaimen on kietoutunut rantapajuun siiman kanssa. Aikansa kalan kanssa ähellettyään hän saa sen rannalle.

— Oho, mikä saalis! Tulipa iso kala ja jopa kalojakin ja — aikuinen nainen! Melkoinen saalis! Juha tuumaa puoliääneen: — Miten tällaistakin voi sattua!

Mutta kalastustouhu ei enää kiinnostanut häntä. Ajatus oli jäänyt muualle. Hän ei saa pois silmistään äskeistä tapahtumaa. Hänen silmiinsä on jäänyt myös muisto nuoren naisen, Elinan, katseesta. Siinä oli ollut kauhua, häpeän punaa, ihailua, kunnioitusta ja mitä kaikkea lie sekaisin. Mitä se kaikkiaan oli ollut? Tuo katse oli vanginnut hänet. Mikä oli tuon katseen häivähdys? Hän ei muista kenenkään naisen aikaisemmin katsoneen häneen noin. Juha pyyhkäisee silmiään, mutta näky ei siitä mihinkään katoa. Hän on joutumassa sen vangiksi. Huvittuneena hän tajuaa toivovansa kaiken tapahtuneen tapahtuvan vielä uudelleen!

Vähitellen tuntuu tunto kokonaan palaavan hänen ruumiiseensa. Juha huomaa myös tässä vaiheessa, että vilun lisäksi hänen kylkensä on hyvin kipeä.

Iltaseuroissa ja muussakin seurassa

Juha on matkalla seuroihin. Kylkeä aristaa kylkeä pahasti, mutta olkoon. Kotona hän oli saanut vähän apua siihen ja lämmikettä sisälle: hierontaa, kuumaa mehua ja kahvia. Kuuma sauna oli tehnyt hyvää. Siellä vasta hän tunsi kokonaan lämpiävänsä. Tuli

myös rentoutuneempi olo. Päivän tapahtumat olivat silti koko ajan mielen päällä.

Hän lähti kuitenkin seurapaikalle. Ehkä siellä pääsisi eroon ahdistavasta ajatussolmusta, johon hän oli jäänyt kiinni. Päässä pyörivät vielä kosken tapahtumat: — Entä jos en olisi… Jos olisi käynyt niin, että… Entäpä jos…

Juha halusi päästä näistä ajatusmaailmansa pyörteistä vapaaksi. Matkalla tulee kuitenkin yllätys.

— Siinähän se Juha mennee! kuuluu ääni ohittavista hevoskärryistä.

Hevospelit pysähtyvät, ja hän huomaa kyydillä istuvan tutun tyttölauman, heidän isänsä ja – Elinan, joka katselee hämillään alaspäin kärryjen lattiaa.

— Teitpä sinä melekosen tekosen Juha! huudahtaa Kalle-isäntä. — Koko kylä jo puhhuu. Minä oon täsä tyttöin kans viemäsä Liinaa kottiin. Kievariin taitaa tulla kovat juhulat tänä iltana. Sua kaivataan varmasti sielä. Tuukko kyytiin?

Juha empii:

— Tuota, ko minä oon menosa seuroihin, että…

— Jaa, no joo, kyllä me tälläki porukalla selevitään ja kiitosta vielä, sanoo mies ja he jatkavat matkaansa.

Juha on huomaavinaan Elinan katseessa pettymystä ja hämmästystä.

Seurapaikalla on tungosta. Puhumassa ovat tutut puhujat kotiseurakunnasta ja tulisieluinen saarnaaja lähipitäjästä. Hänen paikallaolonsa lienee saanut väenpaljouden liikkeelle ja tulemaan tänne iltaseuroihin.

Tänä iltana seurat eivät päässeet heti alkamaan, sillä Juha huomasi joutuneensa seuraväen keskipisteeksi. Tännekin oli hänen erikoisesta kalamatkastaan ehtinyt jo tieto. Hänen oli kerrottava seurapaikalla päivän tapahtumat moneen kertaan. Jo kotona hän oli ne kertoillut ihmeissään kyselevälle kotoväelle. Seurapaikalla kertomusta oli jatkettava. Kysymykset satelivat. Eräs utelias vanhahko nainen ei malttanut olla kysymättä yksityis-

kohtia:

— Kai sillä Liinalla ny jotaki päällänsä oli? Pitikö teijän kauanki olla kahestaan?

— Harvemminhan sitä kesällä pomppa päällä uijaan, Juha kiersi kysymyksen.

— Voi hirvistys! Pitikö sitä Elliinaa kauanki elevyttää? Meinaan, että ennenkö ne tytöt tuli paikalle?

Juha jo kimmastuu:

— Tiiät sinä ihtekki, kuinka kauan siinä mennee, ennenkö iso akka lämmetä alakaa! Pittää sitä kai vähä hieroskella, vai? Enhän minä kaikkia tiiä, kö en oo naimisisakaa! Juha tokaisee ja siirtyy toiseen huoneeseen.

Muut miehet jäävät nauramaan hänen peräänsä.

Seuroissa on taasen sähinää. Niin oli usein ennenkin ollut, kun Jumalan voimat olivat liikekannalla. Aina kun julistettu sana kohtasi ihmissydämet, alkoivat voimavaikutukset näkyä ja kuulua. Vain harva kesti tänäänkin murtumatta ja särkymättä. Sanat tunkeutuivat sisimpään kuin miekanpistot. Nytkin Sana paljasti ihmisten mielen alhaisuuden ja synnin suuren vallan. Synti on aina syntiä! Se asia sanottiin täällä kolkon suorasti. Kukaan ei selvinnyt puhtain paperein. Sitten tuli jo sanan toinen puoli: armo ja anteeksianto. Se mikä äsken revittiin rikki ja särkyi, alkaa nyt korjautua ja eheytyä. Sillä niin se on: Sana haavoittaa ja parantaa, koska se on Herran Sana. Ihmismielen mukainen sana jättää aina sielut koskemattomiksi. Silti harva julistaja uskaltaa käyttää koko Jumalan sanan arvovaltaa. Etsitään mieluusti nätimpiä muotoja sanomisille. Sellaisia saarnaajia ei ainakaan tänne kukaan kaivanne…

Täällä kokee Juha olevansa kotonaan. Täällä on hyvä olla. Hän on jo tekemässä kotiinlähtöä, kun häntä kutsutaan. Pihamaalla joku kyselee häntä. Mitä nyt?

Astuessaan ulos seuratalosta, häntä vastaan tulee yllättäen kievarin Ville, Elinan isä. Juha tuntee hänet joten kuten.

— Lähin kahtomaan, josko olisit täälä. Minä en ossaa sua varmasti kunnolla kiittää, niin onnellisia me ollaan Liinan puo-

lesta. Emäntä sitä toivo, ettäs tulisit meille vielä tänä iltana. Haluttas vielä kuulla asiasta, ko se Liinaki on nii sekasi vielä ja jotenki palakitakki haluttas sua. Tuukko?

— No, saatan tullakki, kuulee Juha yllättäen itsensä sanovan.

Ja niin ollaan matkalla kirkonkylän kievariin. Matkalla Juha taas huomaa, kuinka kipeä kylki vielä on.

Perillä, kievarin pihamaalla, kivuliaan Juhan hoksaa heti ”asiantuntija”, hieroja-Antti. Hän katsastaa Juhan olemusta ammattimaisin silmin ja sanoo:

— Hei nuorimies, käyppä siihen selälles. Minäs vähä katastan sun kuntuas.

Taitavan hierojan sormituntumalla Antti tietää heti:

— Kuulehan mies, sultahan on kylykiluu poikki! Sinut pittää situa ny heti rintakehän kohalta.

Juha talutetaan kievarin kamarin sänkyyn, asetetaan selälleen, ja Antti pyöräyttää hänen ympärilleen lakanasta revityn siteen. Asettaapa vielä väliin kattopäreestä otetun palasen tueksi. Se kaikki tuntui erittäin hyvältä! Nyt oli parempi olla.

— Joko sais nousta?

Samalla paikalle hivuttautuu Elinakin. Hän on laittanut itseänsä jo jonkinlaiseen kuntoon. Mustelmia tosin näkyy käsivarsissa, ja ohimossa on pieni ruhje. Vähäisen näyttää neitonen myös linkkaavan toista jalkaansa. Muuten hän on tainnut selvitä vähillä ruumiillisilla vammoilla. Miten lie sisin olemus? Oljenkeltaiset hiukset on hänellä kauniisti kammattu taaksepäin. Päällä on kaunis, punasävyinen, poikkiraidallinen hame ja valkoinen, kalliin näköinen pitsikauluspusero.

— No joo, on sitä nähty kamalammanki näkösiä akkoja täsä maailimasa, Juha ajattelee ja hytkyy sisäistä naurua.

— Vieläkö sinua paleltaa? Juha kysyy ääneen, kuin puheen aihetta etsien.

— Ei juuri ennää. Mutta minä sitä, minä vaan sitä haluan sanua sinulle, että… Ei, en minä ossaa oikein mittään sanua. Minä oon nii sekasin vieläki. Minä haluan kuiteski vielä kiittää sua. Vaikka eihän se ny oo yhtään mittää semmonen pelekästään. Sinä

kuule, sinä pelastit mut. Aattele, minä olisin nyt ihan hukkunu ruumis. Hirviää! Oot sinä kuule aikamoinen sankari, Juha…

Sitten tulee jo nyyhkytys, joka keskeyttää puheen. Elinan henkiset voimavarat ovat aivan lopussa. Järkytyksestä paraneminen vie varmasti aikansa. Nyt vain enempi niin kuin itkettää.

Elina on polvillaan Juhan sängyn vierellä ja huomaa silittävänsä Juhan rintaa, säpsähtää sitten ja vetää äkkiä kätensä pois. Tuossa hetkessä kaksi aikaisemmin toisilleen melko vierasta ihmistä kokevat jotakin uutta, jotakin yhteistä. Juha ojentaa kättään koskettaakseen Elinaa, mutta ähkäisee ja vetää käden takaisin. Kipu kyljessä ei anna tehdä äkkiliikkeitä.

— Äsh, taisi joku luu saaha meleko tällin jojesa ja rapsahtaa poikki. Varsinki ko tuommonen läskisäkki on sylisä ja koskia mennään alas jyrinjyriä ja kolinkolia, niin kyllä siinä heikommat paikat nirhaantuu! Jos oisin ollu heikompaa tekua, niin sinä oisit saanu yrittää pelastaa mua!

Juhalla on silmät sirrillään ja hän katsoo Elinaa syrjäsilmällä.

Elina ojentaa kätensä ja komentaa:

— Mitä! Ookko hilijaa. Minäkö läskisäkki. Oonko? Sano! Ihte näit.

Mutta ei ole kuitenkaan kovin tosissaan, Elina.

Samassa hän jo punastelee. Vieläkin hävettää, että silla lailla joutui miehen katseltavaksi.

— Ei vaiteskaan. Nii oot laiha, ettei meinannu saaha mistään kiinni. Niinkö joku kapakala oot, Juha korjaa.

Molempia alkaa sitten jo naurattaa. Se on lämmintä naurua, ja samalla kuitenkin molempien silmiin tulee merkillistä kosteutta ja kiiltoa. On niin sanomattoman, niin sanomattoman hyvä olla!

Juha ei halua sanoa Elinalle, kuinka enkelimäisen suloiselta hän näyttää punastuneena ja hämillisenä.

— Tai oikiastaan, hyvän näkönen se on, oli se sitten miten hyvänsä. Enpä ole ennen huomannu! Taitaa olla nätti, vaikka ruumensäkkiin puettas. Mutta en mä sitä sille ny sano, Juha ajat-

telee katse silti vangittuna Elinan kasvoihin.

— Kuule Juha. Jos et olis nuin kipiä, niin veisin sinut issoon tuppaan tanssimaan! Täälä on palijo ihimisiä. Tansittas yhesä oikein koriasti.

Nämä Elinan sanat särähtävät pahasti Juhan korviin. Siinä se meidät erottava seinä sitten jo onkin! Jokin pistää kipeästi Juhan rintaan. Jostakin tuntuu kantautuvan heränneen kansan virsi:

Maailman mielisyys,
sen tavat, ystävyys
varmasti langettavat,
Herrasta erottavat…

Siinähän se on sanottu! Elina kuuluu siihen toiseen maailmaan. Se maailma on hänen maailmansa ja elämänsä. Maailmanmielisten maailma! Minä olen lentänyt siitä jo ulos, ja paluuta ei enää ole, Juha tajuaa.

— Mitä? Elinan silmät ovat kuin kysymysmerkit. Mikä tuli?

— Minä en taija oikein kuulua teijän tähän maailimaan. Mun maailima on niin toisenlainen. Sinä et taija ymmärtää sitä.

Elina vaikuttaa niin somalta ulkomuotonsa puolesta. Hän vaikuttaa myös henkisesti kypsältä ihmiseltä. Hän on ihka oikea nainen! Mutta hengellisessä mielessä hän kuuluu Juhalle vieraaseen maailmaan.

Elina näyttää hämmästyneeltä ja pettyneeltä.

— Selitäkkö mulle? Mikä sua ny vaivaa?

Ei Elina voi tätä käsittää.

Juha kokee kuin pakokauhua. Hän haluaa pois, sanoo:

— Minä lähen ny!

Henkien taistelu

Juha on heinäteossa järviniityllä. On kuuma heinäkuun päivä, ja koko talon väki on tänään pellolla. Miehet olivat niittäneet eilen suuren heinäalan kumoon, ja nyt sitä seivästettiin. Juha on hankoamassa parin veljensä kanssa heinää seipäille. Tavallisesti heinät kootaan takoiksi, jotka sitten kannetaan latoon takkavihtalla.

Nyt, kun oli tavallista sateisempi kesä heinä oli syytä seivästää, naisväki haravoi ja kantoi tyhjiä seipäitä miehille.

Tämä se oli oikeaa elämää! Juha piti tästä työstä ja elämästä, vaikka hiki juoksi paljasta selkää pitkin, kädessä oli rakko ja janokin kiusasi. Mutta pian saataisiin iltapäiväkahvit pellolle. Se tuntui aina kuin juhlahetkeltä. Illalla käytäisiin saunassa. Sitten raskaan työpäivän jälkeen tuntui hyvältä mennä maata.

— Kahaville! kuuluikin samassa äidin ääni pellon päästä.

Heps kukkuu, jopas oli hyvän kuuloinen komento!

— Tuosa on sulle, äiti sanoi ja ojensi Juhalle — kirjeen.

Juha pyörittelee kirjettä kädessään. Osoitteen käsiala on hentoa, naisen tekemää. Pikaisesti hän tuppaa kirjeen housunsa takataskuun. Hän huomaa veljiensä hieman virnuilevan.

Illalla saunan ja iltakahvin jälkeen hän vihdoin syventyy saamaansa kirjeeseen. Juha ei itse ole häävi kirjoittaja, mutta lukea hän osaa. Siinä samassa sydän jotenkin jysähtää. Kirje on Elinalta. Juha alkaa lukea…

Hyvä Juha!

Anteeksi, että minä nyt kirijotan sulle, mutta mun oli ihan pakko se tehä. Mua hävettää, mua hävettää niin hirviästi kun jouvun sulle kirijottaan. Mutta asia on vain niin, etten mä oo saanu sun vuokses minkäänlaista sielun rauhaa parriin viikkoon. Minä en ymmärrä tätä. Ei mulle oo tämmöstä ennen sattunu. Joskus kiertokoulusa oli joku ihastus, mutta ei se ollu tämmöstä. Niin että: etköskään naura mulle, ethän?

Minä en saa sua pois mielestäni ja sen vuoksi mua niin nolottaa. Minusta on tulosa ihan sekopäinen. En minä pyyä, että sun pitäs musta jotenki välittää, mutta mun täytyy saaha nähä sut, että saajaan puhua tämä asia pois. Päättyköön tämä sitte vaikka kokonaan.

En olis ikinä uskonu, että mun pittää jollekki miehelle näin kirijottaa. Nyt oli ihan pakko. Ethän naura? Luppaakko? Minä oon jo muutenki niin mylläkäsä. Jos sinä haluat

tavata mut, niin minä tuun sunnuntai-iltana siihen lähelle joensillalle muistelemaan, mitä tapahtu sillon yhtenä sunnuntaina…

Muuan Elina

Juha on hämmästyksissään: — Elina, voi ryötti sentään. Nyt sinä kyllä tempun teit. Mitähän sitä tämmösesä tapauksesa pitäs tehä?

Juha laittaa kirjeen hirrenrakoon ja asettuu nukkumaan. Uni ei kuitenkaan heti tule. — Taijanpa olla liemesä! Mitenkäs asiat ny laitetaan? Nyt tais tulla vähän ouvommat savotat! Eipä silti, kiinni minä siihen Elinaan taisin vähä ihtekki jäähä, mutta luulin, ettei se niin kovin välittäis musta, hän ehtii ennen lopullista unentuloa ajatella.

Elokuunalun sunnuntai-ilta on aurinkoinen ja lämmin. Joki on todella kaunis. Vesi virtaa nyt rauhallisesti kohti merta. Taivaalla soutavat poutapilvet peilautuvat joen värisevästä pinnasta. Kuiva haavanlehti uiskentelee virran myötä heijastuvien pilvien keskellä. Pieni pyörre pyörittää lehteä hetken somasti, mutta päästää sen sitten uudelleen liikkeelle alajuoksulle päin. Jokunen kalansintti polskauttaa vedenkalvon rikki. Vesilukki yrittää ylittää jokea niin, ettei joutuisi kalanruuaksi — ja onnistuu. Syyskesän vihreys koristaa yhä rantoja. Menossa on lintujen iltakonsertti.

Elina seisoo jokisillalla kaiteeseen nojaten. Hän on seissyt siinä jo jonkin aikaa. Liekö jo kohta tiiman siinä katsellut veden virtailua ja pilvien kuvajaisia. Tuleeko pettymys? Vielä hän aikoo varrota hetken. Sitten aikoo lähteä.

— Olokoot miehet! hän toteaa katkeransävyisesti. — Ei ne mittään ymmärrä. Varsinkaan jokku lahkolaiset…

Mutta sitten hän näkee, kuinka tuttu hahmo ilmestyy tienkaarteesta, pajupuskan takaa näkyviin. Sydän pampahtaa. Kohta mies on jo sillalla.

— Sinä tulit Elina aloittaa, ja ääni värähtää.

— Tottahan tulin! Juha sanoo kaikella lämmöllä minkä nyt

ääneensä vain sai.

Ollaan kauan vaiti. Juha jatkaa sitten:

— Mitä meille on tapahtunu? Mitä tästä oikein seuraa?

Molemmat tajuavat uuden, käsittämättömän asian: tuli on irti! Se on syttynyt heidän välilleen. Löytyykö sellaista mahtia, joka kykenisi sen sammuttamaan? Mitä on tapahtumassa?

Juhan sisin sanoo, ettei tästä mitään tule. Jos tämä jatkuu, tapahtuu suuri onnettomuus. Toisaalta Elina vetää häntä käsittämättömällä voimalla puoleensa. Vaikeaa on irti pyristellä, kun oma sydän on Elinan puolella. Sitten toisaalta: kahden niin täysin erilaisen maan kansalaiset eivät voi kokea koskaan oikeaa yhteyttä. Riitaan ja toraan kaikki kuitenkin päättyisi. Hän kai yrittäisi vetää Elinaa pois maailmasta, ja Elina puolestaan haluaisi voittaa hänet takaisin omaan maailmaansa. Juha oli kuullut seuroissa varoitettavan tällaisesta. Mattikin oli tästä puhunut. Ei siitä mitään tulisi. Mutta miten sen kertoa Elinalle? Tai oikeastaan myös: miten kertoa se sama asia itselleen, omalle sydämelleen, kun se kerta kaikkiaan ei ollut hänen itsensä puolella!

Juhan elämässä tärkeintä oli Jumalan kanssa tehty liitto. Sitä ei tulisi vaarantaa.

— Mihin minä oon joutunu?

Juha ja Elina alkavat kuitenkin tapailla toisiaan, eiväthän he toisistaan eroonkaan pääse. Tuli heidän välillään sen tekee. Ikävä toistensa luo sen tekee. Vetovoima on liian suuri pienten ihmisten voitettavaksi. Liian suurista voimista oli nyt kysymys. Tällaisten voimien kanssa ei ollut Juha vielä paininut. Tämä oli uutta. Hän tajusi sisimmässään, että tulisi vielä häviämään tämän kamppailun. Kuinka Juha halusikin jo vetää tuon kauniin olennon rintaansa vasten ja upottaa kasvonsa Elinan hiuksiin, nauttia hänen tuoksustaan ja suorastaan hullaantua siitä. Mutta: Ei! Ei! Ei! Kerta kaikkiaan: ei! Tämä ei ollut nyt mennyt ollenkaan hänen haaveilunsa mukaisesti. Tämä nainen, Elina, ei ollutkaan lipunut Juhan tyyneen satamaan, niin kuin sen oli pitänyt oikeassa järjestyksessä tapahtua. Rajumyrskyn voimalla hän oli tullut. Ja

voi, tämä nainen ei ollut edes Herran herättämä!

Kun he kohtasivat taasen eräänä iltana, Juha alkoi kertoa elämänsä mullistuksista. Hänen oli pakko kertoa oma käsityksensä heidän yhteisen elämänsä mahdollisuuksista.

Ensiksi Elina loukkaantui. Sitten hän taisi jo suuttuakin. Häntä oli loukattu! Sitten hän kykenee jo vähän kuuntelemaankin. Näin he yhteisen elämänsä alun kynnyksellä käyvät jo taistelua! Ovesta ei voi siis mennä sisään. Mitä pitäisi tehdä?

— Mutta enkö sitte minäki vois alakaa heränneeksi? kysyy Elina ja katsoo nöyrästi Juhaa silmiin.

Juha silittää noita ihania, oljenkeltaisia, suorastaan kullankeltaisia hiuksia ja sanoo:

— Ei, kulta, rakas, heränneeksi ei voi alakaa. Ystävä kallis, rakas, ei uskoon voi ruveta. Vain Jumalan Henki voi semmosen tehä.

— Mutta jos minä alakasin ihan hyväksi ihimiseksi. Kyllä minä voisin panna myös heränneitten naisten puvunki päälleni. Enkö minä saa ees kokkeilla?

Elina tahtoo inttää yhä. Häntä pelottaa ero Juhasta. Hän olisi valmis uhraamaan paljon.

— Kyllä minä ossaisin olla yhtä hurskas, ko jokku körttinaisekki.

Hän aikoi ensin sanoa: ”körttiakakki”, mutta vaihtoi nimitystä sievemmäksi, ettei Juha vain loukkaantuisi.

Juha tajuaa, miten syvästi hän on viehättynyt tästä naisesta, Elinasta. Mutta tämä on hirveää. Eikö Elina ollenkaan käsitä, mistä tässä hengen taistossa on kyse?

— Ei se niin mene. Ei se uusi elämä sitä oo! Voi, miten minä sen sulle selittäsin! Voi, jos sen ossaisin sulle enkelein kielillä selittää! Miten se Biblia tämän asian ilmaisee? *”Älkää antautuko kantamaan vierasta iestä yhdessä uskottomien kanssa; sillä mitä yhteistä on vanhurskaudella ja vääryydellä? Tai mitä yhteyttä on valkeudella ja pimeydellä? Ja miten sopivat yhteen Kristus ja Beliar? Tai mitä yhteistä osaa uskovaisella on uskottoman kanssa?* Niin se sen sanoo, Juha ajattelee itsekseen. —

Mutta miten minä selitän tämän asian Elinalle? Ja vaikka selittäisin kuinka taitavasti, Elina ei sitä voisi koskaan käsittää. Tämä on pattitilanne!

Juha jää sitten äänettömäksi.

Järkyttyneenä ja pettyneenä Elina lähtee kävelemään poispäin. Hänet on häväisty perusteellisesti. Mies, jota hän rakastaa koko sydämensä palavuudella, on hylännyt hänet jonkun mokoman lahkon vuoksi. Kuin unessa hän kulkee kotimatkansa ja heittäytyy huoneessaan sängylle puhjetakseen katkeraan itkuun.

— Minä vihaan noita körtti-ihimisiä, jokka on saanu Juhanki pauloihinsa! Mikä tähän hulluuteen tulis avuksi? Miksi tuommonen hirviä lahko on tänne tullu? Silti minä taian rakastaa sitä miestä liian palijo. Ei semmosta oo toista ko Juha. Se on aivan ihimeellinen mies! Taian kohta ihan jumaloijakki sitä… Miten mies voi olla nuin ihana!

Ei saa Elina apua kotiväeltäänkään. He koettavat pyytää, että Elina jättäisi hullun haikailun Juhan perään. Tämä on isänkin kanta:

— Ne on nämä körttiset semmosta sakkia että kyllä ne pittää omistaan huolen. Ei ne päästä Juhhaa sun kans naimisiin. Se nyt on iha selevää. Tuut vain narratuksi. Antasit sen lahkolaisen jo mennä. Onhan niitä muitaki miehiä.

Nuoret eivät tapaile sitten enää. He vain kärsivät. Kun Juha tulee Elinaa vastaan kylillä, Elina pyörähtää sivuun, näkymättömiin. Mutta Elinan sisimmässä käy taistelua kaksi valtaisaa voimaa. Toinen voima saa Juhan pysymään joka hetki mielessä. Toinen voimista saa aikaan valtavan nöyryytetyksi tulemisen tunteen. Hän on täysin poissa tolaltaan. Hän ei kuule, ei näe mitään.

Elina havahtuu eräänä sateisena syysiltana katselemasta sillalta joen tummaan syvyyteen. Sinnekö? Ei, ei, jonkun täytyy auttaa! Haamuna hän kulkee päivien läpi, kohti alkavaa syystalvea. Jossakin täytyy olla vastaus. Juha ei unohdu. Polte vain kasvaa. Tuska kalvaa povea. Hulluksiko jo ennen joulua tulen? Viekää hullulaan tai tappakaa!

Nuorukainen, Juha, ei näytä enää nuorukaiselta. Hänen kasvoillaan asuu ahdistus. Hän elää jotenkin omissa maailmoissaan. Kuinka sattuvia ovatkaan Raamatun Korkean Veisun sanat, kun itse joutuu niiden sanojen maailmaan:

> *Paina minut sinetiksi sydäntäsi vasten, pane sinetiksi ranteesi nauhaan. Rakkaus on väkevä kuin kuolema, kiivas ja kyltymätön kuin tuonela. Sen hehku on tulen hehkua, sen liekki on Herran liekki.*
>
> *Suuret vedet eivät voi sitä sammuttaa, virran tulva ei vie sitä mukanaan. Jos joku tarjoaisi talot ja tavarat rakkauden hinnaksi, hän saisi vain toisten pilkan.*

— Tuskaa tämä on! Suurta tuskaa! Jos entinen Juha olisin, niin kirvaisin oikein suurin kirjaimin: JUUVATUN PRRRRRRR…

— Herra auta! hän kuitenkin ääneensä huutaa.

Juha päättää mennä Matti Antinpojan luokse.

Laki vai evankeliumi

Kyllä Matti ymmärtää Juhan ahdistuksen. Hän on ollut jo vähän aikaa tietoinen tästä Juhan ja Elinan asiasta. Kylän akat näet pitävät tällaisista asioista tarkkaa kirjaa. Nyt hän oli saanut kuulla asiat jo Juhankin kertomana.

— Annetaanpa tämä asia nyt Jumalan haltuun, hän neuvoo nuorta miestä. — Ei tämä Jumalalle mittään uutta oo. Ihte se on rakkauven keksinykki. Minä yritän auttaa sua osaltani.

Matti Antinpoika aloittaa rukoustyön ja taistelun.

Rukous on usein kovaa työtä. Mutta siitä lähtevät aina Jumalan voimat liikkeelle. Joku sielu alkaa murentua. Joku saa piston sydämeensä, ja kuka nyt sitten mitäkin tarvinnee… Mitä tarvinnee kaunis nuori nainen, Elina?

Olisikohan tähän nuorten ongelmaan muita lääkkeitä?

— Jumalan käsi ei oo liian lyhyt auttamaan, tietää Matti sanoa Juhalle.

*

— Oliko se sulla tänä iltana se seurainpitoilta? kysyy Matin vaimo.

— On, on. Mietin täsä juuri oikiaa sannaa sinne. Jotenki mulla on semmonen tuntemus, että minä tarvihtisin sielä ny oikein voimallista sannaa. Taistelua on ja ahistaa niin vietävästi. Oikein kunnon haukkumista tarvihtisivat nämä Pekanmäen ympäristön ihimiset. Ovat niin kovin veltoiksi käyneet. Kuuluu kievarisaki elämä käyvän aina vain pahemmaksi. Jos olisivat tunnot hereillä meikäläisilläki, uskaltaisivat varottaa ulukopuolisiaki syntielämästä. Harmittaa sen kievarin Elinanki puolesta. Oppii siellä syntielämän tavat, ko ei oo opettajjaa oikiaan. Juhan puolestaki harmittaa. Kuuluu kyllä akat juoruavan, että olis Elina nähty josaki seuroisaki, mutta täytyy ny kahtua, ettei vain nävön vuoksi kulije… Minä meen ny yksin sinne seuroihin. Juhaa pyysin mukkaan, mutta ei kuulemma pääse ko on niillä kotona vieraita.

Pappilan väentuvan seuroissa on paljon väkeä. Puhujat ovat asettuneet tuvan etuosaan, pöydän taakse. On veisattu jo muutamia virsiä. Matille tulee ensimmäinen puheenvuoro. Hän on puhunut muutaman sanan nykyisen ajan tapainturmeluksesta ja päättää vielä terästää sanomaansa lukemalla erästä tähän asiaan hyvin sopivaa kirjasta. Silloin hän kokee jonkinlaisen nuhteen tunnossaan. Mitäs tämä nyt on? Hän ei tiedä, miten toimia. Mitä nyt? Miksi pysäytit, Herra? Hänen katseensa alkaa seurata väkeä seurapenkeillä. Monenlaisia ihmiskohtaloita ja elämänteitä kätkeytyy näihinkin heränneisiin. Sitten katse tapaa tuvan takaosassa istuvan hennon naisen. Matti huomaa hänet sen vuoksi, että hänellä ei ole heränneiden tyypillistä asua. Hän on pukeutunut maailmallisesti.

— Kuka se voisi olla? Mitä! Elina! Mutta sehän on kyläkievarin Elina!

Nyt Matti ymmärtää, miksi hänen on ollut niin vaikea puhua täällä seuroissa. Nyt hän tietää! Jo kotona jokin kaihersi. Hän antaa ohjeita itselleen:

— Matti, tiiäkkö, että ny ei ookkaan Mooseksen vaan Jeesuksen aika. Nyt pittää puhua Ristuksesta, armahtajasta, uskon alakajasta ja täyttäjästä. Herra, anna mun kielenkannan irrota, anna elävää puhetta mun huulille. Eikös tämä uusi ihminen oo tullut tänne epätoivosena, kuin viimeiseen oljenkorteen riippumaan? Eikös hän oo kokenut tulleensa outoon ja käsittämättömään yhteisöön? Pettyisikö? Mutta eikö tämä hetki ollut juuri sitä tapahtumaa, josta hän, Matti, oli niin paljon rukousta Herralle kantanut? Tännehän ei tulla turhan vuoksi! Tai sitten tullaan näyttelemään! Jommankumman vuoksi oli Elina tullut. Oli miten oli: nyt saarnataan Kristusta!

Ihmiset kiinnittävät katseensa Mattiin. Mikä sille nyt tuli? Mitä se miettii? Ja sitten Matti aloittaa. Hän puhuu sydämen palavuudella Herrasta Jeesuksesta, joka ei vaadi mitään. Matti puhuu siitä uudesta ja elävästä tiestä, jonka hän itse, Herra, on valmistanut. Kaikki saavat tulla tälle tielle. Ihan kaikki. Syntiset naiset ja kierot publikaanitkin ovat tervetulleita. Vain kaikki omat kujeet on jätettävä pois. Omat ryysyt eivät kelpaa. Alastomiksi riisutut ja maailman koleikoissa kolhiintuneet kelpaavat parhaiten. Niin Matti Antinpoika puhui. Hän kuuli itsensä näin puhuvan!

Seuroissa istuvien keskeltä kuuluu nyyhkytys ja itkuntyrske…

— No, saiko ne kuulla kunniansa sielä seuroisa? kysyi Matin vaimo yövuoteessa Matilta. — Sanoikko synnin synniksi? Jokos säikähti huorintekijät ja varkaat? Jokos loppu viinankeitot ja heinäin varastamiset? Taisikko erotella ruuput ja ruumenet nisunjyväsistä? Aattelin näin, ko sielä niin kauan kuppasit.

Matti nauraa kuollakseen. Kun hän muistelee illan kulkua, vaimon puheet saavat hänet aivan hytkymään sängyssä.

— Vai, että synnintekijät. Kyllä ne saivat, mitä tarvihtivat, nimittäin — armahuksen.

— Mitä sinä ny, ihmettelee Liisa-vaimo. — Vastahan sinä arvelit niitä meleko heittiöiksi! Nytkö jo armahusta tarijosit?

Matti vain nauraa. Ei kerro Matti kaikkea. Jotakin hän juttelee kokemastaan. Mutta hän ei puhu siitä, mitä tapahtui väentuvan kamarissa seurojen jälkeen, kun muuan nuori nainen tupsahti sinne kyselemään, oliko hän oli oikein ymmärtänyt Matin opetusta. Silloin oltiin jo aivan ahtaan portin kynnyksellä tämän naisen elämässä. Nyt keskusteltiin ytimestä! Nyt oli tosi kysymyksessä! Lähteäkö, vai ei? Siinä kävi nyt nuori nainen kovaa taistelua. Inttikin välillä kovasti. Senkin joutui Matti vielä kaiken taistelun tuskan keskellä sanomaan kuuntelijalle, ettei Herra huolinut matkaansa, jos vain tekosyyn vuoksi lähtisi. Oli lähdettävä Herran itsensä vuoksi. Ennen ei ollut Matti nähnyt niin kovaa taistelua.

Siinä ne asiat sitten kuitenkin aukenivat. Herra voitti!

Illan lopuksi oli saatu vielä ottaa vastaan Jumalan armahduksen täydellinen rauha ja ilo. Kaikki entinen oli nyt mennyt ja uusi sijaan tullut. Kaikki oli tunnustettu. Niinkin pienet synnit oli tunnustettu, että Mattia vieläkin huvitti. Mutta kaikki oli saatu anteeksi. Kaikki oli sovitettu. Nyt oli pöytä puhdas. Sielu oli kaunistettu kuin ylkää varten. Kyynelillä voideltu nuori nainen lähti kotiinsa. Hän oli nyt uusi luomus Kristuksessa, tämä uudestisyntynyt Elina.

Autuus

Kuulehan Juha. Sun pitäs käyvä sielä Elinan luonaki likiaikoina. Taitaapa jo ootella, sanoo Matti Antinpoika Juhalle, kun tapaavat huomenissa myllyreissulla.

— Mitä? Mitäs sinä ny?

— Niin katosko sinä saisit siitä aika hyvän akan ihtelles.

Juha on aivan äimän käkenä. Sydän muljahtaa nurin niskoin rinnanalassa.

— Mitä? Mitä hullua sinä ny höpötät?

Juha tapailee olla jopa vihainen, mutta ei voi kätkeä todellisia tunteitaan. Rintalastan alla riehuu käsittämätön olo.

— Minusta on parasta, että meet ihte ottaan selevää.

Enempää ei Matti sano. Hän auttaa vielä loput säkit Juhan

myllykuormaan ja sanoo sitten vain:

— Terve!

Sydän hirvittävästi ryskyttäen seisoo Juha kirkonkylän kestikievarin ovensuussa ja kyselee Elinaa.

— Tuu tänne meijän omalle puolelle, pyytää Elinan äiti ja katsoo vähän oudosti.

Juha astuu sisälle kievarin suureen tupaan. Elinan äiti viittaa kädellä tuvan peräseinän ovea kohti. Juha astelee kuin humaltuneena kohti osoitettua ovea ja astuu kamariin. Huoneessa on hieman hämärää, mutta Juha huomaa heti Elinan. Elina on selin ja kutoo kangasta, mutta hän kuulee oven kolahduksen, kääntyy hitaasti katsomaan tulijaa ja säpsähtää rajusti. Äiti livahtaa tuvan puolelle.

— Elina, minä tulin. Minä, minä en tiiä. Matti käski tulla… Mitä se sillä tarkotti? Mulla on ollu niin kova tuska. Minä oon menosa justiinsa sekasi. Minä oon sanonu, että viekää hullujen kamarille tai ottakaa hengiltä, mutta äläkää kijuttako mua ennää!

Juha tärisee, ja ääni vapisee. Hän on aika naurettavan näköinen siinä oven suussa jauhoisissa housuissaan.

— Anna mulle anteeksi, ko oon saanu tämmösen hulluuven aikaseksi, saa hän kuitenkin sanotuksi.

Juha ei ole saanut vielä kaikkea sanotuksi, kun kangaspuiden kaide paukahtaa rajusti, sukkula lentää kaarella nurkkaan ja samassa jo Elina riippuu Juhan kaulassa ja purskahtaa rajuun itkuun. Hän suorastaan hytisee liikutuksesta. Vieläkään ei Juha oikein tajua mitään.

— Minä, kuule! Ihana-aa, ku tulit! Vai vielä anteeksi! Minähän se hullu oon ollu.

— ???

— Tiiäkkö, että minä oon löytäny uuven rakkauven!

— Niin, joo. Hei, mitä sinä tarkotat? Minkä UUVEN?

— Mäpä oon menny kihiloihin!

— Kihiloihin, Herra varijele! Mitä sinä puhut, parahtaa Juha,

ja sydän nuljahtelee rinnassa tosipahasti. Mitä sinä oot menny tekemään? Miksi et kysyny multa?

— Menin iliman kysymisiä! Menin vain! Kyllä vain! Mut on kihilattu ny yhelle miehelle. Ei mun tarvinnu sitä asiaa sulta kysyä! Olisit muuten varmaan luvannukki... Minä sen tein.

— Armaha Herra! Nyt minä kyllä hulluksi tuun!

— Nii-in, tuu vaan, mutta kuule sitä ennen mitä on tapahtunu: Jesus Ristus kihilasi mut eilissä iltana ihtelleen omaksi! Mä oonki ny sitte sen morsian!

Juha tuijottaa Elinaa, katsoo ja katsoo. Sitten asiat ovat jo kirkastumaan päin.

— Tarkotakko, että Matin seuroisa…?

— Kyllä! Matin seuroisa!

Kestikievarin perikamarissa, kangaspuiden edessä, kaksi nuorta Herran opetuslasta katsoo toisiinsa lumoutuneina.

— Voi Elina! Minä, minä vain sitä että sinäkikö!

— Minäki!

Nytpä sinä, Herra, vasta tempun teit! Ihan käsittämätöntä se taaski teki! Juha on aivan ihmeissään. Sitten tulee uusi oivallus.

— Ei mutta Elina, onko tämä kans sitä, että me, sinä ja minä?

— Sinä ja mi-nä, sanoo Elina ja ääni pettää taasen kesken sanomisen.

— Onko tämmönenki totta? Juha kysyy, ja kummalliset väreet juoksevat pitkin selkäpiitä.

— Minusta alakaa tuntua, että se on ihan totta, sanoo vuorostaan Elina ja väräjää kuin pikkulintu kämmenellä.

Kaksi ihmistä rutistaa toisiaan niin että tuntuu siltä että ihan ilma loppuisi. Mutta sitähän he eivät itse asiassa huomaa. Suunnaton ilo hulvahtelee molempien sisuskaluissa:

— Totta tämä on? sanovat sitten jo arastellen yhteen ääneen.

Juha upottaa kasvonsa Elinan kultaisiin hiuksiin ja kuiskaa hiljaa:

— Ne sannoo sua Liinaksi.

— Nii?

— Entäs ny?

— Nii-i?

—Ollaanko me ny niinku Juha-Liina?

Elinan vartalo hytkyy somasti naurusta, ja hän kuiskaa:

— Ollaan vaan — aina!

— Siis Juha-Liina-aina! Sepäs somalta kuulostaa! virkkaa Juha.

Eivät he huomaa auringonpaistetta ulkosalla, eivät kuule tiaisen ääntelyä läheisen petäjän oksistossa. He näkevät vain toisensa, kuulevat vain toisensa. Se riittää nyt tällä kertaa. Muusta maailmasta he eivät ole juuri nyt tietoisia, sillä

”Rakkaus on väkevä kuin kuolema…
Sen hehku on tulen hehkua, sen liekki on Herran liekki…”

Elävällä ihmisellä on ruumis, sielu ja henki.

On ihanaa, jos nämä kolme elävät hänessä.

On ihanaa, jos kaksi tällaista sielua — elävää ihmistä — kuuluvat toisilleen — aina.

15. LUKU

Kytösavuja vai avotulta?

Herran tulissa

Matti alkoi tutkia yhä tarkemmin isänsä muistiinpanoja. Hänellä oli paljon ihmettelemistä ja paljon opittavaa kuluneista vuosikymmenistä. Entistä enemmän Matti alkoi kunnioittaa isäänsä ja sitä kristillistä perintöä, jonka hän jätti jälkeensä. Hän oli kiitollinen herännäisyydestä.

Isä oli saanut aikanaan raskaan tehtävän. Ei hän varsinainen herätyssaarnaaja eläessään ollut, eikä kuuluisa julistaja. Hänellä oli ollut oma tehtävänsä: rakkikoira ja sielunhoitaja. Isä oli ollut usein mukana siellä, missä ihmissielu oli juuri siirtymässä rajan toiselle puolelle. Siinä hetkessä tehtiin asioita selviksi, jotta lähtevä uskalsi heittäytyä kuoleman noudettavaksi. Siinä kai isä oli ollut vahvimmillaan. Hän oli ollut tarpeeksi heikko siihen työhön. Rakkikoiran ja sontakasojen levittäminen teki hänestä myös vihatun miehen. Tuon ajan Matti muisti hyvin isänsä elämästä. Isä joutui silloin monien sylkykupiksi. Raskasta se oli. Voi äidinkin ahdistuksia!

Malmbergista isä oli pitänyt muun muassa hänen elämänkohtaloidensa takia. Mutta samoin kuin Malmberg murtui omissa taisteluissaan, samoin kävi isällekin: voimat loppuivat. Isä koetti olla uskollinen siinä tehtävässä mihin Herra oli hänet asettanut. Isä oli itkenyt ja murehtinut myös sitä, ettei ollut aina totellut Herran ääntä ja että moni tärkeä lähtö oli sen vuoksi jäänyt. Hän murehti myös, että oli antanut armonlupauksia sielläkin, missä ei ollut aiottukaan lähteä Herran tielle. Sellaiset asiat kalvoivat hänen tuntoaan. Isä tarvitsi silloin itse sielunhoitoa.

Isän muistiinpanoista Matti näki palan Herran työn valtavuutta. Matti tajusi, etteivät herätykset alkaneet ja olleet vain ajan kärsimyksistä, vaivoista, elämänolosuhteista tai muista sen kaltaisista tekijöistä johtuneita. Herran tulet eivät olleet syttyneet

jonkin kristillisen virtauksen mukanaan tuomana uutena hapatteena. Ne eivät olleet syntyneet pietismin tai herrnhutilaisuuden esiinmarssista suomalaiseen kristilliseen maaperään. Nekin virtaukset kyllä tulivat, mutta kuin jälkijättöisesti. Ensin tuli Herra ja hänen tulensa. Se ensin tuli. Sitä ei voinut järjellä selittää. Saattoivathan kaiken takana olla myös monien ihmisten rukoukset herätysten aikaansaamiseksi, mutta sekin oli Herran työtä.

Viime päivien tapahtumistakaan ei Matti päässyt vielä irti. Välillä oli pohdittava niitäkin uudelleen ja uudelleen.

Oli suorastaan ihmeellistä se kaikki mitä nuoripari, Juha ja Elina, oli saanut käydä läpi. Juha oli pitänyt pintansa eikä ollut antanut maallisen rakkauden sotkea hengenelämäänsä. Se kaikki oli toki tehdä hänet suorastaan hulluksi. Elina oli käynyt yhtä hurjan kamppailun selvittäessään sitä hengenelämän eroa, joka Juhan ja hänen välillään oli ollut. Se oli ollut hänen puoleltaan järkyttävää etsintää ja taistelua. Vähitellen hänelle oli selvinnyt, mitä häneltä puuttui ja mitä vastaavasti Juhalla oli. Nyt olivat asiat auenneet ja he tuntuivat olevan maailman kaksi onnellisinta ihmistä. Eipä voinut olla Matti ihmettelemättä Jumalan suurta suunnitelmaa Juhan ja Elinan elämässä. Matti huomasi Juhan ja Elinan tapauksesta sen, että Herra oli voinut käyttää häntäkin, heikkoa ihmislasta, työssään.

Mutta hän haluaa jatkaa osaltaan isänsä viitoittamaa työtä. Hän haluaa merkitä muistiin ajan tapahtumia, ennen kaikkea hengellisen elämän kehitystä. Mutta mukava on kirjoitella pienistäkin elämän taisteluista, kuten nyt tuon nuoren parin tapaus oli ollut. Ehkä jonakin päivänä joku löytää nämäkin muistiinpanot ja saa osaltaan lisävalaistusta ajan tapahtumiin. Voisiko niiden avulla joku nähdä vaikka sen, mitä häneltä ja hänen aikakaudeltaan puuttuu?

Matin kirjoituksiin tuli lyhyitä merkintöjä lähes päivittäin. Kirjoituksista näkyi, että hän rakasti elämää Herrassa. Mutta mitä siihen elämään kuuluu? Matilla siihen kuului päivittäistä Raamatun ja ehkä jonkin hengellisen kirjasenkin lukua. Matti pyrki varaamaan päivittäin aikaa myös rukoukseen. Ei hän näistä mi-

tään lakia itselleen tehnyt. Ei hänellä näistä mitään omantunnon pakkoa ollut. Mutta hän tiesi, että näin toimien hän koko ajan seurusteli Vapahtajansa kanssa ja yhteys häneen säilyi. Matti piti tärkeänä myös jokapäiväistä synnintunnustusta. Ei hän tosin kysellyt, milloin uskalsi uskoa syntinsä anteeksi. Sanasta hän näki, että ne saa joka päivä uskoa anteeksi vaikkapa seitsemänkymmentä kertaa seitsemän, kunhan ei ehdoin tahdoin suostu syntielämään. Näin säilyi myös kallis Pyhän Hengen todistus sisimmässä.

Matti tiesi, että elävällä uskolla on paljon vastustajia: saatana, maailma ja oma liha. Jatkuvasti on jokin taistelu käynnissä. Tärkeää on silloin, ettei tarvitse sotia Jumalaa vastaan, vaan Jumalan kanssa. Tällöin ei käy kuin Raamatun kantaisälle, Jaakobille, pettäjälle, joka joutui taistelemaan Jumalaa vastaan. Hän sai taiston seurauksena kantaa Jumalan lyömää vammaa loppuikänsä.

Yksi vastustajista on saatana. Se on valehtelija ja syyttäjä. Se on niin voimakas, ettei sen kanssa pidä ryhtyä väittelemään tai sotimaan. Se voitetaan vain Jumalan sanalla. Niin Kristuskin teki.

Maailma on toinen vihollinen. Se tahtoo aina latistaa kristillisyyden jonkinlaiseksi yleisuskonnoksi. Se vaatii aina luopumaan Herran seurasta ja liittymään sen omiin himoihin.

Pahin vastustaja lienee ihmisen oma liha, eli minä itse, koska se on kaikkein läheisin vihollinen. Se talttuu vain ristiinnaulittuna. Risti onkin vanhan Aadamin oikea paikka. Lihan on kuoltava. Sen on Jumala jo kasteessa minunkin kohdallani ristiinnaulinnut, Matti sanasta tietää. Tässä turmeltunutta luontoa vastaan sotimisessa on Pyhä Henki paras apu. Kun tuomitsen luontoni, Hän tulee voimakseni. Paavali sanoi jotenkin näin: “Kun te Hengellä kuoletatte ruumiin teot, te saatte elää”.

Muulla tavoin ei syntiä voiteta!

Matti koettaa varoa, ettei häntä hänen oman heikkoutensa ja viheliäisyytensä tunto orjuuta. Siinäpä onkin taistelemista! Asia on usein niin, että mitä voimakkaampi on synnin tunto, sitä suurempi vaara on langeta voivottelemaan omaa kurjuutta ja jäädä

siihen. Mutta mitä se hyödyttää vaivata itseään orjuudellaan? Kun Matti tietää sanasta, ettei ole vain huono, vaan suorastaan kuollut synteihinsä, voi tämän raadon antaa sovinnolla ristiinnaulittavaksi ja haudattavaksi. Ja kun pienikin Hengen nuhtelu tai syyllisyys tulee, on se silloin opittava pesemään heti sovintoverellä. Sillä lailla pysytään tiellä ja tunto ei kovetu tai jopa suorastaan paadu.

Herran tiellä on myös hyvä muistaa, että pyritään rauhaan kaikkien kanssa ja halutaan tehdä hyvää jokaiselle. ”Näin ei jäädä hedelmättömiksi meidän Herramme Jeesuksen tuntemisessa.” Näin saadaan kerran käydä avatuista porteista sisälle Jumalan kaupunkiin.

Matkan varrella on monenlaisia kiusoja, vaivoja, ahdistuksia ja kärsimyksiä. Jumala sallii niitä, vaikka olemmekin hänen lapsiaan. Niiden kohdatessa joutuu syvemmin opiskelemaan rukousta, anomista ja hänen pyhän nimensä avuksihuutamista. Herran tiellä kulkemiseen sisältyy usein kärsimystä. ”Joka lihassa kärsii, se lakkaa synnistä.” Tässä koulussa tapahtuu kasvua hänen tuntemisessaan. Samalla kasvetaan myös itsensä tuntemisessa. Sekin on välttämätöntä. On siis oltava oikeaa tietoa Jumalasta ja omasta itsestä, näin päästään eteenpäin. Itsensä tunteminen vapauttaa myös heikolta itsetunnolta. Heikko itsetunto ja synteihin suostuminen estää meitä kerskaamasta Kristuksesta, uskosta ja muistakin Jumalan lahjoista. Syntien hyväksyminen elämässä estää kiitoksen ja ylistyksen hengen virtaamisen. Samalla kun ollaan armahtavaisia toisia syntisiä kohtaan, niin omasta itsestään ja sen tekemisistä tulee olla hyvin tarkka. Näin Matti oli asiat Raamatustaan ja käytännön kokemuksesta oppinut. Nämä asiat hän haluaa erityisesti kirjata lapsilleen perinnöksi.

Matin muistiinmerkitsemistä asioista saattoi hyvin nähdä hänen kristillisen elämänsä ja opinkäsityksensä sisällön. Jokaisellahan on omansa! Hän on vakuuttunut, ettei hänen uskonsa ole vain isältä saatu perintökalu. Isien uskolla ei taivaaseen päästä! Usko on aina omakohtainen asia. Se liittää kyllä aina Hengen lapset yhteen. Silloin kunnioitetaan myös menneiden sukupolvi-

en kristillisyyttä. Jos hajottajan henki pääsee sotkemaan välejä, käy niin kuin heränneiden keskellä isä-Antin aikana. Siksi on koko ajan taisteltava kaikkea itse keksittyä vastaan, myös vääriä perinteitä, isien perinnäissääntöjä vastaan. Näin tulee tehdä, sillä Jumala vihaa perinnäissääntöjämme. Ne orjuuttavat kaikkein surkeimmin ihmisiä. Jumala vihaa orjuutta!

Missä olemme?

Matillakin on kiusansa. Isänsä lailla hän näkee sellaista, jota monet muut eivät näe. Siksi hänenkin osansa oli olla joskus rakkikoirana ja totuuden puhujana. Totuuden puhujilla ei ole ollut koskaan yösijaa missään joukoissa.

Matti pelkää, että aikojen kuluessa rakkaan kirkon ja herätysliikkeiden viisaus ja voima ei tule enää Jumalalta, vaan on ihastutaan ihmisten viisauteen ja käsivarren voimaan. Siitä seuraa kristillisyydelle suunnatonta tuhoa. Matti ottaa esiin vanhan Bibliansa ja etsii sieltä Saarnaajan kirjan. Hän löytää sen yhdeksännestä luvusta kohdan, jota alkaa sormi rivejä seuraten lukea.

> *Minä olen myös nähnyt tämän viisauden auringon alla, joka minulle suureksi näkyy:*
>
> *Että oli vähä kaupunki, ja siinä vähä väkeä; ja voimallinen kuningas tuli ja piiritti sen, ja rakensi suuret vallit sen ympärille,*
>
> *Ja siinä löydettiin köyhä viisas mies, joka taisi viisaudellaan auttaa kaupunkia; ja ei yksikään ihminen muistanut sitä köyhää miestä.*
>
> *Silloin sanoin minä: viisaus on parempi kuin väkevyys, vaikka köyhän viisaus katsottiin ylön, eikä kuultu hänen sanaansa.*
>
> *Viisasten sanat kuullaan enemmän hiljaisuudessa, kuin herrain huuto tyhmäin seassa.*
>
> *Sillä viisaus on parempi kuin sota-aseet; vaan yksi syntinen turmelee paljon hyvää.*
>
> *Kuolleet kärpäset saattavat hyvän voiteen löyhkäämään*

ja laimistuneeksi, ja vähä tyhmyys häpäisee suuren viisauden ja kunnian…

Lukiessaan Matti ajattelee erikoisesti isäänsä, jota ei hänen aikanaan aina kuunneltu, koska hän oli kouluja käymätön kansanmies. Häntä pidettiin usein tyhmänä pyrkyrinä. Kukapa— omasta mielestään viisas — sellaisia yksinkertaisuuksia kuuntelisi.

Mutta mitä on jäänyt jäljelle Herran tulista? Kuinka kaukana ollaan nyt entisestä elävyydestä? Onko vielä elämää, vai jäävätkö vain tavat jäljelle? Ovatko nekin jo uudet? Kansaa on liikkeellä suurten juhlien aikaan. On monenlaista liikehdintää. Mutta onko Jeesus Kristus Herra ja saako Hänen Henkensä hallita vieläkin kaikessa? Matti kyselee itseltään.

Herran työ menee kyllä yhä eteenpäin, mutta kun sen voima kielletään jossakin, Herra aloittaa toisaalla. Kun elämä loppuu, jää jäljelle ihmisen viheliäinen itseihailu ja hänen kuollut luulouskonsa jämähtää katselemaan omaa ihmeellistä itseään. Pieni on silloin pilttuu, josta maailmaa katsellaan. Kun näin alkaa käydä, usein Henki valitsee uudet työmaat.

Nämä kaksi maailmaa elävät täällä ajassa rinnakkain: Herran Hengen työ ja ihmistyön itsekeskeinen maailma.

Henki teki yhä työtään. Uusia tulia syttyi, vanhat sammuivat. Vanhat Jumalan kyntömaat saattoivat jäädä kuin kesannolle, kun vihollinen pääsi kylvämään niihin oman kylvönsä. Tämä ei näkynyt monenkaan silmiin kovin helposti, koska ihmismassoja saattoi olla liikkeellä ja väki lisääntyi, mutta voima oli poissa. Vanhoja kytösavuja näkyi vielä, mutta tuli ei enää palanut eikä sytyttänyt sieluja Hengen roihuun. Mitä olikaan kirjoitettu: “Tulta minä olen tullut tuomaan maan päälle — ja kuinka toivonkaan, että se jo olisi syttynyt!” sanoo Herra.

Hengenliikkeet jatkoivat omaa taivaltaan, olipa sitten Henkeä tai ei. Ihmiset saattoivat pitää omaa joukkoaan aivan ihmeellisenä ja erikoisena Herran viljelysmaana, mutta he eivät nähneet kuinka Herra ei ollutkaan enää kaikessa mukana. Oli vain

uskoteltava, että Herra tässä työtä tekee. Kun herätysliikkeestä tulee jokin oma itsenäinen arvo, Herätyksen Henki väistyy ja aloittaa alusta uudelta tyhjältä saralta. Jumala ei anna kunniaansa epäjumalille!

On Herran aloittamia työmaita, joista on jäljellä vain liike: ihmisiä, rakennuksia ja ihmispuuhaa. Näin on käynyt, kun ylpeys, ihmiskeskeisyys ja lankeemus omaan suuruudenhulluuteen oli saanut vallan.

Kyllä herännäisyydessäkin oltiin kasvamassa tähän suuntaan. Armo ei saanut aina hallita. Tämä kuului julistuksesta. Tällainen saarna on aina järkyttävän syyllistävää. Puhujien suusta saattoi kuulua syyttäjän ääni. Tältä se saattoi kuulostaa: ”Etkös vain kuulijani tänäänkin viljellyt maailman henkeä povessasi? Etkös eilenkin kantanut salattua ylpeyttä ajatuksissasi, kun näit viljelystesi menestyvän? Eikös vain käynyt niin, että rukous unohtui, kun oli jo kiire pelloille? Ethän vain ole liian isoa tupaa tekemässä? Eikös sinun kirkkorekesi ole nyt aivan liian korea? Meinaatkos saada senkin sisälle ahtaasta portista? Oletkos unohtanut Jumalan kansan puvun? Miksi tukkasi on nyt leikattu maailmallisesti ja jakauskin on siirtynyt jumalattomien tavoin samalle puolelle päätä…?

Tällaista kuuluu nyt usein julistuksessamme. Mutta kuka tässä nyt puhuu, pelkkä Mooseksen lakiko vai Elämän Herra? Syyttäjäkö se on, joka silloin saarnaa? Tämä kansa onkin sen tähden usein syyllisyyden riivaamaa.

Kuka osaisi sitoa tällaisen saarnan ihmisiin lyömät haavat? Julistuksenko vuoksi heränneissä on niin paljon ahdistuksen kansaa? Ahdistusko on sille tutuin tunne? Siitä puhutaan niin paljon. Miksi on kannettava syyllisyyden iestä? Onko vieläkin sairaalloisesti tarkkailtava itseään. Tässä tutkinnossa ihminen huokaa ja valittaa: perin huono on sielun tila ja raadollinen. Köyhkyyn se vetää ja tekee murheelliseksi. Se johtaa usein tekopyhyyteen ja luulokilvoitukseen. Minun omavoimainen kilvoitukseniko asiat ratkaisee? Eihän se voi olla kristityn tie? Mikä sellaisen saa aikaan? Julistusko sen siis tekee? Lakiko sen tekee?

Eikö tämä ole nyt sitä tiukalle vietyä kilvoitusta, jonka varaan opettajat kehottavat kaiken heittämään? Mutta mitä hyötyä on tässä tilanteessa Golgatasta ja Kristuksen verestä? Mitä hyödyttää evankeliumi täydellisesti ihmiselle luettavasta Kristuksen vanhurskaudesta, jos sitä ei uskalleta omistaa? Miksi sen omistaminen on niin vaarallista, että sitä ei uskalleta julistaa? Onko vain kaukaa katseltava luvattua maata niin kuin israelilaiset aikoinaan? Missä on täydellinen armo? Missä on täydellinen vapahdus ja syntien anteeksisaamisen ilo? Ne peruspilarit tuntuvat puuttuvan liian monelta.

Armo näyttää olevan monille kovin pieni tekijä! Siksi ei uskalleta elää! Pelätäänkö, että se vie hempeyden, pinnallisuuden ja aivouskon puolelle, se sellainen? Ei uskalleta enää kiittää! Suut ovat supussa! Kristus on pieni, vaikka Jumalan sanotaan olevan suuri! Vaikeaa on tällaiselta Kristukselta saada todellista syntien anteeksiantamuksen iloa ja rauhaa. Paljon joutuu itse ansaitsemaan. Paljon pitää ponnistella. Kovasti on omin voimin kilvoiteltava. Paljon pitää kerjätä. Onko armokin näin ansaittava? Vain vilauksittainko siitä saa nauttia, tipoittain! Kilvoitella, kilvoitella pitää. Kaikki tuntui olevan sen varassa. Sen tähden tulee niin paljon vammaisia. Paljon on täysin uupuneita. Tällaiselta se joka tapauksessa näyttää. Mitä tästä seuraa? Mitä tuo tulevaisuus tullessaan?

Onkohan tämä sen seurausta, että joku Hedberg uskalsi julistaa Lutherin tavoin täydellistä evankeliumia? Jos hedbergiläisyydessä mentiin myös lihan puolelle, se ei kai tarkoittane sitä, että täydellisen armon ja Kristuksen vanhurskauden julistus tulisi hylätä ja se pitäisi vaihtaa lain saarnaan? Tässä saarnassahan opetetaan jotenkin niin, että liha ja veri voi vähitellen kasvaa Jumalalle kelvolliseksi, kun niitä masennetaan ja nöyryytetään ja kun ne alistetaan Jumalan vihan alle. Turmeltuneesta minästäkö tulee kasvamalla Henki? Tämähän on hirvittävää opetusta! Tämähän on galatalaisten erehdystä!

Joskus herätykseen tulleen ihmisen elämänmuutos oli vain ulkonaista. Luovuttiin vain maailmasta. Se tuntui julistajillekin

niin liian usein riittävän. Muuhun ei osattu aina neuvoa, kun Voima oli poissa. Ulkonainen muutos saatiin aikaiseksi vaikkapa körttiröijyn hankinnalla tai tukan muotoilulla.

Matti muistaa Malmberginkin sitoneen ihmisiä tällä tavoin. Ystäväpappi kertoi aikoinaan seuraavan tapauksen:

Eräs lapualainen Malmbergin ystävä oli hajaannuksen ja sotimisen aikoihin pyrkinyt eroon heränneistä, mutta ei tokikaan Herrasta. Hän jätti körttipuvun ja laittoi itselleen tavanomaisen kääntökaulustakin. Kun Malmberg tapasi kerran ystävänsä, hän sanoi: ”Tuomas-parkakin on laittanut saatanan ränget kaulaansa, jotta olisi helpompi vetää maailman iestä. Ja kyllä maailman ies onkin niin kova vedettävä, että joskus tuntisi tarvitsevansa kahdetkin ränget. Mutta kuule, Tuomas, Herra Jeesus sanoo: ‘Minun ikeeni on sovelias ja kuormani keveä.’ Siinä saa kaikki ränget heittää, kun lähtee sitä Herraa seuraamaan.”

Niin paljon kuin Matti oli isänsä kautta oppinut Malmbergiakin kunnioittamaan, tällainen pakkopaidan, liikkeen omien ”ränkien” asettaminen oli karmeaa ihmisen alistamista. Se tehtiin usein papin arvovallalla. Tällä tavoin ihmismielet sidottiin tekopyhyyteen, vaikkapa pukuasiaan, ja liian monelle yksinkertaiselle kansanihmiselle jäi se käsitys, että pelastukseen tarvitaan ehdottomasti körttipuku! Puku ja keskelle päätä kammattu jakaus, yhdessä tasatun niskatukan kanssa, riitti tekemään ihmisestä kelvollisen kristityn! Tämän vuoksi tuli ehdottomasti tuomituksi, jos luopui joistain täysin ulkonaisista merkeistä. Muita kuin ulkoisia merkkejä ja tapoja ei näyttänyt aina ihmisissä olevankaan. Sisäinen ihminen jäi usein koskemattomaksi. Syyllisyys ja ahdistus eivät väistyneet. Liian usein vanha luonto näkyi näistä, pelkästään maailmasta kääntyneistä ihmisistä, vaikka tämä luomus olikin puettu uuteen nuttuun. Sisäinen parannus oli jäänyt tekemättä.

Tällainen kristillisyys on äärimmäisen lakihenkistä. Siinä on jotakin syvästi sairaalloista ja luotaantyöntävää.

Puutteet lakihenkinen ihminen näkee ennen kaikkea kanssasisarissaan ja veljissään. Pitää niin paljon epäillä ja loukata. Tämä

tauti on tuttua siellä missä perinnäissäännöt ja lainomaisuus alkavat korvata evankeliumin. Julistuksesta saa sellaisenkin kuvan, ettei pelastusta ole ollenkaan herännäiskansan ulkopuolella! Muuta varteenotettavaa kristillisyyden muotoa ei siis Suomesta löydy! Se ilmenee julistuksessa, vaikka usein piilotettuna.

Mattia ihmetyttää myös väite, että herännäispuku edusti aitoa suomalaista kansanpukua. Ystäväpappi selitti kerran hänelle tätä asiaa näin: ”Körtti-sana ja körttipuvun nimi tulee ruotsin kielen sanasta skört eli lieve. Koko pukumalli tulee vanhalta tukholmalaiselta pietistiseltä veljeskunnalta, joita kutsutaan siellä nimellä gråkoltar eli harmaatakit. Vaikka väitetään tämän puvun olevan suomalaisen miehen kansanpuku, ei sitä ole kuitenkaan käytössä muualla kuin körttikansan keskuudessa. Juuri tällä eriskummallisella pukeutumisellahan erottauduttiin muusta kansasta, joten yleinen kansanpuku se ei voinut olla! Tämä puku ei ole ollut siis suomalainen kansanpuku koskaan! Vain pietistit sitä käyttivät.”

Tämä selitys oli Matinkin ymmärryksen mukaan oikea.

Kyllä Matilla oli, niin kuin isälläkin oli ollut, herännäiskansan ulkoiset tuntomerkit. Hän ei toki niitä itse tarvinnut, eikä niitä tarvinnut Jumala. Hän käytti niitä muiden ihmisten vuoksi. Hän ei ollut loukkaus muille vaatteiden vuoksi. Muut loukkaukset riittivät!

Herännäisliikkeeseen näytti tänä aikana kuuluvan nämä kaksi vastakkaista elementtiä: armo ja lainalaisuus! Miksikähän? Eikö ymmärretty, että liha ei voi koskaan tehdä Hengen töitä? Se ei voi, se ei jaksa, se ei osaa.

Lainalaisten joukko puhui mielellään alatiestä, nöyryydestä, puhtaimmasta luterilaisesta opista, pienellä paikalla olemisesta ja muusta senkaltaisesta. Tämän kaiken läpi Matti kuitenkin näki, että se oli usein hurskauden ja nöyryyden palttooseen pukeutunutta ylpeyttä. Sellaisella ei ole mitään arvoa. Paavali opetti tästä aikoinaan:

”...tällä kaikella tosin on viisauden maine itsevalitun jumalanpalveluksen ja nöyryyden vuoksi ja sen tähden,

ettei se ruumista säästä; mutta se on ilman mitään arvoa, ja se tapahtuu lihan tyydyttämiseksi”.

Se on itse valittua jumalanpalvelusta. Se kerskasi pääasiassa ihmisestä.

Mitä se tarkoittaa?

Kun joku sanoo olevansa vaikkapa alatien kristitty, hän todellisuudessa tahtoo kertoa, kuinka nöyrä, vaatimaton ja hengeltään köyhä hän on, kuinka paljon ”oikeampi” kristitty muihin nähden! Hengen maailmassa tämä tarkoittaa sitä, että ylpeä, taipumaton mieli on alkanut kerskata nöyryydellään.

Jumalan valtakunnassa asiat ovat toisin päin. Siellä ne ovat oikein päin! Siitä seuraa, että tässä valtakunnassa ei ihminen näe itseään nöyränä kristittynä. Jumalan nöyryyttämä ihminen kokee olevansa vielä hyvin kova ja ylpeä. Hän ei näe nöyryyttään. Mikään — tai minkäänlainen kuritus, rukous tai muu ponnistelu — ei tee kenestäkään nöyrää alatien kulkijaa. Nöyryys näet merkitsee aina täydellistä kuuliaisuutta Jumalan tahdolle. Tähän ei kukaan Aadamin jälkeläinen ole vielä kyennyt. Vain Jeesus Kristus, Isän kurituksen ja koulutuksen johdosta, pääsi tähän. Vaikka hän oli Poika, hän joutui käymään läpi Jumalan kurikoulun. Vain hän selvisi siitä. Muut ovat matkalla. Keskeneräisestä ei kannata sen tähden niin paljon puhua, ei edes jostakin luulonöyryydestä. On parempi puhua täydellisestä vanhurskaudesta ja pyhyydestä, jotka saadaan Kristukselta.

Mikä on synkintä lain saarnaa? Mikä tekee kuulijasta varmasti taakkojen kantajan, ja mikä eksyttää? Jumalan Hengen kouluja käynyt näkee sen. Kun julistuksessa pelastuksen perustaksi asetetaan jokin muu kuin usko Kristukseen, saarnataan aina lakia. Tällaisia vääriä perustuksia asetellaan jatkuvasti. Se on hirvittävää kuunneltavaa. Ollaan julistavinaan evankeliumia, mutta saarnataankin lain sanaa. Kukaan ei saa rauhaa tunnolleen tällaisesta julistuksesta, tai jos saakin, se ei ole Jumalan antamaa rauhaa. Kun yritetään vakuuttaa ihmiselle, että hän pelastuu vaikkapa kasteensa, huonoutensa, heikkoutensa, mitättömyytensä tai muun ominaisuutensa perusteella, saarnataan aina lakia. Jos va-

kuutetaan ihmisille, että he kelpaavat Jumalalle jonkin muun kuin uskon perusteella, saarnataan aina lainvanhurskautta. Sudet sitä saarnaavat, sudet lammasten vaatteissa. Nämä julistajat kauhistelevat puhetta uskosta. He väittävät uskon tekevän ihmisestä muun muassa ylpeän. Väärät opettajat syyttävät uskossa olevia luulosta olla parempia ja hyviä. Usko ei tee kuitenkaan ihmisestä itsestään parempaa tai hyvää.

Usko ja armo kuuluvat erottamattomasti yhteen. Kirjoitettu on*: ”Sentähden tulee se uskosta, että sen pitää armosta oleman”.* Puhe armosta, irrotettuna uskosta, on perkeleen petosta.

Mutta eivät toki kaikki heränneen kansan jäsenet yrittäneet nöyryyden tai muun pyhitysponnistelun avulla kelvata Jumalalle. Matti näkee kyllä, että myös heränneen kansan keskuudessa on lauma, joka on uskollinen Herralle ja hänen Sanalleen. Onko se suuren suuri joukko, sitä ei Matti käynyt arvuuttelemaan. Siellä tämä siunattu joukko vain on! Tämän liikkeen sisällä on paljon uskollisia Jumalan ihmisiä. Tätä joukkoa Matti rakastaa ja viihtyy sen parissa. Ehkei siinä joukossa aina niin osata puhua omasta kirkollisuudesta, luterilaisuudesta ja muusta ulkonaisesta, mutta hällä väliä! Enemmän taidetaan puhutaan Herrasta Jeesuksesta ja hänen ihmeellisyydestään. Eikä tämä Herran Kristuksen tulikasteen saanut joukko hävenne sanoa tuntevansa Mestariaan. He ovat saaneet tulla tuntemaan Kristuksen salaisuutta, jonka vain Henki voi kirkastaa. Tämän tuntemisen kautta he olivat tulleet armosta Jumalan lapsiksi. Täytyy tietysti kysyä, miten sellainen tapahtuu, jos ihminen ei itsessään ole jollain lailla erikoisen valistunut ja hyvä. Jumalasta osalliseksi tulevat kuitenkin ne, jotka ovat itsensä nähneet todellisuuden valossa. Silloin voi kerskata vain heikkoudestaan, jolloin Jumalan voima asettuu sellaiseen ihmiseen ihmiseen asumaan. Senkin he uskaltavat sanoa. He ovat Jumalan lapsia senkin vuoksi, että tuntevat myös Isän! Nämä ihmiset tunnistaa siitäkin, että he hyväksyvät joukkoonsa muitakin, toisella tavoin joistakin asioista ajattelevia ihmisiä. Aina ei voi olla täysin oikeassa! Perillä sitten katsellaan kasvoista kasvoihin Herraa ja lopullinen opiskelu Jumalasta alkaa. Siihen on

varattu aikaa iankaikkisuus.

Hengen ihmiset ovat Jeesuksen sanojen mukaan sellaisiakin, ettei heitä voi kukaan tutkia.

Tämä joukko ja valitettavasti myös monet lainalaiset muodostavat herännäiskansan.

Kristillisyydessä on aina ihmeellinen jännite. Kristittyjen joukkoon kuuluu monenlaisia ihmisiä. Heidät on kastettu, ja he nauttivat Herran pöydän antimia. Mutta silti kaikki eivät ole koskaan päässeet sisälle armovaltakuntaan. Tämä luo jännitteet. Seurakuntaan kuuluu aina iäisyys- niin kuin myös ajallisuusihmisiä; aitoa Jumalan kansaa ja pimeyden lapsia. Näin on myös jokaisessa herätysliikkeessä. Aina on jako kahteen. Jakoa eivät tee ihmiset, vaan Henki. Kaksi kasvustoa, vehnä ja luste, kasvavat samassa pellossa. Vehnänjyvät tuntuvat olevan jopa vähemmistönä. ”Herran seurakunnassakin uskova on hyvin outo lintu”, sanoi Luther aikoinaan ja oli kovin oikeassa.

Mikä on hyvää?

Omista kokemuksistaan ja isänsä kirjoituksia lukiessaan Matti oli oppinut, että herännäisliikehdinnässä oli moniakin hyviä puolia. Sen piiriin kuului asioita, joita ei tarvinnut hävetä. Parhaimmillaan opetukseen kuului, ettei ihmisen itsensä tarvinnut olla mitään. Ei tarvinnut siis pakottaa itseään uskomaan, koska Sanakin sanoo Jeesuksen vaikuttavan todellisen uskon. Tässä liikkeessä ei juuri koskaan vaadittu: ”Usko, usko!” Sen vuoksi muualla itsensä näännyksiin juosseet saattoivat saada avun tämän liikkeen hiljaisessa hengessä. Tätä näkyi ja kuului myös, ja siitä saattoi iloita. Jos kaikki sai ottaa Herran kädestä, ei uupumus iskenyt niin helposti kuin monissa suuria uskonsuorituksia vaativissa liikkeissä. Tämä oli kotiliikkeen siunattu puoli. Missä vaatimukset opitaan panemaan Kristuksen kannettavaksi, siellä puhutaan aina armosta suurin kirjaimin. Siellä on paljon Pyhää Henkeä! Tässä asiassa tällä elämänliikkeellä on paljon vaalimista!

Mutta mitään ei Matti halunnut tehdä itselleen niin selväksi kuin sen, että millään liikehdinnällä Jumalan työkentässä ei ole

varsinaista itseisarvoa. Se voi olla Jumalan työkaluna, jos se ei korota itseään. Jos se ei tätä opi, se siirretään sivuun. Näin on aina ollut herätysliikkeiden historiassa. Kaikissa liikkeissä on lauma, joka kuuluu Kristuksen ruumiiseen. Muut vain luulevat siihen kuuluvansa.

Suuri ja ihmeellinen on Herra!

Matti hiljentyy nuorimpansa, Antin, kanssa iltarukoukseen. Kun pikku-Antin silmät painuvat umpeen, Matti kiinnittää katseensa ulos ikkunasta ylös taivaalla leijuviin poutapilviin. Huomenna ei sada. Tulee hyvä heinäilma. Kiitoksen henki valtaa Matin sisimmän. Hän puhuu itsekseen:

— Kyllä sinä olet ihmeellinen, Herra! Sinä johdat luomakuntaasi, annat sateen ja poudan. Sinä siunaat vuodentulon hyvyydelläsi. Sinä annat herätyksen aikoja kansalle. Sinä kokoat viljaa aittaasi. Sinä nostat langenneet. Sinä haavoitat, mutta kohta jo parannat. Sinä viet pimeyteen, ja huomenna jo valosi taas loistaa. Sinä paadutat kenet sinä tahdot ja pelastat kenet tahdot. Kuka voi sinua täysin ymmärtää? Sinä olet antanut elävän sanasi, että kuolleet virkoaisivat ja löytäisivät sinut. Ihmeellinen sinä olet, sinä kansojen kuningas. Ihmeellinen on sinun rakas Poikasi, Herra Jeesus Kristus. Vaikka niin monet jäävät erämaahan kuolemaan oman hulluutensa vuoksi, niin monet sinä kotiin kannat, kun helmaasi juoksevat.

Kiitos, rakas Herra, että olen saanut löytää sinut ja saan levätä sinussa — jopa silloinkin kun taistelu riehuu. Sinä olet voittanut minut. Niinpä minäkin odotan, että voisin voittaa sinut kerran kokonaan omakseni. Kiitos ja ylistys, kunnia ja palvonta sinun nimellesi! Kiitos siitä, että näen myös kerran rakkaan isäni ja äitinikin, joka vasta nukkui pois. Sitten kerran saan nähdä myös sinut ja kaiken sinun ihmeellisyydestäsi - sinun taivaasi. Ihanninta on kuitenkin se, että saan olla aina sinun kanssasi.

Pieni poikanen nukkuu. Tasainen, levollinen uni on vallannut hänet. Huoneessa ja koko talossa on lepo ja rauha. Matin vaimo on vielä naapurissa kehruukökässä. Pian tullee jo kotiin.

Huomenna, koska näyttää tulevan pouta, taidamme mennä niittämään uutta luokoa kuivumaan. Nyt on talossa koko viikon täystyöllisyys. Tarvitaan apuvoimiakin. Sitten ensi sunnuntaina, jos Herra suo, meillä on omat seurat. Oi, jospa armon sana saisi kaikua siellä niin, että jokainen kuulija yltäisi sen vastaanottamaan. Tällaiseen armon sanomaan kuuluu kyllä myös totuus, sillä Kristus on täynnä armoa ja totuutta. Armo näet synnyttää uudesti ja kasvattaa, ja totuus tekee vapaaksi. Totuus ei ole silti toisten tahallista lyömistä, Matti ajattelee. Silti totuus käy joskus hyvin kipeästi sellaiseen, joka on vielä lujasti kiinni valheen maailmassa…

On ihanaa, että monissa kodeissa järjestetään seuroja: Juhan ja Elinan, Laurin ja Elisan, Heinon ja Hiljan ja monen muun kodeissa niitä pidetään.

Aurinko on kääntynyt iltataivaalle, ja pilvet ovat alkaneet punertua. Luonto on hiljentymässä levolle. Tuulikin etsii lepopaikkaa. Joen pinta on peilityven. Joku yksinäinen kala polskauttaa vedenpinnan rikki, ja pakenevat ympyrät laajenevat päätyäkseen uuteen lepoon. Maisema on kuin satua. Lokkien ja tiirojen meteli rannan tuntumassa on vaiennut. Ne riitelivät siellä vielä äsken pikkupoikien niille heittämistä sinteistä. Vielä kuitenkin kirmaavat tervapääskyt taivaalla. Lentävätköhän ne koko ajan? Milloinka ne lepäävät? Käen kukunta tuntuu olevan tältä kesältä ohi. Sanovat, että ohranvihne on mennyt niiden kurkkuun. Niin ja kuovit eivät huuda enää niin kuin kevätpuolella. Laidunmaalta kuuluu sen sijaan vielä heikkoja karjankellon ääniä. Rannasta kuuluu lasten ja nuorten ilakointia. Taitavat olla palaamassa uintireissulta. Saapa nähdä, saivatko rantakaislikon rysistä kalaakin? Pitäisiköhän rysät siirtää jo syvemmälle, keskemmälle jokea, koska vesi on jo niin lämmintä?

Läheiseltä peltoraiviolta kantautuu kytösavun pehmeä, miellyttävä tuoksu. Savu kohoilee maasta useana pienenä pillinä muutaman kyynärän korkeuteen ja levittäytyy sitten tyynessä illassa peltoalueen ylle kuin suojelukseksi. Avotulta ei ole enää

tänään näkynyt, vaikka vasta raiviolla paloivat suuret tulet. Viimeisetkin kannot ovat palaneet jo poroksi, niin että tuskinpa kytö siitä enää avotuleksi heräisi. Mutta mistäpä sitä ihminen niin aina tietää… Eihän sitä tiedä jos aamu tuo tulleessaan sopivan tuulenvireen, niin saattaapa valkea herätäkin. Tuuli ja tuli ovat sellaisia… Pitää käydä tarkistamassa, niin ei tule yllätystä, Matti ajattelee. Aikanaan uudesta raiviosta saadaan uutta peltoa ja se tietää turvatumpaa tulevaisuutta. Peltoa ei ole koskaan liikaa. Sieltä tulee vilja ihmisille ja elikoille. Järvikuiviolta saadaan nykyisin kohtalaisesti heinää ja kortetta.

Kaikki tuntuu olevan kuta kuinkin kohdallaan.

Matti muistaa yhtäkkiä isänsä hänelle antaman tehtävän. Ei niin, että hän olisi sen kokonaan unohtanutkaan. Isä oli pyytänyt muistaman usein herännyttä kansaa rukouksin. Niin oli isä tehnyt, niin tulisi hänenkin tehdä. Herännyt kansa oli hänelle rakas. Se ei saisi hukkua. Tänään on taasen hiljennyttävä Elon Herran eteen. Niin hän päättää tehdä.

Matti ei ole aikaisemmin pukenut ajatuksiaan ja rukouksiaan runoiksi, mutta nyt illan tunnelma saa hänet ottamaan kynän käteensä. Ehkä rukous voisi jäädä kirjoitettuna muistiinkin? Ehkä pieni poikani löytää sen sitten kerran ja jatkaa tätä työtä. Millaistahan herännäisyys on silloin?

Joku mies aikoo tulla huomenissa käymään. Taitaa olla kyse sielun asioista. No, sellaiseen täytyy olla aina aikaa. Heinänteko ja sielun autuus eivät voi kilpailla keskenään! Yksikin sielu on arvokas Herralle. Hän on maksanut siitäkin täyden hinnan. Yhtäkin täytyy etsiä ja hoitaa. Aina ei ole koolla suuria joukkoja. Ukko-Paavo sanoikin aikoinaan suuria kokouksia ”hengellisiksi huvituksiksi”. Liekö ollut oikeassa?

Muutaman tovin Matti vielä miettii vanhoja. Sitten ajatukset lähtevät liikkeelle uudelle uralle. Hän alkaa kirjoittaa. Joku johtaa kynän kulkua. Jossakin on ajatusten lähde. Jossakin tämäkin rukous on jo valmiiksi kirjoitettuna. Jossakin on rukouksen Isä, joka panee kynän liikkeelle.

Olet suuri, Herra! Olet ihmetyösi tehnyt, Kristus.
Minäkin sain sen vuoksi oman paikkani Jumalan valtakunnassa:
sain ottaa sinut vastaan ja tulla uudeksi, Herra.
Minäkin sain sen armon, että minua kutsutaan nyt Jumalan lapseksi.
Veri pesi synnit pois. Henki antoi uuden elämän.
Olen nyt uusi luomus! Vanha saa mennä hautaansa.
Herra, kuule kun sinulta vielä pyydän:
anna uuden elämän virrata rakkaan
herännäiskansani keskuuteen.
Upota vanhaa ja luo uutta. Anna valheen hengen menehtyä.
Anna uusi huomen! Älä anna meidän hukkua!
Anna syntimme anteeksi!
Anna kaiken alkaa alusta!

Liisa astuu tohkeissaan tupaan.

— Matti hoi, tuu kahtoon! Mitä ihimettä tuola taivaalla näkkyy?

— Että mitä? Mitä näkkyy?

— Vaikka onki keskikesä niin pohojan taivaalla pallaa aivan ihimeelliset tulet! Mitä ne semmoset tarkottaa! Sielä loistaa jonkinlainen kultanen risti tulien läpi! Mitä se sellanen ristiki on? Mua pelottaa. Nykypäivän tapahtumiako ne ilimottaa vai tulevia? Mennäänkö kahtoon?

— Mennään kahtoon, Matti sanoo.

Samalla hän muistaa jotakin ja jatkaa :

— Kuule, ne näky kerran ennenki semmoset tulet. Hyvvää ne sillon tiesi. Rauhotu Liisa. Herra ilimottaa nykki jotaki. Arvelenki, että taitavat tulevat sukupolovet nähä vielä Herran suuruuven. Herra pannee vielä myrskyt liikkeelle. Sillon Pohojanmaaki taas uuvelleen pallaa! Minä uskon sen totevuvan. Mennään kuitenki kahtoon, näitä tulia.

Ja toden totta, siellä ne palavat, Herran tulet. Mykistyneinä

Liisa ja Matti katselevat pohjoisen taivaalle. Taivaankansi on tulimerenä. Ristikin näkyy. Matti tulkitsee näkemäänsä niin, että koska tulien läpi näkyy myös Herran oma risti, sovituksen puu, tulet eivät ole ikuisen kuoleman ja kadotuksen tulimeren uhkaa, vaan itsensä Elämän Herran pyhää, elämää synnyttävää uutta tulta.

Kotvan kuluttua tulee paikalle järkyttyneitä naapureitakin ihmettä töllistelemään. Mielet valtaa pelko ja ihmetys. Mitä tämä on?

Iltamyöhäisellä Matti hiljentyy vielä rukoukseen ja Herran edessä olemiseen. Minkähänlainen mahtaisi olla ristinmuotoinen rukous? hän ajattelee. Hän nousee ylös vuoteesta, astelee pöydän ääreen, miettiin kotvan ja kirjoittaa sitten tuttuun vihkoseensa rukousta:

Sytytä
Hengen
pyhä liekki taaskin palamaan.
Anna uudet tulet valkeudeksi.
Pyydän
Sinulta
voimaa
sotaani.
Ylistys,
kunnia
Sinulle,
Karitsa!
Aamen!

Valot taivaalla himmenevät aamuyötä kohden, siirtyvät jonnekin idän suunnalle. Jäljelle jää vain kirkas ja kuulas aamutaivas enteilemään hyvää säätä päivälle. Näky menee menojaan, mutta sen antama lupaus jää elämään.

Rukoilijalle tulee vihdoin väsymys ja hän nukahtaa. On lepohetken aika.

Hengellisellä vartiopaikalla Herran miehen valvonta jatkui vielä monia vuosia, kunnes ajallaan tämäkin profeetta otettiin kotiin. Aikanaan tulisi uusia Hengen miehiä ja – naisiakin. Lupaus uusista Herran tulista jäi voimaan, olihan jo kauan sitten ollut kirjoitettuna profeetta Habakukin kirjassa:

Profeetta sanoi: - Minä seison vartiopaikallani, asetun tähystämään saadakseni tietää, mitä Herra puhuu minulle, mitä hän vastaa valituksiini.

Herra vastasi minulle: - Kirjoita näky niin selvästi tauluihin, että sen voi vaivatta lukea.

Näky odottaa vielä toteutumistaan, mutta määräaika lähestyy joka hetki, se hetki tulee vääjäämättä. Jos se viipyy, odota, näky toteutuu varmasti ja ajallaan.

Kirjoita siis: Tuo kansa on perin juurin röyhkeä ja väärämielinen. Mutta vanhurskas saa elää, kun hän pysyy uskollisena.